

[**اوهنجی نکتہ**] تورکیہ ترجمہ، عربیہ ترجمہ کی جزالت و بلاغت و خارقہ قیمتی محافظہ ایدہ مہمہ، بعضاۓ مختصر کتبہ، اوندک اچوہ مفکار حقندہ کی اوزوہ تفصیلاتک بر قسمی شریعتہ های نیت ایندم. فقط قرآن عائد الی جہتہ، قرآن عائد بر ذرہ نکتہ قیمتی یوکرہ. بلاہ بعضیہ ایندہ فائدہ ی وارد. انہ شاء اللہ عربی تفسیر، بو ترجمہ نکتہ آخوندہ بر مانع اولماز نہ شریایا جہک. ترجمہ کی نقصانہ یی ازالہ ایدہ جہک. فقط عربی تفسیرہ توافقک انو عندہ ہوہ خارقہ وارد. شرفیاری قاری شامد. اوندک اچوہ، او مطبوعک عیہ طرزندہ امطانی وارہ، محکمہ اولیغی قدر ہا لیسوہ لازمہ در کہ، علامت مقبولیت اولوہ او خارقہ غائب اولما سیہ.

سعيد النورسی

۔ ﴿﴾ [**باسمہ سبحانہ**] ﴿﴾ ۔

قروہ سنہ اول، حرب عمومیہ، جہرہ دہ، آوجی خطندہ، بعضاۓ آت دستندہ تألیف ایدیلہ بو اشارات الاعجاز تفسیرینک بر قسمی، استادیندہ درس آلدوہ. علم بلاغی و قواعد عربیہ یی بیلد یامز حالہ، آلدیغوز درس ایلاہ بوندہ کی بر عظمی فہم ایندک، بو اشارات الاعجاز تفسیری حقیقتاً خارقہ در. بو تفسیر، قرآنک و ہوہ اعجازندہ یا لایز نظمندہ کی اعجازی خارقہ بر طرزندہ کونترمی مناسبتیلہ [**درت نقطہ**] یی بیانہ ایدیور.

[**برنجی**] مادام قرآنہ کلام اللہ، عموم عہدک اوزرندہ و آرقہ سندہ او تورہ مختلف طبقہ طبقہ اولدوہ دیزیلکہ بتوہ نوع بشرہ خطاب ایدیور، درس ویریور. لکم بو کائناتک خالقہ ذوالجلالک کلامی اولدوہ ربوبیتک اک یوکک مرتبہ سندہ ہیقب، بو بیطارلہ مختلف طبقہ مخاطبیلہ قونوشیور. عمومہک بتوہ سؤالارینہ و احتیاجارینہ جواب ویریور. البتہ معناری طائی و عمومیور. بشر کلامی کی مخصوص بر زمانہ، معنیہ بر طائفہ و جزوی بمعناہ انحصار ایندیور. بتوہ جن وانسک بیکار مختلف طبقہ دہ اولوہ افکار و عقول و قلوب وارواہنک لکر برینہ لایوہ غداری ویریور، طاغیثیور.

[**اینگیسی**] کلام از لیدیه کلمه و بتوه عشر لری و بتوه طوائف نوع بشری مخاطب اتخاذ ایدیه قرآن حکیمک غایت طای معنایینک هو لریینک صدق حکمنده اولامه لفظ قرآنی، البته کطیدر. یاللز قرائننده لهر بر حرفنک اوس، یوز، ییک و بیطار و ایام مبارکده اوتوز بیله قدر ثواب اخروی و میوه جنت ویره حروف قرآنینک لهر بنده موهوبیتی قطعی اولامه اعجازک بر قسمی بو تفسیرده کوردک.

[**اوهنجیسی**] بر شینک همه و جمالی، اوشینک مجموعنده کور و نور. جزو لره آیدیلدیغی وقت، مجموعنده کور و نه همه و جمالی، یارجه لرنده کور و نور. اوشینک مجموعنده تفصیله لرایده نقشه و کوز لملک، لهر بر قسمده آرائماز. کور و غدیگی وقت، کور و نه می، اوندک سبب قصوری تو لیم آیدیلانز.

بویله اولامه سنه رغما، قرآن حکیمک سوره و آیت لرنده کور و نه معجزه نظم، لهیئات و کیفیات اعتباریه تحایل آیدیلدیگی وقت، باثقم بر طرزده بین کندی اهل دقت کوسریور. ایته بو اشارات الاعجاز عربی تفسیری، اعجاز قرآنک بیدی منبعننده بر منبعی اولامه نظمنده کی جزالتی، الینجه اسرارینه قدر بیله و اظهار آیدییور. قرآن حکیمک اوس، یوز، ییک و بیطار و ایام مبارکده اوتوز بیله قدر ثمره اخروی ویره حروفنک لهر برینه عائد، اشارات الاعجازک اعظمی اهتمام ایله اونداده کی اعجازی کوسرمده حالیشمی، البته اسراف دگل، عینه حقیقندر.

[**در دنجیسی**] قرآن حکیمک کلام از لیدیه کلمی و بتوه عشر لره کی بتوه طبقات نوع بشره خطاب ایتی هیلیم، معناسنده بر جمعیت و طیبیت خارق و اردر. انسانده کی عقل و لسانه کی، برآنده یاللز بر مسئلای دوشونمک و یاللز بر لفظی سویله مک کی جزوی دگل، بلله کوز مثلاً و محیط بر نظره صاحب الطوعه کی، کلام ازلی دخی بتوه زمانی و بتوه طائفه انسانی کی نظره آلامه بر کلینده بر کلام الیهیدر. البته اوندک معناسی، بشر کلامی کی جزوی بر معنایه و فصولی بر مقصده منحصر دگدر. بوسیدیه، بتوه تفسیر لره کور و نه و صراحت، اشارت، رمز، ایما، تلویح، تلمیح کی طبقه لره مفسرینک بیله ایتدکاری معنای، قواعد عربیه و اصول نحوه و اصول دین مخالف اولامه شرطیه، او معنای، او کلامده بالذات مراددر، مقصوددر.

طاهر زبیر صوفیور ضیا

جیلده بایرام

[افادة المرام]

قرآن عظیم الشان، بتوہ زمانہ کتب کچھ نوع بشرک طبقہ لرینہ، ملتارینہ و فرد لرینہ خطاباً عرسہ
اعلادہ ارادیدیلہ اللہ و شمولی برنطوہ و عمومی، ربانی بر خطاب اولدغی کی۔ بیانیسی، بر فردک
ویاکوعلک بر جماعتک اقتدارندہ خارج و بالخاصہ بوزماندہ دنیا مادیاتہ عائد یک قوہ فکری
و علمی جامعہ۔

باعتبارہ، زمانہ، مکانہ، اختصاصہ دائرہ اماطہسی یک طار اولادہ بر فردک فہمندہ و
فریحہ سندہ ہیقاہ بر تفسیر، جوہ قرآن عظیم الشانہ تفسیر اولاماز۔ ہونکہ قرآنک خطاب
اولادہ ملتارک، انسانلرک احوال روحی لرینہ و مادیات لرینہ جامع بولوندیغی اینجہ فکاردہ، علماردہ
بر فردک، واقف و صاحب اختصاص اولامازک، اوک کورہ بر تفسیر یا بیانیسیہ۔ لہم بر فردک ملای
و مشرب تعصبہ خالی اولامازک، حقائیک قرآنیہ کورسہ، بی طرفانہ بیانیسیہ۔ لہم بر فردک
فہمندہ ہیقاہ بر دعوا کندیہ خاص اولوب، باشقہسی اودعوانک قبولنہ دعوت ایدیلہ من۔ مازک،
بر نوع اجماعتک تصدیقنہ مظهر اولادہ۔

بناء علیہ، قرآنک اینجہ معنایرینک و تفسیرلرہ طائغینیہ بر صورتہ بولونہ محاسنک و زمانک
تجربہ سیلہ، فیک کثی لایسندہ تجلی ایدہ حقیقتایرینک تثبیتیلہ، لہربری بر قیج فندہ متحقق
اولوہ اوزرہ، محققہ علماردہ یولک بر ہیئتک تدقیقاتیلہ، تحقیقاتیلہ بر تفسیرک بیانیسی
لازمہ۔ نتیجہ، قانونی حکملرک تنظیم و اطاردی، بر فردک فکرنہ دگل، یولک بر ہیئتک
نظردقت و تدقیقاتندہ کیمی لازمہ کک، عمومی بر امنیت و جمهور ناک اعتمادینی قرآنم اوزرہ
ملنہ قارشو بر کفالت ضمیہ حصولہ طیبہ۔ و اجماع ملت، حجتی الہ
ایدہ بیانیسیہ۔

اون، قرآن عظیم الشانک مفسری، یولک بر دھا صاحبی و نافذ بر اجترہادہ مالک و بر ولایت
حکملہ ہائے بذات اولمیدر۔ بالخاصہ بوزماندہ بوشطرطیلہ، آنجہ یولک و عظیم بر ہیئتک

تسانديا و او هيئتلك تلامه فطرند و روحاينك تناسيا بر بينه يارديم ايتمنده و حرمت
فكرند و تعصباننده آزاده اولار و تام اخلاصاننده طوعانه داهي بر شخص معنويه بولونور.
ايته قرآني، آنچه بويلا بر شخص معنوي تفسير ايد بيلير.

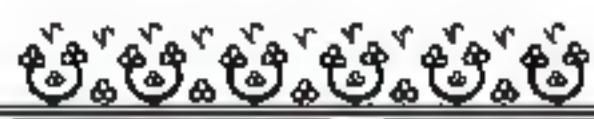
هونله [جزوده بولونمايه، كرده بولونور] قاعده سنه بناء، لهر فرده بولونمايه بوي شراطا،
لهيئته بولونور. بويلا بر هيئتلك ظهوريني هوقد بوي بولوركه، هس قبل الوقوع قبيلنده
اولار و، محمدي يقوب ياقا و بول بر زلزله نك عرفنده بولونديغز ذهنه كادي. [**هاشيم**]
(برشي تماميله اله ايديله مديني تقديرده، او شيئي تماميله ترك ايتك جائز دگدر) قاعده سنه بناء،
عجز و قصور ماله برابر، قرآنك بعصه حقيقتلاريله، نطقنده كي اعجازينه دائر بعصه اشارتاري
تلك باشم قيد ايتلام باشلام. فقط برنجي حرب عمومينك ياتلام سيله ارض و ملك، ياسينلرك
طاغارين و دره لرينه دوشك. اوقيامتلارده، او طاغار و تيرلرده فرصت بولرقي، قابله كلنلاري
بر بينه اويمايه عبارتله لرله، او دهشتلي و مختلف مالارده يازيوردم.

اوزمانلارده، او كي يركده مراجعت ايديله چك تفسيرلرك، كتابلرك بولونسي ممانه اولماديغنده،
ياز دقارم، يالار سئومات قلبية مده عبارت قالدي. شونو هاتم، اگر تفسيره موافقه ايسه،
نور علي نور. سايد مخالف جهتلاري وار، بنم قصور لريره عطف ايديله بيلير. اوت، نصحي محتاج
يرلي واردر. فقط فط حربه، بيوك بر اخلاص ايله، شهيدلر آراسنده يازيلوب كيديريله
اويرتوبه علره لرك تبديلنه (شهيدلرك فان و الب لرينك تبديلنه هواز ويريلا مديني كي) هواز
ويره مدم. وقلم راضي اولادي. شيمي ده راضي دگدر. هونله اوزمانده كي اخلاص و خلاص
شيمي بولاميورم. [**هاشيم**]

[**هاشيم**] اوت، واند هورفور مدرسه نك طامنده اثنای درسه بيوك بر زلزله نك طامنده اولديغي
سويلادي. حقيقتا سويله مديني كي، از بزمانه صوكره حرب عمومي باشلادي. **عمره محمد شفيعه محمد محمدي**

[**هاشيم**] ياي عيد، سلم نوره كي حقيقتي اخلاص ايله بينه و اخلاص بولري. ياي عيد، عيه اخلاص ايله
باقدي، نصحيح بريني بولامدي. ديمك سنو قرآن اولديغنده، اعجاز قرآني اوني طيلارده حيا ايتسه. **نور طلبلري**

مع هذا، قلمه الیغم شواشرات الاعجاز آلی اثری، حقیقی بر تفسیر نیتیه یا عیادم. آنچه علمای اسلامیه
اهل تحقیقک تقدیر لرین مظهر اولیغی تقدیده، اوزاره بر استقبالدیه یا پیدایه یو لک بر
تفسیره بر ثورنک و بر مأخذ اولیه اوزره، اوزمانارک انانارین بر یادگار مقصدیه یا عیدم.

﴿ قرآن نه در؟ تعریفی ناصحدر؟ ﴾

[الجواب] قرآن، شو کتاب کبر کائناتک بر ترجمه زلیه سی. و آیات تاوینیه ی او قویه متنوع دیلارینک
ترجمه ابدیه. و شو علم غیب و شهادت کتابک مفسری. و زمینه و کولده کبری اسمای الهیه نک
معنوی خزینه لرینک کثافی. و شو هادئاتک آتیده مفسر مقائیک مفتاحی. و علم شهادتیه عالم
غیبک لافی. و شو علم پرده ی آرقسند اولیه و علم غیب جھتیه طهر التفاتات ابدیه رحمانیه
و فطانات زلیه سبحانه نک خزینه سی. و اسلامیت عالم معنوی نک کونشی، تلمی، لهندیه سی.
و عالم اخروینک مقدس خریطیه سی. و ذات و صفات و اسماء و شؤیه الهیه نک قول شاری،
تفسیر واضی، بر هاه قاطعی، ترجمه لاطعی. و شو علم انسانیتک مربیه سی. و انسانیت کبر اولیه
اسلامیتک ماء و ضیای. و نوع بشرک حکمت حقیقیه سی. و انسانیت عادتیه سوه ایدیه حقیقی
مرشدی و هادیه سی. و انسانه لهم بر کتاب شریعت، لهم بر کتاب حکمت، لهم بر کتاب دعا، لهم بر کتاب
عبودیت، لهم بر کتاب امر و دعوت، لهم بر کتاب ذکر، لهم بر کتاب فایزدر. لهم انسانک بتوه حاجات
معنویه سنه مربع اولیه یووه کتابی تضمن ایدیه، تک، جامع بر کتاب مقدسدر. لهم بتوه
اولیا و صدیقینک و عرفا و محققینک مختلف شربارین و آیری آیری ملطارین. و لهر برنده کی
شربک مذاقنه لایوه و او مشرب تنویر ایدیه جک و لهر بر ملطک مذاقنه موافق و اونی تصویر
ایده جک بر رساله ابراز ایدیه مقدس بر کتبخانه حکمنده بر کتاب سماویدر.

قرآن، عرسه اعظمیه، اسم اعظمیه و لهر اسمک مرتبه اعظمیه کلیدی ایچوه [اویر ایلنجی سوزده
بیانه و اثبات ایدیلدیگی بی] قرآن، بتوه عالمارک ربی اعتباریه اللہک کلامیدر.

لهم بتو موهباتك الهى عنوانك اللهم فرمانيد. لهم بتو سماوات وارضك خالقى ناعم بر خطابك.
 لهم ربوبيت مطلق جعته كلمه بر مطلق در. لهم سلطنت عامه سبحانه سبحانه بر خطبه از ليد در.
 لهم رحمت واسعه محيط نقطه نظرند بر دفتر التفاتات رحمانيد در. لهم الوهيدك عظمت همتى
 هيبتيا، باآورنده بعضاً شيفره لربولونه بر مخابه مجموع سيدر. لهم اسم اعظمك محيطند بر زول ايد
 عرسه اعظمك بتو محاطه باقاه و تقيسه ايد بر كتاب مقدس در. و توردندركم،
 كلام الله عنوانى، كمال لياقته قرآن ورياستد در. و دائمه ورياستد.

قرآن صوره، سائر انبياءك كتب و صحفارى درجه ساطع. سائر نهايتنر كلمات الهيته
 برسمى دخی، خاص بر اعتبار ايد، جزوى بر عنوان ايد، خصوصى بر تجللى ايد، جزوى بر اسم ايد، خاص
 بر ربوبيت ايد و مخصوص بر سلطنت ايد و خصوصى بر رحمت ايد ظاهر اولاه الهامات صورتند
 بر مطلق در. ملك و بشر و حيواناتك الهاماتى، كليت و خصوصيت اعتبار ايد يك موه مختلف در.

قرآن، عصرى مختلف بتو انبياءك كتابى و مشربوى مختلف بتو اوليائك رسالينى
 و ساطرى مختلف بتو اصفياك اثرينى اجمالاً تضمن ايد. و جهات سترى پارلاور.
 و اوهام و شبهاتك ظلماتند مصطفى. و نقطه استنادى، باليقين و حى سماوى و
 كلام ازلى. و هدف و غايه، بالملهه عادات ابدى. ايجى، بالبداهه خالص هدايت.
 اوسى، بالضرورة انوار ايمان. آلى، بعلم اليقين دليل و برهان. صاغى، بالتجربه تسليم قلب و وهداه.
 صولى، بعين اليقين تخر عقل و اذعان. ميوه سى، بحقه اليقين رحمت رحمان و دار جهان.
 مقامى و رواجى، بالحدس الصادق مقبول ملك و انس و جان بر كتاب سماويد در.

قرآن تعريفه دائر صفاتك لهربرى باسقه بر کرده قطعى اثبات ايد باسقه و يا اثبات ايد باسقه.
 دعوا مجرد دغل، لهربرى برهان قطعى ايد مبرهنه در.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ^(۱) الرَّحْمَنُ ۝ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ^(۲)

[فَنَجِّدُهُ مُصَلِّينَ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ الَّذِي أَرْسَلَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ وَجَعَلَ مُعْجَزَاتِهِ الْكُبْرَى الْجَامِعَةَ بِرُمُوزِهَا وَإِشَارَاتِهَا لِحَقَائِقِ الْكَائِنَاتِ بَاقِيَةً عَلَى مَرِّ الدُّهُورِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ وَعَلَى إِلَهٍ عَاقِبَةٍ وَأَصْحَابِهِ كَافَّةً] ^(۳)

[اولاً] شواہدات الاعجاز آدی ائمہ مقصدین، قرآنک نظمہ، لفظہ و عبارتہ منہ عائد اعجاز اشارتین و رمزین بیاہ ائمہ۔ ہونہ اعجازک مہم بر وجہی، نظمہ تجلی ایدر۔ و الہ بارلہ اعجاز، قرآنک نظمہ کی نقل شدہ عبارتہ۔

[ثانیاً] قرآنہ کی عناصر اساسیہ و قرآنک تعقیب ابتدائی مقصدہ [توحید، نبوت، حشر ایلہ عدالت و عبادت] ^۴ اولوہ اوزرہ درندہ۔ بودت غیری بیاہ ایدہ جانہ۔

[سؤال؟] قرآنک، شورت لہدف طوغری یورودیگی نہدہ معلومدر؟

[الجواب] اوت، بنی آدم، بیوک برکرواہ و عظیم بر قافلہ کی ماضینک درہ لہندہ و ہود و هیات صحرائندہ مافراولوب، استقبالک یوکسک طائریہ و فرین باغریہ متوجہاً قافلہ قافلہ اولوہ متلاً یورومکہ آیہ، طنائک نظر دقتی جلب ایدی۔ شو غریب و عجیب مخلوقہ کیماردہ؟ نہدہ کیسورلر؟ نہہ کیسورلر؟ دیہ احوالین آشلامہ اوزرہ حکومت خلقت فن حکمتی فارشورینہ ہیقاردی: و آراکندہ شویہ بر محاورہ باشلادی۔

حکمت: نہدہ کیسورلر؟ نہہ کیسورلر؟ بودنیادہ ایشلر نہدر؟
ریشلر کیمدر؟

بوسؤال، بنی آدم نامہ، امثالی بیوک یغبرلر کی، محمد عربی علیہ الصلوة والسلام نوع بشرہ و کاللاً فارشوسہ ہیقارہ، شویہ ہوابدہ بولوندی:

أى همت! بوجوردیتک انسان، سلطه ازینک قدرتیار، یوقاوه قرطقلرنده واروه و ضیا
 علامه هیقاریلام مخاوقارد. سلطه ازلی، بنوه موهوداتی ایچنده بز انسانلری کچمه
 وامانت کبرای بنه ویرمدر. بز، هشربولیلر عادت ابدیه به متوجهاً حرکت ایتلده یز.
 دنیاده کی ایشمزده، او عادت ابدیه بوللری نی تأمیه ایتلمه، رأس الملائز اولاه استعدادلری یز
 نمالاندیرمقد. بونده صوکره شو عظیم انسانه کرواننه سلطه ازلیده رسالت و خلیفه یله
 کلوب ریاست ایدیه بنم. ایسته او سلطه ازینک رسالت براتی اولاروه بطا و یردیگی
قرآنه عظیم انسانه المده در. شبهه ک وارسل آل، اقوا!

محمد عربی علیه الصلاة والسلام و یردیگی شو جوابلر، قرآنده مقتبس و قرآنه لسانیه
 سویلندیلنده، قرآنک عناصر الاساسیه شورت مقصده تمکز ایتدیگی آکلاسیکیور.

[سؤال؟] شو مقاصد اربعه، قرآنک لهانلی آیتلرنده بولونوبور؟

[الجواب] او عناصر اربعه قرآنک هیت مجموعه سنده بولونیزی کی. قرآنک سوره لرنده، آیتلرنده،
 کلاملرنده، حتی کلمه لرنده بیلر صراحتاً و یا اشارتاً و یا رمزاً بولونقمده درلر. هونله قرآنک کطی،
 جزو لرنده کوروندیگی کی. قرآنک جزو لری ده قرآنک کلنه آیین درلر. بونک ایچوندرکه قرآنه،
 شخص اولیزی هالده، افراد صاحبی اولاه کطی کی تعریف ایدیلر.

[سؤال؟] (بِسْمِ اللَّهِ)^(١) و (الْحَمْدُ لِلَّهِ)^(٢) کی آیتلرده مقاصد اربعه اشارتار وارمیدر؟

[الجواب] اوت، (قُلْ)^(٣) کلمه سی، قرآنک هویه یلرنده مذکوردر. ویا مقدردر. بومذکور و مقدر
 اولاه (قُلْ) کلمه لرینه اساس اولوم اوزره (بِسْمِ اللَّهِ) ده اول (قُلْ) کلمه سی مقدردر.
 یعنی، یا محمد! بوجملای انسانره سویله و تعلیم ایت. دیمک بسملده الهی و ضنی برامروار.

بناءً علیه شو مقدر اولاه (قُلْ) امری، رسالت و نبوته اشارتدر. هونله رسول اولماسه ایدی،
 تبلیغ و تعلیم مأمور اولاردی. کذلک، همری افاده ایدیه (چار و مجرور) ک تقدیمی، توحیدیه
 ایلمادر. و کذا، (الرَّحْمَنُ)^(٤) نظام و عدالتیه، (الرَّحِيمُ)^(٥) ده هشره دلالت ایدر.

وَلَا (الْحَمْدُ لِلَّهِ) ده کی (ل) افتصاحی افاده ایندیگنده توحیده ائارتد. (رَبِّ الْعَالَمِينَ) عدالتله بنویه مزدور. هونله تربیه رسولار واسطه سیه اولور. (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) ذاتاً حرامتاً هئرو قیامتده دلالت ایدر. وَلَا (إِنَّا أَنْعَمْنَاكَ الْكَوْثَرُ) صدق ده، اومقاصد اربعه هولرلرینی تفسیر ایتد.

(بِسْمِ اللَّهِ) بوقلام کونسه کبیر. یعنی کونسه باشقیرینی کونستردیگی کبی، کنیدی ده کونستد. باشقیر کونستد احتیاج بیراقماز. (بِسْمِ اللَّهِ) باشقیرینه یایدیغی وظیفی، کنیدیسنده یایمور. ایانجی بر (بِسْمِ اللَّهِ) دالها لازم دگدر. اوت، (بِسْمِ اللَّهِ) اولیه مستقل برنوردکر، بونور لهج برشیئه باغلی دگدر. حتی بونورک [جار و مجروری] سیه لهج برشیئه محتاج دگدر. آنجه (ب) حرفنده متفاد اولاده (اَسْتَعِیْنِ) ویا عرفاً معلوم اولاده (اَتَمِّنْ) ویا خود مقدر اولاده (قُلْ) ک استلزام ایندیگی (اَقْرَأْ) فعللرینده برینه متعلقدر.

[افطار] (بِسْمِ اللَّهِ) ده کی جار و مجروره متعلق اولاده مذکور اولاده فعللر، بسمله ده صوکره تقدیر ایدیلرک، هئری افاده ایتکلر، اخلاص و توحیدی تفسیر ایتسیر. اسم: جناب حق ذاتی اسماری اولدیغی کبی، فعلی اسماری ده واردر. بوفعلی اسمارک غفار و رزاق، محی و محبت کبی یک هئوه نوعاری واردر.

[سؤال؟] بوفعلی اسمارک کترتله تنوعی ندده میدان طایمور؟

[الجواب] قدرت ازلیه تک طائتده کی موهوداتک نوعلرینه، فردلرینه اولاده نسبت و تعلیقنده حصوله کلیر. بو اعتبارله (بِسْمِ اللَّهِ) قدرت ازلیه تک تعلیم و تأثیرینی جلب ایدر. و اوتعلیم، عبدک کسبه و ایشنه یاردیم ایدجی بر روح کبی اولور. اولیه ایشنه، لهج کبی لهج برایشی بسمله سزیراقما سیه.

(اللَّهُ) لفظه جلالی، بنویه صفات کمالیه یی تفسیر ایدیه برصدفدر. هونله لفظه جلال، ذات اقدس دلالت ایدر. ذات اقدس ده بنویه صفات کمالیه یی استلزام ایدر.

اولیه ایشنه، اولفظه مقدس، دلالت التزامیه ایلده بنویه صفات کمالیه یی دلالت ایدر.

[**افطار**] باشق اسم خالصده بو دلالت يوقدر. چونله باشق ذاتارده، صفات كماليه
استلزام ايتك يوقدر.

[**الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ** ^(۱)] بوايك صفتك لفظه جلالده صوكره ذكرلرني ايجاب ايدمه مناسبتارده برسي
شودرك. لفظه جلالده جلال سلسله تجللي ايتديك كبي، بوايك صفتده دخی جمال سلسله
تجللي ايدور. اوت، لهر بر علامده امروني، ثواب و عذاب، ترغيب و ترهيب، تسبیح و تحمید، خوف و
رجائي يك خوف فروت، جلال و جمالك تجلیله تسلل ايدمه طاملمده در.

ايتنجی، جناب حقك اسمی، ذات اقدسین عین اولدغی جهتم، لفظه جلال، صفات عینیه
اشارتدر. (**الرَّحِيمُ** ^(۲)) ده، فعلى اولامه صفات غیرییه ایلادر. (**الرَّحْمَنُ** ^(۳)) دخی، نه عین و نه غیر اولامه
صفات سبعیه مژدر. زیرا رحمن، رزاقه معناسه در. رزاقه، بقایه سیدر. بقا، تکرر
و موردیه عبارتدر. و هودایه، برنجی میزه، ایتنجی مختصه، ایتنجی مؤثره و ملح و زره
(علم، اراده، قدرت) صفاتین استلزام ایدر. بقا دخی، ثمره رزاقه محصولی اولدغی احوه
(بهر، سمع، حلاص) صفاتین اقتضا ایدرک، مرزوقه ایتدیگی زمانه احتیاجنی کورسوه،
ایستدیگی زمانه ایشیه. آراکونده واسطه بولوندیغی تقدیرده، واسطه اید قونوشسوه.
بوالئی صفت، شبهه برنجی صفتی اولامه هیاتی استلزام ایدر.

[**سؤال ۹؟**] رحمن بیون نعمتاره، رحیم کوچک نعمتاره دلالت ایتدکری جهتم، رحیمك رحمانده
صوكره ذكری، یوقاریده آشاغی ایتك معناسه اولامه (صنعة التدی) قاعده سنه دافلدر.
بوايسه بلاغتیه مقبول دگلدر.

[**الجواب**] اوت، قائم الكوزه، گم اته متمم اولدقاری و اوندك نقصانلرینی اكمال ایتدکری
کبی، کوچك نعمتاره بیون نعمتاره متممدر. بو اعتبارله متمم اولامه، هد ذاته کوچك ده اولامه،
فائده بی اكمال ایتدیگنده، یوگنده دها بیون اولمی ايجاب ایدر.
و کذا، یوگنده بطنیه منفعت کوهور متوقف ايسه، او کوچك، بیون صیره سنه کبر. او بیون
دخی کوچك ماننده قالیر. کلید اید آفاختار، لسان اید روح کبی.

وَلَا، بومقام، نعمتک تعدادی ویا نعمتاریله امتنا به مقامی دطرد. آنچه انساناری، کیزی و کویک نعمتاره تنبیه و ایقظایتک مقامیدر. اولای مقامارده کی (ندلی) شو (تنبیه) مقامنده ترقی صایبار. چونکه کیزی و کویک نعمتاری انساناره کوسر مک و انساناری اولارک و بودین ایقظایتک، دها لایحه و دها لازمدر. بوعتبارله، شوملم مزده ندلی دهل، ترقی وارددر.

[سؤال؟] مبدأ و مأخذ اعتباریله (رقة القلب) معنای افاده ایدم بویای صفتک جناب هم عقنده قولانیلمی جائز دطرد. اگر معنای حقیقیارینک لازمی و نتیجی اولاره انعام و امانه قصد اید یارس، مجازده نه حکمت وارددر؟

[الجواب] بویای صفت، یدکبی، معنای حقیقیار یله جناب هم عقنده قولانیلمی محال اولاره متجاهتنددر. متجاهتده معنای مجازینک، معنای حقیقینک لفظیلم، استویلم کوسریلمنده کی حکمت، انسانارک مألوف و معلوماری اولایاه معناری و حقیقتاری ذهنارینه یاقینلاشدیروب قبول ایتدیرلمده عبارتنددر. مثلاً یدک معنای مجازی انساناره مأنوس اولادیفندمه، معنای حقیقینک شقایلم، لفظیلم کوسریلمی ضرورتی وارددر.

[الْحَمْدُ^(۱)] (اَوَّلًا) بوطلمی ماقبلین باغلاتدیرانه جهت مناسبت، (رحمن و رحیمک) دلالت ایتدطری نعمتک حمد و شکر ایله قارشولانسی لزومنده عبارتنددر.

(ثَانِيًا) شو (الحمد لله^(۲)) جملمی، لهربری نعمتاسیمده برین اشارت اولوه اوزره، قرآنک درت سوره منده تکرار ایتددر. او نعمتارده [نَسْمُ^۱ اَوَّلِ اَيَّامِ نَسْمُ^۲ اَوَّلِ دِه بَقَا، نَسْمُ^۳ اَخْرِ اَيَّامِ نَسْمُ^۴ اَخْرِ دِه بَقَا] نعمتارنده عبارتنددر.

(ثَالِثًا) بوجملنک قرآنک باشلا ییجی اولاره فاتحه سوره سن فاتحه، یعنی باشلا نفعی یاییلمی نه یه بناء در؟

[الجواب] طئنائک و طولاییلم انسانارک خلقتنده کی حکمت و غایه [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ^(۷)] فرمانه جلیلمی عبادتنددر.

حمد ايسم، عبادتك اجمالي بصورتى و كوكبك برنسخه سيدر. (الحمد لله^(١)) ك بومقامده ذكرى،
فلقدك غايه بنى تصور ايتله اشارتدر.

(**رابعاً**) حمدك ان مشهور معننى، صفات كماله بنى اظهار ايتلدر. شويلا ك: جناب هوم،
انسانى، طائفة جامع برنسخه و اوده كنزبك عالمى هاوى شويون ملك كتابنه بر فهرست
اولاده يار ايتلدر. و اسماء هناده لهر برينك تجليط لهى اولاده لهر بر علمده بر نورنك،
بر نمونه، انسانك هولهنده و ديمه يراقمدر. اگر انسانه، مادی و معنوی لهر بر عضوينى اللهك
امر ايتديكى يره صرف ايتطه، حمدك شعب كننده اولاده شكر عرفى بنى ايضا و شريعت اعتدال ايتنه،
انسانك هولهنده و ديمه يراقيله او نورنظر كن لهر برينى، كنديلرينه مخصوص علمده بر برنسخه اولور.
انسانه، او بنجره لوده او علمده باقار. و او عالم تجلى ايدنه صفته، او علمده نظر لهر ايدنه
اسم بر مرآت و بر آينه اولور. او وقت انسانه، روحيله، جسميله عالم شهادت و عالم غيبه بر
فلاصه اولور. و لهر آيلى علم تجلى ايدنه، انسانده تجلى ايدر. ايتنه بوجهته انسانه،
صفات كماله الربيه لهر مظهر اولور، لهر مظهر اولور. نكليم محيى الربيه عربى [**كُنْتُ كَنْزاً**
خَفِيّاً خَلَقْتُ الْخَلْقَ لِيَعْرِفُونِي^(٢)] حديث شريفك بيانده، [مخلوقانى يار ايتدمه،
بط بر آينه اولوسه. و او آينه ده جمالى كوره يم] ديمدر.

[**لِلَّهِ**^(٣)] (ل)، بوراده افتصاص ايجوند. حمدك ذات اقدس خاص و منحصر اولدغنى افاده ايدر.
بو (لام) ك متعلقى اولاده افتصاص حذف اولدقدنه صوره، او ط انتقال ايتلدر، افلاص
و توحيدى افاده ايتسيه.

[**افطار**] شخص اولاده بر شئلك عمومى بر مفهوم ايله ملاحظه ايديلديگنه بناءً، ذات اقدس ده
شخص اولدغنى هالده، واجب الوجود مفروضيله تصور ايديله ييلير.

[**رب**^(٤)] يعنى لهر بر جزوى، بر عالم متابه سنده بولون شوى بئونه اخرا سيلم تربيه و ييلديز لور
هالمنده اولاده او جزو لورن ذراتنى كمال انتظامده تحريك ايدر. اوت، جناب هوم، لهر شئ ايجومه
بر نقطه كمال تعبير ايتلدر. و اونقطه بنى الهه ايتلك ايجومه اوشيه بر حيل و بر مشر.

لهوش، او نقطه طالع طوغری حرکت ایتک اوزره، صانعه معنوی بر امر الله کبی منتظماً او نقطه
متوجهاً حرکت ایتکده در. انما حرکتده اوانره یاردیم ایدیه و مانعایینی دفع ایدیه شبهه
جناب عقل تربیه سیدر. اوت، طائانه دقله باقیله فی زمانه، انسانک طائفه لری و قبیله لری
کبی، طائانه ذراتی منفرداً و مجتمعاً فالقارینک قانونه امتداداً، معینه اولاه و طیفه لری
قوشمده اولدقاری حس ایدیلر. [یا لایز بدخت انسانه مستنداً]

[**الْعَالَمِينَ**^(۱)] بو کلمه نك صولنده کی (ین) یا یا لایز اعراب علامتیدر، عشرين، ثلاثین کبی.
و یا جمع علامتیدر. هونله عالمک احتوائتدیگی جزو لری لهربسی بر عالمدر. و یا خود یا لایز
منظومه شمسیه منجر دگدر. جناب عقل شو غیر متناهی فضا ده هویه عالماری وارددر.
اوت [الحمد لله كرم الله من فلكه تجرى النجوم به والشمس والقمر]^(۲)

[**رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ**^(۳)] ده اولدیفی کبی، بوراده ده عقلایه مخصوص اولاه جمع صیغه سیله غیر
عقلاده جمعلندیریلشد. بوایس قواعده مخالفدر؟

اوت، عالمک احتوائتدیگی عضولری بر عاقل، بر منظم صورتنده تصور ایدیلر، بلاغته
ان مقبول بر ینسیدر. زیرا طائانه عالم ایله تسمیه، طائانه صانعه اولاه دلالتی،
شهادتی، اشارتی ایچوند. بناءً علیه طائانه عضولری ده صانعه اولاه دلالتلری، شهادتلی
ایچوه بر عالم اولدقاری ایجاب ایدر. اولدایسه، صانعه او عضولری تربیه سنده و او عضولری ده
صانعی اعلام ایتکرنده آتلا شایرک، او عضولر بر حقی، بر عاقل، بر منظم صورتنده تصور
ایدیلشد. اوناک ایچوه بوجمعه قواعده مخالفت یوقدر.

[**الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**^(۴)] ما قبله بوایل صفتک نظمی ایجاب ایدیه شویله بر مناسبت وارددر که:
بری منفعتلری جلب، دیلری مضرتلری دفع ایتک اوزره تربیه نك ایله اساسی وارددر. رزاقه
معناسنه اولاه (**الرحمن**) برنجی اساس، غفار معناسی افاده ایدیه (**الرحیم**) ده ایلنجی اساس
اشارتلی ایچوه بر بویله باغلاخشد.

[**مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ**^(١)] ماقبله شوصفتك نظمى اقتضائده سبب شودر که: شوصفت، رحمتی افاده ایدمه ماقبله نتیجه در. زیرا قیامتاً سعادت ابدیه نک ظاهر جانه ان یون دلیل، رحمت در. اوت، رحمت اولمسی ونعمتک نعمت اولمسی، آنجه و آنجه همت وسعادت ابدیه باغلبدر. اوت، سعادت ابدیه اولماس، ان یون نعمتدرده حایله عقلک، انسانک قفاصنده بیلاه وظیفه منی کور مکده باشق برایشی قالماز. كذلك، ان لطیف نعمتدرده حایله شفقت و محبت، ابدی بر آریاچه دوشونجه بیله ان یون المار صیره سنه کمر کر.

[**سؤال؟**] جناب حقک هر شیء مالک اولدیغی بر حقیقت آیه، بوراده همت و جزا کوننک تخصیصی نهیه بناء در؟

[**الجواب**] شوعالمک انسانجه حقیر و فیس حایله بعضه شیلرینه قدرت ازلیه نک بالذات مباشرتی عظمت الهیهیه مناسب کور و ملکیکنده، وضع ایدیه اسباب ظاهریه نک اوکوره رفعیله. هر شیءک شفاف بار لاه ایچ یوزیه تجلی ایدوب، صانعی، خالق و اظهر کوره جلانه اشارتدر.

(**یوم**)^(٢) تعیری ایسه، همت و قوعنی کوستره اماره کرده برینه اشارتدر. شویله که: ثانیه، دقیقه، ساعت و کوناری کوستره هفته لوه بر ساعتک میلارنده برسی دورینی تمام ایتدیگی زمانه، همه حال اوت کیلرده دورینی آمال ایده جقارینه قناعت حاصل اولور. كذلك، یوم، سنه، عمر برسر و عمر دنیا ایچنده تعبیه ایدیه معنوی میلارده برسی دورینی تمام ایتدیگنده، اوت کیلرک ده (ولو اوزوه بر زمانه صوکره اولسوه) دورینی آمال ایده جقارینه حکم ایدیلر.

و کذا، برکوه و یا برسنه ظرفنده وقوع ظاهر کویک کویک قیامتاری، همتلری کوره بر آدم، سعادت ابدیه نک همتک طالع فخریله، شخصی، بر نوع حکمنده اولاه انسانره اهسانه ایدیه جلانه شبهه انتمز.

(**دین**)^(٣) کلمه سنده مقصد یا جزا در، هوناه اوکوره خیر و شر لره جزا و یریلرک برکوندر. و یا عقائده دینیله در. هوناه عقائده دینیله اوکوره تام معنایله میدان هیقار که، دائرة اعتقادک دائرة اسباب غلبه ایده جانی برکوندر.

اوت، جناب هم میبایست اسباب باغلامقام، انتظامی تأمیه ایدیه بر نظامی طئانده وضع ایتسه.
 و لهر شئی او نظام مراعات ایتله و اونظام قالمغه توجیه ایتشد. و باطاصه انفاذه، او
 دائرة اسباب مراعات ایتله و مربوط اوطقام مکتف قیلمشد. لهر نه قدر دنیاده دائرة اسباب
 دائرة اعتقادده غالب ایدیه، آخرنده عقائعه اعتقادیه تماماً تجلی ایتله، دائرة اسباب غلبه
 ایدیه جلدر. بو طبناء، بو دائرة لهر برسی احوه آری آری مقام، آری آری حاکم وارد.
 و لهر مقام اقتضایندگی حکم کوره حرکت لازمدر. عکس تقدیرده، دائرة اسبابده آیله
 طبیعتیه، و هیله، فیالیه دائرة اعتقادده باقاه، معتزله اولورکه، تأثیری اسباب ویر.
 و کذا دائرة اعتقادده آیله روحیه، ایمانیله دائرة اسباب باقاه ده، اسباب قیمت ویرمیرک
 (جبریه مذهبی کی) تنباجه سن بر توکل ایله نظام عالم مخالفت ایدر.

[**إِيَّاكَ نَعْبُدُ** ^(۱)] (ک) ضمیرنده (ایلی نلت) وارد. [**بِرَحْمَتِكَ**] ماقبلنده ذکر ایدیه
 صفات کمالیه نک (ک) ضمیرنده مستر و متضمن اولدیغه اشارتدر. چونکه او صفات
 بر بر تعدادنده حاصل اولده یوک بر شوه ایله، غیبیه فطایه، یعنی اسم لهرده شو (ک)
 ضمیرینه التفات و انتقال اولشد. دیمک (ک) ضمیرینک مرعیه، کجه صفات کمالیه ایله
 موصوف اولده ذاتدر.

[**إِيَّاكَ نَعْبُدُ**] الفاظ اوقونورکه معنایینی دوشونمک، بلاغت مذهبنده واجب اولدیغه
 اشارتدر. چونکه معنایردوشونلورسه، نازل اولدیغی کی اوقونور. و او اوقیوسه طبیعتیه، ذوقیه
 خطاب انجرا ایدر. حتی [**إِيَّاكَ نَعْبُدُ**] ی اوقویاه آدم، صدانه [**أَعْبُدُ رَبَّكَ كَمَا نَظَرْنَا** ^(۲)]
 جمله سنده کی امره امتثالاً اوقویورکی اولور.

جمع صیغه سیله ذکر ایدیه (نَعْبُدُ) ^(۳) ده کی ضمیر (اوج طائفیه) اشارتدر.
 (برنجی) انسانک وهودنده کی بنوه اعضا و ذراته راجعدرکه، بو اعتبارله شاعر عرفی
 ادا ایتسه اولور. (ایلینجی) بنوه اهل توحیدک جماعتلرینه عائددر. بو جهته شریعت
 طاعت ایتسه اولور. (اوینجی) طئانک ایتوا ایتدیگی موبودانه اشارتدر.

بواجب دارم، شریعت فطریه کبریه تابع اولاد و محبت و عظمیت عرشى آلتند
ساجد و عابد اولمه اولور.

بوجملہ نیک ماقبلیم وجه نظمی، (نَعْبُدُ) نیک (الْحَمْدُ) ینه تفسیر و بیان اولما (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) ده
بر نتیجہ و بر لازم اولمیدر.

[اَفْطَارُ] (اَيَّاكَ) نیک تقدیمی، اخلاصی و قایمیتک ایچوندور. و ضمیر خطاب ده، عبادتک
سبب و علتی اشارتدر. چونکہ خطابہ انجرا ایدر، کچہ صفتہ متصف اولمه ذات، البتہ
عبادتہ مستحقدر.

[وَاَيَّاكَ نَسْتَعِينُ] (نَسْتَعِينُ) ده مستتر ضمیر، (نَعْبُدُ) نیک فاعلی بی، او اوج جماعتده
لهر برینہ راجعدر. یعنی بزم وجودیمزک ذراتی و یا اهل توحید جماعتی و یا خود طائفات
موجوداتی، بنوہ طہات و مقصد لیمزه، باطاعتہ الک اَلْهَمَّ اولمه عبادتمزه سندہ اعانہ و توفیق
ایستہ یوزر.

(اَيَّاكَ) کلمہ نیک تکرار لاندہ سندہ کی حکمتک برنجیسی، خطاب و حضورده کی لذتک
آزیریلیم سنہ. ایکنجیسی، عبادہ مقامتک برهانه مقامندہ دها یوکسک اولدیغنه.
اوکنجیسی، حضورده صدقہ اولوب کذبک اکتالی اولمادیغنه. درنجیسی، عبادتک
استعانه نیک آیری و مستقل مقصد لر اولدقرینہ اشارتدر.

بویایک فعلی بربریلیم باغلاطیه مناسبت، اجرتک خدمت آراسنده کی مناسبتدر. زیرا عبادت،
عبدک الله قارشو بر خدمتدر. اعانہ ده، او خدمت قارشو بر اجرت کبیدر. و یا مقدمه
مقصود آراسنده کی علاقمدر. چونکہ اعانہ و توفیق، عبادتہ مقدمدر. (اَيَّاكَ) کلمہ نیک
تقدیمندہ طوعه مهر، عبدک جناب مقر قارشو یا یعنی عبادت و خدمتک، وسائط واسطه اولمه
تذللده قورنولوشن اشارتدر. لکنه اسبابی تماماً اهل مال و ترک ایتک ای دگدر. چونکہ اوزمانه،
جناب حقک حکمت و مشیتک طائتده وضع ایدیلیم نظام قارشو بر محمد بیقرار. اوت،
دائرہ اسبابده ایلیم توکل ایتک، بر نوع تنبلیک و عطاالتدر.

[**اِهْدِنَا**^(١)] هِدَايَتِي طَلِبُ اِيْمَانِي اَيْسْتَمَكُ اَرَاْسِنْدَه نَه مَنَاسِبَت وَارْدِر؟

اَوْت، بَرِي سَوَال، دِيكْرِي جَوَابْ اَوْلَد قَارِنْدَه بِرِي يَلَمْ بَاغْلَانِيْلِمْدَر. شَوِيْلَمَكَم: (**نَسْتَعِينُ**^(٢)) اَيْلَه اَعْمَانَه طَلِبْ اَيْدِيْلَرَكَم، مَقَامِ اِقْتَضَايِلَم، نَه اَيْسْتَمَكُ بَوْرَسَك؟ دِييَم وَارْد اَوْلَاكَه مَقْدَر سَوَال (**اِهْدِنَا**) اَيْلَه جَوَابْ لَانْدِرِيْلِمْدَر. (**اِهْدِنَا**) اَيْلَه اَيْسْتَمَكُ نِيْلَم شِيْلَرَك لَهْم اَيْرِي اَيْرِي، لَهْم مَتَعْد اَوْلَمِي (**اِهْدِنَا**) مَعْنَايَك دِه اَيْرِي اَيْرِي وَ مَتَعْد اَوْلَمِي اِيْجَاب اَيْدَر.

صَدَاقَه (**اِهْدِنَا**) دَرْت مَعْدَر دِه مَشْتَقْدَر. مَثَلَا، بِر مَوْصَه هِدَايَتِي اَيْسْتَمَكَم، (**اِهْدِنَا**) ثَبَات وَ دَوَام مَعْنَايِي اَفَادَه اَيْدَر. زَنْلِيْن اَوْلَاكَه اَيْسْتَمَكَم زِيَادَه مَعْنَايِي، فَقِيْر اَوْلَاكَه اَيْسْتَمَكَم اَعْطَا مَعْنَايِي، ضَعِيْف اَوْلَاكَه اَيْسْتَمَكَم اَعْمَانَه وَ تَوْضِيْع مَعْنَايِي اَفَادَه اَيْدَر. وَكَلَا، لَهْم شَيْئِي فَلَعْم وَ لَهْدَايَت اَيْتَمْدَر مَعْنَايِي بُولُونَاه [خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهْدَى^(٣)] هَلْمَنَجَه، ظَاهِرِي وَ بَاطِنِي دَوِيْغُولَر، اَفَاقِي وَ خَارِجِي دِيْلَر، اَنْفَسِي وَ دَاخِلِي بَرَهَانَلَر، مَغْبِرْلَرَك اَرْسَالِيْلَم، كِتَابَلَرَك اَنْزَالِيْ كِي وَ اَسْطَرَلَر اَعْتِبَار يَلَدَه هِدَايَتِك مَعْنَايِي تَعْدَد اَيْدَر.

[**اِفْطَار**] اِنْ يَوْن هِدَايَت، حِجَابَك قَالِدِرِيْلَمِيْلَم هَقِي مَو، بَاطِلِي بَاطِل كَوَسْتَمَكْدَر.
اللَّهُمَّ ارِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اِتِّبَاعَهُ وَارِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ اَمِيْن^(٤)

[**اَلْصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ**^(٥)] صِرَاطِ مَسْتَقِيْم، حُجَاغَت، عَفْت، هَلْمَتَك مَرْغَبْنَدَه وَ خَلَاصَه سِنْدَه حَاصِل اَوْلَاكَه عَدْل وَ عَدَالَتَه اَشَارَتَدَر. شَوِيْلَمَكَم: تَغْيِر وَ اِنْقِلَاب وَ خِلَافَتَلَرَه مَعْرُوض وَ مَحْتَاج شَوَانَاه بِرِيْنْدَه اَطْمَك اَيْدِيْلَم رَوْمَك يَاسَا يَاسِيْلَم اِيْجَوَه (**اَوْج قُوْت**) اِهْدَاث اَيْدِيْلِمْدَر. بُو قُوْتَلَرَك بِرَجِيْسِي، مَنَفَعَتَلَرِي جَلْب وَ جَذْب اِيْجَوَه قُوَه شَهْوِيَّة بُهْمِيَّة. اِيْلَانْجِيْسِي، ضَرَرِي شِيْلَرِي دَفْع اِيْجَوَه قُوَه سَبْعِيَّة غَضَبِيَّة. اَوْنِجِيْسِي، نَفْع وَ ضَرَرِي، اِي وَ كَوْتُوِي بِرِيْنْدَه تَمِيْز اِيْجَوَه قُوَه عَقْلِيَّة مَلَكِيَّة دَر.

لَلَّه اَنَلَانْدَه كِي بُو قُوْتَلَرَه شَرِيْعَتَجَه بِرَعْد وَ بَرَهَانِيْت تَعْيِيْم اَيْدِيْلَم اَيْسَرْدَه، فَطَرَتَا تَعْيِيْم اَيْدِيْلَم مَه اَوْلَد يَفْنَدَه، بُو قُوْتَلَرَك لَهْم بَرِيْسِي (تَفْرِيط، وَط، اَفْرَاط) نَامِيْلَه اَوْج مَرْتَبِيْ اَيْرِيْلَر.

مثلاً، قوه شهويه نك تفريط مرتبه سی نمود درك، نه هلاله و نه حرام شهوتی، برشتهای
یوقدر. افراط مرتبه سی فجور درك، ناموساری و عرضاری پایمال ایتك اشتها سنده اولور.
وسط مرتبه سی ایسه عفت درك، هلاله شهوتی وار، حرام یوقدر.

[**افطار**] قوه شهويه نك یك، ایچك، اویومور و قونوشکور کبی فروغلتنده ده بواوچ مرتبه
موجوددر.

وگذا، قوه غضبیه نك تفريط مرتبه سی جیانتدرك، قورقولایانه شیرده بیلر قورقار. افراط
مرتبه سی قهور درك، نه مادی و نه معنوی لهج برشیده قورقماز. بتوه استبدادلی، تحکیمار،
ظلمار بومرتبه نك محصولیدر. وسط مرتبه سی ایسه شجاعته درك، حقوه دینی و دنیویه سی ایچومور
جانی فدااید، شروع اولمایانه شیرده قاریشماز.

[**افطار**] بوقوه غضبیه نك فروغلتنده ده شواوچ مرتبه نك بی وارد.

وگذا، قوه عقلیه نك تفريط مرتبه سی غیاوتدرك، لهج برشیده خبری اولماز. افراط مرتبه سی
حربه درك، حق باطل، باطلی حقه صورتنده کوسرملک قدر حیللی و آلدنچی بزدلی مالک اولور.
وسط مرتبه سی ایسه حکمت درك، حق حقه بیلر، امتثال ایدر. باطلی باطل بیلر، اجتناب ایدر.
[**وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا**]^(١)

[**افطار**] بوقوتك شواوچ مرتبه انتقالی کبی، فروغلتنده اووچ مرتبه بی هاویدر. مثلاً،
فلاعه افعال مناسنده جبر مذهبی افراط درك، بتوه بتوه انسانی محروم ایدر. اعتزال مذهبی ده
تفريط درك، تأثیری اناسه ویرر. اهل سنت مذهبی وسطدر. چونام بومذهب، بین بیندرك،
او فعللارک بدایتی اراده جزئییه، نهایتی اراده کلّیه ویرر.

وگذا، اعتقادده ده تعطل افراطدر، تشبیه تفريطدر، توهید وسطدر.

[**فلاصه**] شوطوقوز مرتبه نك آلتی ظلمدر، اوچی عدل و عدالتدر. صراط مستقیمه مراد،
شواوچ مرتبه در.

[صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ^(۱)] قرآنك اینجیلرکی لفظلرینك دیزیلمی، بر فیض، بر هئیده، بر نعم منحصر دطرد. بلام ظهور، فطام، یاقینلق، اوز اقلقج متفاوت هوقه تناسلرده حاصل اولامه یك هوقه نقلا اوزرین دیزیلماورد، نظم ایدیلماورد. ذاتاً اعجازك اساسی، اختصارده صوکره آنجوه بویلم نقشلرده در.

اون، [صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ^(۱)] ایلم ماقبلنده کی لهر بر طم آراسنده بر مناسبت وارد در. مثلاً، [الْحَمْدُ لِلَّهِ ^(۲)] ایلم مناسبتی وارد در. هونله نعمت، حمده دلیل و قریندر. [رَبِّ الْعَالَمِينَ ^(۳)] ایلم مناسبتداردر. هونله تربیه نك لمالی، نعمتلك توالی و تعاقبی ایلم اولور. [الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ^(۴)] ایلم علاقه داردر. هونله [الَّذِينَ ^(۵)] ده اراده ایدیللم (انبیا، شهدا، صالحا، علما) رحمدرلر. [مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ^(۶)] ایلم علاقه سی وارد در. هونله نعمت طم، آنجوه دیندر. [نَعْبُدُكَ ^(۷)] ایلم علاقه سی وار. هونله عبادتده اطمار بونلدر. [خَشِعَتِ ^(۸)] ایلم وار. هونله توفیقه و اعانه یه مظهر بونلدر. [اهْدِنَا ^(۹)] ایلم وار. هونله هدايته مقتدی به اونلدر. [صِرَاطَ الْمُسْتَقِيمِ ^(۱۰)] ایلم وارد در. هونله طوغری یول، آنجوه اونلرك مملکدر. طریق و یا سبیل علملرین (صراط) طم سنك تربیجی، مملکلرینك اطراف محدود و ایسلك بر جاده اولدیغنه و او جاده یه کیرنلرك بر دهاا هیقلاملرین اشارتدر.

معهود و معلوم اولامه شیلرده قوللانیلمه سی اصول اتخاذایدیللم اسمای موصولده (الَّذِينَ) تعبیری، اونلرك ظلمات بشریه ایچنده الماس کی یارلادقلرین اشارتدرک، اونلری تحرری و طلب ایتمله و آرامغ لزوم یوقدر. اونلر، (لهر لک کوزی اولکنده حاضر اولدقلرین تأسیه ایدمه) بر علو سانه مالکدرلر. جمع صیغه سیل (الَّذِينَ) نك ذکر، اونلره اقتدا و تابع اولم مطاعتك موجودیتنه و اونلرك مملکلرنده بطلامه اولادیغنه اشارتدر. هونله فردی اولمایانه بر مملکده تواتر وارد در. تواترده بطلامه یوقدر.

ماضی صیغه سیل (أَنْعَمْتَ ^(۱۱)) نك ذکر، تکرار نعمتی طلب ایتمله بر وسیله اولدیغنه واللهم راجع اولامه ضمیری ده، بر یاریجی و بر شفاعتی و هیف سنی کوردیلنه اشارتدر. یعنی، ای ربم! مادامک انعام سنك فعلکدر. و اولجده انعامی یایمشك. استحقاقم اولادیغنی هالده ایسته دیلم انعامی تکرار لامه، سنك شاندلدر.

(عَلَيْهِمْ) ^(۱) ده کی (عَلَى) ^(۲) انبیایه یوحنا علیه رسالت و تطیف یونان یک غیر اولدیفنه .
و صحرای فائده لندیرمک ایچمه یا غور، قار و فیرطینلرک شدائین معروضه قالام یونسک
طاغیرکی، یغبرلرک ده امتارینی فیصلندیرمک ایچمه رسالت زحمتارین معروضه قالدقارین
اشارتدر.

[افطار] باقی بر سوره ده ذکر ایدیلیم (فَاُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ) ^(۳) اولامه آیت کریم، بوراده کی (الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) ^(۴)
آیت جلیلہ سی بیان ایدر. ذاتاً قرآنک برقی، برقی تفسیر ایدر.

(سؤال؟) یغبرلرک مسکری برین اویمدیگی، عبادتاری ده برین مخالفدر. یونک اسباب نه در؟
(الجواب) اعتقاد و عملده، اصول و احکام اساسیده یغبرلرک بعضی دائرلر، ثابتلر،
متحددرلر. افتلاف و تفاوتلری آنجه فروعاتده در. ذاتاً زمانلرک تبدیلیه فروعاتده
تبدل و تغیری طبیعی برشیدر.

اون، موسم اربعده نداوی و تلبس کی هوسه شلر تبدل اوغرار. مثلا، قیسه کییلیم
قالین البه، یازیه تبدل اوغرار. و یا قیسه کوزل تأثیری اولامه برعلاجک یازیه فنا
تأثیری اولور، قولانیلماز. كذلك، قلب و روحلرک غداسی اولامه احکام دینینک فروعاتده،
عمر بشرک دوره لری اعتباریلیم تبدل اوغرار.

[غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ] ^(۵) فوف و فرار مقامی اولامه شوصفتک ماقبلنده کی مقاملریله
مناسباتیسه، بو مقامک هیرت و دهشت نظریله جلال و جمال ایله متصف اولامه مقام
ربوبیت باقدیرمی. والتجا و دخالت نظریله (نَعْبُدُ) ^(۶) ده کی مقام عبودیت باقدیرمی.
و عجز نظریله [نَسْتَعِينُ] ^(۷) ده کی توکل مقامنه باقدیرمی. و تسلی نظریله رفیعہ دائمی اولامه
مقام رجایه باقدیرمیدر. هونله قورقونج برشتی کورسه آدم، قورقو و هیرت ایچنده قابیر. صوکره
فرار ایتمه میل ایدر. عاجز اولدیغی تقدیرده توکل ایدر، صوکره تسلی یوللرینی آزار.

[سؤال؟] جناب هم غنماً مطلقه. عالمه بوقدر خدایه و یک جریه و فنا سیاهی یایه
نوع بشرک یارادیلینده نه هکمت وارد؟

[الجواب] طئانه مقصود بالذات و طی و شمولی اولاره یارادیلده آنجه طلالر، خیرلر،
هنرلر، شرلر، قبحلر، نقصانلریسه هنرلر، خیرلر، طلالرلر آرانده کوروللام جک قدر
طائغینوم و جزویات قیلینده تبعی اولاره یارادیللملردرک، خیرلر، هنرلر، طلالرلر
مرتبه لرینی، نوعلرینی، قسملرینی کوروللام وسیله اولونلر. و هقائعه نسبه نکه و بودینه و یا ظهورینه
برمقدم و بر واحد قیاسی اولونلر.

[سؤال؟] هقائعه نسبه نکه نه قیمتی وارک، اولنک ایحومه شرک استحکامه ایدیللم جک؟
[الجواب] هقائعه نسبه دینیله شیلر، طئانلک اجزای آرانده بولونک رابطه لردر. و
طئانده کی نظام، آنجه هقائعه نسبه ده طوغمدر. و هقائعه نسبه ده طئانلک انواعنه
بر وجود واحد انعکاس ایتدر. هقائعه نسبه، یونک بر توطوده هقائعه حقیقیه ده هوقدر.
هقی بر ذلک هقائعه حقیقیه ییدی ایسه، هقائعه نسبه ییدی یوزدر. بناء علیه قبح و شرده
شر و ارسده قیللر. معلومدرک، شر قلیل ایحومه غیر کثیر ترک ایدیلنر. ترک ایدیلرسه، شر کثیر
اولور. زطک و جهادده اولدیغی کی.

اون، [انما نعرف الاشياء باضدادها^(۱)] مشهور قضیه ده مقصد، بر شیک ضدی، او شیک
هقائعه نسبه نکه وجود و یا ظهورینه سیدر. مثلا، قبح اولماسه ایدی و هنرلر آرانسه کیرمه ایدی،
هنرلر غیر متناهی اولامه مرتبه لری تفه لهر ایتزدی.

[سؤال؟] (انعمت^(۲)) فعل، (مفضوب^(۳)) اسم مفعول، (منالین^(۴)) اسم فاعل اولاره ذکر لرنده.
و کذا، او ینجی فرق نکه صفتی و ایلنجی فرق نکه صفتی ترتیب ایدیه عاقبتی و برنجی فرق نکه
عنوان صفتی عیناً ذکر ایتلمده نه کی بر هکمت وارد؟

[الجواب] نعمت عنوانی، نفعک دائماً میل ایتدیگی بر لذت اولدیغنده اختیار ایدیللمدر. فعل ماضی
اولاره ذکر نده کی سبب، اولجریله ایدیللمدر.

اینها فرقه ایست، قوه غضبیه نیک غلبه و تجاوزیانه، تجاوز ایدرنک اطمینان ترکیله ظلم و فقه
دو شماردر. یهودیانه تمردری کیله، ظلم و فقه خیس و غیره بر لذت کور و لذت اندیشه،
اونارده نفس تنفر ایتیز. قرآن کریم او ظلمک عاقبتی اولاره غضب الهی ذکر ایتیزدر، نفسی
او ظلم و فقه تنفر ایتیز.

استمرار و دوام شائنده اولاره اسم مفعول اولاره ذکر ایدیلمی ایست، شر و عصیانانه
دوام ایدوب، توبه و عفو اید انقطاع ایتداری تقدیرده قطعیه جان و سیلینز بر طامغه
شکلن کجه جان اشارتدر.

اوینجی فرقه ایست، وهملک و لهوی نفسک عقل و وجدانین غلبه سیله، باطل بر اعتقاده
تابع اولاره نفاق دوشه نصارادر. ضلالت، نفسی تنفر و روحی انجسته برالم
اولدیفنده، قرآن کریم او فرقی عیم او صفنام ذکر ایتیزدر.

واسم فاعل اولاره ذکرنده کی سبب ایست، ضلالتک ضلالت اولمی، دوام ایتیز متوقف اولوب،
انقطاعه او غرایفی زحانه عفو داخل اولاجفنه اشارتدر.

ای آقداسه! بتوبه لذت ایمانده اولدیفی کی، بتوبه المارده ضلالتده در. بوندک ایضا ایست:
بر شخص، قدرت ازلی طرفنده، عدم ظلماتنده شوق و قوچ دنیا صحرانه آتیلر که کوزینی آهار،
باقار. بر لطف بکلمه دیلی زحانه، بدنبه دوشمانلر کی فتنه لقا، المار، بلالر هجوم ایتیلر
باشلار. بر مدد، بر یاریم اچوه مترجمانه طبیعت و عناصره باقدیفی وقت، قنوت قلبه،
مرحمتزلکله قارشیدلیر. اجرام سماویه استمداد ایتدک اوزره باشی لهویه قالدیر. او
اجرام، آنوم بومبه لری کی دهشلی و هیبتلی هالیه کوزینه کور و نور. لکمه کوزینی یومار، باشی آار،
دوشونله باشلار. باقار، حیاتی حاجتاری باغیروب باغیرمه باشلار. بتوبه بتوبه توحه
ایدرنک لکمه قولاقارینی طیفار. وجدانن التجا ایدر. باقار، وجدانی بیقرار آمال و امان اید
طولو کور و لتورنده جنت کیره جک برهاله طیر. لکجه بر جهنده لکجه بر تلی چاره شی بولامایانه
اوزوالی شخص، مبدأ اید معادی، صانع اید هشی اعتقاد ایتیز، اوندک او وضعیتنده
عجبا جهنم راها سربه اولامای؟

اوت، اويچاره، خوف و هيبته، عجز و رعشه، و هت و كوكل هار لغنده، يتيم لطفه ما ئوسيتنه
 مركب برو ضعيت ايچنده اولوب، قدرته باقار، قدرتي عاجز و ناقص. عاجلرين باقار،
 دفع ايديله جاك بر دور و مده دگلدر. يا غيروب يارديم ايتنه، يارديمه طاهر يوه. لهرشيئي دوشمايه،
 لهرشيئي غريب كورور. دنيايه طديلنه ييك دفعه ندامت ايدر،
 لعنت او قور.

فقط او شخصك، صراط مستقيم كيرمطه قاي و روي نور ايمانله ايتيقلانيرنه، او ظلمتلي اولكي
 وضعيت نوراني برهالة انقلاب ايدر. شويلاكه: او شخص، لهجوم ايدنه بلالري، عصبيتلري كوردنلي
 زمام، جناب حقه استناد ايدر. مستريح اولور. بينه او شخص، ابد قدر اوزانوب كيدنه امللريني،
 استعدادلريني دوشونديكي زمام، سعادت ابديني تصور ايدر. او سعادت ابدينه مك ماء الحياتنده
 بر يودوم ايجر. قلمبده كي امللريني تكليه ايدر. بينه او شخص، باشي قالد يروب سلمايه و اطراف
 باقار، لهرشيله انيت پيدا ايدر. بينه او شخص، سماده كي اجرام باقار. حركتلرندنه دهشت دگل،
 انيت و امنيت پيدا ايدر. و اونلار او حركتلريني عبرت و عبرتله تفكر ايدر. بينه او شخص،
 اجرام علويه يله اوليله مركب معارف ايدر، كهانلي بر جرم باقارنه باقسيه، او جرم ملوده
 [اي آرقداسه! بنده توغسه ايتنه. حركتلر بنده قورقما. لهنز بر فالطك مأمورلي يز] ديه،
 مأنوس و امنيت و يرحي سلمري قلبلا ايتيمله باشلار.

[فلاصه] او شخص، اولكي وضعيتنده، وجداننده كي اودهتلي و دهتلي و قورقوخ
 آدم شديده ده قورقوخ ايجوسه، نسللر ايله هتني ابطال و سرفوشلقله او حاللري اونو تغه
 هاليركه. ايلنجي هالنده ايسه، رهنده يوكلك لذتلي و سعادتلي هس ايدر. قلبن
 ايفاظ، وجداني تحريك ايدوب رهنه احساس ايتدجه، او سعادتله زياده شير. و او ك معنوي
 جنتلرك قاپورلي آهليلر.

اللَّهُ بِجُرْمَةِ هَذِهِ السُّورَةِ اجْعَلْنَا مِنْ أَصْحَابِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

• ﴿۱﴾ [سورة بقره] ﴿۲﴾ •

[سؤال؟] اعجاز ایلد اعجاز صفه لرینی هاوی قرآنه عظیم الشانده [بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ] ^(۱)
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ^(۲) وَتِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ^(۳) کبی یک هوو آیدار تکرر ایتمکده در.
هالوک بو تکرار لر، بلاغتیه منافیدر. اوصاف ویریر.

[الجواب] ای آرقده! هر بارلایه شی، یا قبی آتیه دگدر. اوت، تکرار و تکرر بعضیا
اوصاف ویریر. فقط عمومی دگدر. هریره، هر کلام و هر کلام شامل دگدر. اوصاف ویریر
عدایدیلر یک هوو ظاهری تکرار لر، بلاغتیه استحسانه و تقدیر ایدیلرکده در. اوت، انسانک
بی دیلای ییتمک برسی غذا، دیلای تفلّه و میوم اولور اوزره ایلی قسدر. برنجی قسم، تکرر ایتدک
ممنونیت ویرر، قوت ویرر. قات قات تکرر سبب اولور. ایلمنجی قسمک تکررکنده اوصاف،
تجددنده لذت واردر. کذلک، کلامارده ایلی قسدر. بر قسمی روحارده قوت، فاکرده قوت ویریر
حقیقتلر درک، تکرر ایتدک، کونک ضیاعی کبی، روحارده، فاکرده هیات ویرر. میوم قیللنده
اشتهای آهانه قسده، تکرر مقبول دگدر، استحسانه ایدیلر. بولک بناء قرآن، لهیت مجموعه سیده
قللر قوت و قوت اولوب، تکراری اوصاف دگل، علوت و لذت ویردیلی کبی. قرآنک ایتلرکنده ده
اولور بر قسم واردر، او قوتک روحی حکمنده اولوب تکرر ایتدک دها زیاده بارلار. هوو و حقیقت
نور لرینی صافلار. هُوَ لَيْسَ لَكَ مَا كَرَّرْتَهُ يَتَضَوُّعٌ ^(۴)

[از جمله] (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) کبی آیدارده بولونامه عقده هیاتیه و نورانی اساسلر،
تکرر ایتدک اشتها لر آهار. ملک کبی، قاریدیریلر قوقار. دیک تکرر ظه ایدیلر،
حقیقتده تکرر دگدر. آنجه (وَأَتَوَاهُ مَتَشَاهِجًا) ^(۵) قیللنده، او آیری آیری حکمتلری، ناله لر،
غایه لر افاده ایدر تکرار لی کلاملر، بالانز عبارده، لفظیه بر برینه بلنزه دکتری ایچومه تکرار
ظه ایدیلر. حتی قصه موسی، هوو مزیتلری و حکمتلری مشتملدر. هر مقامده او مقامه مناسبت
بر وجهلر ذکر ایدیلر، عینه بالاغندر.

اوت، قرآن عظیم الشان، اوقفت مشهوره بی کومسه آیات، بدیضه آدوه آتوه شطرنج افغانیه،
 اولیه برنقه بلاغت مظهر ایتدیه، بتوه اهل بلاغت، اوندک بلاغت هیریه اولیار، سجدیه
 وار ملرد.

و کذا یتین، تبرک واستعانه بی هوو و جهاری هوی اولیه. و توحید و تنزیه و ثنا، جلال و جمال
 و اهلایه بی هوو مقامی تفسیر ایدیه. و توحید و نبوت، شروعدالت بی مقاصد اربعه اشارت
 ایدیه بسملا، ذکر ایدیه برلک لهر بینه بو و چهارده، بو مقاصدیه بی اعتباریه ذکر ایدیه
 و ایدیه ملده در. مع هذا، هانای سوره ده تکرار وار، او سوره ناک روحیه مناسب اولیه
 بروجه بالذات قصد ایدیه ملط، ثوتی و چهارده استغاری و تبعی ذکر لری، بلاغت منافی دطد.

(الم^(۱)) سوره لری باشلنده بولوناه حروف مقطعه علائد ایضا حاتی (درت مجده)
 ذکر ایدیه جاز.

(برنجی مجت) (الم^(۲)) ایله، سوره لری اوللنده بولون حروف مقطعه تنفس ایدیه اعجاز حقنده در.
 اعجاز، اینجی بی اینجه لک لطائف بلاغتک یارلیتیارینک امتزاج و اجتماعنده تجلی ایدیه بر نور در.
 بو مجده، بونوری برقاج لطائف ضمنده ایضاح ایتطه یار لاتا جغز. فقط لهر بی لطیفه اینجه و
 ضیای آزیسه ده، لطائفک هیئت مجموعه سنده حاصل اولیه تام بر ضیا ایله فخر صادق
 هیفا بقدر.

(۱) لهما حرفارینک عددی [الف سانه خارج قالمه شرطیه] یارمی سکر حرف در. قرآن عظیم الشان،
 سوره لری باشنده بو حرفار یارینی ذکر ایتمه، یارینی ده ترک ایتدیه.

(۲) قرآنک آله اولیغی نصف، ترک ایتدیگی نصفده داها زیاده کثیر الاستعمال در.

(۳) قرآن، سوره لری باشنده ذکر ایتدیگی قسم ایچنده لسانه اوزرینه داها سهولتی اولیه
 [الف، لام] ی هوو تکرار ایتدیه.

(۴) قرآن، آدیغی حرفاری، لهما حرفارینک عددی سوره لره توزیع ایتدیه.

(۵) لها حرفاينك مُخَوَّسَ، مُخَوَّوَرَه، شَدِيدَه، رَفُوءَه، مُنْقَلِبَه، مُنْخَفِضَه، مُنْطَبِقَه،
مُنْفَتِحَه كَي يَفْتَحِي جِساينك لَهَرِيَسِنْدَه بَيْنَه نَصفِ الْمَدَر.

(۶) يَفْتِي، يَعْنِي أَشْيَ أَوَّلَايَا، (اَوْتَار) قَسْمَدَه، ثَقِيلَدَه آزِي، خَفِيفَدَه هَوَغِي الْمَدَر.
قَلَقَلَه، ذَلَّاقَه كَي.

(۷) قَرَأَه عَظِيمِ السَّانِك، سُورَه لَرَك بَاشِنْدَه كِي حُرُوفِ مَقْطَعِنَك ذَكَرَ اَيِدِيَا مَنَوَالِ اَوَزَرِيَنَه
تَنْصِيفَلَرِي هَقْنَدَه اِفْتِيَارِ اَيْتَدِيَكِي طَرِيَعَه، (بِسَه يُوزِ دَرَت) اَهْتِمَالَدَه اِتْتَحَابِ اَيِدِيلْمَدَر.
و اِتْتَحَابِ اَيِدِيَا شُوطَرِيَقَدَه بَاشِقَه لَهَج بِاَهْتِمَالِ اَيَا مَذْكُورِ تَنْصِيفِ مَحَا دَطَدَر. هَوْنَدَه
تَقْسِيمَلَرِي، يَك هَوَغ بَرِيَسِنْدَه كِرْمَه و هَوَغ مُتَفَاوَتَدَر. بُوكِي اَعْجَازِ لَمَعَلَرِنْدَه هَقْنَدَه
آلَا مَایَا، ذَوَقْنَه لُوم و عُتَابِ اَيْتِسِيَه.

[اَيَلْنَجِي مَبْنِي] بُومَجْشَدَه بِرَقَاجِ لَطَائِفِ وَارِدَر.

(۱) (اَلَمْ) اَيَا اَهْتَالِنْدَه كُوزَه چَارِيَا غُرَابَت، بُوحُرْفَلَرَك يَك غَرِيب و عَجِيب بَرَشِيكَه
مَقْدَمِي و كَتِفِ قُولَرِي اُولَدَقَلَرِيَنَه اَشَارَتَدَر.

(۲) بُوسُورَه لَرَك بَاشَلَرِنْدَه كِي تَقْطِيعِ حُرُوفِ اَيَا اَسْمَارِي لَهَجَلَه مَك، مَسْمَانَك مَأْخُذِيَنَه
وَنَدَه نَشْتِ اَيْتَدِيلْنَه اَشَارَتَدَر.

(۳) بُوحُرْفَلَرَك تَقْطِيعِي، مَسْمَانَك وَاحِدِ اَعْتِبَارِي اُولُوب، تَرْكِيبِ فَرْجِي اُولَادِيَغْنَه اَشَارَتَدَر.
(۴) بُوحُرْفَلَرَك تَقْطِيعِ اَيَا تَعْدَادِي، صَنِيعَتَك مَادَه و مَأْخُذِيَنَه مُخَاطَبَه كُوسْتَرَمَطَر،
مَعَارَضِيَه طَالِبِ اُولَانَارَه قَارَتُو مِيدَانَه اَوْقُوبَارَوَه، اَيْتَه اَعْجَازِ صَنِيعَتِي، شُوكُورِ دِيْغَانَز
حُرْفَلَرَك نَقْم و نَقْشَلَرِنْدَه يَايِدِم. بُويُورِيَاز مِيدَانَه دِيِي، اُونَارَك تَحْقِيرَانَه تَبْلِيغَلَرِيَنَه
(تَكْدِيرَلَرِيَنَه) اَشَارَتَدَر.

(۵) مَعْنَادَه صُوبُطَه شُولَهْجَا حُرْفَلَرِيَنَك ذَكَرِي، مَعَارَضَلَرِي حُجَّتْ بِرَاقِعَه اَشَارَتَدَر.
اَوْت، قَرَأَه مَعْجَزِ الْبَيَا شُومَعْنَا سَز حُرْفَلَرَك لَسَه هَالِيَا اَعْلَامَه اَيِدِيُورَكَه؛ بَن سَزْدَه بَلِيغ
مَعْنَالَرِي، هَاطَلَرِي، هَقِيقَتَلَرِي اِفَادَه اَيِدَه بُوكَسَك خَطْبَلَرِي و نُظْمَلَرِي اَيْتَه مَيُورَم.

یا لایز شو تعداد ایندیگم حرفارده بر نظیره یاییلز. ولو افترا و حکایه کرده عبارت بیه
اولورسه اولوره.

(۶) حرفاری تعداد ایله لهجه له مک، یکی قرائت و کتابت باشلا یا نه مبتدیه مضمومدر. بونده
آشلاشیلورکه، قرآن، امی بر قوم و مبتدی بر محیط معاملاک یاییور.

(۷) [ا. ل. د] کی حرفاری، مثلاً [الف، لام، دال] کی اسماریله تعیر و ذکر اینمک،
اهل قرائت و ارباب کتابتک اتخاذ ایندطری بر اصولدر. بونده آشلاشیلورکه، لهم سویله بن،
لهم دیطهر بن امی اوله قارینه نظراً، بو تعیرلر سویله بندنه طوغمایور. و اونک عالی دطدر.
آنجه باشقیر بریده اوطا کیلور.

ای آرقداسه! بولطائفک اینجه ایله بندنه طوقوناه بولک نقشه بلاغتی کوره مین آدم، بلاغت
اهلنده دطدر. ارباب بلاغت مرابعت
انتیبه.

[اوچنجی بحث] (۱) اعجازک اسلار بندنه، ایجازک الک بولک و الک اینجه درجه سنه بر مثالدر.
بونده ده برچ قاطائف وارددر.

(۱) (الم) اوچ حرفیه اوچ حکم اشارتدر. شویله که: (الف) (هَذَا صَلاَمُ اللَّهِ الْأَزَلِيُّ) حکمنه
وقضیه سنه. (لام) (نَزَلَ بِهِ جِبْرِيلُ) حکمنه وقضیه سنه. (میم) (عَلَى مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ) حکمنه وقضیه سنه رمزاً و ایماءً اشارتدر.

اون، فاصلا قرآنک حکماری اوزده بر سوره ده، اوزده بر سوره قیسه بر سوره ده، قیسه بر
سوره بر آئنده، بر آیت بر جماعده، بر جماع بر کلمه ده، او کلمه ده (سین، لام، میم) کی
حروف مقطعه ده ارسام ایدر، کور و نور. کذلک، (الم) ک لهر بر حرفنده مذکور حکماریله
بری تمثیل اینمه کور و نوپور.

(۲) سوره لک باشلارنده کی حروف مقطعه، لک بر شیفره در. بشرطاری اوطا یتیم میور.
آنافضاری آنجه حضرت محمد علیه الصلوة والسلامده در.

(۳) شیفته داری شو حروف مقطعه ذکری، حضرت محمد علیه الصلاة والسلام فوقه کعبه بر ذکری
ملاک اولدیفه اشارتد که، محمد علیه الصلاة والسلام رمزکری، ایملاری وال کیزی سبلی صریح کبی
تلفی ایدر، آشلا.

(۴) شو حرفلرک تقطیعی، حرف ولفظلرک حاوی اولدقاری قیمت، بالاز افاده ایتدقاری معنایه
کوره دظدر. علم اسرار الحروفه بیانه ایدیلدیگی کبی، عدد و صاییه مثل او حرفلرک آراسته
فطری مناسبلرک بولوندیغنه اشارتدر. [هائیه]

(۵) (الْم) تقطیعیه، بتوه حرفلرک اساس مخربلری اولامه (هائیه، وسمط، نغز) مخربلرینه
اشارتدر. و ذهنلرک نظر دقتی شو مخربلره هویر یورکه، ذهنلرک بواج مخربده،
کرن بولامه باغی کویک کویک مخربلره لفظلرک و حرفلرک ناصل وجوده کلدقاری
هیرت و عبرتله مطالعه ایتسینلر. ای ذهنی بلاغتک بویه سیهلر بویایامه آرقداسه! بولطائفی
صیقلجه اولورسک (هَذَا کَلَامُ اللَّهِ) ایچنده صیقلجه.

[در دخی محبت] (الْم) امثالیه بابر، ترکیب شکلنده تقطیع صورتنده ذکرلری، بو شکلک
مستقل اولوب لهج بر امام تابع اولمادیغنه و لهج کیم یی تقلید ایتسه اولدیغنه واسلو بلری عجیب،
هیدلری غریب، یلی ساهه و بوده کلمه بر بدیه اولدیغنه اشارتدر. بو مجتده ده بر قاج
لطائف وارد.

(۱) فطیبلرک و بلیفلرک عادتدندر که، مسلکونده دایما بر مثال تابع اولورلر. و بر ثورنک
اوزرینه نقشه طوقورلر. و ایشلمه بر بولده یور و یورلر. هالبوکم بو حرفلره آکلاشیلدیغنه
نظر، قرآن لهج بر مثال تابع اولماشدر. و لهج بر نقشه بلاغت ثورنکی اوزرینه نقشه ییلاشدر.
و باشده باشه ایشلمه بر بولده یور و مشدر.

(۲) قرآن، باشده آشاغییه قدر، نازل اولدیغی هیئت اوزرینه باقیدر. بو قدر قرآنی تقلید ایتلمه
متاقم اولامه دوستلره و متهاجم دوشمانلره رغما، شمدی یه قدر قرآنک نه تقلیدی یا ییلیمه
[هائیه] قرعه سنه صوکره، رساله نور بولعه اعجازی کورلره دخی کوسترمدر.

و نه ده بر مهالی کوستريلمدر. اوت، قرآنه ميلو نازمه عربی کتابارله مقایسه ایدیلرسه،
قرآنک بکازی بولوناماز. او حالده قرآن، یا هینک آلتنده در. بویسه محالدر. اویله ایسه
لهینک فوقنده در. اویله ایسه اللّٰهک کلامیدر.

(٣) بشرک صفتی اولاده برشی، بدینده چرکبه و غیر منتظم اولور. صوکره یا واسه یا واسه انتظام صوقولور.
قرآنه ایسه، ایلاک ظهورنده کوستریدی هلاوتی، کوزلانی، کنجلائی شیدی ده اویله جه محافظه
ایتمکده در.

ای بلاغت لطافتک قوقوسی قوقلا یاه آرقدا سه! ذهنای شو مباحث اربعیه کوندرک،
بال آریسی (أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا كَلَامُ اللَّهِ^(١)) بالنی هیقارسیه.

﴿ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ^(٢) ﴾

آرقدا سه! کلامارک هستی آرتیرانه و کوزلانی فضلجه پارلاناته بلاغتک اسلامنده بریده شورک،
بر هوضی طولدری حجه اطرافنده سوزولورک هوضه آقاه صولرکی، بلیغ کلامارده ده ذکر ایدیلر
کلملرک، قیدلرک، هیئتلرک تماماً او کلامک تعقیب ابتدایی اساس مقصده ناظر اولمقل،
اونک تقویه سن خدمت ایتملری بلاغت مذهبنده لازمدر.

[برنجی مال] [وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ ^(٣)] اولاده آیت کریمه نظر دقته آئینر
کورولورک، بو کلامده کی مقصد و اساس، یک آزر عذاب ایله فضل قورقوتمقد. و بو کلامده اولاده
مذکور کلملر و قیدلر، تماماً او مقصدی تقویه ایچوه هالیسیورلر.

از جمله، شک و اتمالی افاده ایدیه (إِنْ^(٤)) شرطیه اولعب، عذابک آزلغن و الهیتزللن اشارتدر.
و کذا (نَفْحَةٌ^(٥)) صیغه سیله و تنوینیه عذابک الهیتزللنی ایما در. و کذا (مَسَّ^(٦)) کلمه سی، عذابک
شدید اولادیفنه اشارتدر. و کذا تبعیمی افاده ایدیه (مِنْ^(٧)) و شدتی کوستریمه (نظال) کلمه سن بدل،
خفتی ایما ایدیه (عَذَابٍ^(٨)) کلمه سی و (رَبِّ^(٩)) کلمه سنیه ایما ایدیلر شفت، لهیسی ده عذابک
قلّت و الهیتزللن اشارت ایتمقل، شو شعری، لسانه هالاریله تمثیل ایدیورلر.

(عِبَارَاتُنَا شَتَّى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ وَكُلُّهُ إِلَى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ^(۱)) یعنی (عبارت‌های گوناگونی آری
ایده، هنر، بود. همتی ده او هنر اشارت آید یور.)

[اَلْبَنَى مَثَال] (اَلَمْ^(۲) ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ^(۳)) اولامه آیت کریمه در. بوانته
مقصدا س، قرآنک یوسطانی کوسر مکر. وبومقصدی تقویه ایدم (اَلَمْ^(۴)) (ذٰلِكَ^(۵)) (اَلْكِتَابُ^(۶))
(لَا رَيْبَ فِيْهِ^(۷)) قید ایدر. اوت، بوقیدر، استناد آید طری یک اینج و کیزی دلیله این اشارت ایتمه
برای، اومقصود تقویه سن قوشو یور.

از جمله (اَلَمْ^(۸)) قسم اولدیغی جهتم، قرآنک عظمتی. وآلتده مسترکیزی اومذکور لطائف جهتم ده
دعوانک اثبات اشارت ایدر. وکذا (ذٰلِكَ^(۹)) ذات ایلده صفتی کوسر بر اشارت اولدیغی اعتبار ایلده
لم قرآنک عظمتی، لم عظمتی اثبات ایدم صفات لمالیه اشارت ایدر. وکذا (ذٰلِكَ^(۱۰)) اشارت هتیه
مخصوص ایلده اشارت عقلم ده قوللانیلمی، تعظیم واهمیتی افاده آید یلمی، معقول اولامه قرآنی
محسوس صورته کوسر می، قرآنی اذهام و انتقارک نظر دقتن عرصه ایتمه، تشری ایجاب ایدم
(حیل، ضعیفیت و سائر حریکه) شایده منز اولدیغی اظهار و اعتراف آیدر مکر. وکذا (ذٰلِكَ^(۱۱)) ذک
(ل) واطریله افاده آید یلمی بعد، قرآنک لمالیه دلالت ایدم علو رتبه سن اشارتدر.

و کذا (اَلْكِتَابُ^(۱۲)) ده کی (ال) هر عرفی فی افاده آید یلمی، قرآنک عظمتی و باسقم کتابک
محاسنی جمع ایتمه اونا ک فوضده اولدیغی اشارتدر. وکذا (كِتَابُ^(۱۳)) تعیری، اهل قرئت و کتابتده
اولایامه بر ائینک محسولی اولمادیغی اشارتدر.

و کذا (لَا رَيْبَ فِيْهِ^(۱۴)) ضمیرینک لهر ایلده احتمال بناء قرآنک لمالیه اثبات و یا تأکید ایدر. و کذا استفراق
افاده ایدم (لَا^(۱۵)) قرآنک لهر کوشنده رکز و لهر برنده ذکر اید یلمی دلیله، برهانده لهجوم ظاهر شه و
شبهه لری دفع ایلده، قرآنک اوکی لکه لوده منز اولدیغی اعلامه ایدر. ولسانه حالیه شوشری اوقوتور.
(وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلًا صَحِيحًا وَافَتْهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ^(۱۶)) یعنی، قرآنده تعیب اید یلمی لهر برنقطه
یوقدر. قرآنه کی صحیح قولاری تعیب ایلده، آنچه فهمارک سقامتده ایلاری طیسور.

وَلَا ظَرْفِيَّ افاده ایدیه (فی) تعبیری، قرآنک سطح و ظاهرین قوناه شک و شبهه داره، ایچرینده کی
مقائمه ایله دفع ایدیله یله جانله اشارتدر.

آرقداسه! تحایل واسطه یله ترکیب قمتی و کل ایله جزؤلر آراسنده کی فرقی ادران ایده ییلدی ایسه ک،
بومثالرده کی قیود و هیئاته دقت ایت. و اوکلمه لرده نبعانه ایده زلال بلاغتی و کوثر فصاحتی
طوبونجه قدر ایح. الحمد لله دی.

[سؤال؟] (الْم هَذَا الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ) آیت کریمه سنک جمله لری، عطف ایله
بربریله باغلاماسه اولدیغی نهیه بناءدر؟ [الجواب] او جمله لر آراسنده کی شدت اتصالده و باغلیلام
و صاریاحده برآریلام یوقدرک، بربریله باغلامه لزوم اولسوه. زیرا او جمله لرک لهر برسی آرداشلرینه
لهم بابادر، لهم اوغول. یعنی لهم دیلیدر، لهم نتیجه در.

اوت، (الْم) لسانه حالیه لهم معارضه میده اوغور، لهم معجز اولدیغی اعلامه ایدر.
(ذَلِكَ الْكِتَابُ) لهم تنوّه کتابره فائمه اولدیغی تصریح ایدر، لهم مستقلا و ممتاز اولدیغی اظهار ایدر.
(لَا رَيْبَ فِيهِ) لهم قرآنک شک و شبهه یری اولادیغی تصریح ایدر، لهم مستقلا و ممتاز اولدیغی اظهار ایدر.
(هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ) لهم طریقه مستقیمه اراء ایتقلا موظف اولدیغی کوستر، لهم مجسم بر نور هدایت اولدیغی اعلامه ایدر.
ایسته بوجمله لرده لهر برینک افاده ایتدیگی برنجی معناسیله آرداشلرینه دلیل اولدیغی کی، ایلنجی
معناسیله ده اولاره نتیجه در. صوکره بو آیتک شوجمله لری آراسنده اعجازه منبع، بلاغته مدار
اولامه اوده ایلی مناسبت و علاقه و باغلیلام واردر. بونلرده مثال اولارده (اوج دانه) بی ذکر،
اوت کیلدی ده طه هواله ایدرم.

(۱) (الْم) تنوّه معارضه معارضه دعوت ایدر. اولیه ایسه ان یولک بکتابدر. اولیه ایسه بر
بقیه صدقیدر. زیرا کتابک کمالی یقین ایلدر. اولیه ایسه نوع بشر اچوه مجسم بر هدایتدر.
(۲) (ذَلِكَ الْكِتَابُ) یعنی امثالنه تفوق ایتددر. اولیه ایسه مستشاره. یونلر شک و شبهه
یری دگدر. یونلر متقیلره طوغری یولی کوستر. اولیه ایسه معجزدر.

(۳) (هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ) یعنی طریقه مستقیمه ارشاد ایدر. اولیه ایسه یقین ایتدندر. اولیه ایسه ممتازدر.
اولیه ایسه معجزدر.

ای آفریدار! شو (هُدًى لِلْمُتَّقِينَ^(۱)) جمله سنده کی نور بلاغت و همه کلام (درت نقطه) ده
تفه هر ایتندر.

(۱) بو جمله ده مبتدا محذوفه. بو حذف، جمله کی تشکیل ایدیه مبتدا ایله خبر آرا سنده کی اتحاد، او ایله بر
درجهیه وارمله، صانله مبتدا حذف اولماید خبرک ایچرینه کیرمه. خارجاً ایلیسی متحد
اولد قاری کی، ذهناً ده متحد اولد قارینه اشارتدر.

(۲) (هادی) یرنده (هُدًى^(۲))، یعنی اسم فاعل موقعنده مصدر ک قوللا نیلمی، بحکم ایدیه نور هدیته
هو هر قرآنک معلوله طریقه اشارتدر.

(۳) (هُدًى) ده کی تنوین تکمیلده آکلاشیلیورک، هدایت قرآن او ایله انجیم بر درجهیه وارمدرک،
حقیقتی ادراک ایدیه فر. او ایله کنیه بر ساحه کی اشغال ایتمدرک، احاطه سی علماً قابل دطدر.
چونله معرفتک ضدی اولمه (ناره)، یا شدت ففاده اولور. ویا کثرت ظهورده نشئت ایدر.
بوک بناء درک، (تنایر) بعضاً تحقیری، بعضاً ده تعظیمی افاده ایدر دینیه ایتندر.

(۴) متعدد کلمه بدل، اسم فاعل صیغه سیله اختیار ایدیه (مُتَّقِينَ^(۳)) کلمه سی ایله یا بیلاسه ایجاز،
هدایتک ثمره سنه و تأثیرینه اشارت اولدیغی کی، هدایتک و هودینده بر دلیل ایتدر.

[سؤال؟] غایت محدود، از بر قیاح نقطه ده بشرک طاقتنده خارج دینیه اعجازک طوغمی
اهتمالی وارمیدر؟

[الجواب] حادی و معنوی لهر شیده یاردیمک و اجتماعک بیون قوت و تأثیری واردر. اوت،
انفکس سربله اوج شینک هنی اجتماع ایدرس، بیه اولور. بیه اجتماع ایدرس، اوه اولور. اوه
اجتماع ایدرس، قوه اولور. چونله لهر شیده بر نوع انفکس و بر نوع تمثل واردر.

ناصلله، بر برینه مقابل طوتولاه ایلمی آیینده یوه آیینر کور و نویر. كذلك، ایلمی اوج نلته ویا ایلمی اوج
هیه اجتماع ایتدکری زمانه یک یوه نلته لر، یک یوه هنر تولد ایدر. بوسره بناء درک، لهر
هیه صاحبک و لهر بر صاحب ملاک اصالیه اجتماع ایتله فطری بر صیله واردرک، اجتماعاری زماننده،
هنر، طلالری بر ایلمه ایلمی اولور. هنی بر طاسه طاشغیه براب، قهری بنا لوده اوسته نک

آئنده حيقار حيقان، باشي آگر، آرقداشيد بر شمه ميل ايدرك، سقوط قهلام سنده قورقوسونار.
مع الاسف! انسانار تعاونه سرتيني ادران ايدمه مشار. **لهم** اولمازسه طاشلار آئنده كي
 يارديم وضعيتنده درس آليشار.

[**سؤال؟**] بلاغت و هدايتده مقصد، حقيقتي واضح بر شطره كوستوب قارلري و ذهنياري
 اختلافده قورتارمونه آيابه، مفسرلر بوي آيتارده ياپدقاري اختلافات و كوستودقاري
 احتمالار، **لهم** بيايه ايتدقاري آيري آيري، بربينه اويمايابه و جهار آلتنده **هو** و حقيقت نه صورته
 كورولم ييلير؟

[**الجواب**] معلومدرك، قرآن عظيم الشاه ياللاز بر عهده دگل، بتونه عهده نازل اولمشدر. **لهم** بر طبقه
 انسانره مخصوص دگل، بتونه طبقات بشره شمولي واردر. **لهم** بر صنف انسانره علائد دگل،
 بتونه بشرك صنفارينه راجعدر. بناء عليه، هر كس، هر طبقه، هر زمانه، فهمنه، استعدادينه كوره
 قرآنك عقائقدنه **حق** آديليار و **حق** دارد. هالبوكه نوع بشر درجه اعتبار يار مختلف و
 ذوقه جهتيار متفاوت و كذا ميل، استحسانه، لذت، طبيعت اعتبار يار بربينه اويمايور.
 مثلا بر طائفتك استحسانه ايتديكي بر شي، اوتك طائفتك ذوقنه مخالفدر. بر قومك
 ميل ايتديكي بر شيده اوتك قوم نفرت ايديور. بوسره بناء درك، قرآن كريم كذا هلك جزاي
 و يا غيرك مطلقاني **حق**نده ذكر ايتديكي آيتارده تخصيصات يالعامه. **علام** بر شطره بير اقمدرك،
 هر كس ذوقنه كوره فهم ايتيه.

[**خلاصه**] قرآن معجز البيايه، آيتاريني، جمله لريني اويلار بر شطره نظم ايتيه و وضع ايتدرك،
 هر جهته احتمالات يولاري بولونوسه. مختلف فهمار و استعدادلر، ذوقارينه كوره عهه لريني
 آديليشار. بناء عليه علوم عربيهك قاعده لرينه موافقه و بلاغتك بر نسيبارينه اويفوسه و
 علم اصول مطابقه و موافقه شرطيلار، بربينه مخالف اولامه مفسرلر بياناتي و احتمالاري، زماناره،
 طبقه ره و فهماره كوره مراددر و جائزدر ديه **حكم** ايديله ييلير. بونلته ده **آخلاشيد** يابه، قرآنك
 اعجاز و جهارنده بري اودرك، قرآنك **نظمي** اويلار براساوبده در، بتونه عهده ره، طبقه ره انطباقه
 ايديله ييلير.

[الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ] ^(١) بوجملہ نك اولی جملہ ایلم نظمی ایجاب ایندیریم مناسبت وجهلری ایسم:
 بوجملہ مؤمناری مدح ایدر، اولی جملہ قرآنی مدح ایدر. شولهرایی مدح آراسنده بر انصبات
 وارد کله، اوونی ایست، اوونی ایست. هونله اینجی مدح، برنجی مدحک نتیجہ سیدر. و برنجی مدحه بر
 برهائیه ایندیر. و هدایتک ثمره سی و ساهیدیر. و عینه زمانده هدایت بر یاریمجی و ظیفی
 کوریور. هونله مؤمناری مدح ایتمکده، ایمانه کلمک ایچوه بر توبه واردر. توبه ایسم بر نوع
 هدایتدیر.

[الَّذِينَ] ^(٢) ایلم (مُتَّقِينَ) ^(٣) آراسنده کی مناسبت کلمجی: بونلرک بری تخلیم، دیلری تخلیم در.
 تخلیم تطهیر اتمک و تمیزلر مکرر. تخلیم ایسم، تزین اتمک و سولسندیرمک معناسندیر. بونلر
 بر بیلر آرقداسه اولوب، بوراده اولدیغی کی دائما بر بری تعقیب ایدیورلر. اولک ایچوه قلب
 تقوا ایلم سیئاتده تمیزلر تمیزلر، لهنه اولک آردنده ایمانه ایلم تزین ایدیلمه و سولسندیرلمکدر.

قرآن کریم، تخلی سیئاتی اوچ مرتبه سیدر ذکر ایتدیر. برنجی، شری ترک، اینجی، معاصی بی ترک.
 و اینجی، مساوی اللهی ترک ایتدیر. تخلیم ایسم حسنات ایلم اولور. حسنات ده، یا قلب ایلم اولور و یا
 قالب و بدنه ایلم اولور و یا فود مال ایلم اولور. اعمال قلبیه نك شمی، ایماندر. اعمال بدنیه نك
 فخرست سی، نمازدر. اعمال مالییه نك قطبی، زکاتدر.

[سؤال؟] [الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ] حال اقتضاسه کوره ایجاز ایسم ده، عینه معنای افاده ایسم
 (الْمُؤْمِنُونَ) ^(٤) کلمه نه نظر اظنا بیدر. اوت، (ال) حرفی (الَّذِينَ) ایلم. (مُؤْمِنُونَ) ^(٥) کلمه سی (يُؤْمِنُونَ) ^(٦)
 فعلیه تبدیل ایدیلمکدر. بواظنا نك ایجازه ترجیح سبی نه در؟

[الجواب] [الَّذِينَ] اسما میبرهمده اولدیغندیم، اوونی تعییر و تمیز ایسم یا لاز صلیم سیدر.
 دیکلر بتوه قیمت، صلیمه عائددر. باشق صفتلرنده لهن قیمت یوقدر. بوایس، بوراده
 صلیمه اولانه ایمانه بیون بر عظمت و بر مقام، انسانلری ایمانه ایتلاه توبه ایدر.

اما (مُؤْمِنُونَ) ^(١) كلمه نه بدل، فعل صيغه ياء (يُؤْمِنُونَ) ^(٢) نه تربيحي، ايمان فعلی خیال نظرين
کو تر و ب كيفيتك تصوير ايديلمه نه، دافعی و خارجی دليلارك تجليسيه ايمانك استمرار و دوام ايله
تجدد ايمنه اشارتدر. اوت، دلالتك ظهوری نسبتده ايمان زياده شير، تجدد ايدر.

(بِالْغَيْبِ) ^(٣) یعنی نفاقر، اخلاص قلب ايله ايمان ايدورلر. ويا ايمان ايديلمه شير غائب اولمقله برابر
ايمان ايدورلر. ويا خود غائب ويا عالم غيبه ايمان ايدورلر.

ايمان، رسول اکرم عليه الصلاه والسلامك تبليغ ايتديگی ضروریات دينیه تفصيلاً و ضروریاتك
غيری اجمالاً تصدیقه ايتلمه حاصل اولاه بر نوردر.

[سؤال؟] عوام ناسده عقلاعه دينیه تعبير ايدمه آنجه يوزده بر در.

[الجواب] تعبير ايتمه، بياحه منه دليل اولماز. اوت، هوقه دفعه لاه، انسانك تصور ايتمه
اينجه لرینی تعبيرده عاجز اولديغی کی، قلبنده کی و وجدانده کی اينجه کرده انسانك عقلنه کور و نمز.
هقی بلاغت داهیلندن سَطَّ كِي كِي بر ذات، اَمْرُ الْقَيْسِ ويا بايقه بر بدوینك ابراز ايتديگی بلاغت
اينجه لرینی قاورامادر. مع هذا، ايمانك وار اولوب اولاديغی صور غوايه آتلا شيلير. مثلاً علمي بر آدم،
بنوه جهته لی ايله، اجزاسيله، قدرنده و تصرفنده بولوناه صانعك ياراتديغی بو عالمك، بر جهته
صانعی اولوب اولاديغی حقنده بر صور غوايه ايلديغی زمانه، لهج بر جهته دگدر، اولماز ديسه،
كافيدر. چونكه نفی جهتهك، یعنی صانعز اولما يا جهتهك اونك وجدانده ثابت اولديغنه
دلالت ايدر.

ايمان، بعد تقارز ايتك تفسيرينه کوره، جناب حقك ايتمه ديگی قولك قلبنه، جزو اختيارينك
صرفنده صوكره القلا ايتديگی بر نوردر، ديني ايتدر. اولاه ايه ايمان، شمس ازليده و هداه بشره
احسانه ايديلمه بر نور و بر شعاعدر، وجدانك ايج يوزینی تماميله ايتقلاندير. و بوسيله
بنوه كائنات ايله برانست، بر امنيت پيدا اولور. و لهجه كسب معارف ايدر. و انسانك قلبنده
اولاه بر قوه معنويه ههول كاپر، انسانه اوقوت ايله هر مصيبت، هر حادثه قارشو مقاومت
ايدم بيلير. و اولاه بر وسعت و كنيتلك ويرر، انسانه او وسعت كچه و طبعك زمانه
يوتاييلير.

وَلَا يَمْلِكُ شَيْءٌ زَلِيلَةً إِلَّا بِإِذْنِهِ بِرُحْمَةٍ أُولَدِيَّتِي، عَادَتِ ابْنِي دَهْ بِرُحْمَةٍ أُولَدِيَّتِي.
وَأُولَدِيَّتِي أَيْ وَجَدَانْدَه بُولُونَاه بَنُوهُ اَمَلَرِيْنَكْ وَاسْتَعْدَاد لَرِيْنَكْ تَخْوَمَلَرِي، بِرُحْمَةٍ طَوْبَانِي
نُتُونْمَايَه بَاشَلَر. وَبُولُونَاهْ اَبْد مَحَلَّتْمَهْ طَوغْمِي حَرَكَتِ اَيْدَر، كَيْدَر.

(وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ) ^(۱) بوجمله نك اولای جمله ایل با غلبه و مناسبتی کوه کی اظهار در. لایه
بدنی عبادت و طاعت کرده نمازک تخصیصی، نمازک بنوه هناته فهرست و ثورنک اولدیغنه
اشارت در. اوت، ناصله فاتحه قرآن، انله طائنه فهرست در. نمازده هناته فهرست در.
هونله نماز. صوم، حج، زکات و سائر حقیقتاری حاوی اولدیغی کی. ادراکلی و ادراک
مخاطباتک اختیاری و فطری عبادتارینک نمونه لرینده شاعدر. مثلاً سجده ده، رکوعده،
قیامده اولاه ملائکه نك عبادتارینی، لکم طاسه و آغاج و حیواناتک او عبادتاره بانه سیه
دور و مارینی آلدیرانه بر عبادت در.

[سؤال؟] (يُقِيمُونَ) ^(۲) نك فعل صیغه یام ذکرنده نه حکمت وارد؟

[الجواب] روح هیات ویرمه نمازک اوکنیه حرکتی و عالم اسلام بایلمه اولاه و انتباه روحانی
مخاطبه اظهار ایدوب کوسر مکر. و او کوزل وضعیتی و او منتظم هاتی خیاله کورتور و تصویر ایتطام،
سامعانه نمازده میانی ایقاف ایدوب آری مقدر. اوت، طایغینیه بر وضعیده بولوناه افرادی
بیون بر سوخیله اجتماع سوه ایتدیرمه سس کی و معلوم بر آلت کی، عالمک صحرانده
طایغیه انساناری جماعته دعوت ایدره اذانه محمدینک ^{عصم} او طائلی سیله، عبادت و جماعته
بر میل و بر شوقه مصوله طیر.

[سؤال؟] (يُصَلُّونَ) ^(۳) کلمه سه بدل، اطلبای (يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ) ^(۴) نك ذکرنده نه حکمت وارد؟

[الجواب] نمازده لازم اولاه تعدیل ارطیه، مداومت، محافظه کی، اقام نك معنایینی مراعات ایتطام
اشارت در. آرقداسه! نماز، قول ایل الله آراسته یوکسک بر نسبت و علوی بر مناسبت
و نزه بر خدمت درک، لهر روحی جلب و جذب ایتطام، نمازک شانتند در. نمازک ارطانی،
فتوهای مائیه نك شرح ایتدیگی کی - اولیه اسراری حاویدرک، لهر و هزانک محبتی جلب ایتطام،

کذا نمازك سأتذکر. نماز، خالعه ذوالجلال طرفنده لهر يارمی درت ساعت طرفنده تعین ایدیه
وقتارده معنوی هفوزینه یا بیلاسه بر دعوتدر. بود عوتك سأتذکرک، لهر قلب، کمال شوه
واستیا قام بود دعوت اجابت ایتیه. و معراج واری اولسه او یولك ^{منه} جاء مظهر الوسوه.

نماز، قلبارده عظمة الریهی تثبت وادام و عقلاری اوک توجیه ایتدیرمکله عدالت الریههك
قانونه اطاعت. و نظام ربانی به امتثال ایتدیرمکله ایهوم یطمن الله بر وسیله در. ذاتاً انسانه
مدنی اولدیغی جهتم، شخصی و اجتماعی حیاتی قورتارمعه ایهوم او قانونه اللهیه محتاجدر. او وسیله به
مراعات ایتمین و یا تنبلیط نمازی ترک ایدیه و یا خود قیمتی بیلمین، نه قدر جاهل، نه درجه
خاس، نه قدر ضرری اولدیغی بالاخره آخلاق، اما ایدیه ایشده کچر.

(وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ^(١)) بو کلامك عاقلیه نظمی احباب ایتدیره مناسبت ایه: نماز
(عِمَادُ الدِّينِ^(٢)) هدیه شریفی موجب، دینك یرگی و قوامی اولدیغی کی. زکات ده اسلامك
قنطره سی، یعنی کویر وسیدر. دینك برسی دینی، دیاری آسایشی محافظه ایدیه اللهی ایلک اسدر لر.
بونك ایهوم بر بیلیم باغلا نمکدر.

زکات ایلیم صدقنك لایحه اولدقاری موقعارینی بولم ایهوم (بر قاج شرط) واردر:
(١) صدقنی ویرمکده اسراف اولماسی. (٢) باشقهنده آلوب باشقهنه ویرمک صورتیه فلقك
مالنده اولما یوب، کندی مالنده اولماسی. (٣) منته انعامك بوز ولامسی. (٤) فقیر اولم
فور قوسیلیم صدقنك ترک ایدیلیمسی. (٥) صدقنك یالان مال و یاره به منحصر اولما دیغی
بیانیمیلر، علم، فکر، قوت، عمل کی شیارده ده محتاج اولانده صدقنك ویریلیمسی.
(٦) صدقنی آله آدم، او صدقنی سفاهنده دقل، حاجات ضروریهنده
صرف ایتمی لازمدر.

قرآن کریم بو شرطاری، بونکله لری انسانده صدق اولارمه اهلسه و اهلس ایتک ایهوم
(يُزَكُّونَ^(٧)) و یا (يَتَصَدَّقُونَ^(٨)) و یا خود (يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ^(٩)) کی ایجازی بر افاده یی ترک ایدوب
(وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ^(١٠)) کی خطابی بر جمعی اختیار ایتدر.

(١) تبعيض افاده ایدیه [مِنْ] اسرافك ردینه. (٢) [مِمَّا] نك تقدیمی، صدقك كندی ماننده اولدیغنه. (٣) [رَزَقْنَا] منتك اولامنه، هونك ویره اللهدر، قول ایبر واسطه در. (٤) رزقك [نَا] به اولامه اسنادی، فقیرلکده قور قولا منه. (٥) رزقك عام و مطاعه اولاروه ذکر ایدیمی، صدقك علم و فکرکی شیره ده شامل اولامنه. (٦) نفقه ماده سی، آلا نك فاهته دهل، حاجات ضروریه نه صرف ایتمه اشارت در.

بتوه معاونت و یار دیم نوعلارینا حاوی اولامه زکات عقیده، صحیح اولاروه رسول اکرم علیه الصلوة والسلامه (الزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْإِسْلَامِ) حدیث شریفی مرویدر. یعنی مسلمانلارک بر برین یار دیماری، آنجه زکات کوپروسی اوزرندنه کچمک یاییلیر. نیرا یار دیم واسطه سی، زکاتدر. انسانلارک هیئت اجتماعیه سنده انتظام و آسایشی تأمیه ایدیه کوپرو، زکاتدر. عالم بشرده حیات اجتماعیه نك حیات، معاونتیه طوعار. انسانلارک ترقیاتنه انقل اولامه عصبانلارده، افتلارلارده، افتلا فاردیه میدان کلمه فلاکاتلارک تریاقی، علاجی، معاونتدر.

اوت، زکاتك وهوبی ایلر ربانك حرمتنده بیوک برهمنیت، یوکسك بر مصاحت، کنیه بر رحمت واردر. اوت، اگر تاریخی بر نظر صحیفه عالم باقاجوه اولورسه ک و اوصیفه فی لکله ندریه بشرک مساویسنه و فطالرینه دقت ایدرسه ک، هیئت اجتماعیه کورونه افتلارلار، فسادلر و بتوه اخلاصه رذیلانك ایلی کلمده طوعدیفی کورورسه ک. بوایلی کلمه نك بریسی، (بن طوعه اولایم ده، باشقی آهلیغندیه ئولورسه ئولوسه، بکانه!) آیلنجیسی، (سه زحمتلر ایچنده بوغولام، بن نعمتلر ولزتلر ایچنده راحت ایدیم).

عالم انسانیتی زلزله ره معروضه بیر اقمقلم یقیامغه یاقلا شیرانه برنجی کلمه بی سیلدیسه، آنجه زکاتدر.

نوع بشری عمومی فلاکاتره سور و طهرین و بولشویقللم سوه ایدوب ترقیات و آسایشی محوایدیه آیلنجی کلمه بی کوکندیه کسوب آتانه، حرمت ربادر.

آرقداسه! هَيْئَتِ اجتماعيه نكه حياتي قورديانه انتظامك ان يوك شرطی، انسانك طبقه لری آراندنه
بوشاعه قالمایدن. فواص قسیمی عوامده، زنایه قسیمی فقراده فط مواصله یی کسجه درجده اوز قلا شمام لری
لازمدر. بو طبقه لر آرانده مواصله یی تأسیه ایدنه زکات و معاونتدر.

هالبوکه وهوب زکات ایله حرمت ربایه مراعات ایتدکوننده، طبقه لر آراسی کیندجه کرکیناشیر.
فط مواصله کسیر. صلوات رحم قالماز.

بو یوز دندرکه، آلاغی طبقه ده یوقاری طبقه یه احترام، اطاعت، محبت یرینه اختلال صدالری،
هد باغیرتاری، کیه و نفرت و اوبالاری یوکسیر. كذلك، یوکسه طبقه ده آلاغی طبقه یه
مرحمت، امانه، تلطیف یرینه ظلم آتاری، تحکام، شمشک کی تحقیر یا غیور.

مع الالف طبقه فواصده کی مزیتار، تواضع و ترجمه سبب ایلمه، تکر و غروره باعث اولویور.
طبقه فقراده کی عجز و فقیرلک، امانه و مرعنی موهب ایلمه، امارت و سفالتی انتاج ایدیور.
اگر بو سویله دکلمیم بر شاهد ایتدیرک، عالم مدینه باوه، ایتد دیکه قدر شاهد موهوددر.
فلاصه، طبقه انسانیه آراندنه مصالحه نکه تأمین و مناسبتک تأسیسی، آنجه و آنجه ارکانه
اسلامیده اولاده زکات و زکاتک یاورولری اولاده صدق و تبرعاتک هَيْئَتِ اجتماعیه
یوکسه بر دستور اتخاذ ایدیلمه اولور.

(وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ) قرآن کریم، بو آیت کی
هویه آیتلرده ترکیبیلرک، کلاملارک محتمل بولوندقاری احتماللرده، وجهلرده بر احتمالی ویا بر وجهنی
بر اماره ایلمه تعسیه ایتد قلم، نظم کلامی مرسل و مطالع یراقمدر. بوده اعجازی انتاج ایدنه ایجازه
منأ اولاده لطیف بر سدر. شویله که:

بلاغت، مقتضای حاله مطابقده عبارتدر. قرآنک مخاطبیلری مختلف عصرلرده متفاوت
طبقه لردر. بو طبقه لره مراعاتاً محاوره و ملامی او عصرلره تشبیل ایتدک اوزره، هویه یرلرده
تعسیم ایچوه حذف یا ییور. هویه یرلرده نظم کلامی مطالع یراقیور که، اهل بلاغت

و علوم عربیه که کوزل کورونه و چهار، احتمالاً غالیسه. و هر عطرده هر طبقه، فهمایین کوره
هفته لری آینه.

بوتی ما قبلیم نظم و ربط ایده مناسب: قرآن کریم، اولی آینه نعیم باید قدمه صوره، بوتی
تخصیص یابد. اون، بوتی، اهل کلمه ایمان ایداری تخصیص شرفایین اعلیه و ایمان
کلمه یاری ایمان توبه ایدور. عبدالله ابن سلام اله ایداروه، دیگر لریک عبدالله ابن سلام کی
اول لری اچوه بیلا توبه کی.

و لذا قرآن کریم بتوبه ایداره و رسالت محمدیه^ص بتوبه ملایه شامل اولدقارین نصیح ایداره،
هر ای (الَّذِينَ^(۱)) ایه (مُتَّقِينَ^(۲)) نک هر ای قسمه تخصیص ایدار.

و لذا (يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ^(۳)) صدقده بولون ایمانک رکنایین بیله ایداره اچوه، اجماله صوره تفصیل
کچمدر. هونک بوتی، کلمه، قیامه صراحتاً. سل و ملائکه ضحاک دلت ایدر.

قرآن عظیم اله بوراده [وَالْمُؤْمِنُونَ بِالْقُرْآنِ^(۴)] کی اجمالی افاده لری تک ایدوب (وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ^(۵)) ایه اطناب اختیار ایدر. شو اطناب، بومقای بولک نکت و لطائف ترین
ایمانک اچوه اختیار ایدار.

(۱) اسمای موصوله و مبهمده بولوناه (الَّذِينَ^(۱)) نک بوراده حکم مداری و مفصله اسمای
ایمانه صفی اولدیغنه. و موصوفی ایه سائر صفای ایمانه صفت تابع و آتیده کورونمز
بر دور و مده اولدقارین اشارتد.

(۲) بِاللَّهِ زمانلر برنده شوقی افاده ایدره (مُؤْمِنُونَ^(۲)) کلمه سن بدل، فعل صیغه سیدر
(يُؤْمِنُونَ^(۳)) نصیری، نزول و ظهور تکرر ایدر ایمانک تجدید ایدیلنه اشارتد.

(۲) ابرهای افاده ایدره (مَا^(۴)) ایمانه اجمالینک کافی کلمه یکنه. و ایمانک حدیث کی باطنی
و قرآن کی ظاهری و حیده شامل اولدیغنه اشارتد.

(۴) (أُنْزِلَ^(۴)) ماده سی اعتباریله، قرآن ایمانه، قرآنک اللهیده نزولن ایمانه دیک اولدیغنی
کوستور. كذلك، الله ایمانه، اللهک و هو دین ایمانه. آخرت ایمانه، آخرتک کلمه سن ایمانه
دیکلد.

(هـ) **(اُنْزِلَ)** ماضی به دلالت ایدیه هیئت اعتباریله، **لَهْوَز نازل اولمایانک نزولی**، نازل اولانک نزولی قدر محققه اولدیغنه اشارتدر. مع هذا، **(يُؤْمِنُونَ)** ده کی استقبال، **(اُنْزِلَ)** نك ماضیلهلنده نشت ایدیه نقصانی تلافی ایدر. یعنی **لَهْوَز نازل اولمایانه قسم (اُنْزِلَ)** نك شمولی داغلانده دگلمه ده، **(يُؤْمِنُونَ)** نك شمولی آلتنده در. بوتزیل مئله سی، قرآنک **هَوَ یلمزنده وقوع بولمدر**. بعضاً ماضی استقبال مافرکیدر، بعضاً ده مضارع ماضینک مملکت طیر. بونده **هَوَ یلمز لطیف** بر بلاغت واردر. شویلمک:

بر آدم، کنذینه کوره **لَهْوَز کیمه** بر شئی ماضی به دلالت ایدیه بر صیغه ایدیه ایشیدگی زمام، ذهنی لهجان طیر، آیلیر. آشارک، مخاطب یالانز او دگمدر. **بَلَّاه** آرقمنده مختلف مافرکرده **یک هَوَ** آیری آیری طائفه لر، صفار بولونمقلر، کنذینه توجیه ایدیلیم فطابری، نذاری، **اللّٰه فطابری**، آرقمنده بولونانه **تَوَه** او طائفه لر ایشیدرکی ذهنه طیر.

(عَلَيْكَ) ^(٧) به بدل **(إِلَيْكَ)** ^(٨) نك ذکر، رسول اکرم علیه الصلاة والسلام تکلیف ایدیلیم رسالت و فیضی جزؤ اختیار یلم حمل و قبول ایتمه اولدیغنه. و بوفدیت جبریل طرفنده کورولدیگنده، رسول اکرم علیه الصلاة والسلام دها یوکک اولدیغنه اشارتدر. **هَوَنَه** **(عَلَى)** ^(٩) ده اختیار اولدیغی کی، واسطه نزولک دها یوکک اولدیغنه دلالت ایدر.

(إِلَيْكَ) ^(١٠) ده کی ضمیرک اسم ظاهر ترجیح سی، قرآنه و قرآن عائده خصوصات خصوصنده حضرت محمد علیه الصلاة والسلام یالانز مخاطب اولعب، کلام، **اللّٰه کلامی** اولدیغنه اشارتدر. بو کلامک ایجاز درجه سی، شو ذکر ایدیلیم لطائفه آکلاشیلدی.

(وَمَا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ) ^(١١) بوی صفتاده بر تشویه واردر. و او تشویقه سامعاری امتثال هَوَ ایدیه امر لر و فیهار طوغیور. بو جمله نك ماقبلیم نظمنه دائر **(درت لطائف)** واردر.

(ا) بو جمله نك ماقبلیم عطفی، مدلولک دلیل اولانه بر عطفیدر. شویلمک: ای انسانلر! قرآن ایمانه ایندیقلر کی، کتب سابقه ده ایمانه ایدیلر. **هَوَنَه** قرآن، اونلرک صدقنه دلیل و شاهددر.

(٢) يا فود او عطف، دليلك مدلوله اولاده عطفيد. شويلا كم: اي اهل كتاب! كمجه اولاده انبيا و كتاباره ايمانه اينديگار بي، حضرت محمد ايله قرآنده ايمانه اينديگار. زيرا اولاد، حضرت محمد ص ٤ طاعني تبشیر ايندگاري بي، اولادك و كتابارينك صدقنه اولاده دليلار، حقيقتيلار، روهيلار قرآنده و حضرت محمد ص ٤ بولونمدر. اويلا ايس، قرآنك اللهك كلامي و حضرت محمد ص ٤ رسولی اولديغنی طريم اولی ايله قبول اينديگار و ايتليلار.

(٣) زمانه عادتده قرآنده نشت ايدنه اسلاميت، صانله بر تجربه در. کوکي زمانه عادتده ثابت اولمقلار، طهارتري او زمانك آب حیات منبعارنده قوت و حیات آلاوه هر طرفه انتشار ايندگاري بي، دال و بوداقلاري ده استقبال سمانه قدر اوزانارمه عالم بشره مادی و معنوی ثمره لری يتشديريور. اوت، اسلاميت، ماضی ايله استقبالی قنادرى آلتة المسم، کولله لنديره رن استراحت عمومیه بي تأمين اينديور.

(٤) قرآنه کریم، او جهلده اهل کتابي ايمان تشويم ايتقلار، اولاده برانیت، بر سهولت کوستريور. شويلا كم: اي اهل کتاب! اسلاميت قبول ايتلمده سزه بر مشقت يوقدر. سزه آغیر طالع سیه. زيرا سزه بنوه بنوه دينلری ترک ايتمگزي امر ايتمريور. آنجه اعتقاد نلری المال و يانلرده بولونانه اسلاط دينيه اوزرينه بنا اينديگار، ديه تعلقیده بولونويور. زيرا قرآن، بنوه کتب الفهنك کوزللاقلريني و آسمی شريعتارينك قواعد اساسي کريني جمع ايتمه اولديغنده، اصولده مُعَدِّل و مُائِمَلِدِر. يعنی تعديل و تکميل اينجيدير. يالان، زمانه و مکانك تغير ايتمی تأثير يله تحوّل و تبديل معروضه اولاده فروعان قسمنده مؤسسدر. بونده عقاي و منطقى اولمايه بر جهت يوقدر. اوت، مواسم اربعده کيبه جک، ييبه جک و سائر علاجلارک تبديل لزوم و احتياج حاصل اولديغنی بي، بر شخصك يا کليسيه دوره لرنده تعليم و تربيه کيفيتی تبديل ايدر.

کذلک، حکمت و مصلحتك اقتضاسی اوزرينه، عمر بيشرک مرتبه لرینه کوره اعظم فرعيده تبديل واردر. چونکه فرعی حکملارده بری بر زمانه مصلحت ايلار، ديگر بر زمانه کوره حضرت اولور. ويا بر علاج بر شخصه دوا ايلار، شخص آخره داء اولور. بوسردندر کم، قرآن، فرعی حکملارده بر قسمنه نسخ ايتمدر. يعنی وقتلاری ييتدی. نوبت باشقه حکملارده طلدي، ديه حکم ايتمدر.

(مِنْ قَبْلِكَ) ^(١) قَائِدَهُ لِهَيْجِ بَطْنِهِ بُولُونِ يَورَكُم، مَوْقِعِيَهُ مَنَاسِبُهُ اُولَاسِيَهُ. وَيَا فُؤُدَ مَوْقِعِيَهُ بَاقِيَهُ بَطْنِهِ مَنَاسِبِي دَاهَا هَوِيهِ اُولُوسِيهِ. اَوْتِ، قَرَّانَكَ لَهْرَهَانَكِي بِرِيْزْدَه بُولُونَاهُ بَطْنِهِ، اَوْ مَوْقِعِيَهُ بَاشْنَدَه بِرَنَاجِ زَرِّيْنِ كِي كُورُونُور. وَآرَازْنَدَه كِي مَنَاسِبَتَارْدَه طُولَاسِي، آرَازْنَدَه كِي مَنَازَلَكِي بِرِي يَوقْدَر. اَز جَمَاهُ (مِنْ قَبْلِكَ) طَلَمَنَه بَاوَه. بُو آيَنَك لَهْرَطَرْفَنْدَه اَوْ هَوِي بُو طَلَمَنَك بَاشَن قُونَاه لَطَائِفِي كُور. زِيَر بُو آيَتِ نَبُوتِ هَقْنَدَه دَر. نَبُوتِ مَثَلَمَنَدَه (بِسْمِ مَقْصِدِ) وَارْدَر. بُو مَقْصِدَر بِسْمِ نَكْتَه وَ لَطَائِفَدَه اَنْفَطَسِ اِيْتَمَدَر. بُو بَسْمِ لَطَائِفِ (مِنْ قَبْلِكَ) نَكْتَه صَدْفَنَدَه دَر.

مَقْصِدَر اِيْسَمِ: (١) هَفَرَتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رَسُولُ دَر. (٢) اَكْمَلُ الرِّسَالَةِ. (٣) خَلَامُ الْاَنْبِيَاءِ. (٤) رَسَالَتِي عَلَيَّ دَر. (٥) شَرِيعَتِي سَازِ شَرِيعَتَارَكِ مَحَاسِنِي جَمْعِ اِيْتَمَدَه اُولَمَقَام، اَوْ شَرِيعَتَارَكِ نَاسِخِدَر.

[بِرَجِي مَقْصِدِكَ (مِنْ قَبْلِكَ) دَه وَجِهَ اَنْفَطَسِي] مَلَطَارِي وَ يُولَاسِي بِرِ اُولَاهُ بِرِ جَمَاعَتِ، (مِنْ قَبْلِكَ) طَلَمَنَدَه اِيْمَاءُ فَهْمِ اُولُونُور. بِنَاءُ عَلَيِّهِ هَفَرَتِ مُحَمَّدٌ ^ص (مِنْ قَبْلِكَ) دَه كِي ضَمِيرِهِ مَرَجِعِ اُولَمِي، اَوْ جَمَاعَتَدَه مَعْدُودِ اُولَمِي اَقْتَضَا اِيْدَر. وَ اَوْتَارَكِ مَلَطَارِي اُولَاهُ نَبُوتَارِيْنِ وَ كِتَابَارِيْنِكَ صَدَقَتِ اُولَاهُ نَبُوتِ دَلِيلَار، هَفَرَتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رَسَالَتِي وَ قَرَّانَكَ اَللّٰهُدِي نَازِلِ اُولَدِيْفَتِ بِر حُجَّتِ قَاطِعِ اُولَدِيْفِي كِي، اَوْتَارَكِ مَعْجَزَه لَوِي دَه هَفَرَتِ مُحَمَّدٌ ^ص دَعْوَا سَنَ بِر مَعْجَزَه هَاكِنَه كِي.

[اِيْلَنَجِي مَقْصِدِكَ وَجِهَ اَنْفَطَسِي] اَوِجِ قَاعَدَه دَه تَقَا هَرَا اِيْدَر. (١) سُلْطَانَار دَائِمَا خَلْفَكَ، جَمَاعَتِكَ، اَوْرَدُونَكِ هَوَكِنَدَه هِيْقَارَلَر. (٢) نَوْعِ بَشَرَه تَكْمِلِ وَارْدَر. بُو تَكْمِلِ قَانُونِي، اِيْلَنَجِي مَرِيْبِيْنَكِ وَ اِيْلَنَجِي مَلِيْلِكَ، اُولَاسِي مَرِيْبَارْدَه دَاهَا اَكْمَلِ اُولَمَسِنِي اَقْتَضَا اِيْدَر. (٣) عَلَيِ الْاَكْثَرِ خَلْفَكَ مَهَارَتِي، سَلَفَنَدَه دَاهَا زِيَادَه دَر. اِيْتَمَدَه بُو اَوِجِ قَاعَدَه دَه هَفَرَتِ مُحَمَّدٌ ^ص اَكْمَلِ اَنْبِيَا اُولَدِيْفِي تَفَضُّلُ هَرَا اِيْدَر.

[**اولیٰ مفسدك وجه انعطاسی**] مشهور بر قاعده درکم، بر واحد هو غالب، تسلل ایدر.
 کیند که کیدر. بریده طور ماز. فقط هو قار و کثیر اولانار اتحاد ایت، قوتلیر، استقرار پیدا ایدر.
 برنده قالیر. دها دگیشمز. دیمک محمد علی الصلاة والسلام فایم الانبیاد. مفهوم مخالفیه اسلام ایدرکم،
 اوندی صوکره یغیر کلیم. فایمیتیم فایم و امضا باصدا.

[**در دخی مفسدك وجه انعطاسی**] (**مِنْ قَبْلِكَ**)^(۱) کلمه سده افاده ابتدایی کی، حضرت محمد^ص اولانار
 خلفیدر. و اولانار، تماماً او حضرتک سفاریدر. بناء علی، خلفک سلفه عائد و ظیفی تمامیه اوزرین
 آدره اونک برین قائم اولمی، او حضرتک بنوه سفارین نائب و بنوه اقلرین رسول اولدیغی
 اقتضا ایدر. اوت، بر قاعده، حکمته اویغوه فطری بر قاعده در. زیر ازمانه عادتیه اول
 انسانه علامتک احتوا ابتدایی اقلر، حاکم آرا سنده ماده و معدن، استعداداً و تربیه یلک مختلف
 و کنیه مافکر واردی. بونک ایچوندیک، تربیه واحده و دعوت منفردی کافی طمیسوردی.
 و قتالک عالم انسانیت زمانه عادتک شمس عادتیه اویاندی. (و مداول افکار ایل و
 عنعن کرینک ترکیل و تبدیلیل و قوللرک بر برین اختلافیل) اتحاد میل کوستردی. و آرا کونده
 مذاکره و محابره باشادی. حتی کره ارضه بر مملکت، بلاد بر ولایت، بلاد بر کوی کی اولدی. بر
 دعوت و بر نبوت، عموم انسانره کافی کور و لدی.

[**ثنیٰ مفسدك وجه انعطاسی**] (**مِنْ قَبْلِكَ**) ده کی (**مِنْ**)^(۲) ابتدا معنای افاده ایدر.
 ابتدا ایت، بر انتهای باقار. انتها، عدم احتیاجه دلالت ایدر. اویل ایت، او حضرت فایم الانبیاد.
 و عالم انسانیک باشق بر رسول احتیاجی یوقدر.

[**مِنْ قَبْلِكَ**] کلمه سده بوسه لطائف معکس و مظهر اولمسن نظر بلاغتیه دلالت ایدر اماره
 شودرکم: بوسه مقصد، بر هر کی شواهد ایلانر آتنده جریان ایتطیر، آیتیه آیت انتقال نتیجه سنده
 (**مِنْ قَبْلِكَ**) هوضنده اجتماع ایتد. اوت، کلمه سده طحنده کور و نه بر ترشح، بر یا شاعره،
 کلمه سده آتنده هوضک بولوندیغنه دلالت و ایما ایدر. مع لهذا، بو مقصدلرک بیانیه آری آری
 آیتلر تخصیص ایدیانشد.

(وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ)^(١) بُوَئیت، هشتم اشارت در هشتم اثباتی حقّنده فیصه قرآنده فهم یتدیلم و باقی بر رسالده تفصیلاتیلم ذکر یتدیلم [اوسه برهانك] خلاصه سنه بوراده اشارت ایده جلّه. شویلم کم:

قصده واراده ده طوغاه بر نظام الملل واردر. و خلقت و یارادیلیده تام بر حکمت حکم فرمادر. علامده عبث یوه. فطرنده اسراف یوه. بوشاهدلی ترکیب ایده استقرای نامدر کم، لکرفن، موضوعی بولونذیغی نوعک نظامن بر شاهد عادلدر. و کذا، یوم و سنه و سائده کبی لکرنوعده، نوعی بر قیامت مکرره واردر. و کذا، بشرده کی استعداد، قیامت بر مژدر. و کذا، بشرن غیر متناهی میل واملاری، قیامتی ایست. و کذا، صانع عالمک رحمت خزینده ک محض صرفی، آنجه قیامت و هشدر. و کذا، صدقه و امانتلم معروف رسول اکرم علیه الصلوة والسلام صراحتاً اعلامه ایدیور. و کذا، قرآنه معجز الیه (وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَرًا)^(٢) (وَمَا رَبُّكَ بِظَالَمٍ لِلْعَبِيدِ)^(٣) ایتاریلیم و بواتیلرن امثالیم هشرن وقوعی قطعیتلم اثبات ایدیور. ایسته تام اونه بالغ اولمه شاهددر، سعادت ابدیه نك آناختاری اولوب، او جنتک قاپولرینی آهاردر.

(برنجی برهان) اوت، طئئات، سعادت ابدیه بی انتاج ایتیمس، عقلاری هیتمده بر اقامه طئئاتده کورونه ان بارز، ان مکمل شو نظام، آلدنچی، ضعیف بر صورتده عبارت قالیر. و بتویه معنویات و علاقدر، رابطدر و نسبتدر هب لهد اولور. اولیم ایسه او نظامک نظام اولمسی، آنجه و آنجه سعادت ابدیه بی انتاج ایتظام اولور. یعنی او نظامده کی معنویات و طئئات، آنجه عالم آخرتمده سنبللمن جلدر. یوقسم بتویه معنویات سوز، رابطدر کسیلر. نسبتدر طارم طاغینیوم اولور. نظامده بر لکوا اولور. هالبولر او نظامده بولونام قوت، بتویه قوتیلیم او نظامک بر لکوا ایدیلمی بلانی اعلامه ایدیور.

(اینکجه برهان) لکرنوعده، لکربفرمده حکمتاره، مصالحتاره رعایت ایده و عنایت از لیم نك تمناکی اولامه حکمت تامه، سعادت ابدیه نك کلیمنی تبشیر ایدیور. چونله عکس حالده، بداهتله اقرار و تصدیقه یتدیلمن شو حکمتاری و شو فائده لری انظر ایتیمز لازم طایر. چونله او فائده لرن، او حکمتارک، او مصالحتارک لکربرسی، ضدینه انقلاب ایدر لر. بوهال ایسه سفطدر.

[**اوہنجی برہا**] ایہنجی برہانی تفسیر ایدر۔ فک دہ شہادت ایتدیگی کی، صانعِ عالم، لہر شدہ
 اک قبضہ بولی، اک یاقینہ صحتی، اک کوزل واک ففیف صورتی اختیار ایتدر۔ بو اختیار، طمٹاندہ
 عبثتک بولونمادیغہ دلالت ایدر۔ بو ایسہ جدیت دلالت ایدر۔ جدیت ایسہ، عادت ابدیہ تک
 کلمیلہ اولور۔ عادت ابدیہ اولمازسہ، بو واروہ عدم حاصل ایدر۔ و لہرئی عبثیتہ تحول ایدر۔
 حالبوکہ عبث و اسراف کی باطلدہ پاک و منزہ اولدیغی (**مَا خَلَقْتُ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ**)
 کلامیلہ اعلام و تعلیم ایدہ ذات ذوالجلال، سوزینہ ناصل مخالفت ایدر؟

[**در دنجی برہا**] اوہنجی برہانی ایضاً ایدر۔ بتوہ فکارک شہادتیلہ، فطرندہ اسراف یوقدر۔ اگر
 انسانہ ابر دینیلہ علمدہ کی حکمتاری دارالکلمہ عاجز ایسہ، عالم اصغر دینیلہ انساندہ کی نکتہ لورہ،
 حکمتارہ دقت ایت۔ اوت، (فن منافع الاعضا) تک شرح و بیانیہ ایتدیگی و جہلہ، انسانک جسمندہ،
 لہر یسی بر منفعت اچوہ تقریباً ایلی یوز کور کلمیک وارد۔ و لہر یسی بر فائدہ اچوہ آلتی بیک طیار
 وارد۔ و حیرت خدمت ایدہ یلرمی درت بیک صام و شجرہ وارد۔ او حیرتدہ جاذبہ، دفعہ، مُمِلَّہ،
 مُقَوَّرہ، مُوَلَّدہ نامیلہ، لہر یسی بر مصاحت اچوہ بسہ قوت جالیسیور۔

عالم اصغر بویلہ اولسہ، انسانہ ابر اوندہ کرمی قالرمی؟ روحہ نسبتاً اہمیتز اولدہ جسد، بو درجہ
 اسرافدہ اوزاق بولونسہ، نہ صورتہ ہولہر و ہولہ آثارندہ و اعلاہندہ و افکارندہ و معنویاتندہ
 اسراف اولور؟

ہونامہ عادت ابدیہ اولمازسہ، بتوہ معنویات قورور۔ او حقیقتہ اسراف محکمہ قاجارلر۔ عجباً دنیا لہر
 قدر قیمتای اولدہ بر ہولہرہ مالک اولمقلہ، ہم دایماً اونک ظرفی و غلافی محافظہ ایتدکدہ صوکرہ،
 او ہولہرہ بر دینہ یرہ ووروب قیرمہ احتمالی وارمیدر؟ لہانکی عقل قبول ایدر؟

لہم بر شخصک بنیہندہ کی قوت، اعضاسندہ کی صحت، استعدادندہ کی قابلیت، او شخصک یا شایستہ
 و تاملانہ دلیل اولدیغی کی۔ طمٹاندہ روحہ قدر نفوذ ایدہ حقیقت ثابتہ و دوام ایلہ یا شایستہ ایما
 ایدہ انتظامندہ کی قوت کلمہ و تاملانہ کیدہ نظامندہ کی کمال، عجباً ہر جسمانی یولیلہ عادت ابدیہ
 دلیل اولماز می؟ زیرا انتظامی اختلالدہ و بوز و ملقدہ قور تارلہ، آنجہ عادت ابدیہ در۔ و تاملانہ واسطہ
 اولدہ عادت ابدیہ در۔ و اوقوتی آنکشاف ایتدیردہ عادت ابدیہ در۔

[**پنجی برهان**] اوت، لهر نوع مخلوقاته بر نوع قیامتک و بر عهد هشرک تارار اید و قوع کلمده دوام ایتسی، یوک قیامتک وقوعه و طم جهانه اشارتدر. بوک بر مثال:

اوت، هفته لوه ساعته باجه. او ساعته ثانیه لری، دقیقه لری، ساعته لری، کوناری صایانه ابره کرده و میلارده، ثانیه لری صایانه ابره، دقیقه لری صایانه ابره ده حرکتی اخبار ایدیور. دقیقه لری صایانه ابره، ساعته لری صایانه ابره ده حرکتی اعلام ایدیور. ساعته لری صایانه ابره ده، کوناری کوسره ابره ده حرکتی حصول کتیریور و اعلام ایدیور. ایسته برنجینه حرکتک تمام اولسی، اینجینه حرکتک تمام اولاجمن. و اینجینه تمام حرکت ایتسی، اوینجینه ده تمام حرکت ایده جهانه اشارتدر.

کذلک، صانع عالمک طئانت دینیه یوک بر ساعتی وار. بو ساعته میلاری، فلکدارک عهد عهد دوراندن عبارتدر. ایسته بودور انار کوناری، سنه لری، عمر بشری، دنیانک بقا مدتی کوسریور. بناء علیک، لهر کجه ده صوکره صباهک، لهر قشده صوکره بهارک کلمسی کی، هشرک صباهی، او یوک ساعته ده طوغاجمن دلیل و اشارتدر.

[**سؤال؟**] طئانتده کورونه شو نوعی قیامتارده اشیا عینیه اعاده ایدیور. هالولر یوک قیامتده نه ده اجام عینیه اعاده ایدیور؟

[**الجواب**] انسانک بر فردی، باشق مخلوقاتک بر نوعی کیدر. زیرا انسانده کی او نور فایر، اعلایینه، روحه اولیه بر انکلاف، اولیه بر انکلاف و بر مشرک، انسه بتوه زمانلری بوتسه طویماز. زیرا اونده کی او یوک فایر، انسانک ماهیتی علوی، قیمتی عمومی، نظرینی طای، کمالی غیر محصور، لذت و الهی دائمی قیامتدر.

باشق نوعارک فردی ایسه بویام دطدر. اونارک ماهیتاری جزوی، قیمتاری شخصی، نظرلری محدود، کماللری محصور، لذت و الماری آنیدر. بونده آچار شیلیورک، انسانک بر فردی، سائر مخلوقاتک بر نوعی هاکمنده در. او نوعارده کورونه شو قیامتارک و هشر و نشرلرک کیفیتاری ناهیه، افراد انسانیه ده اولاردر.

[**آلتنجي برهانه**] عادت ابدیه به اشارت ایدیه برهانندم بری ده، انسانده کی غیر متناهی استعدادلرد. اوت، جناب هم طرفندم ماکرم قبلینام انسانک جوهر روحنده آلیسه و رقماره صیغایام استعدادلر وار. بو استعدادلرک آلتده، هابه کلمین قابلیتار وار. و بونلردم نشت ایدیه، هده کلمین میلار وار. و بونلردم حصوله کلمه، غیر متناهی افکار و تصوّرات وار. ایسته بونلرک لهر بری، هشر جسمانیک آرقه سنده کی عادت ابدیه به شهادت یارماقلرینی اوزاتارده کوسریورلر.

[**یذجی برهانه**] اوت، رحمن و رحیم اولاده صانع حکیمک رحمتی، رحمتلرک ان بیوگی اولاده عادت ابدیه نک کلمه جانی تبشیر ایدیور. زیرا رحمت، آنجه عادت ابدیه ایلد رحمت اولور. و نعمت، آنجه اوس عادت ایلد نعمت اولور. اوت، بتوه نعمتلری نعمتاره جویره ابدی آیریلماقدسه طوغانه و عمومی مانلردم یوکلسه و اویلا لردم کائناتی، بالخاصه شعوری اولاده مخلوقات قورتارام شی، یکنه، عادت ابدیه نک کلمیدر. چونکه بتوه نعمتلرک، راحتلرک، لذتلرک رومی اولاده عادت ابدیه کلمنسه، عموم کائناتک شهادتیه ثابت اولاده و کونسه کی یارلایام رحمت و شفقت الیه نک بداهتنه قارشو مطربه ایلد نظر لازم کایر.

ای حبیب شفیع و ای شفیع حبیب! ای عید مجید و ای مجید عید! رحمت الیه نک ان لطیفی، ان ظریفی، ان لذیزی اولاده محبت و شفقت باوه. اومحبت و شفقتی فراقه ابدی و هجرانه لایزالی ایلد قارشیلادیغلاز تقدیرده، وجدانه، خیال و روح نه حاله کیره جفاکدر؟ اومحبت و شفقت ان بیوک، ان طانکی بر نعمت ایلکه، ان عظیم بر مصیبت، بر بلایه انقلاب ایدرلر.

عجبا بالبداهه کوز اولکنده کورونه رحمت الیه، فراقه ابدیه نک محبت و شفقت علیه نه هجوم ایتمسه مساعده ایدرم؟ لا والله! ^(۱) آنجه اومحبتک شأندندرکه، فراقه ابدی بی هجرانه لایزالی، هجرانه لایزالی بی فراقه ابدیه و عدم مطلقیه ده لهر ایلینم ملط ایدرکه، اوفراقلرک، اوهجرانلرک کو طری اورتده قالقیه.

[**سازنجی برهان**] بتوہ عالمہ لہر فصوصہ صدق و طوغری لغی معلوم و مسلم اولامہ محمد عربی علیہ الصلاۃ والسلام پار غیاب قمری شہ انتہائی کجا، لسانیادہ عادت ابدیہ نک قاپورینی احمد۔
و بتوہ انبیای عظامک بو حقیقت اوزرینہ اجماعی، بر حجت قاطعہ در۔

[**طوقوزنجی برهان**] اوہ اوج عہد نبوی یدی و جہا اعجازی تصدیقہ ایدیہ قرآنہ معجز الیہانک
ہر مقندہ کی بیاناتی، عادت ابدیہ نک طہ جلنہ کافی بر دلیل دھمیدر؟ باقیہ بر دلیل احتیاج
وارمیدر؟

[**اونجی برهان**] بو برهانہ بیکارلہ برهاناری مشتملدر۔ بو برهاناری ہووہ آیتلہ نفعن ایتلہ در۔
اوت، قرآنہ کریم ہووہ آیتلہ زندہ شہ ناظرہ نجرہ لر احمد۔ از جملہ، (**وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا**)^(۱) آیتلہ،
عادت ابدیہ بول آجہاہ بر قیاس تمثیلیہ اشارت ایتلہ۔ کذلک، (**وَمَا رَبُّكَ بِظَالِمٍ لِلْعَبِيدِ**)^(۲)
آیت کریمہ سیلہ، او عادت کوستہ بر قیاس عدلیہ اشارت ایتلہ۔

(**برنجی آیتلہ اشارت ایدیہ قیاس تمثیلی**) اولاً انسانک وجودینہ باقہ۔ ناصل طور دہ طورہ،
یعنی نظردہ علقہ، علقہ دہ مضغہ، مضغہ دہ ات و کلبہ، ات و کلبہ دہ انسانہ صورتہ
بر قصد، بر ارادہ و بر اختیار آتندہ مخصوص قانونارلہ، معین نظامارلہ، منتظم حرکتارلہ
انتقال انتہائی و قالبہ دہ قالبہ کیروب ہیقد یعنی کور۔

صوکرہ انسانک بقاسنہ دقت ایت۔ انسانہ بو وجودینی لہرسنہ دگشیدر۔ بو وجود دگشہ سی،
بندہ کی عجیرانک یقیلہوب یا یلہ سیلہ اولور۔ بو تعمیرات دہ، بتوہ اعضانک از زوہ مخزن
حاکمندہ اولامہ، جناب مقاک بر قانونہ مخصوصہ اعضاء انتہائی او مادہ لطیفہ دہ آیینہ
اجزایہ یا یلیر۔

صوکرہ او مادہ لطیفہ نک احوالہ باقہ۔ ناصل اعضانک احتیاجلرینہ کورہ معین بر قانونہ یاہ
تقسیم ایدیایر۔ و بدنک لہر طرفہ مخصوص بر نظام یاہ منتظماً طاغیایر۔ بینہ شایانہ دقتدرک،
او مادہ لطیفہ درت مطبخہ پیشہ یلہ کدہ صوکرہ و درت انقلابہ کدہ صوکرہ و درت
سوز کدہ تصفیہ ایدیہ کدہ صوکرہ رزقہ اولارہ تقسیم ایدیایر۔

لهم بينه شايه دقتكم، او ماده لطيفه، يظنون روحى و خلاصه سدير. اويستگار، عالم عناصده
طاغينيه منبعده آيه، منتظم بر دستور آيه، مخصوص بر نظام آيه جمع و تحصيل
ايديارلر.

ايته بويه بو نظاملر، بو قانونلر، بو انتظاملر لهب بر قصد، بر اراده، بر حكمتنه هيقبور.
اون، مثلا (حبیب) ك كوزنده يرشه بر ذره نك، غنم كهوده ويا غنم ترابده او غريب، عجيب
طورلرده، انقلابلرده يا يغي منتظم حركتنده آكلا شيليرك، او ذره، طورلرده آيه حبیبك كوزينه
نعيمه ايديارلر. و بر مأموركي محل مأموريتنه منتظما اعزام قبايلنلر.

اون، فنى بر نظرلر دقت ايديارلر آكلا شيليرك، او ذره نك حركتى، كورى كورينه، تصادف اثرى
دكلر. هونلر او ذره، هانلى مرتبه كيررس، او مرتبه نك نظامنه تابع اولور. و هانلى بر
طوره انتقال ايمسه ايسه، اونك معيه قانونلر عمل ايتلر. و هانلى بر طبقه مافركتسه ايسه،
منتظم بر حركت آيه سوه ايديارلر.

[خلاصه] نئه اولي دقت ايدنك نئه اخرا حقنده تردى قاطاز. يغيمر عليه الصلاة
والسلام امر ايتديلى كى، نئه اولي كوره آدم، نئه اخراي نظر ايديه ييرمى؟ هونلر
ايلنجي ثقل، يعنى ايلنجي ياييلسه، برنجي ثقلده دها قولايدير. بونى ياييه، اونى دها قولاي
ييارلر.

مثلا، بر فرق علملر ايلك ثقلنده، افرادك بر بيرلر انيتملر، معارفلى اولاديفنده
و تعليم و تربيه كورملى يوزنده، يونتولامسه طالشركى اولدقلرنده، او افراد او فرق نك
بنه سنده يرلدير يلنجي قدر هومر زحمتلر واردلر. فقط بعد التثقل ترخيص ايديلوب ده
بر دها تحت سلام دعوت ايديلديلى زمانه، يك قولاي اجتماع ايدلر. و فرقى تليل ايدلر.
بو ثقل، اوللى ثقلده دها قولاي اولور.

كذلك، بر بيرلر الفت پيدا ايديه و لهر بيسى يرني طانييله و بر درجه يونتولمه طالشركى
كب لطافت ايديه بدنك ذراتى، كولوم آيه طاغيلر قدسه صوكره، شمرده، خالقك اذليلر،
اسرافيلك يوروسيلر، او ذرات اصليه و اساسيه اجتماع دعوت ايديلدى زمانه، يك قولاي

اجتماع ایدر لر. و بده انسانی بین انسانی کی تکلیف ایدر لر. مع هذا، قدرت ازلیه نسبتاً
 ان یون، ان کوچه کبیر. هیچ برشی او قدرت غیر ظاهر.

آفراسه! ظاهره نظراً همره اجزای اصلیه ایله اجزای زائده برکنده اعاده ایدیلر. اوت،
 جنب ایله طیرناقلر، حاملر کسیمی مکرره. و بدنده آریلاسه هر بر جزو ک بریده
 کوموسی سنت اولدیغی، اول اشارتدر. فقط تحقیق کوره، نباتاتک تخوملری کی **[عَجَبُ الذَّنْبِ]**^(١)
 تعبیر ایدیلر برسم ذره لر، انسانک تخومی ماکنده اولوب، همره او ذره لر اوزرینه بده انسانی
 شوونما ایله نکل ایدر.

(ایلمی آیتله اشارت ایدیلر دلیل عدلی) ایسه: اوت، کوریورزک علی الاکثر غدار، فاجر، ظالم
 لذت لر، نعمت لر ایچنده یک راحت یاشایور لر. بین کوریورزک، معصوم، متدین، فقیر مظلوملر
 زحمت لر، ذلت لر، تحقیر لر، تحکیم آلتمده جابه ویریور لر. صوکره ثلوم کلیر. ایلمی ده کوتورور.
 بو وضعیتده بر ظلم قوقوسی کلیر. مالبوکر کائناتک شهادتیه عدالت و حکمت الیهیه،
 ظالمده پاک و منزه در لر. اویلا ایسه، عدالت الیهیه نیک نام معناییلر تجلی ایتی اچوره همره
 و محاکمه کبرایه لزوم وارد لر، بری جزاسی، دیلری مافاتنی کورسور.

[و بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقَنُونَ]^(٢) بو جمله ده کی کلمه لرک آراسنده بولونانه نظم و نظام:

(١) بو جمله نیک ماقبلیلر باغلانمیشی افاده ایدر **[و]** بو کلمه ایمانینک بوراده صراحتاً
 ذکر ایدیلر اچوره، عام اولار و ذکر ایدیلر اولای جمله ده بو جمله نیک تخصیص لزوم
 بناء عطف یایلمشدر.

(٢) تقدیمیه همری افاده ایدر **[بِالْآخِرَةِ]**^(٣) کلمه سی، بعضه اهل کتابک ایمانه ایتدیلر آخرت،
 حقیقی بر آخرت اولادیغی تعریفدر. هونله اولارک **[لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَةً]**^(٤)
 آیت کریمه نیک حکم ایتدیلمی کی، (جهنم آتشی بری دایما یاقاچه دگل یا! آنجه بر قاچ کوره
 یاقاچه در) کی سوزلریله و بر جهنمه لذت جسمانی نفی و انکار ایتدیلر ایتدیلر
 کوره، بیلدیلر آخرت، مجازی بر آخرتدر.

(۳) معلوم و معهود اولاده شیه اشارت ایچومه وضع ایدیلیم (ال) ادا، بتونه کتب سلاوی نهک
لنارنده دورانه ایدمه معهود آخرته اشارتدر. و یا فود مذکور دلائل فطریه ایله عقللرون
کوزلری اولنده حاضر اولاده و آخرت ایله آلیله حقیقه اشارتدر.

(۴) مقدر بولونانه نشئه نهک صفتنه آخرت تعیری، ذهنازی نشئه اولیه هیوروب، اولنده
نشئه آخری یه بالانتقال، اطکه یولنی کوسر مک ایچومه اختیار ایدیلیمدر.

(۵) یقین ایله برابر تصدیقی برلکده افاده ایدمه [يُؤْمِنُونَ^(۱)] کلمه سنه بدل [يُوقِنُونَ^(۲)] تعیری،
هسرمه ای، شک و شبهه لره بر محسوس و بر مجمع اولدیفی ایچومه، تصدیقده فضل، ایقانه و
یقین داها اهمیتلی اولدیفنه اشارتدر. و یا اهل کتابک ادعا یتدکری ایمانه، یقینه فالی
اولدیفنده، اولنرک ایمانی، ایمانه اولدیفنه اشارتدر.

[أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ^(۷)] بو جمله ده کی نلته لره اشارت ایدمه مأخذ لر شونلر در:
(۱) اولکی جمله ایله بو جمله نهک نظم. (۲) [أُولَئِكَ^(۴)] ایله اشارت هسب. (۳) [أُولَئِكَ^(۳)] ده کی
اوزاقوه. (۴) [عَلَىٰ^(۵)] ده کی علویت. (۵) [هُدًى^(۶)] ده کی تلایه. (۶) [مِّن^(۷)].
(۷) [رَّبِّهِمْ^(۸)] ده کی تربیده عبارت (یدی مأخذ) در.

[بِرَّحْمَةِ اللَّهِ] بو جمله یی ماقبلله باغلا یانه مناسبلر در. برحمتا مناسب: بو جمله ماقبلنده
نشئت ایدمه (اوج سؤال) جوابدر.

(برنجی) هدایتده نشئت ایدمه او کوزل و صفاری لایس اولدوره هدایت تحتی اوستنده اوتورانه
او شخصلری کور مک ایستین سائلر جوابدر.

(ایلنجی) او آدمرون هدایت استحقاقه و افتخارلری نه دندر؟ دیر سؤال ایدمه سامعه
جوابدر. یعنی علت و سبب [أُولَئِكَ^(۱)] ایله اشارت ایدیلیمه وصفلر در.

[سؤال؟] سابقاً مذکور وصفلرک تفصیلاً ذکر لرینی [أُولَئِكَ^(۲)] کلمه سنه کی اجمال، داها واضح بر
صورته سبی کوسریور؟ [الجواب] اجمال، بعضاً تفصیلده داها واضح اولور. بالخاصه مطلوب،
بر قای شیده مرکب اولدیفی زمانه، سامعک غداوقی و یا نیانی طواییل، او مرکبک اجزائی
مزج ایتقانه سبی هیقارعه مشکل اولور.

(**اوهنجی**) هدایتک نتیجی، ثمره سی و هدایتده کی لذت و نعمت نه در؟ دیم سوآل ایده سائله جوابدر. یعنی هدایتده عادت داریم واردر. هدایتک نتیجی، نفس هدایتدر. هدایتک ثمره سی، عیمه هدایتدر. زیر هدایت، هدایتده بیوک بر نعمتدر. و وهدائی بر لذتدر. و روحک جنتیدر. ناصحله ضلالت، روحک جهنمیدر. اویارده (**وَبِالْآخِرَةِ**) آخرتک فلاح و سعادتت انتاج ایدر.

[**ایلمی مأخذ**] (**أُولَئِكَ**) ایله یاییلاسه اشارت هیه، بر شئیک متعدد صفتلرینی ذکر ایتک، اوشئیک ذلهارده تحکم ایتسن و عقلده حاضر و خیالده محسوس اولمسنه سبب اولدیغن اشارتدر. مع هذا، سابقاً ذکر لرنده بر معهودیت هیقار. بو معهودیت ذکریه معهودیت خارجیه لرینه قایو آمار. خارجی اولاره معهودیتلرنده، ممتاز و مستثنائانلار اولدقلری تبارز ایدرکه، نوع بشر ایچنده کوزینی آهوب باقانلرک کوزلرینه اڭ اول اولارک یاریلتهلری یاریار.

[**اوهنجی مأخذ**] اوزاقلقی افاده ایده (**أُولَئِكَ**) اولارک فی الجملة یاقین اولدقلری مالده اوزاقه کوستریلملری، علو مرتبه لرینه مجازی بر اشارت اولدیغن اشارتدر. یونلار اوزاقده بولونانلاره باقیلدیغی زمانه، بویجه اڭ اوزونلری کورونور. مع هذا، زمانه و مکانی اولاره بُعد حقیقی قصد ایدیلمسه، بلاغته دها اویغونه اولور. یونلار بتونه عصرلر، عصر سعادت کی بوآیتی ذکر ایدیورلر، اویلاسه (**أُولَئِكَ**) ایله یاییلاسه اشارت، صفارک اوللرینه اشارتدر. و بو اعتبارله بعد، حقیقی اولور، مجازی دگدر. بناءً علیه اولارک حقیقتاً زمانه و مکانجه اوزاقه اولدقلری مالده اشارت هیه ایله کوستریلملری، عظمیلرینه و علو مرتبه لرینه اشارتدر.

[**درنجی مأخذ**] علویتی افاده ایده (**عَلَى**) طکم سیدر. آرقداسه! اشیا و شیار آراسنده اویلا مناسبلار واردرکه، او مناسبلار اونلری آینه کی یاییور. لهر برسی اوت کینی کوستریور. برسنه باقیلدیغی زمانه، اوت کینی کورونور. مثلاً بر یارجه جام بیوک بر صحرای کوستردیلمی کی، بعضاً اولورکه، بر طکم، اوزونه و خیالی بر ماجرای ط کوستری. بر طکم، یک عجیب بر وقوعاتی

سَنَكْ كُوزِيْطُكَ اَوْ لَنَكْ كَتِيْرٍ، تَمَثَّلْ اِيْتِيْرٍ. يَافُوْدُ بِرَحْلَامٍ، ذَهْنُكَ اَلِيْر. اَوْ حَلَامُكَ مَثَلِيْ، ذَهْنُكَ
عَالَمٌ مَثَلَالِهْ قَدْرُ كُوْتُوْرُوْرٍ، كُوْدِيْرٍ. مَثَلًا (بَارَزٌ) ^(١) كَلِمَتِيْ مَحَارِبٍ مِيْدَانِيْ، (شَرَفٌ) ^(٢) كَلِمَتِيْ
بِيُوْلٍ بِرَمِيُوْهِ بَاغِيْحِيْ اِنْسَانِكَ فَارِيْنَهْ كَتِيْرٍ. بُوْطُ بِنَاءٍ، بُوْرَادَهْ كِيْ (عَلَى) ^(٣) كَلِمَتِيْ، تَمَثِيْلِيْ بِ
اَلسُّوْبِ سَجْمَهْ اَهْمَارٍ، كُوْسْتِيْرٍ قَصْدِيْلَهْ ذِكْرًا يَدِيْلُمُشْدَر. شُوْبِلَهْ كِيْ، صِلَانَهْ هِدَايَتِ اَلرَّهِيْبِ بِرَبْرَاوْهِ اَوَلُوْبِ
مُوْمَنَارَهْ كُوْنْدِيْلُمُشْدَر. مُؤْمَنَارٌ طَرِيْقَهْ مُسْتَقِيْمَهْ اَوْ كِيْ يَنْتَرِكْ عَرَسَهْ لَمَلَاتَهْ يُوْرُوْرِيْ.

[بَشْعِيْ مَأْفُذٌ] (هُدًى) ^(٤) دَهْ كِيْ تَتَايَرْدَر. بِرَنَارَهْ، مَعْرِفْ اَوَلَارَهْ مَكْرَرًا ذِكْرًا يَدِيْلُمُشْدَر، اَوْ مَعْرِفْ
اَوْ نَارَهْ نَكْ عِيْنِيْ اَوَلُوْرٍ. فَحَقْ اَوْ نَارَهْ، نَارَهْ اَوَلَارَهْ ذِكْرًا يَدِيْلُمُشْدَر تَقْدِيْرَدَهْ، عَلَمِيْ اَلْاَكْثَرِ
بِرَبِّيْنِكَ عِيْنِيْ اَوَلَامَاز. بُوْقَاعَدَهْ بِكُوْرَهْ، نَارَهْ اَوَلَارَهْ تَكْرَرًا يَدِيْ (هُدًى) ^(٥) اَوَلَاكِيْ (هُدًى) ^(٦) نَكْ
عِيْنِيْ دُكْطَر. اَنْجُوْهُ اَوَلَاكِيْ (هُدًى) ^(٧) مَعْدَرْدَر، اِيْلَنْجِيْ حَاصِلٌ بِاَلْمَعْدَرْدَر. وَبَرِيْجِيْنِكَ
ثَمَرَهْ سِيْ حَلْمَنْدَهْ مَحْسُوسٌ وَثَابِتٌ بِرَصْفْتَر.

[اَلْتَّجْيِ مَأْفُذٌ] هِدَايَتِكَ اَللّٰهُدِيْ اَوَلَدِيْفِيْ اَفَادَهْ اِيْدَهْ (مِنْ) ^(٨) كَلِمَتِيْ سَنَدَهْ بُوْرَادَهْ بِرَبِّيْ
هَسْ اِيْدِيْلُمُشْدَر اِيْسَرَدَهْ، حَقِيْقَتَهْ هِيْ دُكْطَر. مِوَنَارَهْ اَوَنَارِكَ جِزْءٌ اَخْتِيَارِيْلَهْ حَاصِلٌ بِاَلْمَعْدَر
اَوَلَاوَهْ هِدَايَتَهْ يُوْرُوْمَلَرِيْ اَوْزَرِيْنَهْ، جَنَابْ هُوْهِ اَوْ صِفَتٌ ثَابِتَهْ اَوَلَاوَهْ هِدَايَتِيْ خَالِصٌ وَاهْلَامَهْ
اِيْتُمُشْدَر. دِيْمَكَ (اِهْتِدَاً) ^(٩) يَعْنِيْ هِدَايَتَهْ طُوغْرِيْ يُوْرُوْمَكَ، اَوَنَارِكَ كَسْبٌ وَاَخْتِيَارِيْلَرِيْ دَاخِلَنْدَهْ دَر.
فَقَطْ صِفَتٌ ثَابِتَهْ اَوَلَاوَهْ هِدَايَتَهْ، اَللّٰهُدِيْ.

[يَدِيْجِيْ مَأْفُذٌ] تَرْبِيْعِيْ اَفَادَهْ اِيْدَهْ (رَبِّ) ^(١٠) كَلِمَتِيْ سِيْدَر. بُوْ كَلِمَتِكَ بُوْرَادَهْ اَخْتِيَارًا يَدِيْلُمُشْدَر،
اَوَنَارِكَ رِزْقَهْ اِيْلَهْ تَرْبِيْعِيْلَرِيْ رَبُوْبِيْتِكَ سَلَمَنْدَهْ اَوَلَدِيْفِيْ كِيْ، هِدَايَتَهْ دَهْ تَغْدِيَارِيْ رَبُوْبِيْتِكَ
سَلَمَنْدَهْ اَوَلَدِيْفِيْ اَسْمَارْتَر.

[وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ] ^(١١) بُوْ جَمَاعَهْ دَهْ كِيْ نَكْتَهْ لَرِكَ مَأْفُذَلَرِيْ:

(١) (و) اِيْلَهْ عَطْف. (٢) (وَأُوْلَئِكَ) ^(١٢) نَكْ تَكَرَّارِيْ. (٣) ضَمِيْرُ الْفَعْلِ اَوَلَاوَهْ (هُمُ) ^(١٣).
(٤) (ال) اَدَاتِيْ. (٥) فَلَاحٌ بُوْلَارِيْنِكَ عَدَمُ ذِكْرِيْلَهْ (مُفْلِحُونَ) ^(١٤) نَكْ عَامٌ وَمَطْلُوْعٌ بِرَاقِيْلَمِيْ
كِيْ (بِسْمِهِ مَأْفُذٌ) ^(١٥) دَهْ عِبَارَتَر.

(برنجی) (و) ایله یاییلاسه عطف، لهر ایلی جماع آراسنده بولونامه مناسبت بناء یاییلاشد. زیرا برنجی (أُولَئِكَ) عادت عاقل اولامه هدایت ثمره نه اشارتدر. ایلنجی (أُولَئِكَ) هدایتک ثمره آملامه نه اشارتدر. اوت، لهر بر (أُولَئِكَ) ماقبلنه بر فذلاء، بر اجمالدر. فقط ارطه اسلامیه مأخذ طوتولقلام، برنجی (أُولَئِكَ) نک برنجی (الَّذِينَ) به ربطی و ایلنجی نک ده امی مؤمناره تخصیصی. و کذا ارطه ایمانیله یقین مأخذ طوتولقلام، ایلنجی (أُولَئِكَ) نک ایلنجی (الَّذِينَ) به ربطی و ایلنجی نک ده اهل کتاب مؤمناره ارجاعی دها اولامدر.

(ایلنجی) (أُولَئِكَ) نک تکراری، لهر ایلی عادتک کون هدایت، کون اونارک مدح و ثنایینه مستقل و آیری آیری غایر و سیار اولد قارینه اشارتدر. فقط ایلنجی (أُولَئِكَ) نک حکایه برابر، برنجی (أُولَئِكَ) به اشارتی دها اولامدر.

(اوینجی) ضمیر الفصل اولامه (هُمْ) اهل کتابده اولوب هفت محمد علیه الصلاة والسلام ایمانه ایتمه یلاره بر تعریف و طوع و نذر بو جماع ایله یاییلاسه همری تأکید ایتمک ایله برابر، کوزل بر نکته یی تفنن ایتمدر. شویلاکه: مبتدا ایله خبر آراسنده بولونان بو (هُمْ) ضمیری، مبتدای هووه خبرلره مبتدا یایار. و بوکی خبرلرک تعیینی ده خیال هواله ایدر. یعنی خبرلرک محدود و معینه اولمادیغنی خیال عرصه ایتمقلام، خیالی، مناسب خبرلری تحرری ایتمک تشویه ایدر. ناصلا زیدی اتم لفظلام، زید عالمدر، زید فاضلدر، زید کوزلدر کی زیدک صفاترندمه هووه حکاماری دیزه یاییلاسه. کذلک (أُولَئِكَ) ده صوکره کلام (هُمْ) ضمیری، خیالی حرکت کتر مطلق [اونار آتنده قور تولورلر] [اونار جنته کیرلر] [اونار رؤیه عظمه اولورلر] و دها بوکی صفاترینه مناسب هووه حکاماری و جماعلری خیال یاییلدر.

(درنجی) (الْمُفْلِحُونَ) کلمه سنده کی (ال) حقیقی تصویره اشارتدر. صاننا لسانه حالیه دیورکه: اگر مفلحلرک حقیقتی کورمک ایسترسک، (أُولَئِكَ) نک آینه نه باصه. حکا تمثیل ایدر. یا فود اونارک تعیین و تمیزلرینه اشارتدر. صاننا دیور: اهل فلاح اولانلری طایفه ایسترسک، (أُولَئِكَ) به باصه، ایچنده درلر. و یا حکمک ظاهر و بدیعی اولدیغنه

(**تَنْجِي**) فلاح و نجات يولارنى تغييه ايتىرىن (**مُفْلِحُونَ**)^(١) كليم سنده كى اطلاع، تعميم ايجوندر. شويلاكم: قرآن مخاطب اولام، مطاوبارى و ايستطارى مختلف ياك هوجو طبقه كردرك، برقى آتده نجات ايست يورلر. برقى جنت كيرمك ايست يورلر. برقى رؤيت مظهر اولوم ايست يورلر. و بونلر كى او طبقه كيرك ياك هوجو ديلاطارى وارد. قرآن كريم (**مُفْلِحُونَ**) كليم نى عام و مطاوع يراقى كدر، هر كس ايست دىگى تعقيب ايتيه.

[**إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنْذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ**]^(٢) بوجلام كى ماقبليله جهت نظمى:

آرقداسه! جناب عقل صفات ازليه عالمنده برى جلالى، ديگرى جمالى، ايكى درلو تجلىسى وارد. جلال ايله جمالك صفات افعال عالمنده تجلىسند، لطف و قهر، همه و لهيب و تقا هر ايدر. افعال عالمنه تجلى ايدنج، تخليم ايله تخليم، تنزيه ايله تزيين طوعار. آثار و اعمال عالمنده عالم آخرته انطباع ايدنج، لطف جنت و نور اولارجه، قهرده جهنم و نار اولارجه تجلى ايدر. صوكره عالم ذكره انطس ايدنج، برى حمد، ديگرى تسبيح و الموح اوزره ايكى قسم آريلاير. صوكره عالم كلامده تجلى ايدنج، كلامك امر و نهيه تقسيم سبب اولور. صوكره عالم ارشاده انتقال ايدنج، ارشادى ترغيب و ترهيب، تبشير و انذاره تقسيم ايدر. صوكره وهدانه تجلى ايدنج، رجا و خوف حصول طار. صوكره ارشادك اقتضا سندنرك، خوف ايله رجا آرسنده كى موازنه دوامه محافظه ايدياسينام، رجا ايله طوعرى يولاره سلوك ايدياسيه. خوف ايلارده اگرى يولاره كيدياسيه. كم، نه اللهك رحمتنده مأبوس اولونسوه و نه ده عذابنده امير اولونسوه.

ايسته بويلاجه تسلسل ايديه شو هامتده طولاي، قرآن كريم، على الدوام ترغيبده صوكره ترهيبى، ابرارى مدح ايندكده صوكره فجارى ذم ايتدرك.

[**سؤال؟**] بوجلام ايله (**إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ** **وَأِنَّ الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ**)^(٣) جملىسى آرسنده نه كى بر فروه واردرك، اوراده عطف وار، بوراده بو قدر؟

[الجواب] عطفك هستی، مناسبك هستی باقار. همه مناسبه، هر آیهی حمدیه تعقیب آید باهم غرضه و مقصدك بر اوله سنه متوقفدر. هالبوكه اوراده كی مقصد، بوراده یوقدر. بوراده برنجی حمدیه كی مقصد، قرآنك مدینه انجرا آیدیه مؤمنانك مدیدر. ایانجی حمدیه مقصد، یا لایز تخویف و ترهیب اچومه كافرانك مدیدر. بوايسه قرآنك مدیهام علاقه دار دگدر.

صوكره بوجهانك ائتوا ایندی ای جزانك نظمده تظاهر آیدیه لطائف جتهن باقالم. (إِنَّ) آیدیه (الَّذِينَ) موقعاره كوره افاده ایندگی نلته لوده ماعدا، بدغجه قیمتی صایبلاسه آیهی نلته یی دها نغن اینمادركه، قرآنك، یك چوه بر كنده (إِنَّ) آیدیه (الَّذِينَ) یی مكرراً ذكر اینمادركه.

تحقیقی افاده آیدیه (إِنَّ) ده كی نلته، شویله تصویر آیدیه بیار كره: (إِنَّ) هر هانگی بوجهانده بولونورس، او حمدانك طامنی در، حقیقه نفوذ آیدر. و او دعوی و یا علمی آشغیه ایندیر. حقیقه یا یسدر مقلد، او علمك خیالی و یا ظنی و یا موضوع و یا خلاف علمارده اولاد یغنی و آنجه حقائقه ثابتده اولد یغنی اثبات آیدر.

بوجهانده (إِنَّ) نك غصوی نلته سی: بو آیتك مخاطبی اولاده (هفرت محمد ص ٤) شك و انظر بولونمیزی هالده، شك و انظری رفع ایمك شائنده اولاده (إِنَّ) آیدیه قارشیلانم سی، اولونك ایمانه اینمی اچومه یغیبون شدت عرصه اشارتدر.

(الَّذِينَ) حكمی ایسه، كوزه كور و غمزه اول عقلا كور و نه غریب و یكی حقیقتاره بر واسطه اشارتدر. بونك اچوندركه، حقیقتاری تبدیل و تجدید آیدیه و انقلاباری تصویر اچومه قوللانیلاسه اشارت و واسطه لوده ان چوه قوللانیلاسه (الَّذِينَ) و اعمالییدر.

قرآنك تجلیسيلم چوه نوعار سیلندی، حقیقتار یقیلیدی. اوناره بدل، یكی یكی نوعار، حقیقتار تشكّل ایندی. اوت، زمانه اهلیته باوه. اوزمانده بویه نوعار ملی رابطله اوزرینه تشكّل ایندی یكی، اجتماعی حقیقتاره تعصب قومی اوزرینه بنا آیدیلمشدی. قرآنك تجلیسيلم او رابطله كسیلیدی. او حقیقتار تخریب آیدیلیدی. اوناره بدل، دینی رابطله اوزرینه یكی نوعار و حقیقتار احداث آیدیلیدی.

اوت، شمس قرآنك طالعی ایلم، بعضه قلیله اولنك ضیایله تور ایتمدی. و مؤمنلرک نوعی تمیز و
تعیین ایدیه بر حقیقت نورانی میدان کلدی. كذلك، اولکسیه ضیا قارشوشنده مزبلهیه بانه ییه
بعضه یس قلیله ده، یا نوب کومور اولدیله. و اولکفرلرک نوعی اعلامه ایدیه زهرلی بر حقیقت کفریه
مصوله کلدی. ایسته بر حقیقت کفریه اشارت یچومه (الَّذِينَ) ذکر ایدیلهدر.

مع هذا، لهرایلی (الَّذِينَ) آراشده تام بر مناسبت واردر. چونکه لهر بر یس، بر یسینه ضد اولانه بر حقیقت
اشارتدر.

و کذا، حرف تعریف اولانه (ال) که افاده ابتدایی بسم معنای (الَّذِينَ) ده افاده ایدیلور.
او معنالرک ان مشهوری، عهددر. یعنی کون (ال) ده، کون (الَّذِينَ) ده معهود و معلوم برشی
قصه ایدیلر. بناءً علیہ، أَبُو هَاشِمٍ، اُمِّيَّةٌ بَنِي خَلْفٍ و سَائِدَةٌ کَبِيٍّ معهود و مشهور یول
کفرله (الَّذِينَ) ایلم اشارت ایدیلسمه اولدیغی احتمالی یک قویدر. بو احتمال بناءً، شوائت،
غیبده افکار ایدیه آیتلرده بری اولور. چونکه اولنک، کفر اوزرینه ثولتلردر. و عیم زمانده اعجاز
معنویک درت نوعنده بر نوعی، شوغبی افکارلرده تفهه لهر ایدر.

[سؤال؟] قرآن، ضروریات دینی دندر. ضروریاتده اختلاف اولاماز. هالبولک مفسرلرجه ویریلسم
آیری آیری معنالرک بر قسمی بر یسینه مخالفدر؟

[الجواب] عزیزم! قرآنک لهر بر کلامی، اوج قضیه یی مشتملدر. برنجیسی، بو اللّٰه کلامیدر.
ایلنجیسی، اللّٰهجه مراد اولانه معنا هقدر. او هنجیسی، معنای مراد بودر. اگر قرآنک او کلامی باشقم
بر معنای احتمالی اولمایلم محکمانده اولورسم و یا قرآنک باشقم بر یسینه بیلمه ایدیلسمه ایس، برنجی و
ایلنجی قضیه لری عیناً قبول ایتک لازمدر. و انظار لری ده کفردر. شاید قرآنک او کلامی، باشقم
معنای احتمالی اولانه بر نص و یا ظاهر اولورسم، او هنجی قضیه یی قبول ایتک لازم اولمادیغی کبی،
انظار ده کفردر. ایسته مفسرلرک اختلافلری، آنجوم و آنجومه شو قسمة عائددر.

[افطار] متواتر حدیثلرده، بو فصوصده آیتلر کبیدر. یا لکن برنجی قضیه، تأمل یریدر. چونکه (هَذَا)
ایلم اشارت ایدیلسم حدیثک حقیقتاً حدیث اولوب اولدیغنده تردد بری واردر.

[سؤال؟] كفر جهلدر. هالوکه کافرله، هفتن محمدی اولادلی قدر طانیور لردی.

[الجواب] کفر ایلی قسمدر. بر قسمی، بیلمدی ایچومه نظر ایدر. ایلمخیسی، بیلدیگی هالده نظر ایدر.

بوده بر قاج شعبدر. برنجیسی، بیلر، لکله قبول ایتمز. ایلمخیسی، یقینی وار، لکله اعتقادی یوقدر.

او هنجیسی، تصدیقی وار، لکله وجدانی اذعان یوقدر.

[سؤال؟] شیطانک قلبنده معرفت وار میدر؟ [الجواب] یوقدر. هونلک صنعت فطریه سی

اقتضاسیجی، قلبی دائما اضلال ایله تلقیه، فکری دائما کفری تصور ایتکلم مشغول اولدیغنده،

قلبنده ویا فکرنده بوسه یی، معرفت ایچومه قالمایور.

[سؤال؟] کفر قلب عاشد بر صفتدر. قلبده اوصفت بولونما دیغی تقدیرده، زُنا باغلامه سندیه

ویا اولک قیاس ایدیلمه شایقنه ک کیسیلمه سندیه نه ایچومه کفر حاصل اولومه؟

[الجواب] کیزی اولامه اموره، شریعت اماره لره کوره حکم ایدر. حتی علّت اولمایامه اسباب

ظاهریه یی، علّت برینه قبول ایدر. بناء علیه، اتمام رکوعه مانع اولامه بر قسم زنا لرک باغلامی

وسجده نکه املانه مانع اولامه بعضه شایقنه لرک کیسیلمی، عبودیتده استغنا و کفره تشبه

ایتمام اماره لردر. کیزی اولامه اوصفت کفریه نکه یوقه اولدیغنه قطعیتل حکم ایدیلمه مدیلمنده،

بوکی اماره لره کوره حکم ایدیلمه.

[سؤال؟] انذار یا ایلمادقی، تطیف ناهل یا بیلمر؟ [الجواب] انذار یا ایلمادقی تقدیرده

تطیفده یا ایلمازسه، عدم تجزیه لرینه بر حجت اولور. زیرا [بزنه یا ایلم؟] نه تبلیغات یا بیلمدی و

نه تطلیفده خبر یز وار! [دییه مجازاتده قور تولوش لرینه بر مدار اولور.

[سؤال؟] جناب حقک اونلرک کفر و تمرد لرندنه یادیغی اخبار، اونلرک ایمانه طلم لرینی امتناع

درجه سنه هیقاریور. محتغ و محال برشی تطیف ایدیلمی؟

[الجواب] جناب حقک اخباری، علمی و اراده سی، سبیده قطع نظرله یاللاز کفر لرینه تعلّوه ایتمز.

آنجه اختیار لریمه کفر لرینه بر لکده تعلّوه ایدر. بویسه، اختیار لرینی نفی ایتمزک، تطیف بالمحال اولومه.

بو حجتک تفصیلاتی طلم جلددر.

[سؤال؟] ایمانه اتمه بطریق افاده ایدہ (لَا يُؤْمِنُونَ^(١)) و اعتدالی آیتہ، اوناری ایمانه اتمه دعوت اتمده، عدم ایمانه ایمانه حقیقہ. بواسطہ محال عقیدہ.

[الجواب] اوناره تطفیف ایدیه ایمانه اجمالیدر، تفصیلی دظہرکہ، لہر بر آیت، لہر بر حکم آری آری، بر بر ایمانه ایدیانہ تطفیف یا یا یا یورکہ، بو محذور لازم طبعہ. صوکرہ کفر برینی صیغہ ماضی ایلہ ذکر اتمک، حقلک اظہار و اثباتندہ اول، اونارک کفری قوجا قلا یوب قبول اتم برینہ اشارتدر. بونک اچوندرکہ، اوناره قارشو اتمک، عدم اتمک کی فائده از قالدیفہ (سَوَاءٌ^(٢)) حکم سہلہ اشارت یا یا یشد. صوکرہ فوقانی افاده ایدہ (عَلَيْهِمْ^(٣)) دہ کی (عَلَى^(٤)) اونارک یوزری یرہ یا یسمہ کی، با شری قالدیروب آمر لیک سوزینی دیطہ مدطریق اشارتدر.

و کذا، معنای بر ضرر و بر خلل اتمین و ترک تریج ایدیه (عَلَيْهِمْ^(٥)) ذکر، حضرت محمد علیہ الصلاۃ والسلام نظرًا، اتمک، عدم اتمک کی اولادیفہ اشارتدر. زیرا اتمده اجر و ثواب وارد.

[ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ^(٦)] جمله سنده کی (لهمزه) ایلہ (اَمْ^(٦)) مادی افاده اتمدیلندہ (سَوَاءٌ^(٧)) حکم سہلہ تأکیددر. یا فود (سَوَاءٌ^(٨)) حکم سنده مادی بر معنای، (لهمزه) ایلہ (اَمْ^(٩)) دہ اینجی معنای اراده ایدیه. چونکہ مادی مداری، یا عدم فائده در و یا موجب عدم وجودیدر.

[سؤال؟] استفہام مادی افاده اتمده نه معنا وارد؟

[الجواب] یا یسمہ اولدیفی فعلندہ بر فائده سی اولمایہ مخاطبک، فعلک فائده از اولدیفہ لطیف و مقنعانہ بر وجه ابقاظ ایدیه، آنجہ استفہام ایلہ اولورکہ، مخاطب، فعلی دوشوندکہ صوکرہ، کو تونیجہ نقرہ آدر و قای عطش اولور.

[سؤال؟] (سَوَاءٌ^(١٠)) حکم سی اتمک و عدم اتمده مجاز ایدہ، آر الرندہ کی علاقہ ندر؟

[الجواب] استفہامک مادی تضحی اتمیدر. زیرا استفہام ایدہ اتمک یلکینہ کورہ، وجود ایلہ عدم متاویدر. مع کذا، بوی استفہامہ ویریلہ جواب، علی الاکثر شو مادی ضمیه ایلہ ویریلہ.

[سؤال؟] ماضی صیغہ یاد اندازدہ یا بیلائے تعبیر نہ اشارت در؟ [الجواب] ایکنجی و اوہنجی اندازدہ لزوم قالمادیفہ اشارت در. یعنی باید یفک انداز فائدہ ویرعدی. بوندہ صوکرہ دہ فائدہ زقالبہ.

[سؤال؟] انداز ایتہ ملکہ فائدہ نک بولونما می ظاہر در. [اَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ^(١)] قیدندہ نہ فائدہ وارد در؟ [الجواب] سکوت ایتہک، بعضاً مخاطبک انصاف طلب. مطلوب ایتہ موافقتہ سبب اولور.

[سؤال؟] قرآنہ کریم، باثقی مقامارہ ترہیبیدہ صوکرہ ترغیب دہ یا بدیغی حالہ، بورادہ ترغیبی ترک ایتہ در. اسبابی نہ در؟ [الجواب] کفر مقامہ، آنجہ ترہیب و تخویف مناسب در. لہم دہ کفر کی مضرتاری دفع ایتہک، جتنی قرآنجہ کی منفعتارک جلیسندہ دالہا اولی و دالہا تاثیر لیدر. مع ہذا، بورادہ کی ترہیب، ترغیبی دہ آلدیریور. چونکہ انداز و عدم اندازی کورہ خیال، خدیت مناسبیہ در حال بشر و عدم بشیرہ انتقال ایدر.

عزیزم! لہر بر علمک باثقی شیارہ خدمت ایدہ ہوہ معناری اولیغی و لہر بر علمدہ تعقیب ایدیلہ کنزلی مقصدلر بولونذیفی کی. بو کلامک دہ حضرت محمد^ص اشارت ایدہ معناری اولیغی، کفری تقبیح ایتہک مقصدیہ بیوک بر وجودہ تنفیراندہ بولونشد. از جمہ، پیغمبر علیہ الصلاۃ والسلام کور ملکہ اولیغی زحماتک تخفیفندہ و کور ملکہ اولیغی حرص و شدتک تھوینندہ مدار اولیغی ہوہ، معنای حرفی قبیلندہ بعضہ ایمالردہ بولونشدہ و اسکی رسولارک حالارینی نظرہ آلدورہ، اونارہ اقتدا ایلم تلای یولارینی کور سہ ایسہ دہ، بوہ قانونہ فطریدر. تحمّل و انقیاد لازمدر دیم، لسانہ حال ایلم اعلامہ ایتہدر.

بو آیت [وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ^(٢)] جمہ سنہ قدر بتوہ اجزایہ کفری تقبیح و تنفیر ایلم نہی ایدر. و اہل کفری تھدید و تخویف ایلم کفردہ ترہیب ایدر. و کذا، بتوہ کلام ایلم، کفرک بیوک بر مصیبت اولیغی برابر، لذتی ہوہ، الہی وار. نعمتی ہوہ، نعمتی وار دیمہ اعلامہ ایدر. و کذا، بتوہ جمہ ایلم، کفرک لہر شیدہ ضررلی اولیغی تصریح ایدر.

اوت، اونا را يمايه ايندک طرينده و هولهر روجي افاد و بتوبه الماري ايچنه آلايه کفر مصيبتنه معروضه قالدقارنده
(لَمْ يُؤْمِنُوا^(۱)) يه بدل، (كَفَرُوا^(۲)) تعبير يمايه اشارت ايد يلمشدر. وکذا (لَا يَتْرُكُونَ الْكُفْرَ^(۳)) کلمه سته بدل،
(لَا يُؤْمِنُونَ^(۴)) تعبير يمايه، اونا رنک اويونک مصيبتنه معروضه قالدقاري کي، بيرلانظره کي هولهر ايمان يي ده
غيب ايندک طرينده اشارتدر.

و کذا (خَتَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ^(۵)) جماس يمايه، قلبا يمايه و هدايه نور ايمان سايه سنده حقانوه اله يي نيك
تجلیينه مظهر اوطقاه منيع کلايات، حياتدار و ضيادار اولدقاري هلايه کفرنک اختيار ايد يلمش يمايه ظالمته ي،
ايصنر عشارن مضره يوده سته انقلاب ايندک طري ايچونه مهر لشمه، کليدنشمه، او قورقونچ يوده ده کي
عقربارده و ييلانارده اجتناب ايد يلمش اشارت ايد يلمشدر.

و کذا (وَعَلَى سَمْعِهِمْ^(۶)) کلمه يمايه، کفر سبييله قولاغه عائد يک ييون بر نعمتي غائب ايندک طرينده اشارت
ايد يلمشدر. هتي قولاقده کي زار، نور ايمان يمايه ايشقانديغي زمانه، طئنانده کلمه معنوي
نداري ايشدير. لسانه حال ايله يا ييلايه ذکر کري، تسبیحاتاري فهم ايدر. هتي او نور ايمان سايه سنده
روزگارون ترنماتني، بلوطارون نعره لرني، ذکرلرک طالع لرنيک نغماتني و لهنذا يا غمور کورده،
قوسه و سائده کي لهر نوعدنه رباني کلاماري و علوي تسبیحاتي ايشدير. صانناه طئنان، الهی بر موسيقي
دائمه سيدر. دورلو دورلو آواز کور، چيد چيد ترنماتنه قلباره خزناري و رباني عبقاري انطباع
ايندک عظم قلباري، روحاري، نوراني عالماره کونورور. يک غريب مثالي لوه لر کي کوسر عظم او روحاري
و قلباري، لذتاره، ذوقاره غرضه ايدر.

فقط او قولاقده، کفر ايله طيقانديغي زمانه، اولندي، معنوي، يولسک صوتارده محروم قالير. و او
لذتاري ايراث ايدنه آواز کور، حاتم سلايرينه انقلاب ايدر. قلبده او علوي خزنار يرينه، اهبابک فیکدانيله
ابدي يتيمکار، مالطک عدميله خفايشر و هشار و صوکر غریبار حاصل اولور.

بوسره بناء درک، شريفتر بعضيه صوتار حلال، بعضياري ده حرام قيلينشد. اوت، علوي
خزناري، رباني عبقاري ايراث ايدنه سلا حلالدر. يتيمان خزناري، نفاثي شهواني تحريک ايدنه
سلا حرامدر. شريفتهک نصيبه اينديگي قسم ايسه، سنک روحاره، و هدايه يا يديغي تاثيره کوره
هلم آير.

(وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ) ^(۱) بوجمله ايله رؤيته، يعنى كوزه عائد بيون بر نعت بصريه نك كفر ايله غائب اولديغنه اشارت ايديلمكدر. زيرا كوزن نوري، نور ايمانله ايشقلايرسه و قوياشيره، بتوه طئانت كل و رنجانله ايله مزين بر جنت شطنده كوردونور. كوزن كوز بيلگي ده، بال آريسي كي، بتوه طئانت صفير لرنده منقوسه كل و هيچك كي دليله لرنده، برهانلارنده آلاهي عبت، فالت، انيت كي عصاره و شيره لرنده و جدهنده او طئانكي، ايمانكي بالاري ياپار. اگر او كوز كفر ظالميله كور اولورسه، دنيا نيشلليمه برابر بر هيچانه شطنه كير. بتوه حقائقه كوئيه، نظرنده كيرلنير. طئانت اوندنه توغره ايدر. قلبي اعزانه و آلدن ايله طولدر.

(وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) ^(۲) جمله سيل، كفر تجربه نك آخريته عائد زقوم كي ثمره منه اشارت ايديلمكدر. (لَا يُؤْمِنُونَ) ^(۳) كلمه سي ايس، انذار ايله عدم انذار آراسنده كي مساواة نص ايدر (سَوَاءٌ) ^(۴) كلمه منه تاليددر.

(خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) ^(۵)

[مقدمه] بو آيتك اوزرنده طورعه ايجاب ايدور. اهل اعتزال، اهل جبر، اهل سنت و الجماعت كي اهل كلامك، شوايت عظيم نك آلتنده يايه قاري محارب علميه لرني ديشليريلم. زيرا بو كي قاري حربار، اهل نظري دقت دعوت ايدر. بناء عليه اوناك بو آيتده تعقيب ايند قاري جهتاري قوتورول لازمدر.

اون، اهل سنت و الجماعتك صراط مستقيم اوزرينه اولديغني، اوت كيارك يا افراط ويا تفریطه معروضه قالدقاريني اثبات ايجوه، بعضه مناسبتارك ذكرى لازمدر.

[برنجي] تحقيره ائمه حقائقدندرك، تأثير حقيقي، ياللز و ياللز اللهكدر. اويله ايسه اهل اعتزالك عبده و يرديكي تأثير حقيقي، خلاف حقيقدر.

[اينجيس] الله هايمدر. اويله ايسه، ثواب و عقاب عبت دطدر. آنجه استحقاقه كوره در. اويله ايسه اضطرار و جبر يوقدر.

[**اولنجیسی**] لهر شئیک بری ملک، دیاری ملکوت یعنی بری طیبه، دیاری ایچ اولوه اوزره ایکی جهتی واردر.
ملک جهتی، بعضه شیارده کوزلدر. بعضه شیارده ده چرکین کورونور. آیینک آرقه یوزی کی.
ملکوت جهتی ایه، لهر شیده کوزلدر و شفا قدر. آیینک اوک یوزی کی. اویله ایه چرکین کورونه
شئیک یارادیلشی، چرکین دگدر، کوزلدر. وعیمه زمانده اوکی چرکینلرک یارادیلشی، محاسنی المال
ایچوندر. اویله ایه چرکینک ده برنوع کوزللاگی واردر. بناء علیہ، بو خصوصده اهل اعتزالک (چرکین
شیرک فلقی الله عائد دگدر) دیدکری فطریه محل قالمادی.

[**دردنجیسی**] مثلا، ضرب و قتل ترتیب ایدیه الم و تولوم کی حاصل بالمصدر ایلر تغیر ایدیلر شی،
مخاوه و ثابت اولقلر برابر، جامددر. علم عرفده معلومدرک، جامددرده اسم فاعل کی صفبار
یایلاماز. آنجه کی، نسبی، اعتباری اولده معنای مصدریده یایلامیلر. اویله ایه، تولومک خالق،
قاتل دگدر. اویله ایه، اهل اعتزالک خطالرینه خطا نظریله باقیلامیلر.

[**بشنجیسی**] انسانک قتل کی ظاهری و اختیاری اولده فعلاری، نفسک میلانته انتها ایدر.
جزو اختیاری دینیله شونفس میلانی اوزرینه منازعه کور دورانه ایدر.

[**آلتنجیسی**] عادت الله اوزرینه اراده صلیه الیه، عبدک اراده جزئیه من باقار. یعنی بونک برفعار
تعلقنده صوکره، او تعلق ایدر. اویله ایه جبر یوقدر.

[**یدنجیسی**] علم معلوم تابعدر. بوقضیه کوره، معلوم، علم تابع دگدر. هونله دور لازم طیر.
اویله ایه، برائیه عملاً یایدی بر فعلک اسبابی قدره هواله ایتمه تعلل و بهانه کورونه من.

[**سازنجیسی**] تولوم کی حاصل بالمصدر دینیله شی، کسب کی بر مصدره متوقفدر. یعنی عادت الله
اوزرینه، او حاصل بالمصدرک وجودینه شرط قیلمشدر. کسب دینیله مصدرده چارک و عقده حیاتی،
میلاندر. بود و تولومک آهیلر، منله ده کی دوگومده آهیلر.

[**طوقوزنجیسی**] جناب حقک افعالنده ترجیح ایدی بر غرضه، بر علت احتیاج یوقدر. آنجه ترجیح ایدی،
جناب حقک اختیار ایدر.

[**اوننجیسی**] بر امرک، بهمال بر مؤثرک تأثیریه وجوده کلمی لازمدرک، ترجیح بلامرج لازم کلمه سیه.
اما اعتباری امرکرده تخصیص ایدی بر شی بولونمازه ییلر، محال لازم کلمه.

[**اوم برنجی**] برشی، وجودی واجب اولادقی وجوده کلیمز. اوت، اراده جزئیته تک تعلقیه اراده کلیمه تک تعلقی برشیده اجتماع ایندکری زحانه، اوشیک وجودی واجب اولور. و در حال وجوده کلیم.

[**اوم ایلنجی**] برشی بیامطر، ماهیتنی بیامک لازم کلیمز. و برشی بیام مقل، اوشیک عدم وجودی لازم کلیمز. بناء علیہ، جزؤ اختیارینک ماهیتنک تعبیر ایدیلیم می، وجودینک قطعیتنه منافی دگدر.

نظر دقتاره عرصه ایندیلیم شوالیاری تام معناسیلر آحاد قدسه صوکره، شو معروضاتمی ده دیکلم یلار.

بر اهل سنت و الجماعت، اهل اعتزاله قارو دیور زک: عبد، کب دینیه مصدرده نشئت ایدیم، حاصل بالمصدر اولاده ائمه خالعه دگدر. عبدک ائذه آنجه و آنجه کب وارد در. زیرا اللهده بابقه مؤثر حقیقی یوقدر. ذاتاً توحیدده اولاده ایست.

صوکره اهل جبهه دور، سوبار زک: عبد، بر آغاج کبی بنوم بنوم اضطرار و جبر ائذه دگدر. ائذه کویله بر اختیار وارد در. چونکه جناب صوم کلیمدر. جبر کبی ظالماری انتاج ایدیم شیلورده منهدر.

[**سؤال؟**] جزؤ اختیاری دینیه می نه در؟ نه قدر اطراف قازیلیم، آلتیمه جبر حقیقیور! بوناصل برشیدر؟

[**الجواب**] [**برنجی**] فطرت ایدله و هدیه، اختیاری امری اضطراری امرورده تفریع ایدیم کیزی برشیته وجودینه شهادت ایدیلور. تعیین و تعبیرینه اولاده عجز، وجودینه خلل کتیرمز.

[**ایلنجی**] عبدک بر فعل اولاده میلانی، اشعریارک مذهبی کبی موجود بر امریه ده، اومیلانی بر فعلیه دیلر بر فعل هوی مقل یا بیلامه تصرف، اعتباری بر امر اولوب عبدک ائذه در.

اگر ما تریدیلرک مذهبی کبی، اومیلانک بالذات بر امر اعتباری اولدیفنه حکم ایدیلیم، و امر اعتبارینک شوبه و تعیین، کنذینک بر علت ناقه اولدیفنی استلزام ایتمز که، اراده کلیمیه احتیاج قالماسیه. چونکه هوی دفعه لر میلانک وقوعنده فعل واقع اولماز.

فلاصة، عادت اللہ کے جریانی اوزرینہ حاصل بالمصدر و ہودی، مصدرہ متوقفہ۔ مصدرک
اسی ایہ میلاندر۔ میلانہ ویا میلانہ کی تقرّف، مہودانہ دگدرکہ، بر مؤثرہ احتیاجی اولوہ۔
معدوم دہ دگدرکہ، حاصل بالمصدر کی مہود اولانہ بر شیک و ہودینہ شرط قبلینہ ویا
ثواب و عقاب سبب اولنہ ہوازا اولاسیہ۔

[سؤال؟] علم ازلینک ویا ارادہ ازلینک بر فعل تعلقاری، اختیارہ محل پراحقایور۔
[الجواب] [برنجی] عبدک اختیارندہ نشت ایدہ بر فعل علم ازلینک تعلق، او اختیارہ
منافی و مانع دگدر۔ ہونانہ مؤثر، علم دگدر، قدرندر۔ علم، معلوم نابعد۔
[ایلینجی] علم ازلی محیط اولدیغی احوہ، مبیاتہ اسبابی برلکدہ آبلوق ایدر، ایچینہ آلیہ۔
یوقہ علم ازلی، ظہ ایدیلدیگی کی اوزونہ بر سلیمانک باشی دگدرکہ، اسبابہ تغافل ایدہ،
یا اللہ مبیات او مبدئہ اسناد ایدیلیہ۔

[وہنجی] معلوم ناصیل بر کیفیت اوزرینہ اولور، علم اولیامہ تعلق ایدر۔ اولیامہ،
معلومک مقایسی و اسبابی، قدرہ اسناد ایدیلانہ۔
[درنجی] ظہ ایدیلدیگی کی، ارادہ کلیمک بر دفعہ مبیہ، بر دفعہ سببہ آیری آیری
تعلق یوقدر۔ آنجہ مبیہ سبب بر تعلق واردر۔

بومذہبہلرک نقطہ نظرلرینی بر مثال ایلم ایضاح ایدہلم: بر آدم بر آلتامہ بر شخی ٹولدریس، سببک
معدوم اولدیغی فرصہ ایدرسک، سببک کیفیت ناصیل اولور؟
اھل ہبرک نقطہ نظرلری: ٹولہ جلدی۔ ہونانہ اونارہم تعلقہ آلیکدر۔ و سببہ مبیہ
آراندہ انقطاع جائزدر۔

اھل اعتزالہ: ٹولہ یہ جلدی۔ ہونانہ اونارہم مرادک ارادہ دہ تخلفی جائزدر۔
اھل سنت و الجماعتہ، بومثالہ سکوت و توقف لازمدر۔ ہونانہ ارادہ کلیمک سببہ
سببہ بر تعلق واردر۔ بواعتبارہ سببک عدمی فرض ایدیلایرس، سببک دہ فرض عدمی
لازم طایر۔ ہونانہ تعلقہ ہر۔ ہر و اعتزال، افراط و تفریطدر۔

[**ایکینچی بر مقدمه**] اهل طبیعت، اسباب حقیقی بر تأثیر ویر یور. مجوسیار، بری شره، دیاری غیره
اولو اوزره ایکی خالق اعتقاد اید یور. اهل اعتزال ده، افعال اختیاریه نیک خلقی عبودر، دیور.
بواج مذهبک اساسی، باطل بروهم محض، بر خطا و هدمه تجاوزدر. بو و همی ازاله اچومه
بر قاج مسئلہ فی دیکلامک لازمدر.

[**برنجی**] انسانک دیکلامی، قونوشمی، دوشونمی جزوی اولدیغی اچومه، تعاقب صورتیه
اشیاء تعلق ایتدکاری کی، لھمتی ده جزویدر. نوبتہ اشیا ایلہ مشغول اولاییلر.
[**ایکینچی**] انسانک قیمتی تعیین ایدر، مایهیتیدر. مایهیتک دگری ایسه، لھمتی نسبتده در.
لھمتی ایسه، هدف اتخاذ ایتدیگی مقصدک درجه لھمتیته باقار.

[**اوینچی**] انسانک لھانکی بر شیء توجه ایدر، اونک ایلہ بغلا نیر. و اونده فانی اولور. بوسره
بناء درک، انسانک خیس و جزوی شیلری یوک آملره اسناد ایتدکار. آنجه اسباب و وسائله عطف
ایدلر. صانک خیس ایلر ایلہ اشتغال، اونلرک وقارینه مناسب اولدیغی کی، جزوی شیلده
اونلرک عظیم لھتارینی افعال ایتلہ لایم دگدر.

[**دردنجی**] انسانک اھوانی محاکم ایتدیگی زمانہ، او شیک رابطہ لرینی، اسبابی، اسلارینی
اولا کندی نفسده، صوکره ابنای جننده، صوکره اطرافده کی ممکناتده تحرری ایدر. حتی لھج بر صورتلہ
ممكناتہ مابھتی اولمایا جناب حقّی دوشونجک اولور، قوہ و اھمسی ایلہ بر انسانک مقایسہ،
اسلاتی، اھوانی مقیاس ییاروہ جناب حقّی دوشونمہ باشلار. مالبوکہ جناب حقّی بوی
مقیاسلر ایلہ باقیلاماز. زیرا صفاتی انحصار آلتندہ دگدر.

[**بشجی**] جناب حقّک قدرت، علم، اراده سی، شمس ضیاسی کی بتوہ موجوداتہ عام و
شامل اولوب، لھج بر شیلہ موازنه ایدیلہ نر. جناب حقّک صفتلری، عرسہ اعظم تعلق ایتدکاری کی،
ذره لره ده تعلق ایدلر. جناب حقّی شمس و قمری خلایع ایتدیگی کی، سینک کوزینده او خلایع ایتدکار.
جناب حقّی، کائناتده وضع ایتدیگی بولک نظام کی، خمرده یینی حیوانلرک باغیر صافارنده ده
یک اینجه ولطیف بر نظام وضع ایتدکار. سماده کی اجرامی بر بیلہ ربط ایدر جاذبہ عمومیہ قانونی کی،
جواهر فردی ده، یعنی ذراتی ده او قانونک بر مثیلہ نظم ایتدکار.

صَدَانَامَ بُوذَرَاتِ عَالَمِ، اَوَسْمَاوِی عِلْمَ کُوچُکِ بِرِ مِثَالِدَر. خِلَاصَه، عَجَزِکَ مَدَاخِلِ سِلَاسِ قَدَرَتِ مَرْتَبَه لَرَه
آیریلیر. عَجَزِی مَحْتَمَعِ اَوَلَاوَه قَدَرْتَجِه، یَوَلِکَ کُوچُکِ بَدَر.

[**آلتنجی**] قَدَرَتِ اَزَلیم، اَلِ اَوَّلِ اَشْیَانِکَ مَلَاوَتِ، بِعَنی اَیچِ یُوزَیْنِ تَعْلُوْمِ ایدِر. بُو یُوز اَیْسَه،
عَلِی الْعَمُومِ کُوزَلِ و شَفَافِدَر. اَوْتِ، شَمْسِ و قَمَرِکِ یُوزَلَرِی یَارِلَاوَه اَوَلَدِیغِی کِی، کِیچَه نَکَ و
بَلُو طَارِکِ دِه اَیچِ یُوزَلَرِی ضِیَا دَارِدَر.

[**یَدِنجی**] بَشَرِکِ ذَهْنِی و فَاکَرِی، جَنَابِ هَقِکِ عَظَمَتَه بِر مَقِیَاسِ و کَمَالَاتَه بِر مِزَانِه و
اَوْصَافِکَ مَحَالَمَ سَنَه بِر وَاظِمِ بُولُوْمِ و سَعَتِنْدَه دَظْمِدَر. اَنجَه جَنَابِ هَقِکِ، جَمِیعِ مَصْنُوعَاتِنْدَه
و مَجْمُوعِ اَنبَاءِنْدَه و بَتُوْه اَفْعَالِنْدَه تَحْقُلِ و تَجَلّی ایدِه بِر وَجْهَه بَاقِیَلا بیلیر. اَوْتِ، ذَرَه مَرَاتِ
اَوَلُور، فَطَرِ مَقِیَاسِ اَوَلَا مَاز.

بُومُکَ لَرَدَه تَبَارُزِ اَیْتَدِیغِی وَجْهَه، جَنَابِ هَقِکِ مَحَالَمَ قِیَاسِ اَیْدِیاسِی و مَحَالَمَکَ اَوْنِکَ شُؤْنَاتَه
مَقِیَاسِ یَا اَیْلَمِی، اَلِ یُوزِکَ عِجَالَتِ و حِمَا قَتِدَر. چُونَه آَرَلَرِنْدَه کِی فَرُوه، یَرَدَه کُؤْمِ قَدَرِدَر.
اَوْتِ، وَاہِی مَمْلُکَ قِیَاسِ اَیْتَمَلَدَه، یَکَ غَرِیبِ و کُؤلُوحِ شِیَرِ جِیْقَار. مَثَلِ اَهْلِ طَبِیْعَتِ، اَوَلَدِ اَنجِی
قِیَاسِ اَیْلَمِ، تَأْثِیرِ مَقِیْقِی یِ اَسْبَابِه. اَهْلِ اَعْتِزَالِ، فَاوَه اَفْعَالِ عِبْدِه. مَحْوَسِیَر، شَرّی اَیْلَکِجِی بِر
خَالِقِه اَسْنَادِ اَیْتَمَامِ مَجْبُور اَوَلَمَلَرِدَر. کُؤیَا زُغْمَارِجِی، جَنَابِ عَمِ عَظَمَتِ کَبِیَا و تَزْهَی طُولِ اَیْسَه
بُؤکِی فِسیسِ و چَرکِیْنِ شِیَرَه تَزَل اَیْتَمَز. دِیْمَکِ عَقْلَی و لَهْمَارِیْنِ اَسِیرِ اَوَلَانَار، بُوکِی کُؤلُوحِ
شِیَرِی طُوغُور و رِر.

[**اَفْطَار**] مَوْثَر دِه دِه و سَوَه جَهَنِمَه بُو و لَهْمِ مَعْرُوضَه قَالَانَار و اَرِدَر. دَقَتِ اَیْتَمَکَ لَازِمِدَر.

بُو اَیْتَمَکَ کَلِمَی آَرَا سَنْدَه نَظْمِ اَیجَابِ ایدِه مَنَاسَبَتَه کَلِمَ: [**خَتَم**]^(۱) نَکَ [**لَا یُؤْمِنُونَ**]^(۲) اَیْلَه اَرْتَبَاطِی
و اَوْنِکَ آَرَقَمَنْدَه ذِکْرِ اَیْدِیاسِی، جَزَانِکَ جَرَمِ تَرْتِی قَبِیلِنْدَر. بِعَنی اَوْنَار، وَقْتَاکَ جَزْؤ اَفْخِیَارِ یَلَرِیْنِ
اَفْلاَدِ اَیْتَمَلَمِ اَیْمَانِ کَلِمَ یَلَر. قَلْبَارِیْنِکَ خَقِیْلَه تَجْزِیَه اَیْدِیَلَدِ یَلَر.

[**خَتَم**] تَعْبِیری، اَوْنَارِکَ خِلَالَتَارِیْنِ تَصْوِیرِ اَیْدِه تَحْثِیْلِی بِر اَسْلُوبِ اَشَارَتِدَر. شُویْلَه کِم: قَلْبِ کُوزِی،

صانع جواهره بر خزینه اولی و ازره جناب هو طرفند یایلاسه بر بنادر. و قتله سوء اختیار لریله
افاده او غزادی. و جواهره یایلاسه بر لر، ییلاندر و عقربا لر طولدی. قاپوسی ختم ایدیلدیله، اوساری
ختم لقدمه باشقوری منتظر اولماسیم.

[الله] ضمیر متکلم یرینه اضم ظاهره کلمی، تطمده غیبته التفاتدر. و بوال تفاتده لطیف بر نلته واردر.
شویله که: (لَا یُؤْمِنُونَ) ده حوکره (بِالله) مقدّر و قنوی اولدیغنه نظر، صانع نور معرفت اولنک قلبلرینک
قاپولرینه کلدیای زعانه، قلبلرینی آهوب قبول ایتدکندنه، الله ده غضبه کلرک قلبلرینی ختم ایتدی.
[علی] (۷) (خَتَمَ) فعل متعدی اولدیغی حالده (علی) ایله ذکر ایدیلدی، ختم ایدیلله قلبک دنیا به باقانه
قاپوسی دغل، آنجه آخرته ناظر اولله قاپوسی سدا یدیلله اولدیغنه اشارتدر. و کذا، ختمک علامت معنایی
افاده ایدیه و شمی تفنن ایتدیلمه اشارتدر. صانع او ختم، او مهر، قلبلرینک اوستنده ثابت بر طامعدر.
و سیانمز بر علامتدر که، دائماً ملائکه کورونور.

[سؤال؟] بو آیتده قلبک سمع و بصره تقدیمنده کی حکمت نهدر؟

[الجواب] قلب، ایمانک محلی اولدیغی کی، ان اول صانعی آریله وایسته یین و صانعک و هو دینی دلائل
ایله اعلامه ایدیه قلب ایله وجداندر. زیرا قلب، هیات مالمعنی دوشونور که، ان یون بر عجزه معروضه
قالدیغی ش ایدر ایتنه، در حال بر نقطه استادی. کذلک، امللرینک تنبیهی اچومه بر چاره آرا که،
در حال بر نقطه استادی آراغه باشلار. بو نقطه لر ایشم، ایمانه ایله اله ایدیلله بیلر. دیمک قلبک
سمع و بصره حق تقدیمی واردر.

[افطار] قلبده مقصد، صنوبری برأت یارمسی دگلدر. آنجه بر لطیف ربانی در که، مظهر حیاتی
و جدان، معنی افطاری دماغدر. بناء علیله او لطیف ربانی تفنن ایدیه اوات یارمسه قلب
تعبیرنده شویله بر لطافت هیقصور که، او لطیف ربانی انلانک معنویاتنه یایدیغی خدمت،
هسم صنوبرینک جسده یایدیغی خدمت کبیدر.

اوت، ناصیله بتونه اقطار بدن ماء الحیات نشر ایدیه او هم صنوبری، بر مالکینه هیاتدر. و مادی هیات،
اونک ایله مصلیه قائمدر. سکنیه او غزادیغی زعانه، جسده سقوط او غزار. کذلک، او لطیف ربانی،

آمال و احوال و معنوياتك هيئت مجموع من حقيقى بر نور حيات ايله جانلانديرر، ايشيقلانديرر. او نور ايمانك سونمه سيلم، مالهيتتى، ميت غير متحرك كي بر هيطةده عبارت قالير.

[وَعَلَى سَمْعِهِ^(۱)] (عَلَى^(۲)) نك تلمارى، قلب ايله سمع و ور و لاه فتلارك لهر برىسى، مستقل بر نوع دلالة عائد اولديغنه اشارتدر. اوت، قلبك فتمى، دلائل قلبيه و وهدانيه عائددر. سمعك فتمى، دلائل نعليه و خارجيه عائددر. وكذا، لهر ايكى فتمك بر جنسه اولاديغنه بر رنذر.

[سؤال؟] قلب ايله بصرك جمع صيغه سيلم، سمعك مفرد صورتنده ذكر كونده نه كي بر حكمت وارددر؟
[الجواب] قلب ايله بصرك نعلم ايندكوى شيلر متخالف، يولارى متباين، دليللارى متفاوت، تعليم و تلقين ايريجيلرى متنوعدر. سمع ايسم، قلب و بصرك خلافتن مصدردر. ايشيتيريه، فرددر. جماعتك ايشيتكوى، فرددر. ايشيته، فرد فرد ايشيتير. بونك ايجوه مفرد اولاروه ايكى جمعلك آرانه دوشمدر.

[سؤال؟] قلبيه صوكره ترجيحاً سمعك ذكر ايديلمى، نويه بناءدر؟
[الجواب] ملكوت و معلومات قلبيه، على الاكثر قولاروه پنجه سنده قلبه كيررر. بو اعتبارله سمع، قلبه ياقيندر. وعيه زمانده، جهات سنده معلومات آلفى جهته قلبه بازه يور. زير الكوز، ياللاز اولك جهتي كوردر. بونلار ايسم لهر طرفى كوردر.

[وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ^(۳)] الوبك تفسيريلم، جملة فعليه ترجيحاً جملة اسميه نك اختيار ايديلمى، بصر ايله كورونه دليللارك ثابت اولدقارين، قلب و يا سمع ايله آييناه دليللار ايسم، متجدد و غير ثابت اولدقارين اشارتدر.

[سؤال؟] (فَتَمَّ^(۴)) ايله (غِشَاوَةٌ^(۵)) آرانده نه فرفه واردركم، (فَتَمَّ^(۶)) اللهه اسناد ايديلمدر، (غِشَاوَةٌ^(۷)) اسناد سزير ايديلمدر؟

[الجواب] (فَتَمَّ^(۸)) اللهه طرفنده اولارك كسارين بر جزادر. (غِشَاوَةٌ^(۹)) ايسم، اللهه طرفنده اولارب، اولارك ماسويدر. وكذا، مبدأ اعتباريلم رؤيته بر اضطرار وارددر. سماعده، تخطره ايسم اختيار وارددر.

اون، کوزن آييلم سيلم اشيائي کورمه ملک محکمہ دظدر. فقط، مسوئی دبطر ملده ويا فاطراتي
تخطر ايتلمده بو اضطرار يوقدر. (غشاة^(۱)) تعبيری، کوزن ياللز اوك جهته عالم وناظر اولديغنه
اشارتدرکه، اگر بر پرده ايلم او جهته علاقمی کيلرس، بويه بويه کور قالير.

تتليرى افاده ايدمه (غشاة^(۲)) ده کی تنويه، اونلرک کوزلری اوستنده کی پرده، معلوم اولمايانه
بر پرده اولوب، اوندنه صاف قشوه اونلر ايجوه محکمہ اولمايغنه اشارتدر. جار و مجرورک (غشاة^(۳))
اوزرينه تقديم ايريلمی، ان اول نظر دقتی اونلرک کوزلرينه هويتمط، قلمارنده کی سرلری کوسترمک
ايجونددر. زیرا کوز، قلبک آينه سيدر.

[وَلَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ^(۴)] بو جمله نك ماقبليلر جهت مناسبتی شوردرکه: اولکی جمله ده کی کلمات ايلم،
شجره کفریه نك دنياي عائد آجي ثمره لرینه اشارت ايديلمدر. بو جمله ايلم، او ملعونه شجره نك آخرته
ويره جاي ثمره سی زقوم جهنده عبارت اولديغنه اشارت ايديلمدر.

[سؤال؟] اسلوبک مجرای طبیعی [وَعَلَيْهِمْ عِقَابٌ شَدِيدٌ^(۵)] جمله سی ايلم، اسلوبک مقتضای
اولامه شو جمله نك ترکیله [وَلَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ] جمله سی اختیار ايديلمدر. هالبوکه بو جمله ده کی کلمه لر،
نعمت و لذتله عقنده قوللاينلامه کلمه لرددر.

[الجواب] شو کوزل کلمه لری حاوی اولامه شو جمله نك اونلره قارشو ذکر ايديلمی، بر تھمدر، بر توبیخدر.
يوزلرينه کوللدر. یعنی اونلرک منفعتلری و لذتلری و یون نعمتلری، آنجوه عقابدر.

منفعت و فائده یی افاده ايدمه (وَلَهُ^(۶)) ده کی (ل) لایه هال ايلم، عمللرک فائده کی اولامه اجرتی آللار،
ديمه يوزلرينه کولويور. طائلی معناسی تفنن ايدمه (عَذَابٌ^(۷)) لفظی، اونلرک کفر و معصيتلريله استلذاذ
ايتدکلرينی تذکیر ايلم، هالانکه لایه هال ايلم، طائلی عمللرک آجیني حَقْکْ، ديمه توبیخ ايدويور. علی الاکثر
ييون نعمتله صفت اولامه (عَظِيمٌ^(۸)) کلمه سی، جنتده نعمت عظیم هالارینک هاللرينی او طفرله تذکیر
ايتديرمط، غائب ايتدکلری او نعمت عظیمه بدل، الیم الماره دوشدکلرينی افطار ايدويور. صوکره (عَظِيمٌ^(۹))
کلمه سی، تعظیمی افاده ايدمه (عَذَابٌ^(۱۰)) ده کی تنويه تاليددر.

[سؤال؟] بر کافرون معصيت کفریه سی محدود در. قيصم بر زمانى اشغال ایديور. ابدى وغير متناهى
بر جزا ايله تجزيه سی عدالت الیهیه اویغوه اولدیغی کی، حکمت ازلییه ده موافق دگدر. مرحمت الیهیه
مساعده ایتمز.

[الجواب] اول کافرون جزا سی، غیر متناهى اولدیغی تسلیم ایدیلدیگی تقدیرده، قيصم بر زمانه ارتکاب
ایدیانه او معصيت کفریه نك غیر متناهى بر جنایت اولدیغی (آلتی جهنم) ثابت در.

[برنجی] کفر اوزرینه ثولیه بر کافر، ابدى بر عمر ايله یا شایا جمع اولورسه، او غیر متناهى عمرینی بهمه حال
کفر ايله گیره جای شهره زدر. یونله کافرون جوهر روحی بوزولشد. بو اعتبارله، او بوزولسه اولسه قلبک
غیر متناهى بر جنایت استعدادی وارد در. بناءً علیه ابدى جزا سی، عدالت مخالف دگدر.

[اینگیسی] اول کافرون معصيت متناهى بر زمانه ايسمه ده، غیر متناهى اولسه عموم کائناتک وهدانیه
اولسه شهادت لرینه غیر متناهى بر جنایت در.

[اوینجی] کفر، غیر متناهى اولسه نعمت لره کفرانه اولدیغنده، غیر متناهى بر جنایت در.

[دردنجی] کفر، غیر متناهى اولسه ذات و صفات الیهیه جنایت در.

[شنجی] انسانک وهدانی ظاهرًا متناهى ايسمه ده، باطنًا ابدى باقیور و ابدى ايسمه یور. بو اعتبارله،
غیر متناهى حکمنده اولسه او وهدانیه، کفر ايله ملووت اولور و محمولور، کیدر.

[آلتنجی] ضد ضدینه معاند ايسمه ده، یوقه فصوصلارده محال اولور. بناءً علیه ایلمايه، لذائذ ایدیری
اثمار ایتدیگی کی، کفرده آلام الیهیه و ایدیری آفرنده انتاج ایتسی شانتند در.

بو آلتی جهنمه یقینه نتیجه و غیر متناهى اولسه بر جزا، غیر متناهى بر جنایت قارو
عیه عدالت در.

[سؤال؟] کافرون او جزا نك عدالت اویغوه اولدیغی تسلیم ایتدک. فقط عذاب لری انتاج ایدیه
شر کرده حکمت ازلییه نك غنی اولدیغنه نه دیورسه؟

[الجواب] قواعد اساسیه دندرک، آراصیره وقوع طم شر قابل ایحویه غیر کثیر ترک ایدیلمز. ترک
ایدیلدیگی تقدیرده، شر کثیر اولور. بناءً علیه، عقائده نسیم نك ثبوتی اظهار ایتدک، حکمت ازلییه نك

اقتفاسندند. بوی عقائقتك تظاهري، آنچه شرك و هوديام اولور. شومده هدى تجاوز ايتمه ملك
ايچومه، ترهيب و تخويف لازمدر. ترهيبك و هدايه اوزرينه تأثيري، ترهيبى تصديقه ايتمه اولور.
ترهيبك تصديقي ايس، خارجي بر عذابك و هودينه متوقفدر. زيرا و هدايه، عقل، و هم كى خارجي
و ابدى حقيقت حاكمه كچمه بر عذابمه يا پيلايه ترهيبمه متأثر اولور. اويله ايس، دنيايه اولديغى كى،
آخريته ده آتاك و هودينه يا پيلايه ترهيب، تخويف، عيه حاكمدر.

[سؤال؟] يك اعلا، ابدى جزا حاكمه موافقدر، قبول ايتدك. فقط مرحمت و شفقت الهيه يه
نه ديورلك؟

[الجواب] عزيزم! او كافر هقنده ايكى احتمال وار. او كافر، يا عدم كيده بلكر و يا دائمي بر
عذاب ايچنده موهود قالا بقدر. و هودك - ولو جهنمه اولومه - عدمده دها غيبي اولديغى
و هداىي بر حاكمدر. زيرا عدم، شومض اولديغى كى، بتومه مصيبت و معصيتارك ده مرجعيدر.
و هود ايس - ولو جهنمده اولسه - غير مضدر. مع هذا، كافر مكاني جهنمدر. و ابدى اولاره
اوراده قالا بقدر.

فقط كافر، كندى عمليات بو دوروم كب استحقاقه ايتمه ايسده، عملتك جزائى چك كنده
صكره، آتسه ايله بر نوع الفت پيدا ايدر و اولكى شدت كرده آزاده اولور.
او كافر لك دنيايه بايد قلمى اعمال غيبي كرينه مطافانا، شو مرحمت الهيه يه مظهر اولد قارينه
دائر اشارات هدييه واردر.

مع هذا، جنابتك لكه سنى ازالم و يا خجالتنى تخفيف و يا خود اجرائ عدالتيه اشتياقه ايچومه جزاي
هسه رضا ايله قبول ايتك، روحك فطرى اولمه شائيدر.

اوت، دنيايه هوه ناموس صاحبلى، جنابتارينك حجابنده قور تولوم ايچومه، كند يارينه جزائك
تطبيقنى ايتمه ملاردر. و ايتمه يئارده واردر.

[وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ^(۱)] بُوَيْتِكَ مَا قَبْلَهُ
وہوہ نفی:

ناصلہ برہانہ آیہ مفردک اشتراکی ویا بر مقصدہ آیہ جملہ ذلک اتحادی، عطفی ایجاب ایتدیر۔ کذلک،
بر لہدفی، بر غرضی تعقیب ایدہ آیہ قصہ ذلک وہ عطفی، بلاغیہ اکتفا سندنہ۔ بناء علیہ، اوہ
آیہ آیتک خلاصہ سی تفسیر ایدہ منافقون قصہ سی، کافر لہ مقصدہ کہہ آیہ آیتک مآلہ عطف
ایدیلمہ۔ اوت، وقتاکہ ان اول قرآنک تاسیلہ باشلاندی۔ صوکرہ مؤمنون مدعہ انتقال ایتدی۔
صوکرہ کافرون ذمہ انجرا ایتدی۔ صوکرہ انسانون قسملرینی المال ایتک احوہ منافقون قصہ سی ذکر ایدیلدی۔

[سؤال؟] کافر لہ ذمی مقصدہ یالہ آیہ آیتک اکتفا ایدیلہ۔ اوہ آیہ آیتک خلاصہ سی
منافقون مقصدہ یا ییللہ اظہاب، نہیہ بناء در؟

[الجواب] منافقون مقصدہ اظہاب، یعنی تطویلی ایجاب ایتدیرہ بر قیاس نلہ وارد۔
[برخیسی] دوشمنہ مجهول اولدیغی زمانہ، دہا ضرری اولور۔ قاندریجی اولورہ، دہا فبیث
اولور۔ آلدنچی اولورہ، فادی دہا شدید اولور۔ دہا اولورہ، ضرری دہا عظیم اولور۔
ہونلہ دہا دوشمنہ، قوی طاغیدیر، جارتی آزالتیر۔ خارجی دوشمنہ ایہ، بالعلی عصیبتی
شدتندیر، صلاحتی آرتیر۔ نفاقک جنایتی، اسلام اوزرینہ یک یوکرہ۔ عالم اسلامی زلزلیہ
معروضہ یراقاہ، نفاقہ۔ بونک اچوندک، قرآنہ عظیم اللہ اهل نفاقہ فضلہمہ تثنیعات
وتعبیحاتہ بولونمہ۔

[ایلیخیسی] منافع اوللہ، مؤمنون اخلاط ایدہ ایدہ، یا واسہ یا واسہ انیت کب ایدہ۔
ایمانہ ایلہ الفت پیدا ایدہ۔ کون قرآنہ، کون مؤمنونہ، نفاقک کوتولای مقصدہ کی سوزلری
ایشیدہ ایشیدہ، بیس حالندہ نفرت ایدہ۔ ان کفایت، لسانندہ کلمہ توحیدک قابضہ طاملاصہ
زمین حاضر لہوہ احوہ اظہاب یا ییللہ۔

[وہخیسی] استہزا، خدعہ، آیہ یوز لیلک، حیلہ، کذب، ریائی کوتو اخلاق منافقہ وار۔
کافرہ او درجہ یوقدر۔ بوجہندہ منافقون مقصدہ اظہاب یا ییللہ۔

[در نجی] علی اکثر منافقار، اهل تلبه اولدقاری ایچویه، شیطان ب ذک صاحبی اولوب،
داها هیلهلر، داها دیسه بی اولورلر. ایسته بودور ووده کی منافقار مقنده اظباب، یعنی
تطویل کلام، عیم بلاغته.

بو آیتک کلمه لری آرسنده کی مناسبتله کلام: [مِنَ النَّاسِ^(۱)] جبار و مجروری، (مَنْ)^(۲) کلمه سنه
خبر اولدیغی تقدیره، شویله بر [سؤال] وارد اولورکه: منافقارک ناسده اولدقاری بدیجیدر.
بو کلام، معلومی اعلام ایتمده عبارت قالیر.

[الجواب] معلومدرکه، بر کلام بدیجی اولدیغی زمانه، او کلامک لازمی قصد ایدیلیر. بوراده
قصد ایدیلیر، او کلامک لازمی اولانه تعجیدر. صانله قرآنه عظیم الشانه، غنما، منافقارک ناسده
اولدقاری عجیب بر شیر دیرلر، خلقی تعجب ایتمک دعوت ایتمدر. زیرا انسا به مکرمدر.
مکرّم اولانه انسا به، نفاق تنزل ایتمز.

[سؤال؟] مادامک (مِنَ النَّاسِ) خبردر. نه ایچویه (مَنْ) اوزرینه تقدّم ایتمدر؟
[الجواب] مادامک او کلامده تعجب قصد ایدیلیمدر. تعجب انشائیک شائی، کلامک اولنده
بولونمقدر.

صوکره (ناس)^(۲) تعیرنده بر قاچ لطائف حقیقور. [برنجی^(۱)] قرآنک، منافقارک شخصلرینی تعییه
ایتمه برک، عمومی بر صفتله اولانه اشارت ایتمی، رسول اکرم علیه الصلاة والسلام سیاسته داها
مناسبدر. زیرا منافقارک شخصلرینک تعیین ایلر قباحتلری یوزلرینه دورولس ایدی، مؤمنلر نفک
دیسیم یله وسوسه دوشوردی. هالبولم وسوسه خوف، خوف ریایه، ریا نفاق منجر اولور.

^(۳) وکذا، اگر قرآنه اولاری تعیین ایلر تقبیح ایتمه ایدی، رسول اکرم علیه الصلاة والسلام متردددر،
اتباعه امنیتی یوقدر. دینیله جلدی.

^(۳) وکذا، بعضاً کوتولک افشا ایدیلیمسه، تدریجاً زائل اولمسی احتمالی وارددر. فقط تشریف ایدیلدی
تقدیره، کوتولگی یایانه کیمه نکه حدیثی تحریک ایدر. فمالغی داها فضا یایمسه باعث اولور.

^(۴) وکذا، (ناس) کبی عمومی بر صفتک نفاق منافق اولمسی، خصوصی صفتک داها زیاده منافق
اولمسه دلالت ایدر. زیرا انسا به مکرمدر. بوکی ردالتی ایسلامک انشائیک شائنده دگدر.

وَكُذَّابٌ (ناس^۵) تعیری، نفاقك بر طائفه ویا بر طبقه مخصوص اولمایوب، كهائى طائفه اولور -
اولوره انسا نه عنده بولونه سیدر.

وَكُذَّابٌ ناس تعیری، نفاقه بتوبه انسا نك حیثیت و شرفارینی افلاک ایدیه بر ذالت اولدیغنده،
انظار علمیه بی نفاقك علیه نه مویرتظه ازاله وعدم انتسارینه هالیسمه لری لزومنه اشارتدر.
[سؤال؟] **(يَقُولُ)** ایدیه **(أَمَّا)** نك مرجعاری بر آیه، برینك مفرد، دیارینك جمع صیغه سیله
ذكر كرنده نه حكمت وارددر؟ **[الجواب]** ظریف بر لطافت اشارتدر كه، ایمانك موصوفی جمع ایدیه،
تلفظ ایدیه مفرددر.

(يَقُولُ أَمَّا) جمله سی، اونارك ایمانه دعوالرینی عطیه در. بو جمله ده دعوالرینك ردینه آیای جهته
اشارت ایدیلدیگی کی، دعوالرینك تقویه نه ده آیای و جهله ایما ایدیلشد. شویله كه: **(يَقُولُ)** طلمه سی،
ماده جهته اونارك ایمانه دعوانك عین اعتقاد اولمایوب، آنجه قورو بر سوزده عبارت اولدیغنه
اشارتدر. كذلك، مضارع صیغه سیله ذكرنده، اوناری (على الدوام یا بدقاری) مدافعهیه سوه ایدیه،
و جهله بر سبب دظدر. آنجه فلقه قارشو بر یا طرلوه اولدیغنه اشارتدر.

دعوالرینك تقویه نه یا ییلاسه اشارتدر ایه **(أَمَّا)** فعل ماضینك هیئتنده [بز اهل کتاب
جماعتاری، اسکیدیری مؤمنه. شجده ایمانده كری قلمه مزه امطه یوقدر] کی تقویه ایدیی بر دلیل
ترشح ایتدیگی کی، جمع راجع اولاده **(نَا)** ضمیرنده ده [بز لر بر فرد کی دظدر. آنجه محتمم بر جماعتدر.
بالا نه تنزل ایتیه ز کی ایلنجی بر تقویه داها هیقیور.

(بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ) قرآن کریم، عطیه ایتدیگی سیلری یا عینی ایدیه آلر و یا مآلنك اخذیه و یا فود
عباره سنك تاختیه سیله بر تصرف یایار. برخی احتمال کوره، اونارك ارطه ایمانده یاللز بو آیای رکنی
اظهار ایتلری، رکنارك ان مھملرینی اظهار ایتظه صدققلرینی کوسر ملاء اشارتدر. وعیه زمانده،
اونارده ان زیاده قبوله شایانه، زعمارنجی بو آیای رکندر.

ایلنجی احتمال نظرًا، جناب حقك، ایمانك رکناری ایچنده قطب صیلاسه بو آیای رکنی تخصیص ایتتی،
اونارك قوتله دعا ایتدکاری ایمانه، دینه ایمانه اولمادیغنه اشارتدر. هونله بو آیای رکنك ده مقتضاسنه
عمل واعتقاد ایتیه مصلدر.

(بَا) نك تبارى، هر آيى كن اولاد ايمانك بر جنته و ملايقت اشارتد. هونك الله ايمان، اللهك وجود و وعده ايماندر. يوم آخرت ايمان ايس، او كونك هو اولديغنه و محققه طاب جنت ايماندر.

(وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ) [سؤال؟] (أَمَّا) به مشابه اولاد (وَمَا آمَنُوا) به ترجيحاً (وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ)

اولاد و جمله اسميه ايلم دينيلم سنده نه حكمت وار؟

[الجواب] [برنجسي] هر آيى (أَمَّا) آرانده كورونه ظاهري تناقضنده اجتناب ايمانك ايجوند.

[الانجسي] (أَمَّا) اخبار دگدر، انشأ، نفى ايلم تكذيب ايديلم مديلمند (وَمَا آمَنُوا)

دينيلم مشد.

[او انجسي] (أَمَّا) جمله سنده ضمناً استفاده ايديلم (نَحْنُ مُؤْمِنُونَ) جمله نه نفى و تكذبي

ارجاع ايجوم، (وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ) دينيلم مشد.

[در دنجسي] اولونك عدم ايمانينك دوامه دلالت ايمانك ايجوم جمله اسميه اختيار ايديلم مشد.

[سؤال؟] نفى افاده ايد (مَا) جمله نك اولنده بولونديغى عالده، جمله دم استفاده ايديلم

دوامى نفى ايمان دلالت ايتديلمند حكمت ندر؟

[الجواب] نفى، كئيف بر عرفك مدلوليدر. دوام ايس، جمله اسميه نك هيئت خفيفه سنده استفاده

ايديلم بر معنادر. بناءً عليه كئيف كئيف، يعنى نفى، ايمان دها قرييدر.

[سؤال؟] (وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ) ده كى خبر اوزرين حرف جر اولاد (بَا) نك دخولى نه اشارتد؟

[الجواب] اولونك ظاهر ايماندارى وارسده، حقيقتده ايمان اهل ولايوم انسان اولوب، مؤمنين

صفنده عه ايديلم طريقه دلالت ايجوم، (مَا) نك خبرى اوزرين (بَا) داخل اولمشد.

[يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ] (۵)

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ] (۶)

بوايت، بومه جمله ايلم نفاقه هجوم ايدرك، منافقلى تويخ، تقبيح، تهديد، تعيب ايتلمه اولم

(أَمَّا) ديدكلى قولى، نه مقصده و نه علمه بناءً سويله دكترين. و نفاقك ان برنجى جنائى اولاد

خداع و هيلدكلى بيايه ايتلمده در.

اولاً، نفاقك برنجی جنایتی اولامه خداعه عائد **(يُخَادِعُونَ^(۱))** دمه **(يَكْذِبُونَ^(۲))** به قدر **(بِدَى جملہ)** یہ ترتیباً ایدہ مسلسل نتیجہ لری نظرہ آلمو لازمدر.

[**برنجی**] **اللہ** قاندر موعہ کی محال بر شیئک طلبندہ بولون دقاری اچوہ، تحمیلو اید یلمشاردر.

[**ایانجی**] منفعت نیتیلہ کندیارینہ ضرر طوقوندر دقاری اچوہ، تسفیہ اید یلمشاردر.

[**وہنجی**] منفعتی مضرتندہ تقریوہ ایدہ مدقاری اچوہ، تحمیل اید یلمشاردر.

[**دردنجی**] طینتاری یس، حکمتارینک معدنی غتہ، حیات منبعاری ٹولسہ و سائرہ کی

ردالتاریلہ تزدیل اید یلمشاردر.

[**بشجی**] شفاک طلبیلہ مرضارینی زیادہ ایندکاری اچوہ، تذیل اید یلمشاردر.

[**آلتنجی**] امدہ ماعدہ بر شیئ انتاج ایتدین قوی بر عذاب ایلم تهدید اید یلمشاردر.

[**بدنجی**] انسانہ علامتارن ان چرکینی اولامہ کذب ایلم تشریر اید یلمشاردر.

صوکرہ بویدی جملہ نک آراشدہ کی انتظام و ارتباطک شویلم بر تصویر ایلم دیکھنی لازمدر:

بر شخص بر شخصی، نصیحتہ فنا بر شیدہ منع ایتدک اوزرہ شویلم توجیہ علامدہ بولونور: ای کیشی!

عقلک وارہ، شویلمو ایتد دیکک شی محالدر. لکم نفسہ ضرردر. لکم ای بی کوتوی تقریوہ

ایدہ جک بر ملک یوقمیدر؟ آکلاشیلاہ، حقیقتی خرافہ، طاعتی بی آچی کوستمہ سچہ کدہ بر غتہ لوہ

وارددر. شہرہ سزاوشتہ لقمہ فور تولوب شفا یاب اولمو ایتد یورسک. فقط سنک بو حالک،

اوستہ لغی ازالم دگل، تزیید ایدیور. اگر بو حالک ایلم بر لذت، بر ذوقہ ایتدسک، ان شدید بولمی

انتاج ایدہ بر عذاب اللہ کجر. ان نہایت سرفوشلقدہ آیلمو، کوتو حالکدہ واز لجمدیکک

تقدیردہ، فسادک باشقمرہ کچم مک اوزرہ خرطومک اوزرینہ بر طامعک دور و لمیلہ، سنی

تشریر و اعلامہ ایتدک لازمدر.

کذلک، جناب موہ، منافقاری نفاقدہ زجر و منع اچوہ کوتو حالارینی شویلمہ نقل ایتدہ

یوزلرینہ ووریور: [**يُخَادِعُونَ اللہ^(۳)**] یعنی ہیلم ایلم **اللہ** قاندر موعہ ایتد یورر. زیرا رسول اکرم

علیہ الصلاۃ والسلام **اللہ**ک ایلمییدر. اوک یا بیلاہ ہیلم **اللہ** راجعدر. **اللہ** یا بیلاہ ہیلم ایلم

محالدر. محالی طلب ایتدک حماقتدر. بویلم هیوانجہ سنہ حماقت، تعجبی موجبدر.

(وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ^(۱)) یعنی اونا، آنچه نفساين حيله يا بيورلر. زيرا فعلاينده تفيع دگل، ضرر واردر. بو ضرر ده نفساين راجعدر. نفساين ضرر ويره، آنچه سفاها قسيدير.

(وَمَا يَشْعُرُونَ^(۲)) یعنی تفيع و ضرر تفيعه ايده جاك بره مالک دگلر در. بوايه جهاالك ان ادا وان آساغي بر درگه سه دوشد كلرين انارندر.

(فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ^(۳)) یعنی نفاق و عهده قلباينده، روهلرينده اويله بر مرض واردر كه، او مرض، حقي باطل، حقيقتي خرافه تلقى ايتله سيدير. ذاتا فاسد بر قلبيه، بوز ووه بر روهده بويله رذالتهك هيقيمه سي بيهيدير.

(فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا^(۴)) یعنی اگر اونا يايه قاري فنا لقاه، غيظ و هديريني ازاله ايجوه بر دوا، بر علاج طلبنده ايله، او ظه ايتد كاري علاج، قلبايندي، روهلريني بوزانه بر زهر در. زهرله كندى تداوينه هاليله، البته ذليلدر. اوت، قيريه و ياره لي بر آل ايله انتقامي آلمه ايترين، ياره سنك آرمه سه خدمت ايده بر مكيندر.

(وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ^(۵)) یعنی اگر اونا، بر ذوه، بر لذت طلبنده ايله، شونفا قارينده يك هوه معاصي اولديغي كي، موقت بر لذت بيله يوقدر. او نفاقه، آنچه ديناده شديد بر المي، آفرنده ده انك شديد بر عذابي انتاج ايده جاك بر خلالتدر.

(بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ^(۶)) یعنی يايه قاري كذبده يشمايه اولوب نذمت ايتد كاري تقديرده، بين الناس يالايه لقا شير و بر علامه توسيلاي لازمدر كه، باشقلا اونا ره اعتماد ايدوب مرضاينده معروض قالماسيلا.

مذكور جمله لك اجزالي آراينده بولوناه ارتباط و انتظامك بياننه كلام: منافقارنك يايه قاري حيله ده، تعقيب ايديله غايهك محال اولديغنه. و او محاليتي كوز اولنه كتروب چركيه بر شعله كوستريلمنه تصريح ايديله اوزره (يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا^(۷)) جمله سنده منافقارنك عملينده (مشاركه بابنده) مضارع صيغه سيله، (خدا) عنوانيله تعبير ايديله.

وَكُنَّا، مقامك اقتضای خلافت، ^(۱) (النَّبِيُّ) به بدل (اللَّهُ) و ^(۲) (الْمُؤْمِنُونَ) به بدل (وَالَّذِينَ آمَنُوا) ^(۳) ذكر اید یابند. هونامه (يُنَادِعُونَ) ^(۴) نك ماده سنده نفرت هيقار. صيفه سنده دوام واستمرار هيقار. باینده مشاركت هيقار. مشاركت ایسه مشاطی، یعنی مقابله بالمثالی ایجاب اید. مشاطت ایسه، اونارک سیم لرینه قارشو سیم ایله مقابله اید ایله جانی استلزام اید. دیمك اونارک دوام ایله باید قاری شوکوتو فعل، نفساری تیرتمه بر نفرتی انتاج ایتدیگی کی، تعقیب ایتد قاری غرضك ده عقیم قالدیفنه دلالت اید.

(اللَّهُ) علمه نك تهریمنده ده غرضلرینه محال اولدیفنه دلالت وارد. هونامه رسول اکرم علیه الصلاة وکلامه یابیلده خداع، الله راجع. الله ایله پنجه لشمك ایتمین دوش. (وَالَّذِينَ آمَنُوا) (الَّذِينَ) ^(۵) نك اجهانی زالم ایتك اچومه صله اولاروه ایمانه صفتك اختیار اید یامی، اونارک ایمانه جهتیه کندیلرینی سودیره رک مؤمنلرده عد ایتك ایتمه اولد قارینه اشارتدر. وکذا، نور ایمانله عقلاری منور اولده مؤمنلرک در ایتنده هیله لرینه کیزی قالماسنه بر ایمادر.

(وَمَا يَجْدِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ) ^(۶) بو جمله ده کی عصر، کمال فاهتارینه اشارتدر. زیرا مؤمنلره ضرر ویردیرمك اچومه باید قاری معلومه معلوم اولوب، اونارک بالظری نفسلرینه دور مقار، صانان او خدای بالذات نفسلرینه یامعقل فاهتارینه اعلامه ایتلردر. (يَجْدِعُونَ) ^(۷) نك (يَضُرُّونَ) ^(۸) به برهیجی، عینه اونارک فاهتارینه اشارتدر. هونامه اصحاب عقول آرانده قصداً نفس ضرر ویره وارد. فقط عمداً کندیلله خدعه ایدمه یوقدر. مگرکه، انطه صورتنده هیتمه اول. (أَنْفُسَهُمْ) ^(۹) بو عنوانه، اونارک یک عزیز و سولایی اولده نفسلرینی ممنونه ایتك اوزره بر حفظ نفسانی قزانعه نیتیه باید قاری نفاقه، عکس العمل قیلانده بر قوم اثمار اولدیفنه اشارتدر.

[سؤال؟] بو جمله ده کی عصرده آشلایلرکه، اونارک خداع و نفاقاری، اسلامیه و علم اسلام ضرر ویرم مثر. هالبوکه عالم اسلامک عنصلری، اونارک اولدیرجی زهرکی انتشار ایدمه نفاقه شهیدلرنده کوردیگی ضرری، هیچ برشیده کورم مثر.

[الجواب] عالم اسلامه کورون ضرر لر، آنجه اونلر بوزولسه طبیعتلرنده، تفخ آنجه فطرتلرنده،
تعفن آنجه وهدنلرنده نشئت وانتشار ایتدر. یوقسه اونلر آرزو و اختیار لریله باید قاری خداع
و هیلملرک نتیجه سی دگلدر. هونله اونلر هیلملری جناب حق، پیغمبر ذیشان^ص، جماعت مسلمینه
یا پیلاسه بر معلولدر. الله، او معلولیه علمدر. پیغمبر ذیشان^ص ده وحی ایله واقفدر. جماعت مسلمینه
ایمانی بر شدت ذکایه سنده، اوکی هیلملر تدریدوب کیزی قلاماز. دیمک اونلرک عالم اسلام
ووردقاری بالطه، دونوب کندی باشلرینی یارمه لاشدر. هونله آلدانله، جماعت مسلمین دگلدر.
آنجه آلدانله آلدانلدر.

(وَمَا يَشْعُرُونَ^(۱)) یعنی اونلر، باید قاری هیلملرک نفسلرینه رابع اولدیغنی هس ایتیم یورلر. بو فذلله
اونلرک جهالتی اعلامه ایدیور. هونله عقلاده دگلدرلر. هونله اونلرک بواشی عقلایشی دگلدر.
و کذا، هیوانه صنفنده بکزه میورلر. هونله هیوانلر ضررلی اولسه شیلری هس ایتدقاری زعانه
هکینیرلر. دیمک بونلر، هس هیوانیده ده محرومدرلر. اوله ایسه بونلر، اختیار لری و شعور لری
اولایانه جمادات نوعنه داخلدرلر.

(فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ^(۲)) بو جملمک ماقبلیم وجه ارتباطی: وقتاکه اونلر، شعور هس استخدام ایدرک
محاکمه عقلیه ایله عمل ایتدیله. آکلاشیله یکه، روهلرنده بمرض وارددر. و لا اقل اونلرک ضررلی بمرض
اولدیغنی بیلملری لازمدرکه، او مرضنه صادر اولسه حکملره اعتماد ایتمه سینلر. هونله او مرض،
حقیقتلری تغییر ایتطه آجی بی طانی، چرکینی کوزل کوستمک شاننده در.

ظرفیتی افاده ایدره **(فِي^(۳))** کلمه سنده آکلاشیلرکه، اونلرک مرضلری قلبک سطحه دگلدر. آنجه
قلبک ملاوتنده، یعنی ایچ یوزنده کائن بمرضدر.

(قلب) عنواننده آکلاشیلرکه، قلبک سطحه بولونانه بمرضه، بتویه اعمال بدنیه بی سکنیه
او غرتدیغنی کی. قلبک ایچ یوزی ده نفاحه ایله فته لاندیغنی زعانه، افعال روحیه تماماً استقامت
اوزرینه حرکت ایدره مز. هونله هیلملرک محوری و مالکینه سی آنجه قلبدر.

(۱) **فِي قُلُوبِهِمْ** (۲) **كَلَامِكَ** (۳) **مَرَضٍ** (۴) **كَلَامِي** اوزرينه تقدیمی، آیای جھلم همری افاده ایدر. بری، مرصه باشق عفلورده دگل، آنجه قلبلورده در. دیاری، او قلبلورده آنجه منافقارن قلبلری اولوب، باشقارن قلبلری دگلدر. بو آیای همرده تعریف صورتیه آشلاشیلرک، نور ایمانک، انسانک بویه افعال و آثارینه صحت و استقامتی ویرمک، شاندندر.

وینه آشلاشیلرک، فساد قلبده در. بر شیک لاسی، قلبی بوز ووه اولورسه، تفرعاتنی تعمیر ایتک بر فائده ی تشکیل ایتیز. وینه آشلاشیلرک، فطرنده حقیقت حیقار. فطرت، حقیقتلره مرجع بر مصدر در. فساد و خراب ایه، عارضی بر مرصدر. هونله آشپاده اصل، صحتدر. مرصه ایه عارضیدر. بناء علیه اونلار، [نفاق و فسادین فطریدر. اختیار و ملادیغندمه موجب جزا دگلدر] دیمه اعتذارده بولونمازلر. تنگی، مجهولیتی افاده ایدر تنوین ایه، او مرض یک کیزی اولدیغندمه، نه کور و نمی و نه ده تدوینی محکم اولادیغنه اشارتدر.

بشخی جمادی تشکیل ایدر (۵) **فَرَادَهُ اللَّهُ مَرَضًا** (۶) **نَكَ** ماقبلیم وجه ارتباطی ایدر اجزاسی آرانده کی جهت انتظام کلیمه: اوت، وقتاکه منافقار، یایدقاری عملده بر مرض اولدیغنی قناعتیم اجتناب ایتدیله. بالعکس او عمللرینی استحسانه ایدرک او مرضک فضلیمه طلبنده بولوندیله. جناب هووده طلبلری اوزرینه اونلارک مرضلرینی آرتیردی.

[**سؤال؟**] (۷) **فَرَادَ** (۸) **دِهَ** کی (۹) **ف** ماقبلیمک مابعدینه سبب اولدیغنی افاده ایدر. هالبولکه بوراده مرضک وهودی، مرضک زیاده سنه سبب دگلدر.

[**الجواب**] وقتاکه اونلار، مرضلرینی تشخیص ایدوب تدوینی طلبنده بولونمادیله. هانله اهمالک یوزندمه زیاده سنی طلب ایتیلدر. جناب هووده مؤمنلرک ظفریه اونلارک اعیلرینی یأس هویرشد. و مسلمانلارک غلبه سیله اونلارک فصوللرینی حد و کینه قلب ایتشد. صولره ده اونلارک معروض قالدقاری او یأس و کینه طوغان قورقو، ضعفیت و ذلت امرلرینی، اونلارک قلبلرینه استیلا ایتدیرمکله مرضلرینی زیاده لشدیردی.

[سؤال؟] قرآن کریمک بوجملاده مرض کلمه سی مفعول دگل، تمیز شطرنده قولانی نیه اشارتدر؟

[الجواب] منافقون باطنی و قلابی اولاده مرضی، حاله ظاهره هیکسه و بنوه عملارینه و فعلارینه

سرایت اینطه، اونلرک وجودی تمامیه مرض کیلسه اولدیغی افاده ایتک ایچمه (مرض^(۱)) کلمه سی

تمیز اولاروه قولانیلمشدر. اوت (مرض^(۲)) کلمه سی مفعول اولدیغی تقدیده، بو معنای افاده ایتن.

هونام او وقت زیاده لک، یالار مرضه تعلو ایدر.

التنجی جمعی تشکیل ایدمه (وَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ^(۳)) ک وجه ارتباطی ایه: منفعتی افاده ایدمه (ل) ده

آهلا شایرک، منافقون منفعتی یا دنیاده الیم بر عذابدر. ویا خود آفرنده شدید المدر. بونلر ایه

منفعت دگلدر. اولام ایه منفعتاری محالدر.

[سؤال؟] الیم، متالم معناسندر. متالم ایه شخصک صفتیدر. بناء علیه عذابک الیم ایه

وصفلا ندیر یلم سنده نه حکمت وارددر؟

[الجواب] عذاب، اونلرک وجودی اویلم قایلار و جدری اویلم احاطه ایدر و باطنلرینه اویلم

نفوذ ایدرک، حاله اونلرک وجودی بر عذاب کویسی کسیر. اونلرک جدرنده، عذابده ماعد برشی

کور و نمز اولور. حتی او عذاب کوی سنده فیقیرانه آهله، فزائلر، تألملر، حاله نفس عذابده

نشئت ایدرک. یعنی یا غیرانه، یا غیرانه، متالم اولام، عیبه عذاب اولدیغی حاللیر.

یدنجی جمعی تشکیل ایدمه (بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ^(۴)) نک وجه ارتباطی: منافقون عذابلرینک مذکور

جنایتلری آراسنده یالار کذب ایه وصفلا ندیر یلم سی، کذبک شدت قبح و حرکینلانه اشارتدر.

بواشارات دخی، کذبک نه قدر تأثری بر زهر اولدیغی بر شاهد صادقدر.

زیرا کذب، کفرک اساسیدر. کذب، نفاقک برنجی علامتیدر. کذب، قدرت الهیه بر افتددر.

کذب، حکمت ربانیه ضددر. اخلاصه عالمی تخریب ایدمه، کذبدر. عالم اسلامی زهرلندیرمه،

آنجه کذبدر. عالم بشرک اهلانی فاده ویمه، کذبدر. نوع بشوی کمالانده کوی بر اقامه، کذبدر.

مُسَلِّمٌ كَذَّابٌ ایه امثالنی عالمده رذیل و رسوی ایدمه، کذبدر.

ایته بوسیلرده طولاییدرک، بنوه جنایتلر ایچنده تلعین، تهدیده تخصیص ایدیلیم، کذبدر. بوایت

انسانلری، بالخاصه مسلمانلری دقته دعوت ایدر.

[سؤال؟] بر مصاحبت بناءً كذبك جائز اولیغی سویلیتلمده در. اولیامیدر؟

[الجواب] اوت، قطعی و ضروری بر مصاحبت ایچوه مساع شرعی وارد در. فقط، حقیقت باقیایر، مصاحبت دیدکاری شی باطل بر عذر در. زیرا اصول شریعتده تقرر ایندیگی وجهله، مضبوط و مقداری معینه اولایایه برشی، حکاماره علّت و مدار اولایاز. چوناه مقداری برهد آلتیه ایغاد یغندمه سوء استعمال اوغزار. مع لهذا، بر شیئک ضرری منفعتنه غلبه ایدرس، اوشی منسوخ و غیر معتبر اولور. مصاحبت، اوشی ترک ایتمده اولور.

اوت، عالمده کورونه بوقدر انقلابار و قاری یقلقار، ضررک، عذر تلقی ایدیللمه مصاحبت غلبه ایتمس بر شالهدر. فقط کتایه ویا تعریف صورتیلم، یعنی غیر صریح بر حکم ایلمه سویلیتلمه بالابه، کذبده صایلمماز.

خلاصه، بول ایلیدر. یا ساوت ایتملدر. چوناه سویلیتلمه لهر سوزک طوغری اولمسی لازمدر. ویا صدق در. چوناه اسلامیتک اساسی، صدق در. ایمانک خاصه سی، صدق در. بنویه کمالاته ایصال ایدیحی، صدق در. اخلاقه عالیله ناک حیاتی، صدق در. ترقیاتک محوری، صدق در. عالم اسلامک نظامی، صدق در. نوع بشری کعبه کمالاته ایصال ایدیه، صدق در. اصحاب کرامی بنویه انساناره تفوقه ایدیریه، صدق در. محمد کاشمی (علیه الصلوة والسلامی) مراتب بشریتک ان یوکسلنه هیقارانه، صدق در.

[وَإِذْ أَقِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۝

لَا أَنهْهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ^(۱)

بواتیک اوللی آیتله وجه ارتباطی: وقتال، منافقارک نفاقنده نشت ایدیه جنایتارینک برنجینی تکیل ایدیه، (نفسارینه ظلم ایتمله، حقوقه الله تجاوزری اولامه) جنایت ذکر ایدیلدکده صوکره، مذکور جنایتارینک آننجینی تکیل ایدیه [حقوقه عبادده تجاوز ایتمله آزارینه فساد القایتمک] جنایتاری دخی، موقع مناسبده ذکر ایدیللمدر.

صوکره [وَإِذْ أَقِيلَ^(۲)] جملمسی، منافقارک قصه سنه و عطیه سنه داخل اولدیغی جهتم [وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ^(۳)] ده کی [يَقُولُ^(۴)] به باغلیدر، معنا و مألج [يُنَادِیْعُونَ^(۵)] به ناظر در. هذ ذائنده دخی

(يَكْذِبُونَ) ^(۱) به مربوط در. اسلوبك تغييرى ايس، يعنى قضيه محليه برين قضيه شرطيه نك ايرادى،
 (يَكْذِبُونَ) ايله (وَإِذَا قِيلَ) ^(۲) آراسته بر قاج جمله نك مقدر اولديغه برآمده در. تقدير كلام، شويلا
 اولم كر كدر: [يالاه شويلا دكاري زمانه، فتنه بي ايقاع ايدورلر. فتنه بي ايقاع ايتدكاري زمانه، افساد
 ايدورلر. نصيحت ايديلدكاري وقت، قبول ايتدورلر. فساد يا ايمانك دينيلديكي زمانه، بؤنجه اصداده
 هاليشيور، ديورلر.]

بو آيتك ايتديكي مذکور وغير مذکور جمله لر آراسته كي وجه ارتباط بر مثال ايله ايقاع ايديله جلد در.
 شويلا كم: بر انسا تهله كي بر يولم سول ايتديكي زمانه، ان اول [سنك بو يولك سني فداك كوتوريور.
 بو يولده وازكچ] ديه نصيحت ايديلر. او انسا وازكچديكي تقديرده، شدت زجر و نهي ايديلر.
 وعيه زمانده [عموم خلقك نفرت و قهرين او غراسك] ديه تهديد ايديلديكي كي، [ايناي جناسه
 ظلم ايمه اولورسك] ديه شفقت جنم يده دعوت ايديلر.

اگر او انسا، سرفوشاكي عداوي و قفا سز ايس، كندينه يا ايله نصيحت و زجر و نهياري مدافع
 ايتظه مقابله ايدر. و [بنم سلاكم حقدر. نه سنك مو اعتراضك وار. ونه ده بنم سنك نصيحتلريك
 احتياج وار.] ديه سركشلا باشار.

اگر او انسا ايلي يوزلي ايس، بر جهته نصيحت ايدكاري قاندير. و الزام هاليشير. ديگر جهته ده
 [بن اصلاح ايديجي بر انسا كم] ديه سلاكي مو كوسترمام دوام ايدر. وعيه زمانده [اصلاح، بنم حقيقي
 بر صفت اولوب، بالاخره حاصل اولمه بر صفت دگدر] ديه دعوا سني تاليد و تاييد ايدر.
 بونده صوكره اگر او انسا، سلاكنده اصرار ايله نصيحتلري قبول ايتمز، آكلاشيلركم، اونك اصلاعه
 لهج بر هاره و لهج بردوا يوقدر. باللاز اونك فادي خلقه سرايت ايتمه لك ايجوم، سلاكنك مضر و فنا
 اولرغني اعلامه ايتك لازمدر كم، هر كس اونده تحفظ ايتمه. زيرا او انسا، عقلي هاليشير ميور،
 شعوريني استخدام ايتميور كم، بويلا ظاهرا و لاه بر شي هس ايدره ييليه.

ايشه بو محالده كي جمله لر آراسته كي مناسبته دقت ايديلر، مذکور آيتك جمله لر آراسته
 بولونامه مناسبته حلقه لر كوزلر كورونه جلد در. اوت، آراكنده اويله فطري بر نظام وارد كم،
 ايجاز و اقتصادنده اعجازك يوكسه سلسلري ايشيلير.

مذکور آیتك لھر بر جملہ سذك هيئتندہ کی وجہ انتظام: اوت، قطعیتی افادہ ایدہ (وَإِذَا قِيلَ لَهُ^(۱)) دہ کی (إِذَا^(۲)) کو تو و فنا شیری منع و نھی ایتك، لازم و واجب اولدیغنه اشارتدر. فاعلک ترکیب، صیغہ مجهول ایلہ ذکر ایدیلہم (قِيلَ^(۳)) کو تو بر شئی نھی ایتك، فرض کفایہ اولدیغنه اشارتدر. منفعت و لطفی افادہ ایدہ (لَهُ^(۴)) دہ کی (ل) یا بیلا جمع فعیلک تحقیر و تحکم صورتیلہ دگل، آنچه نصیحت طرز ایلہ لازم اولدیغنه اشارتدر.

(لَا تُفْسِدُوا^(۵)) شویله بر قیاس استثنائیہ اشارتدر که: [بویله یا ایمایک. عکس تقدیرده قاری شیعقلار میدانہ طیر. انسانلر آسندہ اطاعت رابطه سی کیلیر. عدالت، اختلاله انقلاب ایدر. اتفاه و اتحادن ایلیری قویار. فاد طوغنه باشلار. اویله ایسه، بویله یا ایمایطلم فاد اولماسیه.] (فِي الْأَرْضِ^(۶)) نھی تأکید، زجر ایدم ایتدیر یور. چونکہ نصیحت موقت اولدیغنی اچومه، ایز باریک دوام لازمدر. بوده و جدانک لهجانه کتیریلیمیلہ اولور. بوردخی یا شفقت جنبه نك اویاندر یلمیلہ و یا نفرت عمومیه معروض قالموش قور قوسیلہ اولور.

اوت، (فِي الْأَرْضِ^(۷)) کلمه سی، لھر آیلدی جھتی ده تأسیه ایدر. زیرا (ارض^(۷)) کلمه سی، لسانه طالیله [سزک بوفادیلر نوع بشره سرایت ایدر. نوع بشرک، بالخاصه فقیرلرک و معصوملرک سزکه کوتولگی ندر که، اولنده قارشو بویله فنا لقمده بولونویور سزک؟ شفقت جنبه کز یوقمیدر؟ نه اچومه مرحمت ایتدیر سزک؟ اوت، تسلیم ایتدکلمه، سزک شفقت جنبه کز یوقدر. لهج اولانسه نفرت عمومیه ده قور قیلان! [دییه اولاری ایقظا ایدیر.]

[سؤال؟] اولارک مقصدلری، عموم انسانلر دگطدر. نه اچومه اولارک فادی بتوه انسانلره سرایت ایتیه؟ [الجواب] اوت، سیاه بر کوزلگی طاقاه آدم، لھر شئی سیاه و چرکین کورور. كذلك، بصیرت کوزی ده نفاقه ایلہ پرده لیرسه و قلب کفر ایلہ پیه لیرسه، بتوه اشیا چرکین و کوتو کورونور. و بتوه انسانلره، بلکہ طئانه قارشو بر بغض و بر عداوت سبب اولور. لھم ده کویله بر دیشلینک قیریلیمیلہ بولک بر مالیکه متأثر اولدیغنی کی، بر شخصک نفاقیلہ هیئت بشریه نك انتظامی متأثر اولور. زیر عدالت، انتظام و اسلامیت و اطاعتله اولور. مع الأسف اولارک سرید طری زھرلر، طبقه ده طبقه انتقال ایدہ ایدہ، بوزلت و سفالتی اثمار ایتدیر.

(قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ) ^(۱) یعنی، خلقی افادائتمیزك دینیله یكی زمام، (بزرگ آنجه اصلاح ایدیجی انسانلار). ادعاسنده بولوندیبار. (انما) ^(۲) ده (آیة خاصیت) وار.

[برخی] داخل اولدیغی حکمك حقیقتاً ویا ادعاء معلوم اولمی لازمدر. بو خاصیتده، نصیحت ایدنلری تزییف اتمک وجهالتلرینه اولام ثباتلرینی اظهار اتمک برعز وارد. یعنی (بزم اصلاح ایدیجی اولدیغیز معلومدر. بناءً علیم مسلمونده ثبات ایدرز. نصیحتده قولام ویرمیز).

[آیة خاصیت] مهردر. بومهرده دخی، اونلارک صلاحلرینه لهج بفسادک قایشامسه اولدیغیز برعز واردکم، بومهرده اونلارک صلاحلرینه فساد قایشیور دییه مؤمناره بر تعریفن وارد. ثبات ودوامی افاده ایدیه اسم فاعل صیغه سیلم (مُصْلِحُونَ) ^(۳) نلک (نُصْلِحُ) ^(۴) یه ترجیحاً ذکر ایدیلمی، صلاحلرینک ثابت ودائمی بر صفت اولدیغنده، شجیدیکی هالری ده عین صلاح اولدیغیز اشارتدر. صوکره اونلار، بوقلاملارنده ده منافقلام ایدیورلر. زیرا باضناً فسادلرینی صلاح عدایتدکاری کی، ظاهراً [بوعمانز مؤمنلارک صلاح ومنفعتلری ایچوندر] دییه مرئیلک یاییورلر.

(إِلَّا أَنَّهُ هُمْ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ) ^(۵) بو آیتک ماقبلیلر وجه ارتباطی: اولکی آیتده منافقلامده عظیم ایدیلمه بعضه معنلر و ادعالر وارد. مثلاً منافقلام، ملطرینی ترویج و تشویع ایتساردر. صلاحی کندیلرینه اثبات و صلاحک دائمی بر صفتلری اولدیغی ادعا ایتساردر. و عمللرینک صلاحه منحصر اولدیغی و صلاحلرینه لهج بفسادک قایشامسه اولدیغی و بوحکمک معلوم حکملارده بولوندیغی ادعاسنده بولونملاردر. و مؤمناره تعریفنده بولونارمه، مؤمنارده کندیلرینه نصیحت ایدنلری تجرهل ایتساردر.

قرآن کریم دخی، منافقلام شومذکور ادعالرینی جرح و عمللرینی اثبات اتمک اوزره، شوجملارده بعضه حکملار سرد ایتسار. ازجمله، فساد، منافقلامه اسناد و اثبات ایدیلمشدر. و اونلارک مفدرلر حقیقتیه اتحاد ایتدکارینه اشارت ایدیلمشدر. و فسادک منافقلامه منحصر اولدیغیز و بوحکمک ثابت بر حقیقت بولوندیغیز اشارتلر یاییلمشدر. و اونلارک مضر اولملر ییلمه قاعده ایضاظ ایدیلمشدر. و اونلارک هملری نفی ایدیلمشله تجرهل ایدیلمشدر.

اوت، فنا بر شیء دوشم مک ایچمه قوللا نیلقدہ اولادہ ایقلاظ آلتی دینیلیم ^(۱) (آلَا) ایله، اوندلرک
 دعوالری فلقک نظرندہ تزییف و ابطال ایدیلیمدر. تحقیقی افاده ایدمه ^(۲) (إِنَّ) ایله، دعوالرندہ
 ادعا ایتدکاری حقانیت و معلومیت رد ایدیلیمدر. همری افاده ایدمه ^(۳) (هَؤُلَاءِ)، اوندلرک ^(۴) (إِنَّمَا) و
^(۵) (نَحْنُ) ایله مؤمناره قارشو یایدقاری تعریفی جمع ایدیجی بر مقابلهدر. جنس و حقیقی افاده ایدمه
^(۶) (الْمُفْسِدُونَ) ده کی حرف تعریفده آخلاشیلرکم، اوندلرک مفیدلرک حقیقیلرک اتحاد ایتلردر.
 شعورده محروم اولدقارینی افاده ایدمه ^(۷) (وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ) جمعی، اوندلرک زعملرنجه
 دعوالرینک معلومیتی طوریبیلر نصیحتہ احتیاجاری اولادیفنه و نصیحت ایدناری تزییف
 ایتدکارین قارشو بر مدافعدر.

(وَإِذْ أَقْبَلَ لَهُمْ آمَنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنْتُمْ مِمَّنْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا هَؤُلَاءِ هُمُ السُّفَهَاءُ
 وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ^(۸))

یعنی، فلقک ایمانه طدکاری کی سزده ایمانه طیلرک، دییه ایمانه دعوت ایدیلدکاری زمان، [سفرها
 طاقیمک ایمانه طدیلمی کی، بزده می ایمانه طاجلر؟] دییه جوابده بولونورلر. فقط سفرها طاقیمی،
 آنجه و آنجه اوندلرک. لکمه بیلمه یورلر.

بو آیتی ماقبیلر ربط و نظم ایدمه جهته کالجی: بویلی آیت، منافقارک جنایتارینی مطیع ایتدیلمی کی،
 اوندلرک هم نصیحت، هم ارشاد و ضیفه سنی ده کوریور. بناءً علیه بویلی آیتک آراسنده کی عطف،
 یا اوندلرک مؤمناره اسناد ایتدکاری سفاکت جنایتی کنیدیلرینک ارضده یایدقاری افاد جنایتنه
 عطفدر. و یا خود امر بالمعروفی تضمن ایدمه ایلمجی آیت، نهی عن المنکر ای افاده ایدمه برنجی آیت عطفدر.
 دیمک بویلی آیت آراسنده کی جهت الوحدت، یا جنایتدر و یا خود ارشاددر.

بو آیتده کی جمله لولک آراسنده کی جهت ارتباط ایس: و قلم (وَإِذْ أَقْبَلَ لَهُمْ آمَنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ ^(۹))
 جمله سیم، فرض کفایه اولادہ نصیحت و ضیفه ایضا ایدیلرک اوزره کمال نساندرده عبارت
 اولادہ جمهور ناس اتباعاً، خالص بر ایمانه دعوت ایدیلدکاری زمان، اوندلرک انانیت طاهیلر
 لهجانه طدرک، (قَالُوا أَنْتُمْ مِمَّنْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ^(۱۰)) دییوب، غرور و عناد لرنده اصرار ایتدیلم.

و [دعواي هقدر. و بزرگه اوزره ييزه] ديبه، باطل و عناد جيهارك عادي کي، باطل دعواي کي هوه و جهالت کي علم ادعا اينديار. هونله اونارک نفاقله قلبهري فساد اوعرامدر. شهبه سز فساد اولاه بر قلب، غرور کي اولور. و افساد ميل ايدر.

بناءً عليه، اونار قلبهريهك فساد اولمنده تمرد و عناد ايد يورلر. و هدف اتخا ايند طوي افساد اقتضاسيله، يكد يار کي خلق اخلال ايتي توهيه ايد يورلر. و غرور کي هك ايجيله، ديانت و ايمان، سفاكت و سفالت تلقي ايد يورلر. و نفاقهريهك ايجيله، بوسوز کونده منافقوله يا يورلر. زيرا بوسوز کي ظاهر کونده [بزدوانلر دگلر. فاعل مفيه يار کي اوله غز؟] ديبه بر معنا حيقار. باطننده ايسه [فاعل آتريسي فقرا و نظريمنده سفيه اولاه مؤمنار کي اوله غز؟] ديبه ديگر بر معنا حيقار.

صوکره قرآنه کریم، اونارک مؤمناره آتدقاري سفاكت طاشي (الْاِنْفَةُ هُوَ الشُّفْرَاءُ)^(۱) جمله سيل اوناره اعاده ايتکلر، کند يار کي بوتير مشدر. هونله عناد و جهالت کي بودر جيه و اصل اولدک هوه و مستحق، بين الناس تشهير ايد يارکله سفاكت کندينه منحصر اولديغني اعلامه ايتکلر.

صوکره (وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ)^(۲) جمله سيل، اونارک جهل مرکبه هاهل اولدقارين اشارت ايتدکر، بوي جا هله نهييت تاثير ايتد يکنديه، اونارده تماميله اعراض ايتک لازمدر. هونله نصيحتي ديتلرين، آنجه جهلني بيلنلر. بونار جهلريني ده بيلنلر.

بو آيتک اهوا اينديگي جمله لره اجزاسي آراسنده بولوناه ارتباط کللم: (وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ امْنُوا كَمَا مَنِ النَّاسُ)^(۳) جمله سنده کي (إِذَا)^(۴) قطعيتي افاده ايتد يکنديه، امر معروف ايله خلق ارساد ايتک لزومنه اشارتدر. صيغه مجهول ايله ذکر ايديله (قِيلَ)^(۵) نصيحتک على سبيل اللفايه واجب اولديغني اشارتدر. و (اخْلِصُوا فِيْ اِيْمَانِكُمْ)^(۶) کي اخلاص لفظي اهوا ايديه بر جمله بدل، (امْنُوا)^(۷) لفظک ذکر ايديله، اخلاص اولما يانه ايمانک، ايمانده عدايد يلم منه اشارتدر.

و (كَمَا مَنِ النَّاسُ)^(۸) لفظيله کوزل بر مثال، بر نمونه، بر ثورنک کوستر يلمشدرک، اوناره اتباع ايدرک اخلاص ايله بر ايمان طاسيلر.

(ناس) لفظنده (ایکي نلتہ) واردر. و او ایکی نلتہ، و هدا نلتی امر معروف اجبار ایدنه علامه لردندر.
[برنجیسی] (ناس) عنوانی، لهرکی جمهور ناس تابع اولغه دعوت ایدر. هونله جمهوره مخالفت
اولم بر فطادک، او فطای ارتطاب ایتک، قلبک و هدا نکت شاندنه دطدر.

[ایکجیسی] (کما آمن الناس) تعبرنده آخلا شیوورک، ایمانی اولمایانک ناسده عدایدیلمی
لازمدر. آنجه (ناس) تعبری، مؤمناره مخصوصدر. بوده، یا ایمانک خاصیتیه انسانیتک
حقیقی مؤمناره منحصردر. و یا ایمانسر اولانار، انسانیتک مرتبه سنده سقوط ایتلاردر.

[قَالُوا تَوَمنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ] یعنی [بزر نصیحتلری قبول ایتد یوزر. شومکینلرک جماعتنه
ناصل کیره جلاز؟ بزم کبی اصحاب جاه و مرتبه، اولاره قیاس ایدیلار مزه.]

(قَالُوا) نفلرینی تزییه، مسکطرینی ترویج، نصیحتنه استغنا، مغروران دعوا شطندنه مدافع ایتلرینه
اشارتدر. انطری بر استفهامی افاده ایدنه (انؤمن) کلمه سی، اولارک جهالتده کوسر دطری تمرد
و عناده اشارتدر. صدانله اولار استفهام ایلم نصیحت ایدنه صوریو لورک: مسکطرنی ترک ایتنه مزه،
سنک و هدا نکت راضی اولوب انصافک قبول ایدرمی؟

[سؤال؟] اولار او سوزلرنده کیملری مخاطب ایتلاردر؟ [الجواب] اوللا نفلرینه، ثانیا ایلای
جنلرینه، ثالثا نصیحت ایدناره توجیه خطاب ایتلاردر. اوت، برینه نصیحت یا پایه آدم، اوللا
نفسه مراجعت ایدر، صوکره آرقدا شایلم قونوشور. صوکره نصیحت ایتدیلم دوزر. یا ایدیغی
مراجعلرک نتیجه سی اولک سویار. بولک بناء، وقتاکه منافقار ایمانه دعوت ایدیلدیار. اولار
فساده او غرامه قلبلرینه، تفسخ ایتنه و هدا نلتینه مراجعتده بولوندیار. انظر جوانی آلدقاری
ایچویه، قلبلرنده کی شیئی طیلاری به ویردیار. صوکره افاد آرقدا شایلم مراجعت ایتدیار. بین
انظر جوانی آلدقه، کیزلی کیزلی قونوشورک باشلادیار. صوکره، اعتذار شطندنه نصیحت
ایدنه دوزرک، شویلم بر سفسطده بولونورک. [یا هو، آرامزده هوعه فروه واردر. بز اولاره قیاس
ایدیلار میرز. هونله بز زکینز، اولار فقیردرلر. اولار مجبوریت لائقیلر ایمانه طمکلاردر. اولارک
دیانتی اضطرار ایدر. بز ایسم، اصحاب عزت و ثروت انسانلار.]

خلاصه، اونا غرور لرینه حکیمه مرشدی انصاف دعوت ایندیله. خداع و عیله لرینه
ایلی یوزلی بر قونوشمده بولوندیله. شویله که [ای مرشد! بزرگی سفهاظن ایتمه. بزرگ سفهاظنی
اولا ماییز. آنجوه خالص مؤمنلرک یایدقاری کی یاییورز] دیمه مرشدی قاندریمه ایستدیله.
هالوکه قیلرنده [بوفقیرو قیتمده حقو ایدمه مؤمنلرکی دگرنه] کی باشقور معنای
اظهار ایتلردر.

خلاصه، (آنؤمن^(۱)) لفقنده اونا لک فاد لرینه، افاد لرینه، غرور لرینه و نفاق لرینه کیزلی
بر رمز وارد. (کما آمن السفهاء^(۲)) یعنی، کامل ظن ایتدیقلر مؤمنلر، نظریتمده ذلیل و فقیر
بر جماعتدر. اونا لک لهر برسی بر قومک سفیهیدر.

او کامل مؤمنلرک تجویز ایندیگی قیاسده بر قاچ اشارت وارد. [برنجیسی] مجمع المالین،
ملجأ الفقرا، حق حمایه، حقیقتی محافظه، غروری منع، تکبری دفع ایدمه، یطمانه اسلامیتدر.
اون، کمال و شرفک مقیاسی اسلامیتدر. [ایلنجیسی] نفاق ایتاج ایدمه غرض، غرور، تکبردر.
[او هنجیسی] اسلامیت، اهل دنیا و اصحاب مراتب اللرنده حکیم و تغلبه وسیله اولاماز. آنجوه
سائر دینلرک خلافت اولارمه، اهل فقر و حاجت أئنده احقافه حومه اچومه قیریلماز الحاس بر
قیلیجدر. بو حقیقته تاریخ کوزل بر شاهددر.

(الآنهم هم السفهاء^(۳)) بیلیمسی لازمدرکه، قرآن کریمک، نفاقک علیهنه کثرتله یایدیغی شدنی
تهدیدلر و تقبیحلرک سبی، آنجوه و آنجوه عالم اسلامک نفاقه شعبه لرنده کوردیگی ضربه لردر.

(آل^(۴)) ایقظ آلتی اولوب، غاھتلرینی تشحیر و افکار عامی سفاهتلرینه استشهاد ایتلرک اچومه
ذکر ایدیلر. حقیقتی کوسرملرک اچومه بر آیین و حقیقته دلالت اچومه بر دلیل وظیفه سنی کورمه (ان^(۵))
سایه هالیم، حقیقته باقیلر، اونا لک ظاهری سفط لرینه اصلی یوقدر، آلدانماییلر دیور.

همری افاده ایدمه (هم^(۶)) کلمه سی، نفسلرینه ادعا ایندطری ترکیبی رد و مؤمنلره اسناد ایندطری
سفالته دفع ایدر. یعنی بر لذت فانی اچومه آخرتی ترک ایدمه، سفیهیدر. باقی بر ملای، لهو و سلات
فانی سنک ترکیله حایثیه آلامه، سفیه دگدر.

(الشَّفَرَاءُ)^(۱) ده کی (الف و لام)، حکمتک معلومیتن و طمانه اشارتدر. یعنی اونلرک غفالتی معلومدر. و غفالتک صول سستی اونلرده در.

(وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ)^(۲) جمله سنده (اوج اشارت) واردر. [برنجی] حق باطلده، ایمانه مسلمانی نفاحه مسلمندمه تمیز ایتک، آنجه علم و نظر ایل اولور. فقط یلدر قاری فتنه و فسادری ظاهر اولریغی اچومه، ادنا بر شعوری اولده فرقتده اولور. بوک بناء، قرآن کریم برنجی آیتی (وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ)^(۳) ایلده ذیللندیرمدر.

[ایلنجی] (لَا يَعْلَمُونَ)^(۴) کی ایتلرک صولنده ذکر ایلده (أَفَلَا يَعْقِلُونَ)^(۵) (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ)^(۶) (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ)^(۷) کی جمله لریله، اسلامیتک عقل، حکمت و منطوقه اوزرینه مؤسس اولریغنه اشارت ایتمدرک، اسلامیتی لهر بر عقل سلیم قبول ایتی، اسلامیتک شاندندر. [اوجنجی] اونلرده اعراض ایتک و اونلره اعتماد ایتمک لازمدر. هونلر جهل لرینی یلمد کارندمه، نصیحتک اونلره تأثیری اولماور.

(وَإِذْ يَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ۗ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ)^(۸)

استهزا و استخفاف کی، منافقارک در دخی جنایتلرینی بیله ایدمه شوایتک فاد، افاد، تفسیه کی سبقت ایدمه جنایتلرینه عطفی اقتضا ایدمه عیبه مناسبتله، بو آیتک مالیه ماقبلتک مالی آرانده ارتباط و انتظام حاصل اولمدر.

بو آیتک جمله لری آرانده کی وجه ارتباطه کاتجه: انسانک مصیبت و طمانه قارشو نقطه استنادی و احتیاج و امل لرینی تسویه اچومه نقطه استمدادی اولده ایمانک (اوج خاصه سی) واردر.

[برنجی] نقطه استنادنمه نشئت ایدمه عزت نفدر. عزت نفسی اولده، باشقلره کنیزینی ذیل کوسر ملامتزل ایتمز. [ایلنجی] شفقته اولده، کیم یی تحقیر و تذلیل ایتمز. [اوجنجی] حقیقتلره احترام ایتک و بولسک سیرک قیستی بیلمطه استخفاف ایتمکدر.

كذلك، ايمانك ضدّ اولاد نفاقك ده (اوج خاصه سي) وارد در. [برنجیسی] ذلتدر. [الانجیسی]
افادات میل ایتلدر. [اوجنجیسی] بائقدرینی تحقیر ایتلم غرور لایوب ذوقه المقدر.

بناءً علیہ، ایمانہ، عزت نفسی انتاج ایتدیلمی کی، نفاق ده اولدک عکس ذلتی انتاج ایدر.
ذلتی اولاد، لهرک قاشوکندیسی ذیل کوسیر. بوايس ریادر. ریا ايس مداهنددر. مداهندخی
کذبر. قرآن کریم، شوملی کذب (وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا) ایل اشارت ایتلدر.
یعنی مؤمنلره راست کلدکاری زمانه، بزده ایمان کلدک. دیورلر.

صوکره نفاق، ایمانک خلافت قلبلری افاد ایدر. قلبک فادی ايس، یتیملی انتاج ایدر.
یعنی بوزوق اولاد برقلب، کنیدیسی صاحبن، مالکس، یتیم یلیر. بو هالنده قورقو
نشئت ایدر. او قورقو، اونی قایوب کیزنمله ایلر ایدر. قرآن شوملرین (وَإِذَا خَلَوْا) ایل
اشارت ایتلدر. یعنی قایوب خلوتلره کیندکاری زمانه...

صوکره نفاق، ایمانک عکس، اقربا و سائرلر آراشده کی صله رحمی قطع ایدر، کس.
بوايس شفقتی زاله ایدر. شفقتک زوالی ايس، افادات سبب اولور. افادده فتنه هيقار.
فتنده خیانت طوغار. خیانت دخی ضعفیتی موهیدر. ضعفیت ده حمایه ایدر جک بر
ظہیر، بر آرقیه التجا ایتلم ایلر ایدر. قرآن کریم بوک (إِلَى شَيْءٍ طَيِّبٍ) ایل اشارت ایتلدر.
یعنی شیطانلرین قایوب، شیطانلرینک حمایه لرین کیریورلر.

صوکره، ایمانک خلافت، نفاق ده تردد وارد در. یعنی منافق اولاد کیم، قطعی بر حکم حاجی
دطدر. بوايس بئاسرلفی انتاج ایدر. بوده سلاسللی، بو دخی امنیتزلی تولید ایدر. بوايس،
(قانوناً مضمونلرک لهرکوه اثبات و هو دایملری لزومی کی)، دائماً شیطانلرین کیدوب، کفر لرینی،
عهد لرینی تازه لم لرینی ایلجاب ایتلدر. قرآن کریم، بوسلمیه (قَالُوا إِنَّا مَعْكُ) ایل اشارت
ایتلدر. یعنی بزر سخطه برابر دیو عهد لرینی تجدید ایدیورلر.

صوکره مؤمنلره کیدوب کلدکارنده، حاصل اولاد شبهه یی زاله ایتلم اچوب، آند دیلم ملام مجبور
اولدیلر. و ایمانک خلافت، حقیقتلره عدم حرمت و استخفا ده بولوناروق، قیمتی شلره اهانت

ایندیلرکه، کندیلرینه عطف ایدیله اقاماری دفع ایستیلر. ایسته قرآن کریم بول (قَالُوا إِنَّمَا هُمْ
مُسْتَهْزِؤْنَ) ایله اشارت ایتمدر. یعنی [بزم مؤمنلر ایله اولاده افتلاطمی، اولارلر استهزا ایچوند.
آرامزده صحیبت یوقدر. آنجه یوزلرینه کولویورز.]

صوکره منافقارک شوکیدیه و سویلریشلرینی دیطهرین سامعک، مؤمنلرک ده مقابلده
بولونملرینی انتظار ایتمده بولوندیغی، سیاه کلامده آکلاشیلدی. بونک ایچمه قرآن کریم ده
مؤمنلرک بدل (اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ) دییه مقابلده بولونمدر. یعنی جناب هوه اولارک استهزالی
اوزرینه، اشد جزا ایله دنیا و آخرته تجزیه ایدر و ایده جلددر. جناب حقک شو مقابلده، مؤمنلرک
شرفیه. و منافقارک یایدقاری استهزانک (جناب حقک تجزیه سنه قارشو) عدم هاننده قالدیفنه
و اولارک حماقارینه اشارتدر.

صوکره قرآن کریم (وَيَمْذُحُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ) جملای ایله، جزالرینی استهزا صورتیله تصویر
ایتمدر. یعنی اولار، ضلالت و طغیان ایستاج ایدیه اسباب سوء اختیارلریله و آرزولریله توکل
ایندطری ایچومه، صافله لسانه حاللریله ضلالتک طلبنده بولونمدر. جناب هوه ده اولارک
طلبلری اوزرینه، ایسته دطیرینه یار دیم ایتمدر.

بو آیتک تفهیم ایندیگی جمللرک هیئتاری آراسته انتظام همتی ایسه: داخل اولدیغی حکمک قطعیتی
افاده ایدیه (وَإِذْ لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا) ده کی (إِذَا) اولارک مؤمنلرک اولاده ملاقاتلرینی عمداً و قصداً
جزم ایندطیرینه اشارتدر. علی الاکثر یوللرده راست طلمک معناسی افاده ایدیه (لَقُوا) اولارک یوللرده
خاله ایچنده مؤمنلرک ملاقاتلرینی تعمد ایندطیرینه اشارتدر. (الْمُؤْمِنِينَ) کلمه سنه ترجیحاً (الَّذِينَ آمَنُوا)
کلمه سنه ذکر، اولارک مؤمنلرک ایله جهت ارتباطاری، یاللاز ایمانه صفتی حبیلر اولدیغنه. و بئومه
صفتلر ایچنده ده اک ممتاز و مدار نظر یاللاز ایمانه صفتی اولدیغنه ایمادر.

(قَالُوا) بو عنوان، اولارک سوزلریله قایلاری بر اولمادیغنه. و سویله دطیری سوزلر محضاریا و
مداهنه پرده سی آلتنده کندیلرینه یاییلاسه اقاماری دفع ایتمک. و مؤمنلرکده جلب منافع ایله سولرینه
واقف اولوم غرضنده بولوندقارینه اشارتدر.

(أَمَّا) مقامك اقتضاه، بولم نك تألیدك ایله مؤکد اولار و ذکر ایدیلمی لازم ایلیم، تألیدن ذکر، قلملرنده تحریک ایدجی بر شوق و بر عطف بولونما یلم، سوزلرنی شدت و تألیدن، سرریانه سویلمه اولدقارین اشارتدر. وکذا، اولارک تألیدک عدم هکمنده اولوب، مؤمنلری ایناندر امدقارین اشارتدر.

و کذا (أَمَّا) کلمه ی ایل، نفاقلرین اورتکلی پرده یلک ضعیف اولدیغنده، تألید و تشدید ایدیلدیگی تقدیرده یریلمی احتمالی اولدیغن اشارتدر. یونله تألید و تشدید، شبهه ی داعیدر. شبهه ایسه تحقیقاته باعثدر. تحقیقات یایلدیغی تقدیرده بویملری میدان هیقار. (أَمَّا) نك جملة فعلیه ایل ذکر ایسه، ایمانلرینک ثابت و دوامی اولدیغی مؤمنلره ایناندریمو املاتی بولامدقارین. و یاللاز منفعللری جلب و اسراره مطلع اولوم مقصدیلم مؤمنلره مداهنه و تصنع یا یحکم اهدان ایمانه ایتدکلرین اشارتدر.

(وَاذْخُلُوا إِلَىٰ شَٰطِطِیْنِهِمْ قَالُوا نَاَمَعُكُمْ) ^(۴) اولای ایتلم بویلمک بربرین اولام عطفلری، اولارک ملکن و نباتل اولدقارین اشارتدر. (إِذَا) نك افاده ایتدیگی جزئییت، اعتیاد ایتدکلری فساد و افاد اقتضایلم شیطانلرین کیتملرینی ضروری بروظیفه ییلدکلرین اشارتدر. (خَلَوْا) ^(۵) تعیری، جنایتلرنده قورقدقارنده تتر و کیزلنمک ایستدکلرین اشارتدر. (إِلَىٰ) کلمه نك (خَلَوْا) کلمه یلم دها او یغوم اولام (مَعَ) کلمه نك ترجیاً ذکر ایدیلمی، ایلای شایچوند. بریمی، عجز و ضعفلری یوزنده التجا ایتلم مجبور اولملریدر. ایلنجی، فتنه و فساد اقتضایلم مؤمنلرک سرلرنی کافرله ایصال ایتلمدر. بویلمی معنای (مَعَ) افاده ایده مز.

(شَٰطِطِیْنِهِمْ) ^(۶) بو عنوان، ریشلرینک شیطانلرکی کیزلنوب و سوسلری القایتمدکلرین و شیطانلر قدر مضر اولدقارین. و شیطانلرکی شرمه ماعدابرشی تصور ایتدکلرین اشارتدر. (قَالُوا نَاَمَعُكُمْ) ^(۷) یعنی سزطه برابرز. بو جمله ایلهم نفسلرینک ترکیبسن، عهدلرینک تجدیدین، ملکلرنده ثابت قالدقارین اشارت ایتلمدر. یاللاز بوجمله نك مخاطبلرنده منافقلرک منکرلری بولونما دیغی هالده، جمله تألیدلشدیر یلمدر.

(وَأَذِ الْقَوْلَ الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا) ^(۱) جمله سَنَك مخاطبهای لَهیب منار اولدقاری حالده، جمله تَأَلِيد سَنَ براقلمد. بونك سَبی، برنجی جمله بی شوقس، عَشَقَسَ. ایلنجی جمله بی ایسه عَشَو و شَوْع ایلیم سویلم دطارینه اشارتدر. شیطانلرینه سویلم دطاری جمله بی، اَسْمِی شَطْنَدَه، مؤمناره قارشو سویلم دطارینی جمله فعلیم صورتده ذکر ایتمیری، مقصد لرینه بوراده عهد لرینه ثابت و دوامی قالدقارینی اثبات ایتدطارینه، اوراده ایسه یَاللّٰهُ اَیْمَانَه طلدطارینی اعدا ایتدطارینه اشارتدر.

(إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ) ^(۲) یعنی [بزرگ مؤمناره قارشو، آنجه استهزا ایدیجی انسانلار.] بو جمله نك اولای جمله بی عطف ایدیلمدیلك اسبابی:

ایلی طلم ویا ایلی جمله آراسنده یا لَمَال اتصال و اتحاد واردر. ویا لَمَال انقطاع و انفصال واردر. بویلی صورتده بربرینه عطفاری جائز دگدر. آنجه آراسنده اورته درجده برانقطاع و براتصال اولامه برلرده عطفاری جائزدر. بو جمله ایسه، (إِنَّمَا نَعَكُمُ) ^(۳) جمله سَنَ برجهنده تَأَلِيددر، برجهنده ده بدلد. بویلی صورتده لَهرایلی جمله نك آراسنده لَمَال اتصال واردر. دیگر برجهنده دخی، مقدّر بر سؤال جوابدر. بو صورتده آراسنده لَمَال انقطاع واردر. هونله علی الاکثر سؤال، انلا، جواب، اخبار اولور. ایته بونك آنجه آراسنده عطف یا بیلمامشد.

[سؤال؟] بو جمله نك (إِنَّمَا نَعَكُمُ) ^(۴) جمله سَنَ تَأَلِيد ویا بدل اولدیغنه توجیهی؟
[الجواب] (إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ) ^(۵) جمله سی، کَرک هوم و حقیقه و کَرک اهل هوم و اهل هدایت اهانته دائردر. هونله بونده ضلالت و اهل ضلالت تعظیم هیقیور. بویسه (إِنَّمَا نَعَكُمُ) ^(۶) جمله سَنَ مَأَلِيد. دیمک لَهرایلی جمله نك مَأَلیری برر ویا بربرینی تَأَلید ایدر.

مقدّر بر سؤال جواب اولدیغنه توجیهی ایسه، صانم اونلرک شیطانلری طرفنده سویلم بر سؤال وارد اولمدرک. [یا هو، اگر سر بزمه برابر و بزمه سلگمنده اولسه اوله ایدیان، مؤمناره موافقت ایتزدیان. یا سز اونلرک مذهب لرینه کیدیان و یا خود سزک آنجه معین بر مذهب یوقدر.]
بو سؤال قارشو (إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ) ^(۷) دییه، مسلمانلرده اولما دقارینی صراحتاً سویلم دطاری کی. مصری افاده ایدیه (إِنَّمَا) ^(۸) ایله، معین بر مذهبی اولما یا نلرده اولما دقارینه اشارت ایتلردر.

وَكُنَّا، دومی افاده ایدیه اسم فاعل صیغه یلایه (مُسْتَهْزِئُونَ^(۱)) دیمه لری، مؤنثه قارشو یاید قاری
استهزانه دائمی بر صفت لری اولوب، بالآخره عارض اولسه صفت لری اولمادیغه اشارتد.

(اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ^(۲)) یعنی، الله اونلری استهزا ایدیور. بوجملانه اولای جملانه
عطف ایدیلمه رن عطف زکرایلمه نك اسبابی:

اگر عطف ایدیلمه اولسه ایدی، یا (إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ^(۳)) جمله سنه عطف اولوردی. بویسه
بوجملانه ده (إِنَّمَا مَعَكُمْ^(۴)) جمله سنه تأکید اولمیه نی ایجاب ایدر. ویا (إِنَّمَا مَعَكُمْ^(۵)) جمله سنه
عطف اولوردی. بودخی بوجملانه اونلرک سوزلنده بری اولدیغنی اقتصنا ایدر. ویا (قَالُوا^(۶)) به
عطف اولمادیغدی. اوقت، اللهک اونلره اولمه استهزاسی، خلوت زمانیه مقید اولمادیغدی.
هالولم اللهک استهزاسی دائمیدر. ویا فود (وَإِذَا لَقُوا^(۷)) جمله سنه عطف یا ییلا بقدی. بویسه
لهرایلی طرفده، یعنی معطوف و معطوف علییه مقصدک بر اولدیغنی استلزام ایدر. هالولم
برخی جمله عملیه نی بیایه ایدر. ایلمخی جمله جزالری مقننه در. دیمک محذور سن، مناسب بر معطوف
علیه بولونمادیغنده، متأنفه اولاروه، یعنی ماقبلیه باغلی اولمایاروه مقدر بر سؤال جواب
قیلمشد.

اوت، منافقارک فذالغی و کونوللای اولیلر بر درجه بالغ اولمدرک، حاللرینه واقف اولمه لهر روح،
عجبا بویله فنا اولانلرک جزاسی ندر؟ و جزالری ویریلیمه هلمی؟ دییه صور مغر مجبور اولور. ایته
قرآه کریم، (اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ^(۸)) جمله یلایه شو مقدر سؤال جواب ویرمدر. دیمک بوجملانه
استینافی، عطفنده دها مھمدر.

صوکره مقامک اقتصنا یلایه، اونلرک استهزالرینه قارشو مؤنثلرک مقابلده بولونم لری ایجاب
ایدرکه جناب مقله مقابلده بولونمسی، مؤنثلرک تشویقنه و ترغیلرینه اشارت اولدیغنی کی،
منافقاری ده استهزا ایتلمده زجر وضع ایتلمک ایچوند. زیرا استناد لری علام الغیوب اولانلر،
استهزا ایدیلمه مزلر.

صوکره جناب مقله تنلیل و تعذیبی استهزا یلایه تعبیر ایتلمک، شأن الوهیه یا قشما دیغنده، استهزانه
لازمی اولمه تحقیر اراده ایدیلمشد.

[سؤال؟] منافقانه استهزای، دوامی افاده ایدیه اسم فاعل صیغه یلم اولیغی هالده، جناب فقل

مقابل استهزای، تجددی افاده ایدیه فعل مضارع صیغه یلم یا یلیدیفنده حکمت نه ده؟

[الجواب] تعذیب و تحقیر لر تبدل و تجدد ایتدیکه تأثیر لری هوغالیله. زیرا بر طرز ده دوام ایدیه بر املک

تأثیر کیتدیکه آزالیر. تازه لندیکه تأثیر ی هووه اولور. بو معنای افاده ایدیه، آنجم فعل مضارع در.

اسم فاعل ایه، یالاز دوامی افاده ایدیه.

(وَيَمْدُوهُ فِي ظُغْيَانِهِ يَعْهَوْنَ^(۱)) یعنی ضلالتک اسبابی توکل ایتدیریه، ضلالتک طلبنده

بولونمیلر در. الله ده اونلر ضلالت ویرمدر.

الله طرفنده یار دیمک یا یلیمک سی افاده ایدیه (يَمْدُ^(۲)) کلمه سی، [عبدک خالعه افعال اولیغی

ادعا ایدیه] اعتزال مذهبک ردینه اشارتدر. و اونلرک لاله هال ایلر ایتطری وزیرینه، اللهک اونلر

یار دیم ایتدیلیم دلالت ایدیه (يَمْدُ^(۳)) نکه تفنن ایتدیلمی (يَسْتَمِدُّ^(۴)) جمله سی، [عبدک الله برشی هووه،

لهب اللهده اولیغی ادعا ایدیه] مذهب جبرک ردینه اشارتدر. زیرا اونلر، سوء اختیار لریله و

آرزو لریله ضلالتی ایتدیلر در. الله ده اونلرک ایتطری ویرمدر.

(طُغْيَانٌ^(۵)) کلمه سک (هُمْ^(۶)) ضمیرینه اصنافی، طغیان جنایتی، اونلرک اختیار لریله حصول طوب،

جبرایله علاقه دار اولمادیفنده [بزرگ اللهک جبرایله بو طغیان یا سیورز] دیم معذرتلرینک ردینه

اشارتدر.

(طغیان) عنوانی ایه، اونلرک ضرری طوفان کبی بتوهم محاسبه و کمالاتی تخریب ایتدیلیم اجماد.

(يَعْهَوْنَ^(۷)) یعنی طغیان و ضلالتلرینده متحیر و متردد شخصلر در. اونلرک نه مسلطری وار و نه ده

معین بر مقصد لری وارد.

(أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ^(۸))

یعنی اونلر، هدایتی و یروب ضلالتی صانییه آلاسه بر طاقیم قفا سزدر که، تجارتلرینده بر فائده

کوره مدطری کبی، او ضررده قور تولوع اچومه یول ده بولامیورلر.

بُوَآتِكَ مَا قَبْلَهُ جِهَتِ ارْتِبَاطِ طَنْجِي: بُوَآتِ، كَلِمَةُ تَفْصِيلٍ لِمَا يَرْفَعُكَ، بِفَضْلِهِ دَر. وَ اَوْ تَفْصِيلٍ لِمَا يَرْفَعُكَ وَ مَوْثِرٌ بِرِ اسَاطِيبِ اِيْلِهِ تَصْوِيرِ اِيْتِمَادِ. لَكِنَّهُ مَخَاطِبُ لِمَا يَرْفَعُكَ صِفَاتُ اَوْلَانِهِ وَ طَبَقَةُ اُولَى سَنَدِهِ كَيْدِ قَيْشِيهِ بَيْنَ جِهَتِهِ، يَازِينَ دِه شَامِ جِهَتِهِ كَيْدِهِ رَكِ يَاقِدِ قَارِي تَجَارَتِكَ طَرِ وَ ضَرَرِي، لَذَتِ وَ اَلْنِي كُورِ دُكَانِهِ، تَصْوِيرِ اِيْجُوهِ تَجَارَتِ اسَاطِيبِ اِيْتِمَادِ. شُوِيْلَهُ:

نوع بشری دنیا به کوندری می، دائمی بر توطن اِجوه دگر. آنجه سرمایه‌ری اولده استعداد و قابلیت‌ری تمیه و انکشاف ایتدیرمک اوزره تجارت اِجوه طاهره. فقط منافقار، بو تجارت‌نارنده سرمایه‌ری بایروب عالم رذیل اولدیلم.

صَوْرَةُ بُوَآتِكَ جَمَلِ لِي اَرَا سَنَدِ جِهَتِ نَقْمِ وَ اَنْتَقَامِ اِيْس: بُوَآتِكَ جَمَلِ لِي اَرَا سَنَدِ تَجَارَتِ اسَاطِيبِ لِي تَرْتِيبِ لَكِي، غَايَةِ فَطْرِي، سَاسِ وَ مَنَظْمِ بِتَرْتِيبِ وَ اَرَدِ. شُوِيْلَهُ:

بو تجارت یوکلک بر سرمایه ویریلیر. اوده، او سرمایه ایل ضرری و زهری شیری آلیر حیات‌نار، او تجارت، آلیسه ویریشک صوکنده نه بر فائده کورور و نه ده بر طر کورور. بالعکس فطرت ایچنده بو غولقله براب، قایمعه اِجوه بولی ده غائب ایدر. ایتنه منافقارک یاقید قاری معامله‌ده، عیناً بولا بازه یور.

صَوْرَةُ مَذْکُورِ اَیْتِدِهِ کِي جَمَلِ لِي لَهْیَتِ لَرِي اِيْس: (اُولَئِكَ) کَلِمَتِی، اَوْزاق‌نارده بولون شیری اعضاء ایدرک محسوس و مشهود اولار و کوسترمک اِجوه قولانیلاسه بر اشارت اَلْتِیْدِ.

[سؤال؟] منافقارک (اُولَئِكَ) ایل اعضاء لرنده نه فائده واردر؟

[الجواب] اوانلرک مذکور جنایت‌لرینی ایشیتسه سامعک قلبنده حاصل اولار نه نفرت و عداوت، ایل بر درجه به بالغ اولسا، اوانلری کوزیل کوره جایی و یوزلرینه توکوره جایی طیارک، یوزلرینه توکور مقام قای راحت اولسه. ایتنه بونک اِجوه اوانلر (اُولَئِكَ) دورینی ایل اعضاء ایدیلرک، سامع یوزلرینه توکورسه.

[سؤال؟] منافقارک محسوس و مشهود اولاد قاری حالده، (اُولَئِكَ) ایل محسوس اولار و

کوستریلر نه صورت‌نار اولور؟ و نه کبی بر فائده سی واردر؟

[**الجواب**] منافقون مذکور جنایتکار و عجیب صفات له انصافاری، اونی اویله تجسم
ایندیرمدرک، خیال محسوس و مشهود و حاضر کور و غایب در لر. و شو محسوسیتارنده، اواره
اسناد ایدیه حکمک علی ده آکلاشیار. اوت، هدایتی و یوب ضلالتی الموم کی بر حکم، البته بر علّت
و بر سبب لازمه. او علّت اید، اواره سبقت اید جنایتاری و صفات اید. اینه قرآن کریم،
اوناری اوصفتار له متصف اولاره (**أُولَئِكَ**)^(١) ایه اصفار ایتدیرک، بو آیتده اواره بو کتیه
حکمک علیت و سببی سامع معلوم اولون.

[**سؤال؟**] اوز قلم مھنتی ده افاده اید (**أُولَئِكَ**) ایه، منافقاری اوزافه کوستر مکنه مقصد ندر؟
[**الجواب**] اواره طریق حقدیه اوز قلاشم لرین و برداها طوغری یوله رجوعاری ممکن اولاد یغنه
اشارتدیر. هونله کینک اواره الله اید، حکمک اواره الله دطدر.
یای انعقاد و تشل اتمام باشلا یام حقیقتار مقننه قولانیلا (**الَّذِينَ**)^(٢) عنوانی، هدایتی صائب
ضلالتی الموم کی شو یس معالمک (بمنوع تجارت اولقلم) زمانک انساناری اچوه اساسی بر
ملك اولغه باشلامه اولدیغنه اشارتدیر.

(**اِشْتَرَوْا**)^(٣) عنوانی اید، منافقارک [هدایتی ترک ایدوب ضلالتی آلیغنه، فطرتنک اقتضاسیدر.
اختیار بمنزایله دطدر. [دیه یا با بقاری معذرتک ردین اشارتدیر. اوت، حکمک قرآن کریم اواره
دیورک: جناب مه، رأس المال اولاره سزه اوزومه بر عمر و بر مشدیر. و روحلری یازده ده کمالات
استعدادنی بر اقمدر. و هدایت فطریه نک چار دینی ده وجدانده دیکمدرک، عادتق آلاسنر.
هالوک سزر عادت بدل، لذائذ فانی و منافع دنیوی بی آلیور سنر. دیلمک سوء اختیار یازده، ضلالت
ملانی هدایت ملان اختیار و ترجیح اتمام، هدایت فطریه کزی افساد و رأس المالازی ده
ضایع ایندی یاز.

(**الضَّلَاةَ بِالْهُدَى**)^(٤) منافقارک ایای خسران معروض قالد قارین اشارتدیر. بریسی، ضلالت
خسرانیدر. اینجیسی، هدایت کی یول بر نعمتی غائب اتمکدر. (**فَمَارِجَتْ تِجَارَتُهُ**)^(٥) یعنی تجارتلرینک
طری اولادی.

[سؤال؟] منافقون بو تجارتارنده رأس المالاری ده ضایع اولدیغی حالده، بالائی طرفینک
اولامسندیه بحث اییلمی نیه اشارتدر؟

[الجواب] عقلای برتجارک، طری اولمایه برآیسه ویریش کیشیمی لازم اولدیغی و طری اولامسینه
برابر رأس المالک ده ضایع اولمسی احتمالی اولمه تجارتاره کیشیمی الزم و اولی اولدیغی اشارتدر.

[سؤال؟] ریج فعلی، حقیقتاً منافقون فعلی اولدیغی حالده، بوجملهده تجارت اسناد اییلمسه
اولدیغی نیه اشارتدر؟

[الجواب] اولونک نه بو تجارتارنده، نه اجراسنده، نه احوالنده و نه وصالطنده، نه جزوی و نه ده
طی بر فائده بولونمادیغی اشارتدر. اوت، بعض تجارتارده مطلوب طر اولماسده، احوالنده
ویا وصالطنده آز هوقه بر فائده اولایلیر. فقط بو تجارت ایسه شرمحضر. فائده لردیه تماماً
محروم بر ضرر در.

(وَمَا كَانُوا مُنْتَدِينَ)^(۱) یعنی رأس المالینی ضایع ایتمک فسرانه معروض قالدقاری کی، بولارینی ده
غیب ایتملر در. بوجملهده سوره نکه باشنده کی (هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ)^(۲) جمله سنه کیزی بر مرز واردکن،
قرآن کریم هدایتی ویرمهده دگلدر. هدایتی ویرمهده، بونلر قبول ایتملر در.

[مَثَلُهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ
لَّا يُبْصِرُونَ هُ صَبَّ بِكُمْ غَمٌّ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ^(۳) هُ أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ
يَّجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ^(۴) هُ يَكَادُ الْبَرْقُ
يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْافِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ
بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ^(۵)

بو اوزومه آیتله لهم ماقبلای آراسنده، لهم جمله لری آراسنده، لهم جمله لرینک کیفیتارنده بولونانه
جهت ارتباط و انتظام ایسه: قرآن کریم، اول منافقون حالرینی، ثانیا جنایتلرینی صراحتاً قید
ایندیکی کی. معامله لرینک کوتوللانی عقل قبول ایتمیردکنده صورته، خیال، وهم، هسهده کوستروب
ونلره ده قبول ایتمیریلکسی بو تمثیل ایله تأمین ایتمدر.

اَوْت، عَقْلَی شِیَارده فَضْلَه، تَحْثِیلِ اِیْلَه خِیَالِ شِیَارِی قَبُول، خِیَال دَاها یَا قِیْنِدِر. وَکَذَا، عَقْلَه مَخَالِف
 اَوْلِیَه وَکَفْم غِیْر مَالُوف بُولُونَان بَر شِیْئِک، مَأْنُوس بَر شَطْرَه کُوسْتِیْلِم سِیْلَه خِیَال هَیْوَه قَبُول اِیْدِر.
 وَکَذَا، غَائِب بَر شِیْئِ هَاضِر کُوسْتِیْلِم، عَقْل اِیْلَه هَسْ آرَاسْنَه مَطَابَقَت هَاصِل اُولُور، هَسْ دَه قَبُول اِیْدِر.
 خِلَاصَه، مَنَافِقَارِک کُوتُولَی شُوتَمِثِیل اِیْلَه عَقْلَه تَصْدِیْقَه اِیْتِیْر اِیْلَه کِی. خِیَال، وَکَفْم، هَسْ دَه
 قَبُول اِیْتِیْر اِیْلَه تَأْمِین اِیْدِیْلِمْدِر. وَایضاً، مَنَافِقَارِک اِیْرِی اِیْرِی جَنَابَتِی وَمَخْتَلِف صِفَتِی
 آرَاسْنَه حَقِیقِی بَر اِیْتِبَاطِک بُولُومِی، شُوتَمِثِیل اِیْلَه کُوسْتِیْلِمْدِر. وَایضاً، مَنَافِقَارِک مَعْلَمِی
 خِیَالِک کُوزِی اُولُوم شُوتَمِثِیل اِیْلَه کِیْر مَلِکَه مَقْصِد، لَسَانِک سَوِیْلَه مَدِیْکِی اِنْجَه جَهَنَمِی بِالذَات
 خِیَال بَاقُوب کُورُومَه وَآلِیْنَه، بَر اِعْتِرَاض قَالَمَاسِیَه.

صُورَه بُوْتَمِثِیلِک جَمَاهِرِیْنِک مَالِی، لَهْیِئَت مَجْمُوعِیْلَه مَنَافِقَارِک مَطِیْرِیْنِک مَالْنَه مَوَاقِع
 طَدِیْکِی کِی، اِیْرِی اِیْرِی دَه مَطِیْرِیْنِک جَمَاهِرِیْنِک اَوِیْغُومَه طَیْر. اَوْت، مَنَافِقَارِک مَطِیْرِی بُوْیْلِدِر.
 ظَاهِرًا اِیْمَان طَمَاشِدِر. صُورَه قَلْبًا کُفْر وَاَنْظَر اِیْتِمَادِر. صُورَه حِیْرَت وَتَرَدُّد اِیْچِنْدَه قَالَمَادِر.
 صُورَه حَقِی طَلَب اِیْتِمَادِر. صُورَه اَوْضَالَتِیْم رِجُوع قَادِر اُولَمَادِر کِی،
 حَقِی آرَاسِنَدِر.

تَحْثِیلِک مَالِی اِیْس: اَوْلَا اَتْسَه یَا قَمَاشِدِر. صُورَه اَوْتِشِی مَحَافِظَه اِیْدَه مَشَارِدِر. صُورَه
 اَتَشِی سَوِیْغَمْدِر. صُورَه ظَلَمَت اِیْچِنْدَه قَالَمَادِر. صُورَه لَهْشِی اَوْنَه کُور وَاَنْظَر اِیْتِمَادِر. کِیْ وَقْتِ
 سَسِی، صَدَا اَوْلَادِیْغِنْدَه، صَدَانَه صَاغِیْر اُولَمَادِر. اَتَشِی سَوِیْغَمْدِیْلَه، اَعْمِی کِی اُولَمَادِر.
 بَر مَخَاطَب وَیَا بَر یَا رِجْیَارِی بُولُومَادِیْغِنْدَه، صَدَانَه لَال اُولَمَادِر. وَاَوْظَامَتِیْم هِیْقُوب رِجُوع
 قَادِر اَوْلَاد قَارِنْدَه، صَدَانَه رُوسَز لَهْیِکَل کِیْلَمَشَارِدِر. اِیْتِمَادِیْلَه کِی جَمَاهِرِیْلَه مَطِیْرَه کِی
 جَمَاهِرِی آرَاسْنَه مَوَافَقَت تَمَامًا تَبَارِز اِیْتِمَادِر، آرَاسْنَه بَر مَخَالِفَت قَالَمِیْغِی تَبِیْن اِیْتِی.

[اِفْطَار] تَحْثِیلَه کِی ظَلَمَت، حِیْرَت، اَتْسَه، مَطِیْرَه کِی کُفْر، عَدَم ثَبَات وَفَتْنَه لَرِیْمَن اِشَارَتِدِر.

[سُؤَال؟] تَحْثِیلَه نُور دَه جِث اِیْدِیْلِمْدِر. مَنَافِقَارِک نُورِی نَرَه دَه؟

[الْجَوَاب] کَنْدِیْسِنْدَه نُور اُولَمَا یَا بَر اَنْسَلَه، مَحِیْطِنْدَه بُولُومَه نُور دَه اِستِفَادَه اِیْدِر. مَحِیْطِنْدَه بُولُومَه
 قُومِنْدَه، قُومِنْدَه بُولُومَه نُور دَه، نُور دَه بُولُومَه فُطْرَتِنْدَه، فُطْرَتِنْدَه مَحَلَه اُولَمَه دُنْیَا

منفعتاری ایچمه لسانده واردر. بوده اولماس، اولجی ایلمه ایروب صوکره ارتداد ایدنلرک اولکی نورلرینه اشارتدر. بوده اولماس، دنیا یه علائ کوردطری استفاده لرینه اشارتدر. (آتشک، فتنه لرینه اشارت اولدیغی کی.) بوده اولدیغی تقدیرده، دأته امکنده اولمه نورلری وجود دأته سنه ایندی یلمشد.

(اَشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى) ده کی هدایت کی.

صوکره جمعه لرینک آسانده کی جهت انتظام طایفه: (مَثَلُهُ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا) یعنی اولنلرک مثالی، آتیه یاقاه آدمک مثالی کبیر. بوجمله نلک موقع ومقام اولمه مناسبتی، شویله تصویر ایدیلر یلرک: آیتده بیله ایدیلدیگی شعل اوزرینه، آتیه یاقاه آدمک هالی، جزیره العربده ساکن، قرآنک مخاطبلرینده برنجی طبقه ده کی آدملرک هاللرینه تطابعه ایدیلر. زیرا او طبقه ده کی آدملر، بو آتشی یاقاه آدمک هالی یا بالذات کور مشر ویا ایستملردر. واوللک نه درجه مؤثر و فجع اولدیغی هس ایتملردر. زیرا اولنلر، هوقه دفعه کونشک ظلمنده کیجه نلک ظلمته قاجار وه، کیجه نلک سرینللمنده یوللرینه دوام ایندطری صیره ده، شُدائی ناغورلره راست طلمرک هوقه زحمتلره دو شملردر.

وکنذا، هوقه دفعه یوللرینه غائب ایدرک مضر هیوانلرک طولومغله لره کیرملردر. و آرقدا شلرینه کوروب اولنلرک فرحلاموه و اشیلرینه کوروب محافظه ایتلک ویا مضر هیوانلری کوروب اولنلرک تحفظ ایتلک ایچمه آتیه یاقملردر. آتشک ضیاعنده استفاده ایدرلرک، سماوی برآفتلر آتیلری سوز. ورجا وامیدلری تماماً یأس و خسرانه انقلاب ایدر. ایته قرآنه کریم، اولنلرک بودورومنه (فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ) جمعه سیله اشارت ایتمدر. یعنی، وقتلک اولنلرک اطرافنی اییقلا اندیردی. بردنبه جناب هوقه نورلرینه سوندره نلک ضیاعلرینه ظلمته هویردی.

(فَلَمَّا) ده (ف) کلامک سیاقی، کلامک شو طلمده اولدیغی اقتضا ایندیلمه اشارتدرک، ضیاعنده استفاده ایچمه آتیه یاقدیلمر. آتیه اولنلری ضیاعلانیدر. اولنلرک مطمن و مفرح اولدیلمر. صوکره بر خسرانه اوغرا یوب بره دوشدیلمر.

صوکره بوجه شرطینک، شرط و جزا دینیه لهرایی جمله سی آراسته لزومک و جودی لازمیه،
اضاء ایه نورک ذلهای آراسته هیچ بر لزوم کور و غیور. بناء علیہ بوکیزی لزومی طیاریه هیقاروب
کوسر مک ایچمه بعضه مقدر جمله کره احتیاج وارد. شویلمک:

وقتا آتیه اوناری ایشیقاندیری. اونارده ایشیقاندیار. فقط آتیه اهمیت ویروب محفظه ایتدیله.
واونعمک قدرینی بیایوب دوام ایتدیله. اوده سوندی کیتدی. اوت، ضیائی محفظه ایتلمده غفلت،
عدم دوامی استلزام ایدر. عدم دوام ایسه انطفاسی، یعنی سونمشی استلزام ایدر.

نورکینک سونمیه اوغراقاری خسرانده صوکره (وَرَكَّهُ فِي ظُلُمَاتٍ^(۱)) جمله سیه، ظلمات
دوشمک کی ایلنجی بر خسران معروض قالد قارینه اشارت ایدیلشد.

(لَا يُبْصِرُونَ^(۲)) جمله سی ایسه، اوینجی بر خسرانین اشارتدر. یوناه انساہ ظلمته دوشمک بولنی غائب
ایتدی زما، آرقدلارینی وایشیسنی کورمک بدرجه متلی اولور. فقط بوناری ده کورمدیگی کی،
اونک او قراطقه طوسی و یوروسی بر مصیبت و بردهشدر.

(صَبَّكُمُ عَنِّي فَهُوَ لَا يَرْجِعُونَ^(۳)) یعنی [صاغی، لال، کور اولوب دونمک]. بر انساہ، بویله بر بلایه
دوشدی زما، (درت جهنم) امیدوار و متلی اولدیله.

[برنجی] کویای خلقنده ویاکیه بویله رده بر سنن طبرده، اوسنن واسطه سیله بولنی بولوب کورمک
امیدنده اولور. هالبوک کیجه سالت و سالت، سنن و حداسز بر کیجه اولدیغنده، او آدمک بر صاغیرک
آراسته فروه قلاز. بوجهته امیدینک کیلک اولدیغنه اشارتاً قرآن کریم (صَبَّكُمُ^(۴)) طلمه سی دیمشدر.

[ایلنجی] اگر صاغیروب یاریم ایتسه، بلام بر ایشیده اولورده اونک قور تولمسنه طبر دییر بر امید بلامیه بیله.
فقط کیجه صاغیر اولدیغی ایچمه، دیلای- دیلسز بدر. بورجاسی ده کسک ایچمه (بُشْكُمُ^(۵)) دینیلشد.

[اوینجی] کیده جایی جهنک بولنی تخمیناً تعیین ایتک و کورمک ایچمه بر عدوت، بر آتیه، بر ییلدی
آر، متلی اولور. هالبوک کیجه اویله ظلمت لیدرک، کوزلی- کوزسز بر اولور. او آدمک بولمانی سوندیرمک
ایچمه (عَمِّي^(۶)) دینیلشد.

[درنجی] او بیلده قور تولوب رجوع ایتک ایچمه وار قوتیه هالی شقمده معدا بر چاره قلا دیغی

کور و کورمن، قوتنه کوونیر و ایدوار اولور. هالبولک ظلمت، هر طرفده و آدمی اوله امله ایتدیرک،
 و آدم بتونه قوتله مالیدی هالده قورتولوسه املاتی بولماز. کندی سوء اختیاریه با ناقصه
 کیره و بر دها هیمی ممله اولایام بر هیوا کبی، او ظلمت ایچنده قالیر. اوت، چوه شیار وارک،
 انسلمه اختیاریه کیر، فقط هیمی محتغ اولور. انسلمه اونی بیراقیر، فقط و انسانی بیراقماز.
 ایتم اولارک شو وضعیترین قارشو **(فَهْ لَا يَرْجِعُونَ)** دینلمشدیرک، او مصیبتده قورتولوب
 رجوعلرینه بر چاره قالمادیغه و صولمیدلرینه ده کیلدیلنم بناء، وشت، یاس و قورقور
 ایچنده قالدقارینه اشارتدر.

حمللرک هیئتترین کلتجه: **(مَثَلُهُ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا)** حمللری، نلته کره بر دینه
 هلمنده در. سولمک: لسانلرده دورانه ایدیه و بین الناس غریب و عجیب شیارده قولانیلامه و
 [حلمة العوام] و [فلفة العموم] ایله آلیلامه **(مَثَلُ)** کلمه، منافقارک وضعیترین [بر اُغروبَه]
 و قه لری [بر اُغروبَه] اولدیغه اشارتدر. بو اشارتده اولارک صفترین اوستنده نفلتک، لسانلری
 اوستنده لغتک الی الابد (ضرب مثل) کبی دورانه ایتلک شلنده اولدیغه بر رمز وارد.

[سؤال؟] تشیهی افاده ایدیه لهرایلی مثل آراسنده کی **(ك)** نلک هذنی بلا غتجه دها مقبول
 اولدیغی هالده، نه ایچوه بوراده هذف ایدیلیمه مدر؟

[الجواب] بو مقامده ادات تشیهک ذکر، هذفنده دها بلیغدر. زیبا سامع، تشیه اداتی
 کور و کورمن، تشیه ایله علاقه دار اولور. مُبَّهَّهْده اولامه لهر نقطه، مُبَّهَّهْده کی نظیرینه
 تطبیوه ایدر. فقط ادات تشیهک محذوفی تقدیرده، تشیهده غفلت ایدرک لهرایلی طرفی
 بر برینه تطبیوه ایتلک فایزیه کلمه سی احتمالی وارد. ایلنجی مثل کلمه سی ایسه، آتیه یاقانه و آدمک
 وضعیتی افکار علمجه بر ضرب مثل هلمنه لیمه اولدیغه اشارتدر.

[سؤال؟] آتشی یاقانه بر جماعت ایلیمه، مفرد اشارتی اولامه **(الَّذِي)** ایله اشارت ایدیلیمه سی
 نه به بناء در؟

[الجواب] فردک یا یا هیمی برایش جماعتک اشتراک ایتیلیمه زیاده لک و یا نقصانلیمه حاصل اولمادیغی
 تقدیرده، فرد و یا نوع، جزؤ و یا کل بر اولور.

مع هذا (الَّذِي) ذك مفرد اشارتی اولی، او نادره لهر بر فرد، دهشتی مثل و قباحتی تصویر ایتمده
منقل اولدیفنه اشارتدر.

(اِسْتَوْقَدَ) ده کی (س) آتیه یاقه لرینک کطفلم و آراشیر مقار حصوله کلدیلنه اشارتدر. لهم (اِسْتَوْقَدَ) ذک
افراد صیغه یله اولمی، (نُورِهِمْ) ده کی جمع ضمیری، بر جماعت ایحومه بر فرد آتیه یاقمی عادت اولدیفنه
اشارتدر. لهم لامبه و سائره کی آلات تنویریه آراشیده (نَارُ) ک انتخاب ایدیلمی، کطفلم یک شدکی بر نور
اولدیفنه و اونلرک اظهار ایتداری ظاهری نور آلتنده فتنه آتشی یاقه لرینک اشارتدر.

[اِفْطَارَ] نکره اولاروه (نَارُ) کلمه نکره ذکر، اونلرک شدت لزومنده طولای لهر هانای بر آتیه اولورسه
اولسوه، لهم یاقمه احتیاجنده اولدیلرینک اشارتدر.

(فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ) نقیبی افاده ایدیه (فَلَمَّا) ده کی (ف)، اونلرک
یأسده صوکره امید و رجا زمانلرینک کلدیلنه اشارتدر. (لَمَّا) ایسه، قیاس استثنائی ایله آلیلامه،
داخل اولدیفنی جمله کرده برنجی جمله ذک تحقوه و وجوده کلدیلنه دلالت ایتدلم، ایلنجی جمله ذک ده
وجوده کلدیلنی انتاج ایتدیلنه و اونلرک تائی و امیدلرینک تمامیه کیلمسه اولدیفنه اشارتدر.

(أَضَاءَتْ) کلمه ی، اونلرک ایصینغه دگل، آیدینلا نغفه احتیاجلری اولدیفنه اشارتدر که، اطرافنده
بولونام ضرری نیلری کوروب اونلرک تحقظ ایتیلر.

(مَا حَوْلَهُ) دهشتک لهر درت طرفده احاطه ایله دیلنه و ضیاء ایله جهات سته ده لهجوم ایدیه ضرر کرده
تحقظ ایتلم لزومنه اشارتدر.

(ذَهَبَ) بو کلمه ایله (أَضَاءَتْ) کلمه ی آراشیده کی لزوم مسئله ی کیمدر. اوریله باقیلیسه.
(ذَهَبَ اللَّهُ) ذهابک اللهه استادی، ایلمی جهنده رجا و امیدلرینک کیله اولدیفنه اشارتدر.
برنجی، آفت، سماوی اولدیفنده دفعی محله دگلد. ایلنجی، آو آفت، قصورلرینک جزای
اولدیفنده جناب مقدسه مرحمت ده رجا ایدیلر. چونکه ابطال هو ایحومه جالبشاه آدم مقدسه یاریم
و مرحمت طلب ایدیه من.

(بِنُورِهِمْ) ده کی حرف جر اولامه [بِ] نور و ضیاءک بر دها عودت ایتدیلنه اشارتدر. چونکه (ذَهَبَ اللَّهُ
بِنُورِهِمْ) ک معنای، الله اونلرک نورلرینی کوروشدر. معلومدر که، اللهک آلدیفنی بر شئی کیمه رد ایدیه من.

(نور^(۱)) عنوانی است، صراطِ اوستاده کی حالارینی آلدیرر. اختصاصی و مهری افاده ایدر (نور^(۱))
(هم^(۲)) ضمیرینه اولامه اخلاقی، اونلرک شدت تأثیرینه اشارتدر. زیرا خلقک آتئری یانارکه
بر انسانک آتئ سونر، انسانه هووه متأثر اولور.

(وَتَرْكُهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ^(۳)) حرف عطف اولامه (و) اونلرک ایلمی ضرری جمع ایتسه اولدقارینی
افاده ایدیور. برسی، ضیالرینک سلب ایدیلوب سوندر یلمسیدر. ایلمجیسی است، ظلمتک اونلره
الباس ایدیلوب کیدیر یلمسیدر.

(تَرَكَ^(۴)) عنوانی است، اونلر رهسز برسد، ایچسز قاپور هلمنده اولدقارنده، بوکیلرک حالی،
اونلرده علاقہ کی کوب بتوه بتوه ترک ایدیلملرینه دلالت ایدر.

(فِي^(۵)) اذاتک افاده ایتدیلمی ظرفیتده آتلاشیلرک، ظلمتک شدتده، اونلرک نظرده لهرشی
عدم کیتسه، یالار ظلمت قالمدر. اونلرده دهشمارنده او ظلمتی کندیلرینه قبریلملر.
و ایچنه کیروب کیزلنملردر.

(ظُلُمَاتٍ^(۶)) بو کلمه نك جمع صیغه سیلر ذکر است، کیچنک قراطی ایله برابر بلوطارک ظلمتده،
اونلرک روهلرنده یأس و خوفک یلرنده وهت و دهشت و زمانلرنده کاه و کاهیتیه
حاصل اولامه ظلمتکری، درلو درلو ظلمتلر وجوده کلملردر.

(ظُلُمَاتٍ^(۶)) کلمه منده کی تنبیر است، اوکی ظلمتلرک امثالنی کور مدطرنده، کندیلرینجه مجهول والفت
ایدیلمه سه بر طاقیم ظلمتلر اولدیغنه اشارتدر.

(لَا يُبْصِرُونَ^(۷)) جمعی، مصیبتلرک ال یولنی کوسریر. زیرا کوزی کورعین آدم، یک هووه بلارچاگر.
کوزلرینی غائب ایدلر، یک کیزنی مصیبتلرک المارینی دایما هایسورلر.

(لَا يُبْصِرُونَ^(۷)) نك صیغه مضارع ایلم ذکر است، اونلرک وضعیاتلرینی تصویر ایلم خیالک کوزی اولن
کیروب افسار ایدرک، سامع خیالیه دهشمارینی کورسوه. وهدانیه عبرت آلیسه.

(لَا يُبْصِرُونَ^(۷)) نك مفعولسز یراقلمی، تقسیم اچوندر. شویلمک: اونلر منفعتلرینی کورسورلرک، جلب
و محافظه ایتیلر. هلاللری کورسورلرک، اجتذاب ایتیلر. آرقداشلرینی کورسورلرک، بریارچه
فرحلانیلر. صانله لهر برسی نك باشیه او ظلمت اچنده قالملردر.

(صَدِّ بَكْمُ غَمِّي فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ) ^(۱) یعنی (صاغیر، لال، کور شخصدار کی او ظلمتدہ پیچوب قورتولار).
 بوجملده بولونامه صفات اربعه، منافقارلم آتسه یاقاندر آراسنده مشرک اولوب، لهر ایکی طرفده
 خبر ویر. وضعیتمارینی ییلدیر. آینه کی حالارینی کوستیر.

ایته آتسه یاقاندره قارشو اشاراتی شو یلدر: بویلم بر ظلمتدہ دوشه بر آدم، (اولا) کنیزی
 قورتاراجمه بر سه قولده ویر. اطرافی دیتار. لکله کیچنک سسز و لال اولی، او آدمک
 صاغیرلغی انتاج ایتدیر. صوکره یاردیمینک طهر جک بر آدمی چاغیرمونه ایستیر. لکله کیچنک سالت و
 صاغیرلغی، اونک لال اولمنه سبب اولمیشدیر. صوکره یولنی بولوم اعییدیلیم بر علامت، بر نشانه آزار.
 فقط کیچنک ضیاعزلغی و کورلگی، اونک کورلگنی موهب اولمیشدیر. صوکره بوظلمتدہ قورتولوم
 اچومه، اولکی یزین عودت ایتدیر. فقط قاپولر باغلامسه، رهوعه مطمعه قلامشدر. باتاقلغ
 دوشه آدم کی، تیره دجه باتار. باتدجه ظلمتدہ قالیر.

منافقارده ناظر جهتی ایسه: اوت، منافقار کفر و نفاقه ظلمتدہ دوشدطری زمانه، اونلارک
 درت جهتمه قورتولملری محاسبه ایدی. زیرا، اونفاقده باشلارینی قالدیروب حق دیتارملک،
 قرآنک ارشادینه قولده ویرملک ایلمه نجاتلری محاسبه ایدی. فقط نفسلرینک شیطانی اولدمه هواسی
 - قرآنک حداسنی قولدارین ایتدیره جک لهوایی قاریشیدیرغی اچومه - قرآنک کنیزلارینی ارشاد
 ایتمنه مانع اولمیشدیر. قرآنه کریم، بوجهتمده اونلارک اعییدلری انقطاع ایتسه اولدیغنه اشارتاً (صَدِّ بَكْمُ) ^(۲)
 دیشدر. و بو اشارتده، صاننام اونلارک قولدارلی کسبلهمه اولوب، قولدارلی کسبله حیوانلارک
 قولدارینی آلدیرامه بر رمز وارد.

(ثَانِيًا) باشلارینی آشاغی یاندیروب وجدانلاریمه مآوره ایدرک، طوغری یولی وهقی سؤال ایتدیر
 نجات جوانی آلمه املکی وارتمه، قلمبارنده کی عناد، ذبح ایدیلیم طادوقه کی، دیلارینی اچیری طرفه
 حیلرک قونوشمه لرین و ندامتله توبه ایتمه لرین مانع اولمیشدیر. قرآنه کریم، بو قاپونلک ده قیالی اولدیغنه
 اشارتاً (بَكْمُ) ^(۳) دیشدر. و بو اشارتده، دیلاری حیللوب ایتلهمه بدبخت کیمه اولدقارین
 بر رمز وارد.

(ثَالِثًا) عبرت نظریلمه باقوب، دافای و غارچی دیلارلی کوروب، حق رهوعاری محاسبه ایلیم،

غفلتاری کوزلرینی پرده له منه، کورلک ده کوزلرینک قاپاقلرینی قیامتقام، سینن نجاتده محروم قالمادر. قرآن کریم، بولا اشارةً ^(۱) (نعمی) دیمدر. یعنی شیطانده بریوده انشا ایدیلک اوزره کوزلی اورتولسه، اتی مخلوقلرکی، شیطانلرک باشلرینی آلدیرانه بر وضعیت خیاله عرصه ایدیورلر.

(**رابعاً**) یس و چرکین وضعیةلرین باقوب نادم اولارو توپر ایتملری محکم اولدیغی حالده، نفسلرینک لهوانه تابع اولارو، لهم بوزوه فطرتلرینک اقتضای دستقامیرک، شیطانلرینک اغوا سیل یایدقاری او چرکین حاللری، کوزلرین کوزل کوروندیلنده ترک ایده دیار. ایته قرآن کریم بولده، (**فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ**) ^(۲) دیمقام، اولارک صول ایدلرینک ده صویه دوشدیانه وقوم دیسانه اختیارلریله کیره و برداها هیقامایانه بدخت انسانلر اولدقارین اشارة ایتددر.

• ﴿ اَلَيْسَ بِرَمِيلٍ ﴾ •

[**اَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِي اُذُنِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ۝ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**]

یاغود منافقارک مئاسی، سعادته یاغاله شدای خیرطینه کی یاغوره طوتولده یولیارلر مئاسی کیدر. او یاغورک شدای آرتیرانه ظالماری، کورولتور، شیطار یاغورک ایچنده واردر. شیطارک هاقمه سیل تومک قورقوسنده یارماقارینی قولاقارینه صوقارلر. جناب مع قدرتیلر کافرکی احاطه ایتددر. کافرکده کفرلرینک جزاسنده قورتولده یوقدر. هاقاه شدای شیطار، همه همه کوزلری کورایده جنک شاندندر. اولار، شیطار هاقیدی و اطراف آیدینلاندیغی زمانه یورورلر. قراطلوم هولدیای وقت طورورلر. اگر جناب مع مراد ایتسه ایدی، اولارک قولاقارینک و کوزلرینک نورلرینی کورورودی. جناب مع لهر شیه قادردر.

بو آیتده بیانه ایدیلر جنک **اوچ نقطه** واردر. **برنجی**، بو آیتک ماقبلیلر وجه ارتباطی. **آلنجی**، جمله لری آراسنده کی جهت انتقام. **او هنجی**، جمله لری هیئتارنده، اجرالونده، کلمه لونده کی نظامدر.

اوت، بو آيتك جمللري آراسنده كي نظام و ارتباط، عيناً ثانياً، دقيقه، ساعتلري صاياه ميللر آراسنده كي ارتباط كيدر.

اولا، بو آيتي اولاي آيتله ربط ايدم جهت: قرآنه كريم، منافقارن وضعيتني تصوير اچومه اظناپ و تطويل ايلم، (يعني اوزومه عبارهلري هاوي) مثال و تمثيللري تكرار ايتمدر. بوده منافقارن وضعيتنه ترتيب ايدم دهشت و هيرتك آيتي قسم آريلديغنده ايلري كلممدر. زيرا، برنجي تمثيلك خلاصه سن كوره، منافعه اولامه كيم، كندريني و هود صحرانده آرقداشارنده آريلمسه نك باشن قالدريغني و طائعات جمعيتنده طرد ايدلمسه، صاحبز قالدريغني بيلديلمه كيم، لهرشي آده معدوم بيلر. و وهشم اهاط ايدلمسه كوره و كونت ايجنده بتومه مخلوقات اجنبي نظريلم باقار.

منافقك شو باقيشيلم مؤمنك باقيشي آراسنده طاعنلر قدر فروه واردر. زيرا مؤمنه اولامه ذات، نور ايمان ايلم بتومه موجوداتي كندرين دوست و آشنل بيلر. و طائعات ايلم تومسه ايتك دغل، تام برانستني و معارفني واردر.

ايلنجي تمثيلك خلاصه سن كوره: منافعه اولامه آدم، عالمي مصيبتلر ايلم تولديرمجي، بلالريلم بو غوجي، دهشتي حادثاتيله تهديد ايدرمجي، شدا ايدلم صيفجي بر شقلده كوردر. بتومه دنياي انواعيله برابر كندرين عداوت ايتلمده اتفاق ايتدكلريني غن ايدر. ايشه او منافقك بو ظنن كوره، عالمده او ط منفعت ويره جاك لهج بوشني يوقدر. بتومه اشيا و موجودات اونك عليهنده درر. هالبوكه مؤمن اولامه ذات، نور ايمانك اقتضاسيله، طائاتك يايدريغني تسبيحاري و تسبيحلري معنا ايشيتير. فرهاك اولور.

وكذا، قرآنه كريمك تمثيل فصوصنده يايدريغني تكرار، منافقارن **آيتي قسم** آريلمسه اولديغني اشارتدر. **بريسي**: صفاي و عامي اولامه طبعدر. بو طبقه نك هالنه اويغومه برنجي تمثيلدر. **ايلنجيسي**: كبرلي، غرورلي، كويا يوكلك طبعدر. بو ط مناسبت ايلنجي تمثيلدر. ديملك تمثيللرك تكراري، قسملرك تعددين اشارتدر.

[سؤال؟] شو ایلنجی تمثیلک منافقارک نظرینه کوره، بو مقام ایله مناسبتی نهدر؟

[الجواب] قرآن کریمک مخاطباندن طبع اولی ده ویا صف اولده اولانلار، دائما صحرا لوده کنه هول آملریدر. بونلار، بالعموم بو حادثه یی یا کورملر ویا ابنای جنسلرندن ایشتملردر. لهم بویا آتیه یاقصه مئله ی، افکار عام ایله علاقه دارد. و بو حادثه اولاره برضرب مثل قدر تأثیر ایدر. صوکره ایلنجی تمثیلک برنجی تمثیل ایله مناسبتی یک آشکاردر. زیرا او اولک املل اییجی برتمدر. حتی چوه نقطه لوده اتحادی واردر.

صوکره بو ایلنجی تمثیلک منافقارک حالنه (بسه جهنده) مناسبتی واردر. [برنجی] لهر ایلی طرف ده اوله حیرت دوشملردرک، کندیلرینه قورقوسه یولاری تماماً قیاسمه، نجات وسیله یی غائب اولمدر.

[ایلنجی] لهر ایلی طرف ده قورقوشدندمه، بویه موجوداتک کندیلرینه دوشماه اولدقارینی ظن ایدرلر. بر دقیقه ییله ثلوم قهلا سنده امین اولمازلر.

[اوینجی] لهر ایلی طرف ده دهشتک شدندمه، عقللرینی غائب ایتمه دلیلرکی اولورلر. حتی قیایچیلرک یاریلتینی کوروب کوزلرینی یوممقله ویا توفنظرک سلرینی ایشدوب قولاقلرینی طیقماقله اولومده تحفظ ایتک ایتین. ویا کونشک غروبنی ایته مدیلندمه ساعتک زنبگی قیصالنامه احقرلکی بر وضعیت کوستیرلر. هالبوک قولاقلرینی طیقماقله ویا کوزلرینی یوممقله کون کورولتوسنده ویا شیمک چاقمندمه قورتولا عازلر.

[درنجی] کونسه، یا غور، صو، ضیل، هیچکوره اصابت ایدر سه حیات ویرلر. نباتاته اولور سه، تربیه و تمیه ایدرلر. یس شیاره اصابت ایدر سه، قبیح قوقولری اهداث ایدرلر. اموات و تولورده باقارلر سه، عفونت تولید ایدرلر. کذلک، رحمت و نعت دخی، کندیلرینه لویه اولده موقعاره اصابت ایتلر ده، اولاری انتظار ایدوب قیمتلرینی یلیمین موقعاره اصابت ایدر سه، زحمتاره و نقصاره انقلاب ایدرلر.

[شنجی] ایلنجی تمثیلک مالیه منافقارک قهه سده مالی آراسنده، اجزالرینه باقیلحقزین مناسبت اولدیغی کی، لهر ایلی طرفک اجزالری آراسنده مناسبتلر واردر. از جمله (صیب^(۱)) نباتاته

حيات ويريديكي كي، السلاميت ده اروام حيات ويريور. شيمك، كورك كور و لتوي وعد، وعيد،
 يعني غيري و ضرري اللهك امر لرينه، **(ظلمات)** ده كفرك شيه لرينه، نفاقك نظرينه اشارتدر.
 صوكره بونميكك جمالي آراسته كي مناسبته: قرآن كريم **(اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ)** جماليه،
 (منافقار ايسر، قورقوخ، وحشتي بر صحراده، قراطلاي بر كچه ده، لهر بر قطره سي بر مرمي كي شدني
 بر يا غموره طوتولده بوليار كيدر) ديداي زماني، سامع در حال آيلدي. سؤال كلدي
 و ديدى: يا غمورل مرغوب و مطلوب بر رحمت آيه، نه ايجوه اوناره قورقوخ بر مصيبت دوشدر؟
 قرآن كريم، بوسؤال قارشو او يا غمورك دهشتي تصوير ايمطه **(فِيهِ ظُلُمَاتٌ)** ديمدر. و **(ظلمات)** كه
 جمعيل بلوطارك ظلمتنه. و يا غمورك كه افتنده حاصل اولاه ظلمته. و او ظلمت اعطاي و كرتاي
 اولديغنده، صانله كچه ده كي بلوطاكي، بلوطك يا غدير يغي سياه سياه قطره لرك ظلمتنه ظرف
 اولديغنى بيلديمدر.

صوكره ظلمتاي، يا غمورل كچر على الاكز كور و لتوي اولورلر. سامع بينه **(سؤال)** كلدي و ديدى:
 عجب اونارك ده بولكيه كرنه كور و لتو وارميدر؟

قرآن كريم بوطره **جواباً (وَرَعْدٌ)** ديمر، وضعيتك دهشت و قورقوي اولديغنى اشارت ايمدر.
 صانله موهودانك بر ظاهري پادشاهي اولاه سما، اوناري فلاكلره و هلاكلره سوه ايمك ايجوه،
 زميني صاير صاه كور و لتويلا، لهر طرفي دهشتاره ويره شيمطرينك ساييله يا غروب يا غريور.
 ايسته بويله بر وضعيت قارشوشنده، بويله دهشتي بر مصيبت او غرياسه بر آدم، كندى ساوتي ايجنده
 طائناك لهر طرفنده ضرري حركتلره، قورقوخ صيكرلر كندينه طائمه اولديغنى تحيل ايدر. مع هذا،
 رعد سني ايشنديكي وقت، اونك صيكرلريني كندينه قارشويك شدني نعره لر اولديغنى ظن ايدر.
 زيرا قورقاه و خاش بر آدم، لهر صيكري عليه ظن ايدر.

صوكره رعد و برق آراسته بر رفاقت ذكره بولونديغنده، برينده بحث ايديلديكي زماني، اونه كيسي ده
 ولو طفيلي بر صورته ولسوه، يعني دعوتسز اولاره ذهنه طير. اونده ده بحث ايديلر. ايسته
 بوماسبته قرآن كريم، **(رَعْدٌ)** ده صوكره **(وَبَرْقٌ)** ديمدر. و تيلريله برقك يك غريب و عجيب
 اولديغنى اشارت ايمدر.

اوت، برقك چاقم سيله ظلمات عالمي ثولور. لهر طرفي طولديرانه او ظلمات، بر دنبره اورته دمه قالديريدير. عدم درياسن آتيلير. و آني اولدورمه برقك ثولوميله ده، ظلمات عالمي تكرار ديريدير. او واسع ميداني تكرار قابيلار. همانلار بوجو سونديكي زمانه، عالمي تماماً دو مانيله طولديرانه، حقيقي، مجهول بر ظلمت آتشي وجوده كاپيرك، كورمه آدم سطحی بر نظر دگل، نظر معانه ايله دقت ايدوب باقسيه. و قدرتلك آثار عظمتني كورسوه.

صوكره سامع، (منافقار شو مصيبتك هيقماز صوقاغنه كيردكارنده نهكي برنديرده بولونديار؟) ديه كندی كندينه دوشونما باشلاركه، قرآنه كريم دوشونما احتياج يراقمهده **(يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ)**^(۱) ديه اونلارده بر عاجل، بر قور تولوسه چاره سي قالماديغه اشارت ايتدور. هتي بوغولاره آدم دكرك اورته سنده بر اوت يارجه سنه التجا اينديكي كي، بونلارده شاشينلقلارينده يارماقلارينك اوجني دگل، يارماقلارينك تمامي قولاقارين صوقويورلر. همانلار اونلارك مصيبتاري دهشت قيرباچيله كندی لارينه ووريور. اونلارده آچيسنده يارماقلاريني جيلارينه دگل، شاشينلقلارينده قولاقارين صوقويورلر. خلاصه، صاعقه نك اصابتنده قور تولوسه ظنيله ياپدقاري شو ابلهانه حركتلردن، اونلار نه اولدقاري آكلاشيلير.

صوكره سامعك ذهنته كاپيرك: عجباً بو مصيبت عمويميدر؟ يوقه اونلارده سي مخصوصدر؟ بو طقارشو قرآنه كريم **(وَاللَّهُ مُخِيطٌ بِالْكَافِرِينَ)**^(۲) ديمشدر. يعني بو مصيبت، اونلارك نعمتاره قارشو ياپدقاري كفرانه جزا سيدر. الله، اونلاري بو مصيبتله تجزيه ايدر. هونلار اونلار عمو راجحه وضع ايديله قانويه الكهيدنه خروج ايتلردور.

صوكره سامع، (رعدك شدتنه مقابل، برقك اونلارده بر فائده سي اولماديكي؟) ديه نفييله قونوشوركه، قرآنه كريم **(يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ)**^(۳) جماسيله، برقك اونلارده بر فائده سي دگل، بالعلس اشيفيله اونلارك كوزلريني همه كورايده چك قدر بر شدت كوسترملده در، ديه سامعه جواب ويريشر. عادتاً رعد قولاقارينه، برقه ده كوزلرينه اعلامه فصوت ايتلردور.

سامع باقدیه، رعد و برق و سائره کبی طنائک اجزای متفقاً اونارک علیهنده اولوب اوناری
اتلاف ایتک اچومه بربرین یار دیم ایدیورلر. بوناره قارشو اونارک نه یایا بقارینی دوشونلمه باشلادی.
قرآن کریم **(كَلِمًا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَافِيهِ وَإِذَا أَنْظَمَ عَلَيْهَا قَامُوا^(۱))** جمله سیم، اونارک هیرت دائره سنده،
تردد اچنده، شاقین بر وضعیته، یولارینی کوروب یولم دوام ایتک اچومه جزوی بر فرصت بقلم ملده
اولدقارینه. و برق ضیاسیم یول کوروندیای زمام، دوامندم امیدسن، مذبحه ان بر حرکت کچرک
بر ایلی آدیم آتدقارینه. فقط ظلمت بر دیره استیلا ایتدیگنده برکونده انجماد ایتمه کبی بر وضعیته
قالدقارینه اشارتلم جواب ویرمدر.

سامع بر وضعیتی کورونجه سؤالم کلدی و دیدی: بو قدر تغذیه ایتنده از یالمله ایسه، بر دیره
تولوب کیملری و یافود بنوبه بنوبه صاغیر و کور اولملری دها ای دگلمیدر؟ دییه صوردی. قرآن کریم
(وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ^(۲)) جمله سیم، اونارک تولوم ایله عذابده و اضطرارده
قور تولغه استحقاقاری یوقدر. بونک اچومه مثبت الیه اونارک تولومنه تعلوه ایتمدر. تعلوه
ایتمه ایدی، کوزلرینی کور، قولدقارینی صاغیر ایتلمه تعلوه ایدردی. بونکده تعلوه ایتدیور. بونکده
قانونه ایتدییه خارج قالاده بوکبی بدختلرک کوزلری، قولدقاری دایما صاغ قالسینلر، عذاباری
ایتملده و عقربلری کورملده ذوقه آسینلر. یعنی تیره سینلر، دییه سامعه
جواب ویرمدر.

صوکره بوقصدنک ایتوا ایتدی عظمیت و قدرت الیه جناب حقک عموم طنائده تصرف
صاحب اولیغی [و بالخاصه آثار قدرتمنده رعد، برق، سحاب معجزه لرینک کورونمسی ایله] سامعه
تحقوه ایتنجه، طنائت، لهیبتهک بر تجلیسی و بومصیبتارده غضبنک بر فخری اولاده ذاتک قدرتی
نه قدر یوکدر! **سُبْحَانَ اللَّهِ^(۳)** دییه تسبیحاته باشلامدر. قرآن کریم ده اونی تصدیقاً
(إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ^(۴)) دیمدر.

مذکور ایتک ایتوا ایتدی جمله لرک لهیبتارنده کی مناسباره طانجه: **(أَوْ كَصَيِّبٍ^(۵))** ده کی **(أَوْ^(۶))**
سغای و غیر سغای، منافقارک ایلی قسم منقسم اولدقارینه اشارتدر. و لهر ایلی تمثیلک بربرین
مناسب اولدیغن و منافقارک حاله اویغوبه بولوندیغن مرذر. و آله کونده مشاهدک بولونمسی

معلوم و مسلم اولديغنه ايمادر. وكذا (آؤ) كلمسي، حروف عطفده ترقى في افاده ايده (بَل) (۴) كلمه نيك معناسي متضمندر. چونكه ايلنجي تمثيل برنجي تمثيلده دالها شديددر.

(كَصِيْبٌ) ده كي (ك) منافقاري ياغموره تشبيه ايتك ايجوندر. هالبوكه برينيه مشابه دگلدر. آالرنده مطابقت يوقدر. اوله ايسه مُشَبَّهٌ اولاجو شي، مقدردر. ذكر ايديلمسي، لفظك ايجاز و اختصار ايجوندر. لفظنده كي ايجازده، معنالك اطنابي، يعني اوزايلمسي ايجوندر. معنالك بو اوزايلمسي ده، سامعك وسعت فيالنم هواله ايديلمسي، مقام مناسب جمله لري تعيين ايتسه.

مثلا، [أَوَ كَالَّذِينَ سَافَرُوا فِي صَحْرَاءٍ خَالِيَةٍ وَلَيْلَةٍ مُّظْلِمَةٍ فَأَصَابَتْهُمْ مُّصِيبَةٌ مُّصِيبٌ] آبي، منافقاره مُشَبَّهٌ اولمغه اويغوره و اوزوره برجهاري تقدير ايديلهيلر. يعني، منافقار خالي بر صحراده، ظالملي بر كچه ده سفر ايديرلرله، ياغمور مصيبتنه طوتولاسه بوجيلهركيدير.

[افطار] هر كس ييلديكي (مَطَرٌ) كلمه سن، مألوف اولمايانه (صَيِّبٌ) (۶) كلمه نيك ترجيحا ذكر ايديلمسي، او ياغمور قطره لري كويا بر مصيبت اولوب، اولرك روح و جانلرينه مرمي كي قصدا آتيلديغنه اشارتدر.

صوكره ياغمورك، هيبلايه اولاسه سما جهتنده ياغديغي هر كسب معلوم اولديغي هالده (مِنَ السَّمَاءِ) (۷) قيديله تقيد ايديلمسي، اطلاق ايجوندر. يعني سما قيديله يا ييلاسه تخصيصى، نعم ايجوندر. اوت، سمانك قيدنده آتلايلرله، او ياغمور، بتوه سمانك افقني طوتسه. عمومي بر شعله ياغور. لهج بير، او ياغمورده خالي قالمابور. اوت، (مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ) (۸) جمله لرنده دغي (دَابَّةٌ) (۹) نيك (فِي الْأَرْضِ) ايله، (طَائِرٌ) (۱۱) كه (يَطِيرُ) (۱۲) الخ ايله تقيد لري، اطلاق و تعميم ايجوندر.

مفسر عنواني طائرياه بعض آدمار، ياغمور و سائده كي ياغانه شيرك سمانك جرمنده ياغديغنه ذاهب اولمار. وقوه حله بر كرك ده سمانده بولونديغني علاوه ايتمار. اولري بوزلهابه سوجه ايدسه، قرآنه كيريمك بر قاچ يرنده (مِنَ السَّمَاءِ) كلمه نيك بولونمسيدير. هالبوكه اصحاب تحقيق و ارباب بلاغت ان اويغوره معنا، (مِنَ) ايله (سَمَاءٌ) آاسنده (جَهَّةٌ) لفظنك تقديريله، ياغمورلرك سما جرمنده دگل، سما جهتنده نازل اولديغنه حكم ايتلدر.

مع هذا، سما كلمه سكه يوقريده بولوناه هر شيه اطلاقه ايديام بيلديگن بناء، بلوطده سما دينيام بيلير.
وبلوطده سما كلمه سكه شكونه داخلدر.

بومقامك تحقيقى شويله ايضاح ايديام بيلير: اگر قدرت الهميك عظمته باقيلير، جھنمك هپ بر در.
هانك جھنمه و هانك شيدنه اولور، يا غورك يا غمسي محمدر. اگر حكمت الهميك
باقيلير، يا غورك نزول، آنجه كره هوائيه منتشر و كره هوائيك اونده بر جزئي تشايل ايديه
بخار مائيك تطايفده حصوله طيور. زيرا حكمت الهميك، بويه اشاده ان كوزل بر نظام تشايل
ايمدر. بونظام، اشاده كي موازنه عموميك محافطه سمن خدمت ايدر. بوموازنك محافطه سمن ده،
ان ياقين وان قولاي وان قيصه يولاري ترجيح اينظام اولور.

يا غورك يا غمسي مقنده ان قيصه يول شويله تعريف ايديام بيلير: طبقه هوائيه منتشر بخار
مائيك ذره كمينه اراده الهميك امر ايتديكي وقت، اودره كره هر طرفده لبيك ديمرك طويلاغفر
باشدر. و بلوط شقلى آلوب، اراده الهميك امر بر اولاديه حاضر طور در. بينه اراده الهميك
امري يله بر قسم ذره كره شدت تضيوع و تطايف بر بار تبار ايدرك، قطره كره انقلاب ايدرك.
صوكره قانونك ممثلاي و نظامانك معاليري دينيام ملائكه كرده (اوقطره كره مناسب
يار اديلام) ملائكه واسطه سيلم، اوقطره كره مزاحمتن، مصداق سمن نزول ايدرك ويره دوشرك.
لكه جو هواده موازنه كره محافطه سمن ايجوه، يا غامه قطره كرده بوسه قالاده يرك، دگر كرده و
بر كرده قالقاه بخار كره طولير بيلير.

[افطار] سماء يوك بر كزن بولونديغنه ايديام ذهاب، مجازك حقيقت ضمه ايديلمگنده
ايلري كلمدر. اوت، جو هوا، كزن رنكي آلدير. و كره هوائيه منتشر بحر محيطده فضله
صو وارددر. بناء عليه جو هواي كزه تشبيه ايمك بعيد دگدر. فقط معنای حقيقتي يله
باقيلير، فطاد.

[سؤال؟] [وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ] آيت كريمه سكه ظاهرينه كوره يا غورك نزول،
طولوده مشغل سماء بولوناه طاعلدر. بونك ايضاحي ناصلدر؟

[الجواب] بر کلامك بلاغت و لغوه، عقلم موافق، منطق مطابق و ملاذغی حاکمه، معنای ظاهرین
 یایسوب معنای ظاهرند آری یایماسی، او علام ایچوه بر محمودیت و بر سونو طاکدر. زیرا جنتك
 یمك قایلرینك وصفاری عقنده [قَوَّارِیرَ مِنْ فِضَّةٍ^(۱)] جماسی، بر استعاره بدیعیه فی تفسیر
 ابتدای کی. (مِنْ جِبَالٍ فِیْهَا مِنْ بَرَدٍ^(۲)) جماسی دخی، بر استعاره بدیعیه فی اقتوا ایتماده در. شویله که:
 جنتك قایلری نه شیشمده و نه ده کوموشده اولاد قارنده، بو جمادك معنای ظاهرین جمای
 جائز دگلدر. یونله او قایله، کوموشده یایلمسه شیش لر دینیلر. زیرا اهرایلی عنهر آراسته
 مطابقت یوقدر. آنجه (قَوَّارِیرَ مِنْ فِضَّةٍ) جماسنده معنای مجازی ایلر، لقم شیشك ثفافیتی،
 لقم کوموشك بیاضلغی قصد ایدیلر. یعنی او قایلر، شیش کی ثفاف،
 کوموشه کی بیاضدر.

كذلك، (مِنْ جِبَالٍ فِیْهَا مِنْ بَرَدٍ) جماسی ده، آیی استعاره فی تفسیر ایتمه. بو استعاره لر
 سامعك شاعرانه بر خیالنه مؤثدر. بو خیال ده، عالم فای ایلر عالم علوی آراسته
 بر نوع مشاجهت و مماثلتی ملاحظه ایتمه مبنیدر. یعنی عالم فای دنیایه ارض، مواسم اربعه ده،
 بالخاصه بهار موسمه، ناصیل درو درو شطالره کیر و انواعاً زینتلی، نقلی البهری کیر،
 آیری آیری منظره لری کوسیر. عالم علوی اولاه سماوات دخی، بالخاصه باوطاریلر یك غریب
 و عجیب کیفیتاره، صورتلره، رنگاره کیر، هیقار. عادتاً اهرایلی عالم برینه رقابت ایدر لر.
 بو ایلی عالم آراسته شویله جم بر مشاجهت و مماثلتك دوشونولسی ده، آراکنده بر سابقه و رقابتی
 تحیل ایتمده نشئت ایدر. شویله که:

ارضه و سما، کوزلك سابقه نه کیرمك ایچوه لازم طاهر زینتارینی طاقینوب حاضر لاند قاری
 زمایه، ارضه، قیسه موسمه، قارده معمول بیاض البهرینی کیر، اوتورور. بهار موسمی طنجه،
 او بیاض البهری اوزرنده هیقاری، زردگی یشیل خالارینی صحرالرینه سرر. یم یشیل کوملطارینی
 طاعارینه کیدیرر. او طاعارک شاهقارینك باشارینه بیاض صاریقارینی صارار. و بو کوزل
 انقلاب و منظره لر یله قدرت الیه تک معجزه لرینی حکمت الیه تک نظرنه عرصه ایدر.

بوم قارنو هو سادخی، عقیقت الیهی اظہار ایتک ایچوم، قوم قوم طاغری، تہ لری، درہ لری
و یک قوم غریب و عجیب شیارک شعلارین و صانہ بیاض، سیاه، قریزی بوی لرم بویانمہ
یا مومہ بیغینارین آلدیرامہ باوط قافارین ایلری سور. نظر حکمتہ تقدیم ایدر.

ایتمہ بویای عالم آرا سنده کی فیالی مشاہدہ ٹولای، بالخاصہ یاز موسندہ کی باوطار، عربار
طرفندہ طاغره، کبارہ، بوستانہ، درہ لره، دوه قافارین یا بیلاہ تشیہار، اسلوبار،
نظر بلاغندہ یک کوزل کورونور.

بناء علیہ، عالم علوی ایلہ عالم خفی آرا سنده کی و طوری بیلاہ باوطار ایلہ طاغرا آرا سنده کی
مشاہدت و مناسبتہ بناء (و یَزِلُّ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ) آیت کریمہ سنک معنای
بلیغانی، طاغراک یوطلندہ، طولونک رنگندہ بولونامہ سمادہ کی باوطار دہ یا غمور لری انزال
ایدیورز، دیملدر.

بو کوزل و بلاغیہ مقبول، عقل و منطقہ مطابقم معنا طور و رکہ، آیتک ظاہرینہ یا یثوب،
بہ یوز سنک مافدہ ایلک دقیقہ لومہ بر زمانہ طرفندہ یا غموری جرم سمادہ بر یوزینہ
ایندیملک کی فقط بر معنای ذاہب اولوم، کار عقل دگلدر. لہم حکمت و اقتصاد و عدم
عبثیت، بویا طلیہ ذہاب رد ایدر.

یو جبارک کیجہ سنک قورقوخ اولدیغنی کوسترملک ایچوم ذکر ایدیلیمہ (فیه ظلمات) (۴) دہ کی (فیه) (۷) نک
تقدیمی، او مصیبتی کیجہ نک شدت ظلمتندہ دهشت آلدناریم، گویا قوم کیجہ لرن ظلمت لری
طویلانوب، او کیجہ نک ظلمتہ انضام ایتیمہ اولد قارینہ اشارتدر.

[سؤال؟] (فیه) دہ کی ضمیرک (صیب) (۴) ہ راجع اولمندنہ، یا غمورن ظرف، ظلمتک موقوف
اولدیغنی آٹلا یلیر. حال بولم قضیہ معلومدر. یا غمور ظلمتک ایچندہ در.

[الجواب] یا غمورک کثرتندہ دهشت آلدہ یو جبارک ظنیم، گویا شو بوشاوم یا غمور ایلہ طولو
بر موضدر. و او ظلمتک ذرہ لری دہ او یا غمورک قطرہ لری آرا سنہ طاغیرا شد. ایتمہ بویا بر
ظنہ بناء، یا غمور ظرف، ظلمت موقوف اولدیلیلر.

(ظلمات^(۱)) کلمه نیک جمع صیغه یاء ذکر می آید، باو طارک لکم قراقلارندیه، لکم کثافتلارندیه، لکم قراقلوم و کثافت عام اولدیغندیه، لکم یاغمورک قهره لرینک کثافتلارندیه حاصل اولده متعدد ظلمتله اشارتدر. تنکیری و مجهرولیتی افاده ایدیه (ظلمات^(۲)) ده کی تنوین، یوچیلرجه مقیقتاری مجهرول بر طاقیم ظلمتله اولدیغنه اشارتدر. دیمک او تنوین، یوچیلرک علانیه پرده اولاروه بر ظلمتی دها علاوه ایتشد. او حالده بو تنوین، یوچیلرک کوز لرینه پرده اولده ظلمات بر تالییددر.

(وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ^(۳)) یعنی کون کور و لتوسیله شیمک، جناب حقک عظمتیه و قدرتیه دلالت ایدیه یک آشکار ایلی آیتدرک، عالم غیبیه باو طارک اداره و تدویرلرینه مؤصل و نظام و انتظام قانونلرینک ممثلاری و مأمورلری اولده ملطارک ید صلاحیتلرینه ویریلشد.

صوکره صیباتک اسبابله ظاهرده باغلی اولدیغنه بناء، باو طارک، هواده منتشر اولده بخار مائیده اذه الکریله تشکل ایدرلر. بو باو طارک حکمت ربانیه ایله بر قسمی منفی الکتریکی حاملدر، بر قسمی ده مثبت الکتریکی حاملدر. بو قسملر بر برینه یا قلاشوب، آرالرنده مصادمه حاصل اولدیغنده، اراده فاعله ایله بروه تولد ایدر. باو طارک بر قسمی لهجوم، بر قسمی ده فرار ایتدکاری زمانه، آرالرنده هوا سز قالاده برلری طولدریموه اچویه امر ربانی ایله طبقات هوائیه حرکت و لهجانه کلدیلانده رعد صداسی، یعنی کون کور و لتوسی میدان طایر. فقط بو حاللرک جریان بر نظام و بر قانونه آلتنده اولورک، او نظامی و او قانونی تمثیل ایدیه رعد و بروه ملطاریددر.

[سؤال؟] (رعد و برقک) (ظلمات) کلمه سه عطفلارندیه آشلا شیلرک، بونلرک ظرفی یاغمورددر. هالبوک، ظرفلری باو طارک، یاغمور دگلد.

[الجواب] دهشتنده بایلمسه اولده سامعیه، او یاغمورک لهرشئی احاطه ایتسه اولدیغی ظن ایدیلدیگانه کوره، رعد و بروه ده یاغمورک ایچنه آلدیغی شیاره دافلد.

[سؤال؟] **(ظلماتك)** علامه **(رعد و برقك)** مفرد صیغه سیلم ذکر لری نهیه اشارتدر؟

[الجواب] یو جیلارك ان هوه نظر هیرتارین جلب ایدم، سماءاتك باغیرسی ایله موهوداتی آنی اولاروه اییقلا ندیم سیدر. بونارایم، معنای مصدریدر. معنای مصدری مفرد اولور. فرد ایله افاده ایدیلر. وکذا، رعد اولوم، برق اولوم، سماوی آیتلرده افرادی یک هوه بر نوعدر. بوراده اونلرده مقصد، نوعلریدر، افرادی دقلدر. اونلک اجموه مفرد اولاروه ذکر ایدیلر.

[سؤال؟] رعد و برقه کی تونین نهیه اشارتدر؟

[الجواب] یا محذوف بر صفت عوضدر. تقدیر کلام **(رَعْدٌ قَاصِفٌ)** یک گورلین **(بَرْقٌ فَاطِفٌ)** کوز قاماشدیرله دیمکدر. یا خود رعد و برق نکره و مجهولیتارین افاده اچوند. هونله یو جیلار کوزلرین یوممه، قولقلرین طیقامه اولدقلرنده، رعد و برق اولدیگی کی کورمه و تمامیه ایتممه دقلدرکله، اونلری حقیق بیلینلر.

(يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ)^(۱) بوجله مستأفدر. یعنی ماقبلیلر باغای دقلدر. اجموه مقدر بر سواله جوابدر. شویله که: وقلاک سامع، شوالکنجی قصه تمثیلری ایستدی. شبهه نر، مصیبتک کیفیتنی آخلاموه اجموه شدتی بر میای اویاندی. وقلاک قرآنه کریمک تصویرنده معلوات آلدی. مصیبتنده اولامه یو جیلارک ده هالارین و اومصیبت قارشونه یا بدقلرین آخلاموه ایستدی. قرآنه کریم **(يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ)**^(۲) دیمکدر، اونلری قورتاراجوه بر ماجا قالمادیغن (ونجات بولمه خلیاسیلم دکرده لارین اوتاره اوزاتامه بوغولانارکی) سماوی طوبی و مانجینیقارده قورتولمه اجموه قولقلرین طیقامقدمه عدا چاره لری قالمادیغن اشارت ایتمدر.

[سؤال؟] مقامک اقتضای خلافت **(يُدْخِلُونَ)**^(۳) نک یرینه **(يَجْعَلُونَ)**^(۴) نک قوللانیلمی نهیه بناءدر؟

[الجواب] یو جیلار، نجاتلرین انتاج ایدمک حقیقی سبیلری آریوب بولمقدمه مأیوس اولدقدمه صوکره، قولقلرین طیقامه کی جعلی و ظنی شیره مراجعت ایتمک مجبوریتنده قالدقلرین اشارتدر.

[سؤال؟] کجہ وقعہ لری زمانہ عالم اھزار اچھوہ قولانیلاہ مضارع صیغہ یلم (یجعلن) نک
ذکرى نہ اشارتہ؟

[الجواب] ھرتاری آرتیہ شو مقامک سامعہ ویردیگی دھشتہ طولای، یولیارک حادثہ شی
- ولوخیالی اولوسہ- کورمک آرزوسندہ بولونہ سامعک آرزوشی تھین اچھوہ، صیغہ مضارع ایلہ
کجہ او وقعہ زمانہ حالہ کتیریبارک سامعک غلنہ تصویر ایدیلندر. وکذا مضارع صیغہ شی، ایلیدہ بر
کسیلوب نازہ لھظہ برابر، استمراری ودوامی اقتضایدر. و بونک استمراندہ بلوطک
کورولتوسنک دہ دوامہ ایما وارد.

(أَصَابِعُهُمْ^(۶)) قولاقارہ صوقولاییلم آخجہ یارماعہ اولاری آیلہ، بورادہ یارماعہ معنہ اولادہ
اصابعک قولانیلمی، اونارک ھرت و دھشتاندہ طولای صول درجہ شاقیقارینہ
اشارتہ.

(فِي آذَانِهِمْ^(۷)) بوکلام، رعدک صداسندہ اونارک اوغراقاری اولادہ بر شدت خوفہ اشارتہ کر،
اگر رعد، اونارک قولاقارینک پنجرہ سندہ اچھری کیرہ جک اولورسہ، در حال روحاری
آغز لرینک قاپوسندہ طیارای قاجقدہ. وکذا، بوقیدہ یوقہ کوزل ولطیف بر ایما وارد کر؛
وقتا اونار، کندیلرینہ ایدیللمہ نصیحتلری وندای حق، قولاقارینہ آھوب اچھریسنہ آلمادیلر. سماءات
جھتندہ قولاقارینک جبرہ شی رعد و برقک طوب و مانجینقارینہ طوتولدی. اونار اوزمانہ غیر
اچھوہ طیقادقاری قولاقارینہ، شمدی دہ شرو عذاب اچھوہ طیقامفہ مجبور اولدیلر.

(الْجَزَاءُ مِنْ جَنْسِ الْعَمَلِ^(۸)) اوت، سرفت ال ایلہ یا ییلدیغندہ، ال کسیلر. فنا سوزلر آغز ایلہ
سویلدیلندہ، آغزہ وورولور. اولادہ کردہ نذامت اچھوہ صماغ النی آغزینہ و خجالت اچھوہ صول
النی کوزلرینہ قولر.

(مِنَ الصَّوَاعِقِ^(۹)) بو مقامدہ رعد و برقک یولیارہ ضرر ویرمکدہ متحد اولدقارینہ اشارتہ، باللہ
برقک صفتی اولادہ صاعقنک ذکر یلم آلتفا ایدیلرک، رعدک صفتی ترک ایدیلندر. فقط
صاعق، شدتای بر صوت ایلہ یا قجی بر آتشدہ عبارت اولدیغی جھتلم، رعدک کورولتوسنی دہ
تضمن ایتہ بولونویور. بو اعتبارلہ رعدک صفتی دہ ذکر ایدیللمہ دیلمدر.

(حَذَرُ الْمَوْتِ) یعنی، یو جیلده صاعقه قارنو پار قاریلار یاید قاری او کولوخ مدفعه لری، مال، اولاد، اشیا و سائره کی شیاره قورقوسنده دطدر. آنجه جانلارینی جهنمه تسلیم ایده جک اولده تولومک قورقوسنددر. یونله مصیبتک بیجاغی کلمه طایانمدر. اونلر سودکاری شیارده لقی برینه کدرلنملر، مراحه ایتملر. آنجه تولومی و حفظ هیاتی دوشونورلر.

(وَاللَّهُ مُخِيطٌ بِالْكَافِرِينَ) بوجملده بولونام کلمه لری بربریمه مناسبتلرینه و افاده ایتدکاری نلته لره کلمجه:

(و) آرلنده مناسبت بولونام ایکی شیئی بربریمه عطف ایدیه برآلتدر. بوراده ایسه، ماقبلیلار مابعدی آراسته بر مناسبت کور و غیور. فقط برنجی تمثیل ایدیه ایلنجی تمثیلک آراسته کی مناسبت باقارمه، شویله سلسله کی بر قیاج جمادی افطار ایدیور:

اونلر، شلکلی اولده یلرده فرار ایتدیله. شهر لیللده نفرت ایتدیله. کیجه نلک استراحت زمانی اولدیغنه دائر قانونه مخالفت ایتدیله. لکم نصیحتلره اطاعت ایتدیه لک، حنانله نجارانری هوللرده ایسه کی صحرالره دوشدیله. انک نهایت غیبت و فسرانه اوغریاروم، لهر طرفده اللهلک بالاسنه معروض قالدیله.

(اللَّهُ) بوجلمه مبارکه ایسه، اونلرک صول امید و رجالرینک کیلدیگنه اشارتدر. یونله مصیبتده اولده بر آدم، اول و آخر اللهلک مرصحنه التجا ایتطه منائی اولور. هالبولک اللهلک قهر و غضبنه مستحبه اولدنک، البته والبتة نجاتنده امیدی و رجای کیلیر.

(مُخِيطٌ) کلمه سی، اونلری احاطه ایدیه مصیبتلرک، اللهلک آثار عظمتی اولدیغنه اشارتدر. یعنی کو طر، بلوطاری، یا غورلر، کیجه لری، اونلره جهات ستمده لهجوم ایتدکاری کی، اللهلک ده غضب و بلیاتی اونلری لهر طرفده احاطه ایتددر. و کذا، اللهلک بتوه کائناتی احاطه ایدیه علم و قدرتی و بتوه ذراته شامل اولده امرلری کوز اولکن کتیریلیرسه، (مُخِيطٌ) کلمه سندره شویله بر افطار فی فقیرمه باشلار:

(ای طفرلر! سماوات و ارضلک طیارینه هیکلماز سنلر. داخلده ایسه، لهر نزهیه قایلیم اولورسه کز اولیکلر، الله علم و قدرتیله لهر برده حاضر و ناظر در.)

(بِالْكَافِرِينَ) ^(۱) بولمى (مُحِيطٌ) ^(۲) لفظنه باغلايه (ب) حرف جرّ، اللهك غضبندنه قاجامه كافر،
بينه اللهك غضبندنه راست كلوب مصيبت اولدقارينه لهدف اولدقارينه اشارتدر.

(كَافِرِينَ) ^(۳) عنواني ايه، (اوج اشارتي) ^(۴) طاشيور. (برنجيسي) ^(۵) تمثيل ايجرينده ممثلاري، يعني
منافقاري كوستر مظهر، ساهمك تمثيل ايله مشغول اولوب ممثلدنه و مقصودنه غافل اولماسني
تأسيه ايتمك ايجونددر.

(ايلنجيسي) ^(۶) تمثيل ايله ممثلارن، يعني يولبارن دوروميله منافقارن دورومي آراسنده
صون سيتمده بولونامه مشاهدك قوتندنه طولاي، بربرينك صفتني و يلدبارينك لقبني
وصوي آدني طاشيدقارينه اشارتدر.

(اوهنجيسي) ^(۷) كافرلن قلهاري كبي، منافقارن ده قلهاري ظلمت و عذاب ايجنده بولونديغنه
اشارتدر. زيرا ياپدقاري جنائيت و قصورلرندنه طولاي، وجدانلاري دخی اونلاري تعذيب ايتلمدنه
كري قالملايور. اوت، بالذات ياپديغي جنائتك جزائي كورمه بر آدمك وجداني مستريح اولماز.

(يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ) ^(۸) بوجملده كي كلملرلن اشغال ايتدقاري برلرله مناسبتلاري
ولهربرينك طاشيديغي اشارتاري ايه: اولد بوجملده متأنقرددر. يعني ماقبليله باغلاي
دطدر. استينافي ايه مقدر بر سؤال هوليددر.

[سؤال؟] برقه، ظلمتلاري طاغيدانه ضيادار برآتددر. اونلر اونك ضياعندنه استفاده ايتدقاري؟
[الجواب] بر فائده و بر منفعت كورمملري شويلر طور سويه، بر قك ضررندنه و بلاسندنه
قورقديلار دير، قرآنه كريم بوجمله ايله او مقدر سؤال جواب ويرشددر.

قرييني و ياقينلغني افاده ايدنه (يَكَادُ) ^(۹) كلمه نيك بوجملده دلالت ايتديلمي معنا شويلددر:
كوزلريني خطف ايدنه، يعني قايدير ايجمه و كور ايدنه حيك اسباب موهود اولديغنه رغما،
لهر ناهيله بر مانعده طولاي لهنوز كور اولما مالددر. قايدير معمه معناسني افاده ايدنه
(يَخْطَفُ) ^(۱۰) كلمه سنده، يك كوزل و لطيف بر بلاغت وارددر. شويلددر:

اَشْيَاكَ صورته يني آلوب كتر ملك ايجوه كوزك كوندر دياي خيال، اثنای راهده اشيایم... بخشمنده اول،
 بدنبه شيمك هاقار. او شيمك، قايجي بر قوسه بي، كوزده كي او ضيائي آلب، كوتورور.
 ويا كوزك شعاعی، اشيانك شعلایني آلوب كتر برسه، كيجه نك كوزي هلمنده اولامه شيمك لال سرعت
 صجوم ايدر، كوزك انده او شعلای آلب كوتورور. صانام ظلمتي قدير مقام اشيای كوستمه شيمك،
 او بدبختارون اشيای كورم لرينه راضي اولماديغنده، اونارن كوزلرينك شعاعنده او شعلای آلوب
 كوتورورور.

(عَبْرٌ) ^(۱) كلمه سه ترجيآ ذكر ايديلم (ابصارهم) ^(۲) عنواني، قرآنك بيه اينديلي قطعي
 برهانده قارشو كوزك كوستمه منافقارن بصيرت و قلبارنده كي كوتونيلريني و عمللريني
 ياد ايندير مقام شهر ايتك ايجوندر. زيرا كوز قلبك آينميدر. قلبك مضمرائي، كوزده كورونور.

(كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَافِهِ وَإِذَا ظَلَمَ عَلَيْهِ قَامُوا) ^(۳) بو آيتي تاسيل ايدمه كلمه كن اشارتلي:
 اول، بوجلام يينه متأنفه اولوب، ماقبليلام علاقه دار دگدر. آنجه سامعك خاطرينم كلمه
 شوؤالي جوابلانديرور.

[سؤال؟] اونارن مصيبي تبدل و تعدد ايندك، عجب اهرآيلي هالنده هالاري ناصل اولويور؟
 [الجواب] (شيمك ضيائيل بولاري كورونديلي زمانه يورور. ظلمت هولديلي زمانه
 طورور) ديه قرآن كريم، شوجلام ايلام سامعك او شهره سني ازاله ايتد.

[سؤال؟] (كُلَّمَا) ^(۴) استغراق و استتماري، يعني عموميت و دوامي افاده ايدمه برادندر.
 (إِذَا) ^(۵) ايسه، نه عموميتي و نه دوامي افاده ايتد. بو اعتبارله شيمك ضيالانديرمنده (كُلَّمَا) ^(۶) نك،
 ظلمتك هولديلمنده (إِذَا) ^(۷) نك قوللانيلارني نهيه بناءدور؟

[الجواب] اونارن ضيائيه فضيلته عرص و احتياجلاري اولديغي ايجوه، ان آذرب ضيائي بيلام فرصت
 يلوب قايرنمه ايتد مدظرين اشارتا، ضيلا اوزرنده (كُلَّمَا) ^(۸) استعمال ايديلمدر.

سببیت و منفعت دلالت ایدمه **(أَضَاءَ لَهُمْ)** ده کی **(ل)** حرفندمه آخلا شیایرکم، باییلحوم اوزره اولامه بر مصیبتزده، نفسم عائد شیایرده ماعدا هیچ بر شیئی دوشونمز. حتی قدرت الیه تک یطرحه حکمتلرایحومه طائنده نسرایتدیگی ضیانک منفعتی، تماماً کنذینه عائد اولدیغی و کنذیسی ایحومه کوندر یلدیگنی ظن ایدر.

ضیانک عدم دوامی یوزندمه سرعتی بر یورو یوسه ایله یوللرینه دوام ایتملری مقتضای حال و مقام ایله، سرعتی، عادی بر یورو یوشی افاده ایدمه **(مَسَّوْا)** تغییر، مصیبتک شدتده نشئت ایدمه ضعفیت یوزندمه، سرعت سیده قادر اولامدقارینه اشارتدر.

[سؤال؟] انلار یرده یوردطری کی، اولارک ده یوروملری یرده اولم لیدر. هالبولم **(فیه)** ده کی ضمیرک ضیایه راجع اولمی جهتله اولارک یوروملری ضیاده اولدیغی آخلا شیایر؟
[الجواب] اولارک ضیا خار جنده یوروملری مکنه اولمادیغی ایحومه، صانله ملافری و مدار حرکتلری بالان ضیایه منهدر.

(وَإِذَا) ده کی **(و)** یو جیلارک اولج کوردطری ظلمت مصیبتی تازه له مک ایحومه ایلنجی بر ظلمت دها عطف و علاوه ایدیلدیگن اشارتدر. **(إِذَا)** تک افاده ابتدایی جزئیت و قلت ایسه، یو جیلارک ظلمت قارشو بلمدطری نفرت و کوسردطری کورک شدتده، فلراً ظلمتی دوشونمدطری، آنجه علی الدوام ضیا ایحومه بر فرصت بکارگرکه، بردنره ظلمتک لهجومه مقروض قالدقارینه اشارتدر.

(أَظْلَهُ) تک برق اولامه اسنادی، برقک ضیا سنده صوکره لهجوم ایدمه ظلمتک، باشقه ظلمتارده شدید اولدیغنه اشارتدر. وکذا، مصیبتزده اولامه یو جیلارک تخیللرینه کوره، کویا برقک ضیا سنده صوکره شو بوشلفی طولدیرانه ظلمتار، لهیب برق آتشدن سونم سنده میدان طلمه دو مانلر اولدیغنه ده خیالی بر ایلمادر.

خبر ایحومه قوللانیلامه **(عَلَيْهِنَّ)** ده کی **(عَلَى)** طلمه سی، ظلمت مصیبتک تصادفی اولمایوب، آنجه اولارک جزای عمللری اولدیغنه اشارتدر. و مصیبتزده اولامه یو جیلارک، شو بوشلفی

طوبى لى لاهى، بتوبه انى لاهى چىرىنىڭ اولادى قىلىدۇ ۋە اولادى خىر ۋە بىرەك ايجومە كوندىرەلمەس.
اولاد قارىنى تىخىل ايتىدۇ كىرىم بىر مەزىر.

ظلمت چوگىدىكى ۋەقە سەۋىيەدە تۈرۈپ تېرىمىمىزنى ايجاب ايدىرگەن، (آياغى قالدۇر) مەغلنى
افادە ايدىم (قَامُوا) تەبىرى، مەيىپەك شەندە ۋە مەيىپەك چوۋە اوغراش قارىنىڭ، كۈچ
ۋە مەيىپەكنى ائىدىرەنە بىلەن بىر تەقۋىسى پىدا اولدىغىنە. ۋە ظلمەتكە ئاتى تەجۈمەنە تەكسىنەك آياغى
قالتۇرۇپ قالدۇرگەن، بىلەننى تۈرۈپتە قارىنىڭ ائىرىدۇ.

(وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ) بۇ جەملەدەكى كەلىمەلەرنىڭ ائىرىنىڭ كەلىمە:
اولادى جەملەردە كۈزىنى كۈز، قول قارىنى مەغلنىمىزنىڭ شەندە اولادى سەبەبىنىڭ كەلىمەلەردە سەۋىيە،
بۇ جەملەدە مەيىپەك مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ باغلايدۇ. سەۋىيە، اولادى جەملەردە عەففە ايدىم (و) عەففە،
سەبەبىنىڭ ائىرىدۇ تەقۋىسى ايدىم ۋە بتوبە سەبەبىنىڭ ۋە مەيىپەك اوزۇرىدە مەقەم ايدىم بۇ قەدەردە،
آنجۇم نەزەر مەيىپەك اولدىغىنە ائىرىدۇ.

(لَوْ) بۇ كەلىمەنىڭ تەفسىلىنىڭ قىياسىنىڭ شۇنداق تەۋىلە تەۋىلە بىلەن: مەيىپەكنىڭ
اولادى مەيىپەك، سەۋىيە ۋە مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ. ذەھاب، سەۋىيە ۋە مەيىپەكنىڭ
اولادىنىڭ بىلەن مەيىپەك بىلەن ۋە مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ. ۋەكە، مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ مەيىپەك سەبەبىنىڭ
ئىرىدە اولە، آنجۇم مەيىپەكنىڭ تەۋىلىنىڭ كۈز ۋە قول قارىنىڭ ائىرىدۇ مەيىپەك اولدىغىنە
ائىرىدۇ.

(شَاءَ) تەبىرى، مەيىپەك سەبەبىنىڭ باغلايدۇ مەيىپەك ۋە ارادەنىڭ اولدىغىنە دلالت ايدىم.
اولادى مەيىپەك تەۋىلىنىڭ ائىرىدۇ. سەبەبىنىڭ، قەدەردە نەزەر مەيىپەك مەيىپەك مەيىپەك
كۈزۈمىنىڭ ايجومە ۋە مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ.

(اللَّهُ) لەففىنىڭ مەيىپەكنىڭ ائىرىدۇ، خەلقنىڭ مەيىپەك سەبەبىنىڭ ائىرىدۇ ۋە مەيىپەكنىڭ
سەبەبىنىڭ ائىرىدۇ تەقۋىسى ايدىم بىر قەدەردە كۈزۈمىنىڭ ائىرىدۇ.

(شَاءَ) فەلەنك بىر مەيىپەك تەقۋىسى ايدىم بىر مەيىپەك، مەيىپەك ۋە ارادەنىڭ

طَعْنَانِكَ اِهْوَالَنَدِهِ مَتَأْتِ اَوْلَادِيغْنِه. و مَوْجُودَانِكَ صِفَاتِ الرَّهْبِيَّيْه تَأْتِرْلَرِي بُولُونْغَادِيغْنِه اِشَارَتَدَر.
 يَغْنِي بَشَرِكِ ارَادَهِي و سَائِرْ صِفَتَلَرِي، مَوْجُودَانِكَ حَسْبِ وَ قِيَمِ، يَوْطَلِكْ و كَوْحَقْلَكْ كَبِي اِهْوَالَنَدِهِ
 مَتَأْتِ اَوْلَدِيغْنِي كَبِي صِفَاتِ الرَّهْبِيَّيْه مَتَأْتِرْ اَوْلَاز. صِفَاتِ الرَّهْبِيَّيْه كُورَه لَهِييْ مَآوِيدَر.

كُوتُورْمَكْ مَعْنَايْ اِفَادَه اِيدِه (ذَهَبٌ^(۱)) دِه اَظْلَاشِييُورْكَمْ، اَسْبَابْ، مَسَبَّاتْ اَوْزَرَه مَلَطْ
 و مَسْتَوِي دَظْلَدَر. يَغْنِي اَسْبَابْكَ اَرْتِفَاعِي زَمَانَدَه، اَسْبَابْلَه بَاغْلِي و قَائِمْ اَوْلَاهِ مَسَبَّاتْكَ
 عَدَمْ دَرِيَا سَنَه دُوشْمِي اِهْتِمَالِي يَوْقَدَر. اَنْجُو اَسْبَابْكَ اَرْقِشْنَدَه هَاغْزْ بُولُونَامَه يَدِ قَدَرْتْ،
 اَوْ مَسَبَّاتْكَ مَحْفُظْ اِيدَر. و هَكَمَتِ الرَّهْبِيَّيْه مَوَازِنَه و نِظَامْ قَانُونِي مَوْجِبِي بِأَشَقْ مَوْقِعْلَرَه كُونَدَر،
 اِهْلَالْ اِيْتَمَزْ. اَوْتْ، حَرَارَتْ، صَوِي قَايِنَا تَقْلَه صَوِيكْ بَنِي سَنِي تَخْرِيْبْ اِيْتَدِيغْنِي زَمَانْ، اَوْ تَخْرِيْبْ
 نَتِيجَه ي وَجُودَه كَلَمَه بَخَارْ عَدَمْ كِيْتَمَزْ. بَلَلَه نِظَامَاتْ لِهَوَائِي مَوْجِبِي مَعْيَه بِرْ مَجْرَاهِ سَوِي اِيدِيلَر.
 و مَعْيَه بِرْ مَوْقِعْ هِيْقَارْ. اَمْرُ لَهِييْ اِنْتِظَارًا اُورَادَه طُورُور.

و كَذَا (ذَهَبٌ) تَغْيِيرْنَدِه اَظْلَاشِييُورْكَمْ، هَوَاسْ خُجْمِ دِيْنِيَا لَه دُويْغُولَرْ حَآغِرْ، كُورْ، جَلَامَه
 طَبِيعَتْنَه نَشْتْ اِيْتَمَزْ دَظْلَدَر. اَنْجُو اَوْ دُويْغُولَرْ، جَنَابْ هَقْدَه اِهْسَاسْ اِيدِيلَه لَهْدِي كُودَر.
 يَا اَللّٰهُ كُونْ، قَوْلَاهِ تَغْيِيرْلَرِي عَادِي بِرْ اِسْمَدَر.

و كَذَا (ذَهَبٌ) نَكْ حَرْفِ جَرِ اَوْلَاهِ (ب) اِيْلَه بِرْ اَبْرْ طَلْمَه سَنَدَه اَظْلَاشِييُورْكَمْ، مَسَبَّاتْ،
 اَسْبَابْنَه اَيْرِيلَدِيغْنِي زَمَانْ بَاشِي بُوْسَه يِرَاقِيْلَمَاز. يِيْنَه بِرْ نِظَامْ اَلْتَمَه اَلْيَنِيْر. هُونَامَه (ذَهَبٌ يَه)^(۲)
 بِرْ اَبْرَجَه كُوتُورْمَكْ مَعْنَايْ اِفَادَه اِيدَر. بِرْ اَبْرْ كُوتُورْمَكْ بِرْ شِي، حَآغِسْ، بَاشِي بُوْسَه
 يِرَاقِيْلَمَاز.

[اِفْطَارْ] سَمْعَكْ مَفْرُودْ اَوْلَادَوَه، بَصَرَكْ جَمْعْ اَوْلَادَوَه ذِكْرْلَرِي، اِيْتِيْلَه بِرْ، كُورُونْ
 هُويْ اَوْلَدِيغْنِه اِشَارَتَدَر. اَوْتْ، سَوِيْلَنِيْلَه سَوَزْ بِرْ بَرْ قَوْلَاغْ كِيْر، اَوِيْلَه اِيْتِيْلَه بِرْ. فَقَطْ
 هُويْ شِي بِرْ دَفْعَه بِأَقْحَمْلَه كُوزَه كُورُونُور.

(إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)^(۳) بُوْجَلَمَدَه كِي نَكَمْتْ لَرِ و اِشَارَتَلَرِ: اَوْلَا بُوْجَلَمَه، مَنَافَقْلَرِي و يُوْجَلَمَلَرِي
 اِسْتِيْلَا اِيدِه دَهْنَكْ حَقِيْقَتْ اَوْلَدِيغْنِه بِرْ فِذْلَاكْ و بِرْ خِلَاصَه دَر. و بُوْ خِلَاصَه دَه

آطلاشیارکم، یو جبارک اهوای منافقارک اهوای تمامیلہ تمیل ایندیگی و لهر بر هالاری یو جبارک
 هالارنده کوروندیگی بی، لهر بر ذره ده و لهر بر هالده قدرت الیه تنک ده تصرفی کورونور.
 تحقیقی افاده ایدم (۱) داخل اولدیغی حکمک ثابت و صابر صیلماز حقیقتارده اولدیغی
 دلالت ایندیگی بی، مسئلہک عظمتی و وسعتی و دقتی و نوع بشرک بوی مسئلہکده عاجز،
 ضعیف و قاصر اولدیغی مرزا گوستریور. یونان بوی یقینی مسئلہکده ترددی انتاج ایدم،
 آنجه و لهاردر. و لهاری تولید ایدم ضعیفیت، عجز، قصوردر. یونان ایسه انسانک طینتیلر
 یوغورولم صفتاردر.

(الله) لفظ جلالتک بورده صراحتاً ذکر ایدیلمی، یو جبارده کی حکمی اثبات ایدم دلیل اشارتدر.
 یونان بوی موجودات، تحت تصرفنده و دائره شمولنده بولونام قدرت، سائر صفتار بی الوهیتک
 لازم سیدر.

(علی) کلمه سندم آطلاشیارکم، عدمده اشیا بیقارانه قدرت، او اشیا بی محمل و باشی بوی
 یراقماز. آنجه حکمک مراقبسی و نظارتی آلتده تربیدر و ایندیر.

(کُلِّ) دانتدم آطلاشیارکم، اسبابک بوی اثری و حاصل بالمصدر دینیلر افعال اختیاریه
 ترتیب ایدم اثر، تماماً قدرت باغلبدر. موجوده و موجودات شی و اشیا دینیلمی، مثبت الیه تنک
 تعلیقده نشت ایندیگن نظر، (شیء) تعیرندم آطلاشیارکم، اشیا وجوده کلدکده
 صوکرده صانعده علاقسی کیلنر. وجودک تارزندم عبارت اولام بقالری ایچوم
 دائماً صانع محتاجدر.

(قادر) کلمه سن بدل، ثبوت و دوامی افاده ایدم (قدیر) صیغه سندم آطلاشیارکم،
 قدرت، مقدورات نسبتنده اولایوب، قدرتک دائره تصرفی یک کیندر. لکم قدرت، ذاتیدر،
 تغیری قبول اینر. لکم عین زمانده قدرت، لازمدر. زیاده و نقصانه اولماز. لکم قدرت
 رزاقه، غفار، محی، محبت بی صفات فعلیمکده مرجعی و میزاینر.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ هَ الَّذِي
 جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ
 فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ^(۱)

یعنی، ای انسانها! سزى و سزده اولیای یار دانه ربانزه عبادت ایدیلرله، تقوى مرتبه سینه
 واصل اولاسلر. وینیه ربانزه عبادت ایدیلرله، ارضی سزه دوشك یایدی. سماجی اولسلازه
 بنا ایتدی. و سجادیه صولری ایندیردی. و اونطهر سزله رزقه اولوم اوزره یرده میوه لری و سلا
 غدالری حیقارتدی. اولیه ایسه، الله مثل و شریک یایما ییلر. ییارسلرله، اللهده باشقه
 معبود و خالقار یوقدر.

[مقدمه] عقائدى و ایمانى حکماى قوی و ثابت قیامدار ملامت حاله لیرسه، آنجه عبادتدر.
 اوت، اللهک امرلرینی یا معقده و نهیارنده صافینقده عبارت اولسه عبادتله، وجدانی
 و عقای اولسه ایمانى حکماى تربیه و تقوی ایدیلرلر، اثرلری و تأثیرلری ضعیف قالیر. بو حاله
 عالم اسلامک حال حاضرده کی وضعیتی شاهدر.

و کذا عبادت، دنیا و آخرت عبادتله رینه وسیله اولدیغی کی، معاسه و معاده، یعنی دنیا و
 آخرت ایسلا رینی تنظیمه سیدر. و شخه و نوعی کمالاته واسطه در. و خالعه ایله عبادتله
 یکه یوکسه بر نسبت و شرفی بر رابطدر.

[عبادتک دنیا عبادتنه وسیله اولدیغی ایضاح ایدیه جهتله در]

[برسی] انلاه، بتوه هیوانانده ممتاز و مستثنا اولاروه، عجیب و لطیف بر مزاج ایله
 یارادیلشد. او مزاج یوزنده، انسانده چشید چشید میللر، آرزولر میدان طمشر. مثلا،
 انلاه ایستدیگی وقت، ان منتخب شیلری ایست. میل ایستدیگی وقت، ان کوزل شیلره
 میل ایدر. آرزو ایستدیگی وقت، ان زینتلی شیلری آرزو ایدر. یاشامعه فیهوشنده، انسانیت
 لایحه ان کوزل بر معیشت و بر شرفله یاشامعه ایست.

شوميلارلك اقتضاسى اوزرىنى، سيبىك وكيىبك و سائر حاجتلىرىنى، ايستىدىكى كوزل
 بر شعله ندرلك ايتك ايجوم، انسانك هوو صنعتاره احتياجى واردر. و او صنعتاره وقوفى
 اولاديفندى، ايناي جنيل تىرىك ماعى ايتك مجبوردر. و لهر بىسى، ثمره عيىل ارقداشنى مبادل
 صورتىلار ياردىمده بولونونلار، بوسايدىده احتياجلارنى تسويه ايدى يىلىنلار.

فقط انسانده كى قوه شهوي، قوه غضبي، قوه عقليه صانع طرفندى تحديدايدىلمىلىندى و
 انسانك جزؤ اختيارىيل ترقىنى تاسيس ايتك ايجوم بوقوتلار باشى بوسى براقىلىدىندى، معاملانده
 ظلم و تجاوزلر وقوع طير. بوجاوزلر او ظلمك ايجوم، جماعت انسانى، هالىشم لىرىك ثمره لىرى
 مبادل ايتكده عدالت محاجدر. لكه لهر فردك عقل، عدالتى ادرالده عاجز اولدىفندى، كلى بر
 عقل احتياج واردر، فردى، او كلى عقلده استفاده ايتىنلار. اويلا كلى بر عقل، آنجوم قانوم
 شطنده اولور. اويلا بر قانوم، آنجوم شريعدر.

صوكره، او شريعك تاثيرى، اجراسى، تطبيقى تاسيس ايدىبك بر مرجع و بر صاحب لازمدر.
 او مرجع و او صاحبده، آنجوم يىغىدر.

يىغىر اولامه ذاتك ده، ظاهرآ و باطنآ خلقه اولامه هالىتى دوام ايتدىمك ايجوم، مادى و معنوى
 بر علويت و بر امتيازده احتياجى اولدىكى كى، خالعه ايله اولامه درجه مناسبت و علاقه سنى كوسترمك
 ايجوم ده بر دليل احتياجى واردر. بويلا بر دليل ده، آنجوم معجزه كردر.

صوكره، جناب حقك امر لىرىنى و نصايرىنى اطاعت و انقيادى تاسيس و تاسيس ايتك ايجوم،
 صانعك عظمتى ذهنارده تثبيت ايتك احتياج واردر. بوتثبيت ده، آنجوم عقائد ايله،
 يعنى اعظم ايمانىنك تجلىيل اولور. اعظم ايمانىنك تقويم و انكشاف ايتدىلمى ده،
 آنجوم نلور ايله تجدد ايدى عبادتله اولور.

[اينجى] عبادت، فكرلى صانع هالىم هوو ايتك ايجوندر. عبده صانع هالىم اولامه توغهى،
 اطاعت و انقيادى نتاج ايدر. اطاعت و انقياد ايس، عبدى انتظام المل آلتى اذغال ايدر.
 عبده انتظام آلتى كرميلار و نظام اتباع ايتيلار، هالىك سى تحقيق ايدر. هالىت ايس،
 طائىن صحيفه لىرنده يارلايلا صنعت نقشلىرنده تبارز ايدر.

[**اولیٰ**] انسا، انتال کی، بتوہ خلقک نظامرین و فطرتک قانونرین و کائناتک
 نوامیس الہیہک شعاعرین بر مرکزدر. بناء علیہ، انسانک او قانونارہ انتساب و ارتباط اتمی و او
 ناموسک انتقارین یا یثوب تمک اتمی لازمدر کہ، عمومی جریانی تأمیم اتمیہ. و طبقان عالمہ
 دوراہ ایدہ طولابارک حرکتارین مخالفہ، او طولابارک جرحاری آلتدہ ازیمہ سیم. بودہ آنجم
 او امر و نواہیدہ عبارت اولامہ عبادتہ اولور.

[**درجی**] امری امتثال، خیاردمہ اجتناب اتمک سایہ بندہ، بر فرد، لہیئت اجتماعیہ ہومہ
 مرتبہ کم نسبت پیدا ایدہ و علاقہ دار اولور. بالخاصہ احکام دینی و مصالح عمومیہ خصوصندہ بر فرد،
 بر نوع ہائیکہ کمر. یعنی یک ہومہ حقوقار، حیثیتار، ارشادار، تعلیمار، اصلاحکار کی و وظیفہ
 بر شخصہ یوطنیر. اگر او امری امتثال، نواہیدہ اجتناب ایدہ او شخص اولامہ، او وظیفہ بر تماماً
 یا بحال اولور.

[**شخصی**] انسا، اسلامیت سایہ بندہ، عبادت سائقہ بتوہ مسلمانارہ قار و ثابت بر
 مناسبت پیدا ایدہ. وقوی بر ارتباط و باغلیا جم الہ ایدہ. بونارایس، صار صیالحماز بر اخوت، حقیقی
 بر محبت سبب اولور. ذاتاً لہیئت اجتماعیہک لمالہ و رقیبہ مقدم واک برنجی باصلا مافار،
 اخوت ایلہ محبتدر.

[عبادتک شخصی کمالات سبب اولدیفک ایضاً کمالی]

انسا، جسماً کومک و ضعیف، لہم عاجز و ملقار بری، حیوانانہ عدایدیلدی حالہ، یک یولک بر
 روحی طاشیور. و یک یولک بر استعدادہ ماللدر. و ہر ایدیلن در جہدہ میلاری وارددر. و غیر متناہی
 املار صاعیدر. و عدایدیلن فاکر کی وارددر. و غیر محدود شہویہ و غضبیہ کی قوتاری وارددر. و اوایلہ
 عجائب بر یارادیلشی وارددر کہ، حاکمہ بتوہ انواعارہ و علمارہ فہرستہ اولار و ہر یارادیلشددر.

ایستہ بویلہ بر انسانک او یولک روحی انبساط ایتدیرہ، عبادتدر. استعدادرینی آنکلاف ایتدیرہ، عبادتدر.
 میلارینی تمیز و تنزیہ ایتدیرہ، عبادتدر. املارینی تحققہ ایتدیرہ، عبادتدر. فاکرینی توسیع و انتظام
 آلتہ آلام، عبادتدر. شہویہ و غضبیہ قوتارینی حد آلتہ آلام، عبادتدر. ظاہری و باطنی

عضولرینی تقویہ ایدیم دو بغولرینی تعالیٰ ایتدیریم، عبادتدر. انسانیم طبیعت پاصهارینی ازاله ایدیم، عبادتدر. انسانی مقدر اولام کمالاته یتیشدیریم، عبادتدر. عبادایله معبود آراسنده ان یولک و ان لطیف اولام نسبت انجم عبادتدر. اوت، کمالات بشریم ذک ان یولگی شونیت و مناسبتدر. [**افطار**] عبادتک روحی، اخلاصدر. اخلاص ایسه، یاییلام عبادتک یاللز امر ایدیلدیگی احوه یایلمیدر. اگر باشق بر حکمت و بر فائده عبادت علته کوستریلسر، او عبادت باطلدر. یاللز فائده لر، حکمتار مرجح اولدیلیلر، علته اولامازلر.

قرآن کریم، وقتاکه [**يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا**]^(۱) الخزه. امر یایله انسانلری عبادت دعوت ایتدی. صانله لایه حال ایله، نه احوه عبادت یایلم؟ علته ندر؟ دیر صور اولام سؤالی، قرآن کریم [**رَبِّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ**]^(۲) جمله لر یایله جوابلاندیرمعه اوزره، صانعک وجود و وهدتنه دائر برهانلری ذکر ایتلمه باشادی.

[**مقدمه**] آتک دومان اولام دلالتی کی، مؤثرده اثره یاییلام استدلال [**برهان لپی**] دخیلدیگی کی. دومانک آت اولام دلالتی کی، اثرده مؤثره اولام استدلالده [**برهان لپی**] دینیر. برهان لپی، شبهه لردیه داها ساهدر.

بو آتک، صانعک وجود و وهدتنه اشارت ایدیه دیلارلرندیه بری ده [**عنایت دلیلی**] در. بودلیل، طئانی و طئانک اجزاسنی و انواعنی اختلافده، اختلافده، طاعیلهمقدمه قورتاروب، بنوه فصوصهاتی انتظام آتلمه لفظ طئانه حیات ویریه نظامده عبارتدر. بنوه مصالحتارک، حکمتارک، فائده لرک، منفعتارک منشی، بو نظامدر. منفعتارده، مصالحتارده بحث ایدیه بنوه آیات قرآنیه، بو نظام اوزرینه یورو یور. و بو نظامک تجلیسنه مظهردر. بناء علییه بنوه مصالحتک، فوائدک و منافعتک مرجعی اولام و طئانه حیات ویریه بو نظام، البته و البته بو نظامک وجودینه دلالت ایتدیگی کی. او ناظمک قصد و حکمتنه ده دلالت ایتلمه، کور تصادفک و همایینی نفی ایدر.

ای انسان! اگر سنه فکره، نظر شو یونک نظام بولمقدمه عاجزایسه واستقرای نام ایله، یعنی عمومی بر آشدیم ایله ده اونظامی الهه ایتمه قادر دظلمه، انلانک تدفعه افکار دینیه فکرینک برشمه سنده طوغامه ونوع بشرک هواشی (یعنی دویغولری) حکمنده اولامه فنویه ایله طئانه باقه وصحیفه لرینی اوقوله، عقلاری هیرنده یراقامه او یونک نظامی کوره سه.

اون، طئانک لهر نوعه دائر برقه تشکل ایتمه ویا ایتمده در. فکارایسه، قواعد طیه ده عبارتدر. قاعده نه طیتی ایسه، نظامک یونک طئانه وکوزلانه دلالت ایدر. زیر نظامی اولایانک، طیتی اولاماز. مثلاً، لهر عالمک باشنده بیاض برعکاس وار. طیتیه سویلنیه شو حکم، علما نوعنده انتظامک بولونم باقار. اولیه ایسه، عمومی بر تفتیش نتیجه سنده فنویه کونیم ده لهر بری، قاعده لرینک طیتیه طئانه یونک بر نظامک بولونم بر دلیلدر.

ولهر برقه نوری بر برهاله اولوب، موهودانک سلمه کونده صالقیلارکی اصیلوب صالانامه مصلحت ثمره لرینی واهوالک دگیشم سنده کیزی اولامه فائده لری کوسر وکلام، صانعک قصد و حکمتی اعلامه ایسیورلر. عاداتا وکهم شیطانلرینی طردایتک ایچوه لهر برقن، بر رنجم ثاقبدر. یعنی باطل ولهماری دلوب یاقامه بر ییلدیزدرلر.

ای آرقداسه! اونظامی بولوم ایچوه عموم طئانی آراشدیر مقدمه ایسه، شو مثال دقت ایت، مطلوبک حاصل اولور.

کوزایله کورونمین بر میاروب، بر هیوانچه، کوهو طایله برابر یک اینجه و غریب بر عالینه الهی بی هاویدر. او عالینه ممکناتده اولدیغنده، وجود و عدمی متساویدر. علتز وجوده کلمی محالدر. او عالینه نه بر علتده وجوده طدیانی ضروریدر. او علت ایسه، اسباب طبیعی دظدر. هونامه او عالینه ده کی اینجه نظام بر علمک و بر شعورک اثریدر. اسباب طبیعی ایسه، علمز شعورز جامه شیاردر. عقلاری هیرنده یراقامه او اینجه عالینه نه اسباب طبیعی ده نشئت ابتدائی ادعا ایده آدم، اسبابک لهر بر زره نه افلاطونک شعورینی، جالینوسک حکمتی اعطایتمه برابر، اوزرات آراسنده بر مخایره نه ده موهودا وطنی اعتقاد ایتملیدر. بوا یسه اولیه بر سطره واولیه بر خرافه درلر، مشهور سوفطانی بی یلمه اوتاندیر یور.

مع لهذا اسباب ماديه ده اساس اتخاذ ايديله قوه جاذبه ايله قوه دافعه نك انقسام قابليت اولمايه بر جزوه بلده اجتماعي التزام ايديله. حالوكه بونا بر برين ضد اولد قلنده، اجتماعي جائز دطر.

فقط جاذبه و دافع قانونلنده مقصد، عادات الله ايله تعير ايديله قوانينه الريه ايسر و طبيعه نسيه ايديله شريعت فطريه ايسر، جائزدر. لکه قانونلنده طبيعت، وجود ذهنيده و وجود خارجي، امور اعتباريه ده امور حقيقيه، آلت اولقده مؤثر اولغه هيچم شريطه مقبولدر. عکس تقديرده جائز دطر، مردوددر.

ای آفرنده! مثال اولاره کوسر ديلم او کوهک خرده بيني حيوانجفك، يعني ميغروبك يون فابريقه سنده كي نظام و انتظامي عقلك ايله کورديلم تقديرده باشي قالير، طئانه باه. ايسر اولله، طئانه وضوح و ظهوري نسبتده او يولك نظامي، طئانه صحيفه لرنده يك ظاهر و اوقوناقي بر شطره کوروب او قوياحقك.

ای آفرنده! طئانه صحيفه لرنده [دليل العنايه] ايله آليلاه نظام علاند آيتلري او قوياحق ايسر، صفت علامده طهر قرآن عظيم الشانك آيتلرين باقله، انسانلري تقاره دعوت ايدير بويه آيتلري، شو دليل العنايه بي توحيد ايدير. و نعمتلري و فائدهلري صابانه آيتلري دخی دليل العنايه دينيله او يولك نظامك ثمره لرنده بحث ايدير.

از جمله، بحشه بولونديغز شوايت (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فَرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ) ^(۱) جمله لريله، او نظامك فائده لرني و نعمتلريني قوياحق انسانلره ويريور.

[دليل اختراعي] مذکور آيتك صانعك وجود و هدين اشارت ايدير دليللرندنه بری ده (الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) ^(۲) جملهيله اشارت ايتديكي [دليل اختراعي] در. دليل اختراعينك خلاصه شويه ايضاح ايديله بيلير:

جناب هو، فصوي اثرلرينه منأ و كندينه لايحه كمالسته مأخذ اولوه اوزره، لهر خرده و لهر نوعه خاص و مستقل بر وجود و يرشدر. ليح بر نوع، ازل جھنم صوكر اولاره اوزانوب كيتير.

هونله بتوه انواع، امكانده وهوب دائره نه هيقمائلدر. و تسلسلك ده باطل اولديغي ميدانده در. و عالمده كورونه شو تغير و تبدل ايله بر قسم ايشانك حدودي، يعني يكي وهوبده طديلي كوز ايله كورونويور. كذا بر قسمك ده حدودي، ضرورت عقليم ايله ثابتدر. ديمك لهج بر شئك ازليتي جهتنه كيديله مز.

و كذا، علم الحيوانات و علم النباتانده اثبات ايديلديكي بي، انواعك حاييسي ايلي يوزيله بالغير. بو نوعلار ايجوم بر اول آدم و بر اول بابا لادعدر. بو اول بابالرك و آدمرك دائره وهوبده اولايوب، آنجه مملكتانده اولدقارينه نظر، جه حال واسطه سن، قدرت الهيدمه وهوبده طديلي ضروريدير. هونله بو نوعلرك تسلسلي، يعني صوكس اوزانوب كيتمركي باطلدر. و كذا، بعضه نوعلرك باشق نوعلرده هولو طلمركي توهمي ده باطلدر. هونله ايلي نوعده طومه نوع، على الاكثر يا عقيدر و يانلي انقطاعه اوغرار. اويله اولاده نوع، تناسل ايله بر سلسلك باشي اولاماز.

[خلاصه] بشريتك و سائر حيواناتك تشكيل ايندطري سلسلرك مبدئي، ان باشده بر باباده كيديلديكي بي. ان نهيتم ده صوك بر اوغولده كيهوب بيته جلددر. اوت، شعورسن، اختيارسن، جامد، بيض اولاده اسباب طبيعته نك، بتوه عقللري حيرته يرافاه او انواع سلسلركينك ايجادين قابليتي اولديغي، دائره امكانده خارجدر. و كذا، قدرت معجزه كنده بر نقشه غريب و بر صنعت عجيب طائيه او انواع اهتوا ايندطري افرادك ده، افترا علميني و ياراديليشلريني او اسباب اسناد ايتلك، يالانز بر محاللك دگل، محاللك ان خرافه سيدر. بناء عليه، او سلسلركي تشكيل اينده انواع ايله افراي، حدود و امكانه سانيه خالقارينك وهوب وهوبين قطعي بر شهادتله شهادت ايدويور.

[سؤال؟] بتوه سلسلرك خالقك وهوب وهوبين قطعي شهادتلكي كوز اولنده اولديغي حالده، بعضه انسانلرك ماده ايله، ماده نك حركتلك ازليتي جهتنه ذاهب اولمقل ضلالت و شد طارينك اسبابي نه دندر؟

[الجواب] قصدی و دقتی دقتی و دقتی بر نظر، محال و باطل، محال نظریه باقی بماند.
مثلاً، بر بایرام آقایی، کوکده ای و هلالی آریاندر اچنده اختیار بر ذات بولونور. بوزات، کوکده کی
هلالی کورمک اچومه بنومه قصد و دقتی نظری کوکده توجیه ایدوب هلالی آریاندر مقار
مغول ایله، کوزینک کیریکطرنده اوزانامه و کوزینک هدقسی اوزرینه الیه بیاض بر قیل
ناصله کوزینه ایلشیر. اوزات، در حال هلالی کوردم دی. ایته بو کوردیلم ایدر! دیه
حکم ایدر.

ایته سطحی و دقتی نظری، بوی خطاره دوشدطری کی، یونسک برهوه و مارم بر ماهیت
مالک اولامه اناسه، قصدی و دقتی ایله دائما هو و حقیقی آریله، بعضاً سطحی و دقتی
بر نظر باطل باقار. او باطل ده اختیار، طلب، دعوتی فارینه طایر. فاریده چارناچار
آیر، صادقار. او باطلی یا واسه قبول ایدر. تصدیقنه مظهر اولور. فقط اوندک او
باطلی قبولی و تصدیقی، بنومه حکمتارک مرجعی اولامه نظام عالمده غفلت ایتندنه و ماده ایله
حرکتیک ازلیته ضد اولدیغه کورلک کوسردیلندنه ایلری طمئدرک، شو غریب نقاری و عجیب
صنعت اثرکرینی اسباب جامده یه اسناد ایتک مجبوریتیه او ضلالتله

دوشمادور.

هئیه چهریک دیدیگی کی، آثار مدنیته مزین و بنومه زینتاره مشتمل بر آوه کیره بر آدم، او صاحبی
کوره مدیلمدنه، اوزینی، اولاساتی تصادف و طبیعت اسناد ایتک مجبور اولمدر.
کذلک، نظام علمده کی بنومه حکمتارک، فائده لرن تام بر اختیاره و شامل بر علم و حکم بر قدرته
یایدقاری شهادتنه غفلت ایدم غافلار، سطحی نظرلرنج، تأثیر حقیقی بی اسباب جامده یه ویرمه
مجبور قالمادور.

ای آرقاسه! جناب عقل یک اینجه آثار صنعتندنه و یک یونسک عجائب قدرندنه صرف نظر
ایدک، بالذات طبیعت دینیله شو آثار و اسبابده ال ظاهر اولامه انعطاس و ارتسام کیفیندنه
باجه. مثلاً بر آیینی سمایه قارشو طوندیفک زمانه، سمای ارتفاعیه، نقشاریه، یلدریزیله

جلب ایدوب، آینه ده انعطاس و ارتسام ایندیرمه علت مؤثره نك، آینه نك یوزنده کی خاصیت اولدیغنه قناعت حاصل ایده یلیرمیک؟ هاشا! و یا خود حقیقته بر امر و تمهید عبارت اولامه جاذبه عمومی نك، ارعه ایله یلیریزی شو بوشلقده منتظماً تحریک و تدویرینه علت مؤثره اولار و تلقی و قبول ایده یلیرمیک؟ هاشا! بونا آنجه شرط و سبب اولایلیر، علت مؤثره اولامازلر.

[خلاصه] اناس، علمی و غیر قصدی بر نظر باطل و محال بر شیء باقیدی زمام، حقیقی علتی بولامدیغی تقدیرده، چارناچار حجتیه و یا ممکنه قائل اولما قبول اتمی احتمالی وارد. فقط طالب و مشتری صفتیه، قصداً، دقتاً، بالذات باقاعوم اولور، اونلارک حاکمیات دیدکاری او باطل مسئله لیه برینمده قبول اتمز. آنجه بویه یلیرلرک حکمتی و حکمانک عقللرینی ذره کرده فرسه انتظام الیها نه قبول ایدر.

[سؤال؟] اونلارک دائماً افتخارله بحث ایندکاری طبیعت و نوامیس و قوی دیدکاری شیار نه لردرک، اونلار کندیلرینی اونلارک اقناعه چالیشیورلر؟

[الجواب] اونلارک طبیعت دیدکاری شی، بر مطبوعه، طابع دطرد، طابع ایسم، آنجه قدرته. قانوندر، قوت دطرد، قوت، آنجه قدرته در. یا خود، ناصحلام یلیرلر شریعت، انالارده صدور ایدمه افعال اختیاریه بر نظام و بر انتظام آلت الوب تحدید ایدمه قاعده لری خلاصه سیدر. و یا دولته ایلرینی تنظیم ایدمه نظاملرک، دستورلرک، قانونلرک مجموع سیدر. كذلك، طبیعت دینیه شی ده، عالم شهادتک عضولرندمه و اجزالرندمه صدور ایدمه افعال آراسنده بر نظام و بر انتظامی ایقاع ایدمه الهی بر شریعت فطریه در.

بناءً علیهم، شریعت ایله دولت نظامی معقول و اعتباری امرلرده اولدقاری کبی. طبیعت دخی اعتباری بر امر اولوب، خلقتده، یعنی یارادیلشده هاری اولامه عادات اللهده عبارتدر. اما طبیعتک بر موهود خارجی اولدیغنی توکم ایتک، بر فرق عاکرک ادماه و تعلیم اثناسنده یایدقاری او منتظم حرکتلرینی کوره بر وحشیک، او فرق عاکرک آرازنده کی او نظامی اداره ایدمه

و اوناى بر برينه باغلايام يك عجيب بر ايدى، ديم و شيجه اينديكى و هم بآزى. بناءً عليه، و هداى و
 عقلى و شى اولام بر آدم، سطحى و نبعى بر نظر، دوام و استمرارى محافظه ايدى طبيعتك مؤثر
 بر موجود خارجى اولديغنى احتمال ويره يبار. خلاصه، طبيعت، اللهك صنعتى و شريعت فطريه سيدر.
 نواميس ايسه، اوناك مسلم لريدر. قوتى دخی او مسلم لرک حاكم لريدر.

شيمدى توحيد كجيورز. قرآن كريم، صانعك و هدتى دائر دليلارده لهنج بر شى ترك اينتمه صدر.
 بالخاصه، ارض و سماده اللهده باشق لكهار اولسه اولسه ايدىبار، شو كورونه انتظام فاده
 اوغاردى، معناسنده اولامه (لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَاءُ اللَّهِ لَفَسَدَتَا^(۱)) آيتك تفنن اينديكى
 (برهان التمايع) صانعك واحد و مستقل اولديغنى طافى بر دليلدر. واستقلاليت، الوهيتك
 ذاتى بر خاصه سى و ضرورى بر لازمى اولديغنى نورلى بر برهاندر.

اى آرقداسه! بحنده بولونديغنى آيتك اولنده بولونان (اعبدوا^(۲)) امرى، اَيْنِ عَبَّاسك تفسيرينه
 نظرًا، اناى توحيد دعوت ايدى بر امردر. وعين زمانده بو آيت، لهيتت مجموعيه سيله توحيد
 اشارت ايدى يك لطيف و كوزل بر برهانى تفنن اينتمدر. شويلاكم:

نوع بشر ايله سائر حيواناتك مدار معيشتارى اولامه ثمراتك توليدى ايجومه، ارضه ايله سما
 آراسنده كى معاونت و مناسبلى. و آثار عالمك بر برينه مشاجهتلى. و اطراف عالمك بر بويله
 قوجا قلاشملى. و بر بينك النى طوب احتياجارينى تأميه اينتملى. و يك دييارينك سؤالن جواب
 و يروب يارديمن قوشملى. و تماميله بر نقطه واحده يه باقملى. و بر نظام واحدك محورى اوستنده
 حركت اينتملى كى عالملى هاوى اولامه بويله غريب بر مالكينه، صاحب و صانعك بر اولديغنى قطعى
 بر شهادتله اعلامه اينتملى برابر. لهنج بر شيدى صانعك و هدتى دلالت ايدى بر آيت و بر علامت واردر.
 معناسنده اولامه شوييله طنين انداز اوليورلر.

[وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَذَكَّرُ عَلَیْكَ وَاحِدٌ^(۳)]

ای آقداسه! صانع ذوالجلال واحد و واجب الوجود اولیغی کی، بتوه صفات کمالیه ایله ده متصفدر.
 زیرا عالمده و مصنوعاته بولوناه کمالات، تمامیه صانعک کمالنده تجلی ایدیه کوللنده مقتبدر.
 اولیه ایسه، صانعه بولونان جمال، کمال، همه عموم کائناته بولوناه عموم جماللرده، کماللرده،
 هنلرده غیر متناهی درجه لر یوکسدر. زیرا اهانه، انعام ایدنک ثروتنده طوغار. و ثروت
 دلایلدر. ایجاد ایدنک وجودین دلالت ایدر. ایجاد، موجبک وجودین برهاندر. وریله همه،
 ویرنک هنن دلایلدر.

وکنه، صانع ذوالجلال، بتوه نواقصده پاک و مزه در. هونله نقصانیت، مادیاتک ماهیتلرنده کی
 استعدادک قلتنده ایلری طیر. هالبولک جناب صه مادیاتده دگدر. وکنه، صانع قدیم ازلی،
 کائناتک اهتوا ایتدیگی اشیانک جسمیت، جهنیت، تغیر، تحملن کی استلزام ایتدیری لوازم و اوصافده
 بری و مزه در. قرآن کریم شوائکی حقیقه (اللهه مثل یایمایک) معنانه اولده
 (فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا) آیتیه اشارت ایتدیر.

[دیل امکان] بوائیک صانعک وجودین اشارت ایدیه دلایلرنده برسی ده [دیل امکان] درک،
 (وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ) آیتیه اشارت ایدیلدیر. بودلیلک خلاصه سی:
 کائناتک اهتوا ایتدیگی ذره لرده هر بیرینک کون ذاتنده و کون صفاتنده، کون اهلنده و کون
 وجودنده غیر متناهی امکانه، احتماله، مصلطانه، بولار، قانونلر وارکله، بدنبه او ذره غیر متناهی
 بوللرده معین بر بولر سلوک ایدر. و غیر محدود حاللرده بر وضعیه کیرر. و غیر محدود
 صفتلرده بر صفته و صفلانیه. و طوغریجه، بر قانونه اوزرین مقدر بر مقصده حرکت باشلار.
 و وظیفه اولارده عهده سنه وریله هر هانکی بر حکمت و بر مصلحتی در حال انتاج ایدرک،
 او حکمت و او مصلحتک معلوم کاسی، آنجه او ذره نکه او حید حرکتیه اولدیلر. عجب
 او قدر بولار و احتماله آراشده او ذره نکه ماجرایی، لسانه هالیه، صانعک قصد و حکمتنه
 دلالت ایتدیر؟

ايشه لهر بذرده، مستقلاً، كندى با شيلا صانعك و بودينه دلالت اينديكى كى، كوچك بيون لهر هانلى
 بر تشكلم كيررس ويا هانلى بر مركبه جزؤ اولورس، كيرديكى و جزؤ اولديكى او مقاملرده قرانديكى نسيبه
 كوره صانعك اولاره دلالتى محافظه ايدر.

بو آيتك ماقبليله جهت ارتباط طابع: وقتاكم قرآن كريم، برنجيسى متقى مؤمنلر، اينجيسى عبادلى
 كافرلر، او هنجيسى ايلي يوزلى منافقار اولور اوزره انسانلر اوج قسمه آيردى. و آرا لرنده تقسيمات
 و تشكلات ياپدى. و لهر بر قسمك صفتنى و عاقبتنى بيله ايتدى. صوكره (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا^(۱))
 آيتيله، لهر اوج قسمه توبيه خطاب ايدرك، اولارى عبادته امر و دعوت ايتدى. ديمك بو آيتك اولكى
 آيتاره ترتيبى و اولارى تعقيب ايتتى، غانه و بنانك، مهندسك قروكيسن و عملك علمه و قفنانك
 قدره ترتيبى و برينى تعقيب ايتلر كيدر.

اون، اولكى آيتلرده ياييلايه تشكلات و تقيماتيه صوكره، بو آيتده، عبادت بناسنك ياييلايه سنه
 امر ايديلمسدر. و آيتلرده ويريله ييلكى و معلوماتيه صوكره، بو آيتده، عمل و عبادته امر ايديلمسدر.
 و اوللرده يازيلايه صفتلره و استحقاقاره كوره، بوراده امر و نصيهار ييله هاملر ويريلمسدر.
 و لذا، اولكى آيتلرده انسانلر تقيماتى، احوالى و صفاتى ذكر ايديلدكسه صوكره، مقامك اقتضاسيله
 بو آيت اولارى تعقيب ايتمسدر.

وقتاكم قرآن كريم، انسانلر لهر اوج فرقهنده بحث ايتدى. و لهر بر فرقنك صفتنى و عاقبتنى سويلدى.
 سامعك آرزوى و مقامك اقتضاسى اوزرين، قرآن كريم غيبده خطاب انتقال ايدرك اوللره قارشو
 شو فطابده بولوندى. اون، بعضه آمار هقنده غائبانه قونوشانلر بالآخره قونوشم لرين خطاب
 چورم لرنده سويلمجه بر نلته عموم واردر.

مثلا، بر شخصك ايله لنده ويا فنا لگنده بحث ايديلركه، كرك قونوشانده، كرك ديكلرينده
 يا خيسه ويا تلصيه ايجوه بر ميل اويانير. صوكره كيت كيده او ميل اويله كب شدت ايدركه، صاهيبنى
 او شخصلر كوروشدروب شفاها قونوشم قوتلى بر آرزو اويانديرر. بوراده سامعك اوميلارينى
 تطمين ايتمك، مقامك اقتضاسى اوزرين قرآن كريم، اولارى سامعك مضمورينه كوتوروب، كنديلارينه
 خطاب ييله توبيه كلام ايتمسدر.

بُوَآتِهِ، غیبیه خطاب ایدیه التفات و انتقالده خصوصاً برناتیده وارد رکن، عبادتله
یا بیلایه تکلیفده حاصل اولایه مَقَّتْ، خطاب الیهیده نَسْتِ ایدیه ذوم و لذتله قارشیلایمیر.
عبادت انسانده آخیر طلمز.

وَلَا، خطاب صورتیه عبادتی تکلیف ایتله، عبدایله خالعه آراسنده واسطه اولمادیغه
اشارتدر.

ای آرقداسه! بُوَآتیک جمیع لرینی بر بیلایه نظم ایدیه مناسبکار ایسه: **(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا^(۱))** جمیع سنده
اولایه امر و خطاب، ذکر ی کجه لهر اوچ فرق فی تشبیل ایدیه مؤمنلرک، کافرلرک و منافقلرک ماضی،
حال و استقبالده وجوده کامسه و یا کلمه کج بتونه افراد لرینی اعتوا ایدیه طبقه کجه خطابدر.
بناءً علیه **(اعْبُدُوا^(۲))** و اوینک مرجعنده داخل اولایه کامل مؤمنلره کوره **(اعْبُدُوا)** عبادت
دوام و ثبات ایتلام امردر. اورتیه درجه ده کی مؤمنلره نظراً، عبادتک آرتیریلیمه امردر. کافرلره کوره،
عبادتک شرطی اولایه ایمانه و توحیدایله عبادتک یا بیلیمه امردر. منافقلره نظراً، اخلاصه امردر.
بناءً علیه **(اعْبُدُوا)** نکه افاده ایتدیگی عبادت، مقلّفینه کوره مشترک معنوی
حاکمنده در.

(رَبَّكُمْ^(۳)) یعنی سزی تربیه ایدیه و یوتیه، رباندر. و سزک مربیان، رباندر. اولایله ایسه، سزده
ربانزه عبادت ایتظام عبد اولیکاز.

ای آرقداسه! وقتانکه قرآن کریم، عبادتی امر ایتدی. عبادت ایسه، اوچ شیده صوکره اولاییلر.
برنجیسی، معبودک موهود اولمیدر. ایلنجیسی، معبودک واحد اولمیدر. اوینجیسی، معبودک عبادت
استحقاقی بولونمیدر.

قرآن کریم، بو اوچ مقدر سؤال اشارت ایتظام برابر، شرط لرینک دلیللرینده ذکر ایدر کجه، معبودک
وهودینه دائر اولایه دلیللری ایلی قسم آیرمدر. بریسی، خارجده آیینان دلیللردر کجه، بوک آفاق
دینیلر. ایلنجیسی، انسانلرک نفسلرینده آیینانه برهانلردر. بوک انفسی تسبییه ایدیلر. انفسی
اولایه قسمی ده، بری نفسی، دیگری اصولی اولو اوزره ایلی قسم تقسیم ایتمدر.

دینک، معبودک و یهودینه اوج درلودیل واردر. او دلیلمارده آفاقی، نفسی، اصولیدر لر. اولاً، ان ظاهر
 واثیقین اولاه نفسی دلیل (الَّذِي خَلَقَكُمْ) ^(۱) جمله سیله، اصولی دلیل (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) ^(۲)
 جمله سیله اشارت ایتدر. صوکره عبادت انسانک خلقت و یارادیلیمارینه تعلیمه
 ایدیلیمدر.

عبادتک خلقت بشره تربی الیمی شیده ایلمی طیر. یا انسانلر ایلمک یارادیلیمدره عبادته
 استعدادی و تقوایه قابیلیتی اولارده یارادیلیمدر. و استعدادی و او قابیلیتی اولارده کورمه،
 اولارک عبادت و تقوی و وظیفه لرینی کوره جملارینی قویاً امیدایدر. و یا خود انسانلرک خلقتنده
 و مأمور اولدقاری و وظیفه ده و توجّه ایتدقاری کمالده مقصد، عبادتک کمالی اولاه تقوادر.
 (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) ^(۷) توجملر، هر ایلمی نقطه ییده تطبیق ایدیلیمایر. یعنی استعداد و قابیلیتمارده
 آلیله و یا وظیفه و خلقتارده قصد ایدیلیمه تقوایه قوه ده فعله میقاریلمی
 لازمدر.

صوکره، قرآن کریمده معبودک و یهودینه عائد آفاقی دلیلمارک ان قریبنه (جَعَلْ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا) ^(۴)
 جمله سیله اشارت ایدیلیمدر. و بواسطه ایتدنه، ارضک بو شطه کتیریلیمیه نوع بشره و سایر حیواناته
 قابل کمال اولارده حاضر بولوندریلیمی، آنجه اللهک جعلیه اولوب، طبیعتک و اسبابک تأثیریه
 اولمادیغنه برمز واردر. چونکه تأثیر حقیقتک اسباب ویریلیمی بر نوع شکردر.

(وَالسَّمَاءَ بِنَاءً) ^(۵) جمله سیله، صانعک و یهودینه اولاه آفاقی دلیلمارده ان بیط واک بولسینه اشارت
 ایدیلیمدر.

صوکره مرکبات و موالیدک و یهود صانع و جه دلالتلارینه (وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ) ^(۶) الخیره جمله سیله اشارت
 ایدیلیمدر.

صوکره کجه دلیلمارک هر برسی، علی الانفراد، یعنی بر بر صانعک و یهودینه دلالت ایتدیلمی کی،
 هیئت مجموعی ده صانعک و هدینه اشارتدر. صوکره نعمتارک منشی و منبعی اولاده عالمک
 نظامنه اشارت ایدیه او جمله لارک صورت تربیی (رِزْقًا لَّكُمْ) ^(۷) جمله سنک ایتدیلمی دلالتلیم برابر،

معبودك عبادت مستحقه اولديغنه دلالت ايدور. هونام عبادت، شكر دور. شكر، منعم ايديلور. يعني نعمتاري ويره ذاته شكر ايتك واجيدور. صوكره **(رَزَقَّا لَكُمُ)** ^(۱) جملا سنده، ارض وارضده هيقاه مواليد، يعني ارضك نمره لري انسانره خادم اولدقاري كي، انسانك ده اولارك صانغنه خادم اولم لري لازم اولديغنه بر رمز واردر.

(فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا) ^(۲) جملا سي ايسه، كچه جملا لرك هر بيريله علاقه داردر. يعني ربانه عبادت يايديغانه شريك يايمايلاز. زير آر بلان، آنجه اللهدر. سزي نوعلانله برابر خالعه ايدره اودور. وارض سزه ملكه اولدوروه هاضلا يايه اودور. وسماي سزه بنا انزه طام اولدوروه يارادانه اودور. و سرك رزقاري و معيشه لري تدارك ايجوه صولري كوندوره اودور. خلاصه، بتوه نعمتار اوئندور. اويله ايسه بتوه شكر و عبادتارده، آنجه او طدر.

آرقداسه! بو ايتك تفنن اينديلي جملا لرك كيفيت و نلته لرينه كلام. اولد، قرآنه كرمده كرتنه ذكر ايديله **(يَا أَيُّهَا)** ايله ايديله خطاب و نذا، اوج وجهله و اوج داتله تاليد ايديلمدر. برسي، اي قاضي افاده ايدره و اي قاضي ايجوه قوللا نيلاه **(يَا)** حرفيدر. ايلنجيسي، علامتاري آراقلام بر شيئي بولور ايجوه قوللا نيلاه **(آي)** ^(۳) كلمه سدر كم، تور كچمده هانلي كلمه سيله ترجمه ايديلور. او هنجيسي، غفلتده آيلا نجه ايجوه قوللا نيلاه **(هَآ)** حرفيدر. بو تاليد كرده آكلا شيلركم، بوراده شوطر زايلاه يايلاه نذا و خطاب، هوه فائده كره و نلته كره اشارتدر.

از جملا: **برنجيسي**: انسانره عبادتارك تطليقنده حاصل اولاه مشقك، خطاب الهه مظهر سنده نشت ايدره ذوق و لذتله تخفيف ايديلميدور. **ايلنجيسي**: انسانك غائبانه اولاه آساغي مرتبه سنده هضورك يوكسك مقامنه هيقسي، آنجه عبادت و اطرييله اولديغنه اشارتدر. **او هنجيسي**: مخاطبك اوج جهنده عبادتله مطفف اولديغنه اشارتدر. برنجيسي، قلبيله تسليم و انقياده. ايلنجيسي، عقليه ايمانه و توميده. او هنجيسي، قابيله عمل و عبادت مطفدر. **در دنجيسي**: مخاطبك مؤمنه، كافر، منافعه اولور اوزره اوج قسم آيريلمسه اولديغنه اشارتدر. **شنجيسي**: خطابك انسانك يوكسك، اورته، عوام طبقه لرينه شامل اولديغنه اشارتدر. **آلنجيسي**: انسانلر آراسنده يايلاه نذا و خطابارده

عادت ایدینلمسه اولاده شیره ائارتدرك، انلله، اولاد كوردیگی آدمی چاغیر و طور دیر. صوكره
كیم اولدیغنی آتلاموم ایچومه علامتارینه دقت ایدر. صوكره مقصدینی آتلاتیر. خلاصه، مذکور خطاب،
لجه اوج جهنمه تأکید ایدیللمسه شونلته لره ائارتدیر.

(يَا) ایله ند ایدیللمه انسانلر غافل، غائب، حاضر، جاهل، مشغول، دوست، دشمنانه کی هوجه مختلف
طبقه لره شاملدر. بو مختلف طبقه لره كوره (يَا) نك افاده سی دگیشیر.

مثلاً، غافل قاروشنیهی، غائب امفزاری، جاهله تعریفی، دوسته تشویقی، دشمنانه توبیخ و تقریعی
کبی لهر طبقه مناسب برافاده سی واردیر.

صوكره مقام قرینتی اقتضا ایتدیگی حالده، اوزاقلره مخصوص اولاده (يَا) اذاتك قوللا نیلمسی
بر قایق نلتهیه ائارتدیر.

بنجیمی، تکلیف ایدیللمه امانت و عبادتک یك یول ب یول اولدیغنه. **آلنجیمی**، درجه عبودیتک
مرتبه الوهیتده یك اوزاق اولدیغنه. **اوونجیمی**، مطلق اولد زمايه و مطبخ خطابک وقت و
محللنده ایراق اولد قارینه. **دردنجیمی**، انسانلر درجه غفلتله رینه ائارتدیر.

مضاف الشئهر ذکر ایدیلدیلمده، عمومی بر توشمی افاده ایدیه (آی) ^(۱) کلمه سی، خطابک عموم کثاته
شامل اولوب، بالله فرض کفایه صورته عمل امانت و عبادت انسانلر تخصیص ایدیللمسه اولد قارینه
ائارتدیر. اوله ایسه، انسانلر عبادتده قصورلری عموم کثاته تجاوزدر.

صوكره (آی) کلمه سنده بر اجمال و بر ابهام واردیر. هونله اضافت ذکر ایدیللمشدر. اوندك اوابهام واجمالی
(ناس) ^(۲) کلمه سیله ازاله و تفصیل ایدیلدیلمده، آالرنده بر اجمال و تفصیل جزالتی میدان کلمشدر.

(هآ) (آی) نك مضاف الیه نه عوض اولقله برابر (يَا) اذاتیللمه چاغیریلانلری تنبیه ایچوندیر.

(نآش) اصلنده نیسانده آلفمه بر اسم فاعلدر. وصفیت اصلیه سی ملاظمه سیله انسانلره بر

عتاب اولدیغنه ائارتدیر. یعنی، ای انسانلر! نه ایچومه میثاقه ازلی یی اولوندیلر؟ فقط بر جهنمه ده

انسانلره بر معذرت یولنی کوشتیور. یعنی، سزك او میثاقی ترك ایتدیقلار عهداً دغل، بلله سهو و

نیسانده ایلری کلمشدر، معناسی وار، دینیه ییلیر.

(اعْبُدُوا)^(۱) نذایه جوابد. لهم مؤنّه، لهم ظرف، لهم منافع اولاده طبقه لندایله چاغیریلدقلرندن،
(اعْبُدُوا) امری دوام، اطاعت، اخلاص، توحیدکی، لهم طبقه مناسب بمعنای افاده ایدر.

(رَبِّكُمْ)^(۲) ربّ عنوانی (اعْبُدُوا) ایله تکلیف ایدیلله عبادت برعلت و برسیب اشارتدر. یعنی،
سزک تربیه کز ربّانک النده اولدیغندم، سزک دائماً ربّانزه محتاجانز. و تربیه کزه لازم اولاده بتوبه
لوازماتی ویره ربّانزدر. ربّانک اونعمایرینه شکر لازمدر. شکر ایسه آنجه عبادتدر.

(الَّذِي خَلَقَكُمْ)^(۳) (الَّذِي)^(۴) اسمای مبرهمده اولدیغی آنجه، مرجع و مدلولی آنجه (صله دینیله)
داخل اولدیغی جمله ایله معلوم اولور. مثلاً (الَّذِي جَاءَكَ)^(۵) دینیلدیگی زمانه، کلمه آدمک
یا لایز ط کلمه معلومیتی وار. باشقه جهتمه معلومیتی یوقدر. بناءً علیه، بوراده (رَبِّ)
کلمه سنک (الَّذِي) ایله وصفلاندریلمه سی، جناب عقل معرفتی حقیقتیه اولمادیغنه، آنجه
افعال و آثاریه اولدیغنه اشارتدر. ایجاد، انشاء یا باشقه برکلمه ترجیحاً، یارادیلشک کوزل
شکلنی افاده ایدم (خَلَقَ)^(۶) تعبیری، اناندرده کی استعدادک سدا و استقامتجه عبادت
الویریلمی اولدیغنه اشارتدر. و کذا عبادت، یارادیلشک اجرکی و نتیجه سیدر. بو اعتبارله یا پیلا
عبادت مقابل ویریلمه ثواب، عبادتک اجرکی اولمایوب، آنجه جناب عقل کرمندم ویریلدیلم
اشارتدر.

(وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ)^(۷) مرجع و مدلولک عدم معلومیتنه دلالت ایدم (الَّذِينَ)^(۸) اولای اناندرک
تولوم ایله محو اولوب کیتدکلمرینه و اونانرک احوالنی بیلدیره جک بریلائی اولمادیغنه و یا لایز سزک کی
برسم مخاوفار اونانرک برلرینه کلمه او محو اولاده اناندرک تعریفاری محکم اولدیغنه
اشارتدر.

(لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)^(۹) (لَعَلَّ)^(۱۰) کلمه سی، امید و رجایی افاده ایدور. فقط بومعنا، حقیقتیه جناب هو
هقنده استعمال ایدیللمه من. بناءً علیه، یا جناب هو هقنده مجازاً استعمال ایدیللمه جلددر. و یا معنای
حقیقتیه مخاطبانه و یا خود سامع و ملاحظه لره انناد ایدیللمه جلددر.

معنای مجازی ایله جناب حقّه انشا ایدیلمی، شویله تصویر ایدیلمی یلیر: ناصطلم بر انسا، بر ایسه اچومه بر آدمی تجهیز ایتدیگی زما، وائیک او آدمیه یلیمه شی ایدیدر. کذلک - بلا تشبیه - جناب حقّه انسا ندره کمال اچومه بر استعداد، تکلیف اچومه ده بر قابلیت و بر اختیار ویرمدر. بو اعتبارله جناب حقّه، انسا ندره وائیک یلیمه شی انتظار ایتلمده در، دینیلمی یلیر.

و بوتشیه واستعاره ده، خلقت بشارده کی حکمتک تقوا اولدیغنه. و عبادتک ده نتیجه شی تقوا اولدیغنه. و تقوانک ده ال یوک مرتبه اولدیغنه اشارت وارد.

رجا معنائک مخاطبه عطف ایدیلمی، شویله ایضاح ایدیلیر: ای مخاطب اولمه انسا ندر! خوف و رجا اورته سنده بولونمقل، رباندره تقوای رجا ایدرک، رباندره عبادت ایدیلر. بو اعتبارله انسا، عبادتنه اعتماد ایتلمی، ربینه اعتماد ایتلی و دائما عبادتک آرتمه شی چالیشمیلیر.

رجا معناسی، سامع و شاهد کوره اولور، شویله تأویل ایدیلر جلد: ای شاهد لر! آسلا ندرک پنجه شی کوره آدم، او پنجه ندرک اقتضاسی اولمه یارچیلارمی آسلا ندره امید و رجا ایتدیگی کی. سزده انسا ندری عبادت تجهیز ایتلمه مجتهد اولدقارینی کوردیقلرده، انسا ندره تقوای رجا و انتظار ایدیه یلیرلر. و کذا، عبادتک فطری بر اقتضا نتیجه شی اولدیغنه

اشارتدر.

(تَتَّقُونَ) ^(۱) تقوا، طبقات مذکوره ندر عبادتک ربینه ترتیب ایتدیگی اچومه، او طبقاتک بتونه قسملرینه و مرتبه لرینه شاملدر. مثلاً، شرکده تقوا، کبائرده تقوا، ماسواء اللهده قبی حفظ ایتلمه تقوا، عقابده اجتناب ایتلمه تقوا، غضبده تحفظ ایتلمه تقوا. دیمک (تَتَّقُونَ) حکم کی، بوی مرتبه لری تضمین ایدر.

و کذا عبادتک، آنجه اخلاص ایله عبادت اولدیغنه. و عبادتک محض وسیله اولایوب مقصود بالذات اولدیغنه. و عبادتک ثواب و عقاب اچومه یلیمه شی لزومنه اشارتدر.

(الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً) ^(۲) قرآن کریم، بوجمله ایله بیانه ایتدیگی قدرت الهیه ندرک یوطلیلر انسا ندری عبادته تشویع ایدوب لهجانه کتیریور. شویله کم: ای انسا ندر! ارضه و سما

سزله مطیع و خدمتکار یاباه ذات، یایدیغی شوایلام قارشو عبادته مستحقدر. عبادتی یایدیغی.
وکنذا انسانلرک فضیلتنم و یوکسک برقیمه مالک اولدیغنم و عندالله مکرم بولوندیغنم بر ایمادر.
صانله بوجمله قرآنیه بشره امرایدیور. ای قافله بشر! یوکسک و آلاحه، یوک و کومسک بتوه اجرامی
سزک استفاده کنه تخصیص ایتظام سزله بوقدر اعزاز و اکراملرده بولونامه جناب حقّه عبادت ایدیلنم.
و سزله یایدیغی کرامت قارشو، عبادتلام او کرامت لیاقتازی اظهار ایدیلنم.

وکنذا قرآنیم بویتمه اسباب و طبیعت تأثیر و یریلیمسی رد ایدییور. شویلمک: ای انسان! شو
کور دیگنلر لر، کومسک، صفاتیرلام باب، بر خالقلرک خلقلام، قصدیرلام، تخصیصلام و بر ناظمک
تنظیملام مصوله کلام و بوانتظامی بولمادر. کور طبیعتک بوقدر یوک شیارده یری اولمادیغی
کبی، ان کومسک شیارده ده یری بوقدر.

وکنذا صفاتلرده، ممکناتده اولدقاری جهتم، صانعه دلالت ایتدکیرینه اشارتدر. زیرا جسماری
تشکیل ایدیه ذره لر، یوکسک - کومسک، چرکینلک - کوزللاک کبی غیر متناهی احوال و کیفیتماری قبول
ایتماده مایدیور. یعنی بر ذره نلک بیکارلر کیفیتی قبول ایتلام قابیلنی وارددر. و بر حالت، بیکارلر
ذره لر هال اولدیلمیر. بناءً علیم، کوزللاک کبی بر صفت، بیکارلر ذره لر و طولیسیلام جسماره صفت
اولدیلمیگنی هالده، اوقدر امکانات و احتمالات ایحنده معین بر جسم تعیین ایدیلدیلمی زمام، لهر هالده
بر قصد و بر حکمت آلتنده، بر ذاتک اراده و تخصیصلام، بیکارلر جسملر آلتنده اوجسم و اوصفت
موصوف قایلینمدر.

(لَعْنَةُ) ده کی بو (ل) افتصاص ایحومه دگدر. آنجوم سیبیتی افاده ایدییور. یعنی ارضک تفریشنه
سبب، یعنی وسیله، انساندر. و بوملر فرائده کی ضیافت اونک نامنه و یریلیمدر. فقط استفاده،
یالانز انسان مضموم و منحصر دگدر. اولیلم ایسم، انسانلرک احتیاجنده و استفاده مننده فضله
قالانه عبث دینیلر من.

(فِرَاشًا) بو تعبیر، غریب بر نلتم بلاغته اشارتدر. هونلر ارضک ثقلینده طولای صویه باتوب
صویک ایحنده غیب اولمی، طبیعتک ايجاباتنده اولدیغی هالده، جناب هم مرحمتیلام، حکمتیلام

ارضك بر قسمی طیاریده بر قافله انسانهای جوهر بر مملکت و نعمت‌ترین بر مائده، یعنی بر سفره
اولم اوزره تفریه‌یتمدر. و کذا، (فرآش^(۱)) تعبیرنده آشپزییورکم، ارضه، بر خانه‌یك طیارانی
انسانده و حیوانده فرسه ایدیلیمه و بط ایدیلیمدر. اولیه ایسه ارضده کی حیوانات و نباتات،
خانه‌یكی افراد عائله ایله ارضه و سائره کی لوازم بیتیه حاکمده در.

و کذا، (فرآش^(۱)) تعبیرنده آشپزییورکم، ارضه، طاسه کی قاتی و سوت دگدرکم، قابل سکنه
اولاسیم. و صوبی مایع دگدرکم، زراعت و استفاده یه قابل اولاسیم. بلکه اورت بر
وضعیتده یاییلمدرکم، لقم مکتبه، لقم مزرعه اولویه. بویای فائده‌یك تحت تأمین آلتیمه،
البت و البتم بر مقلد و بر حکمت و بر نظام ایله اولاییلر.

(وَالسَّمَاءِ بِنَاءً^(۲)) سمانك انسانده بر سقف، بر طام کی یاییلمه کی، ییلدیزلرک او طامده آصیل
قندیلرکی اولم‌ترین استلزام ایدرکم، تشبیه تمام اولویه. اولیه ایسه غیر متناهی شو بوشلقده
طاغینیوه بر خطده بولون ییلدیزلرک، عقلی میرنده بر قافله نظام و انتظامی وضعیتاری
کور تصادف استناد ایدیلر.

[سؤال؟] انسا، ارضه نسبتاً بر ذره در. ارض ده طائتة نظراً بر ذره در. و کذا، انسانك
بر فردی، نوعه نسبتاً بر ذره در. انسانك نوعی ده، سائر اور تاقلری بولوناه انواع ایچنده بر ذره
کبیر. و کذا، عقلك دوشون ییلدیگی غایر و فائده‌یك، حکمت ازلیه و علم الهیه کی فائده‌یك
نسبتاً بر ذره ده دها آغیدر. بناءً علیہ، بویله بر عالمك انسانك استفاده کی ایچوه یارادیلمه
اولدیغی عقله کیرمز.

[الجواب] اوت، ظاهره باقیلیم انسا، بر ذره حاکمده در. فقط انسانك طاسیدیغی روم و
قفسه طاقیده عقله و قلبنده بسامدیگی استعدادله نظراً، بو عالم شهادت روح انسانی
استیعاب ایدر، طار طیر. آنجه اور روحک آرزولرینی و او عقلك فکرینی و او استعدادلرک
میللرینی تطمین و تأمین ایدر، عالم آخرتدر. و کذا، استفاده خصوصیه مزامه و
ممانعه و تجزئ یوقدر. عیناً بر طای ایله، او طینك جزویاتی کبیر. ناصلاً بر طای، بتوه جزویاتنده
موجود اولدیغی مالد، نه او طیده تجزئ و انقسام اولور و نه جزویاتنده مزامه و مدافع اولور.

کره ارضه ده یوز بیکرله استفاده ایدنار اولدیغی هالده، نه استفاده ایدنارک آراکونده بر مزاج اولور و نه ده کره ارضه بر نقصانیت پیدا اولور. یاللاز انسانک عندالله کرامتی اولدیغی اچومه، عالم شهادتک یارادیلینده، انسا به علم غائیته منزله سنده کوستریلمشدر. وانسا به خاطر اچومه، بتویه انواعه بر عمومی ضیافت ویریلمشدر. بوا یسه بتویه علمک فائده لری انسا به منحصر اولوب، باشقهره هیچ بر فائده سی یومه، دیمک دگدر.

(وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَخَرَجَ بِهِ مِنَ الثَّرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ^(۱)) انزالک جناب حق اولامه اسنادنده آکل شایبورک، یا غمورک قطره لری باشی بوسه دگدر لر. آنجه بر حکمت آلتنده و بر میزان قصدیه اینر لر. هونله او مسافت بعیده ده کلمه کلام برار، روزگارک و هونلک ده او قطره لری مصادم لرینه یار دیجی اولدقاری هالده، آراکونده مصادم اولما یور. اولام ایسه او قطره لر باشی بوسه دگدر لر. اونلارک دیزلیناری، اونلاری تمثیل ایدم مظهرک آلتنده در.

(مِنَ السَّمَاءِ^(۲)) سما کلمه سنک ذکر ی کجریلین نظر، مقام، ضمیرک یری اولدیغی هالده، اسم ظاهر ایله ذکر ایدیلیمی، یا غمورک سماک جرمنده دگل، سما جهننده کجریلین اشارتدر. هونله سبقت ایدم سما کلمه سنده مقصد، جرم دگل، جهنندر.

(مَاءً^(۳)) سماءه کلمه قاریر، طولور، صولر اولدیغی هالده، یاللاز صولرک ذکر ایدیلیمی، ان یولک استفاده یی تأسیه ایدم صو اولدیغنه اشارتدر. (مَاءً^(۴)) کلمه سنده تکلیفی افاده ایدم تنویه ایسه، یا غمور صوینک عجیب بر صو اولوب، نظامی غریب، اقتزاجات کیمیوی سی سنه مجهول اولدیغنه اشارتدر.

(فَخَرَجَ^(۵)) ده کی (ف) مدت و مهلت اولقیزین تعقیبی افاده ایدر. بوط بناء، ثمراتک اخراجی، یا غمورک انزالی عقبنده بر مدت آرا ویرمده هصوله کلمی لازمدر. هالبوکه اخراج ایله انزال آرا سنده خیالی بر زمانه واردر. اولام ایسه (اَخْرَجَ^(۶))، (اَنْزَلَ^(۷)) به عطف دگدر. آنجه انزالی تعقیب ایدم فعللرک سلسله سی اورته دم قالدیریلا روه او فعللرک نتیجی هکمنده اولام (اَخْرَجَ^(۸)) (اَنْزَلَ^(۹)) به عطف ایدیلیمشدر. تقدیر کلام شویله اولم کرکدر:

(وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاهْتَزَّتِ الْأَرْضُ وَرَبَّتْ وَانْحَضَتِ الْأَنْجَارُ مِنَ الثَّمَرَاتِ)^(۱)

باعتبارله، انزالی تعقیب ایدیه (اهتزت) فعلیدر. (ف) نکه ده اصل موقعی (اهتز) در.

(یه) ده کی (ب) حرفی، سببیت ایله قاریشوه، انحصاره معناسه در. یعنی صو، ثمراتک حصوله

سبب اولدیغی کی، ثمرات ماضویه، یعنی یایشوه و قاریشوه اولدیغنده، ثمراتک طراوت و

تازه لگی محافظه ایدیه وسیله در.

(مِنَ الثَّمَرَاتِ) ده کی (مِنْ) بیایه ایلله قاریشوه ابتدای افاده ایدر. بوعتبارله (أَخْرَجَ) یه مفعول

اولاز. آنجه اسمعلک فحتم کوره تعییه ایدیللم مفعولی مقدر در. (مِنَ الثَّمَرَاتِ) ایلم او مفعول

بیاندر. تقدیر کلام (فَأَخْرَجَ بِهِ أَنْوَاعًا مِنَ الثَّمَرَاتِ) شطرنده در.

نکره اولدوره (رِزْقًا) کلمه نکه ذکر ایدیللمی، بوزرقک، نه نکره ده طدیلمی. ونه نکره ایلله حصول

طدیلمی سزجه مجهول اولدیغنه اشارتدر.

(لَكُمْ) ده کی (ل) اجلیت و سببیت ایچوند. یعنی سز، رزقک کلمه سبکسز. فقط

استفاده سی بالاز سزه مخصوص و منحصر دطدر. باشقارده استفاده ایتمکده سزه

شریکدر لر.

وکنذا، جناب مقله سزلی نعمتارینه تخصیص ایندیلمی کی، سزله ده شریکار یازی سزه تخصیص

ایدیللم نعمتاره تخصیص ایتمه سزه اشارتدر.

(فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا)^(۱۱) باشده بولونابه (ف) کچه درت فقره یه باقیور. یعنی، اللهدر معبود،

شریک یا ایماییلر. اللهدر قادر مطلق، شریکین اعتقاد ایتمه ییلر. اللهدر منعم، شکرنده شریک

یا ایماییلر. اللهدر خالعه، باشقرب خالق تخیل ایتمه ییلر.

(تَجْعَلُوا) بو تعبیرله (تَعْتَقِدُونَ)^(۱۲) تعبیرینه ترجیحی، اولارک اللهه اسناد ایندکاری شریکارک، میثالرک

اصلی و حقیقتی اولدیغی ایچوه، اوویدیرم شریکارک اعتقاد ایدیللمه جله شیار اولدیغنه اشارتدر.

(بِاللَّهِ) لفظه جلالتک (أَنْدَادًا)^(۱۳) اوزرینه تقدیمی، اللهک دائمًا حاضر اولدیغنی دوشونمک لازم

اولدیغنه. ونهیک منئی، شریکارک الله ایچوه یا ییلیشی اولدیغنه اشارتدر.

(**اَنْذَا**)^(۱) اَنْذَا، نِذَاً جَمْعِید۔ نِذَاً اَيْسَ، مِثْلُ مَعْنَا سَمْعِی۔ هَا اَبْوَلُ جَنَابِ هَقِّ یَا یَلَاہِ مِثْلُ، اَوَّلُكَ ضَدِّی
اَوَّلُور۔ بَرِّی لَہْمُ ضَدِّ، لَہْمُ مِثْلُ اَوَّلَامَا۔ وَ بَرِّیْئُكَ ضَدِّی، اَوَّلُ مِثْلُ اَوَّلَامَا۔ اَوَّلَامَا اَيْسَ مِثْلُكَ بُولُوعِی،
مِثْلُكَ مَحَالِیْتِنِی اَسْتَزَام ایدر۔

(**اَنْذَا**)^(۲) كُ صِیغَةُ جَمْعِ اِیْلَہِ ذَكَرِی، مِثْرَطَرُكَ جَهَالَتُهُ اِسَارَتِدِر۔ یَعْنِی، اِی مِثْرَطَرُ! لَہْمُ بَرِّی جَهْتِدِه
بَرِّی زَرِی اَوَّلَامَاہِ جَنَابِ هَقِّ، نَاصِلُ بَرِّی و مِثْلُ وَ ضَدِّ یَا یَلَاہِ سَاز؟ وَ كَذَا، بَتَوَّہِ اَنْوَاعِ مِثْرَطَرُكَ
رَدِّیْنِ اِسَارَتِدِر۔ یَعْنِی، نَهْ ذَاتِدِه وَ نَهْ صِفَاتِدِه وَ نَهْ اَفْعَالِدِه شَرِیكِی وَ شِیْہِی بُوْقِدِر۔
وَ كَذَا، وَثِی، صَابِئِی، اَہْلُ تَلِیثِی، اَہْلُ طَبِیْعَتِ كِبِی فَرْوِہِ ضَالَّةً نَكْ تَوَلَّہْمُ اِیْتِدَارِی شَرِیكَرُكَ
طَبِیْقَہِ لَرِیْنِ اِسَارَتِدِر۔

[**اَفْطَار**] وَثِی مَذْهَبُكَ مَثِی، یِلْدِی زَرِی اِلَہُ اَعْتِقَادِ اِیْمَہِ، هَاوِی تَحِلِ اِیْمَہِ، جَمِیْعَتِی
تَوَلَّہْمُ اِیْمَہِ كِبِی كَوَلُوجِ شِیَارِدِر۔

(**وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ**)^(۳) بُو جَمْلِ اِیْلَہِ اِیْتِرُكَ صَوْنِدِه ذَكَرِی یَلَاہِ اَمَّا لِی جَمْلِ لَرِ، اِسْلَامِیْہِكَ مَثِی عَلِمِ،
اِسْمِی عَقْلِ اَوَّلِیغْنِ اِسَارَتِ ایدر لَرِ۔ بِنَاءٌ عَلِیہِ، اِسْلَامِیْہِكَ، حَقِیْقَتِی قَبُولِ وَ سَفَطِی
اَوَّلَامَا رَدِ اِیْمَہِ، اَسْتَدِر۔

(**تَعْلَمُونَ**)^(۴) كَلِمَةُ سَمْعِی بَرِّی مَفْعُولُكَ تَرِی، حَوَّہِ مَفْعُولُكَ تَقْدِیْرِیْنِ سَبَبِ اَوَّلَامَا۔ دِیْمَہِ اِیْجَازِ وَ
اِخْتِصَارِی یَا یَمْقَلِ، اَطْنَابِ وَ تَطْوِیْلِ تَرِی اِیْمَہِ، فَحَقُّ دَاہَا زِیَادَہِ اَطْنَابِ وَ تَطْوِیْلِ وَ سَبَبِ
اَوَّلَامَا۔

یَعْنِی، اَللّٰہُہِ بَاقِی مَعْبُودِیْنِ اَوَّلَامَا دِیغْنِ وَ خَالِقَانِ بُولُوعْمَا دِیغْنِ وَ بَاقِی بَرِّی قَادِرِ مَطَاعِہِ
اَوَّلَامَا دِیغْنِ۔ وَ مَعْمَلَانِ بُولُوعْمَا دِیغْنِ یِلَاہِ سَاز۔ وَ كَذَا یِلَاہِ سَازِہِ، اَوَّلَامَا اَوَّلِی رَدِّی اِلَہِ لَرِ
وَ اَصْنَاعِہِ، لَہْمُ بَرِّی قَادِرِ دِیْطَارِدِر۔ اَوَّلَامَا مَخْلُوقِہِ لَرِ،

مَجْعُولِہِ لَرِ۔

﴿ ۱ ﴾ [نبوت حقنه بر مقدمه] ﴿ ۲ ﴾

[وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۚ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْجَارَةُ
أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ^(۱)]

بِوَاكِبِ آيَاتِ غَايَةِ قِصَةِ بِرَمَالِي: یعنی، عبدیمن اوزرینم انزال ایندیلمز قرآنده بر شهباز وارسم،
قرآنک مثلند بر سوره یاییلمز. لهم ده اللهده باشقم، ایلمز یازده کندیلمزین مراجعت ایندیلمز
شهر الریلمز و معین الریلمز ده جاییلمز. سزه یار دیم ایلمز. اگر سوز یازده صلوات ایلمز،
هیلیمز بر جاییلمز. قرآنک مثلند بر سوره کتیریلمز. اگر بر مثل کتیره مدیلمز تقدیرده که
ذاتاً کتیره مزساز. اولیم بر آتیم صاقینیمز، او آتیم اودونیمز،

انلار ایلم طالعرد.

کتابک اولنده بیلمه ایدیلمی کی، قرآن کریمک تعقیب ایندیلمی اساس مقصدک درتدر. برخی
مقصدی اولده توحید، اوللی آیت بیلمه ایدیلم.

بِوَاکِبِ ده، ایلمی مقصدی اولده نبوت بیلمه و ایضاح ایدیلم. یاللمز برشی وارکم، بُوَاکِبِ
نبوت محمد ^صک اثباتی حقنه در. نبوت مطلق حقنه دگدر. هالیکم مقصد، مطلق نبوتدر.
فقط طی، جزویده داهدر. جزوینک اثبات ایدیلمه طی ده اثبات ایدیلمه اولور.

بُوَاکِبِ، حضرت محمد علیه الصلوة والسلامک نبوتی، ان بیون معجزه سی اولده اعجاز قرآنده بحث
ایلم اثبات ایدیلم. او ذاتک نبوتنه دائر دلائلر باشقم رسال الریلمزده بیلمه ایدیلم. بورده
برسمی، خلاصه [آتی مسلم] ایچنده بیلمه ایده جلمز.

(برخی مسلم) انبیای الصلوة نبوته مدار و اساس طوتولده نقطه لور و اولارک متاریلم اولده
معامله لری حقنه (یاللمز زمامه و مکانک تأثیر یلم بعضه خصوصات مستثنا اولور شرط یلم)
یاییلمهم تام بر تفتیش و قوت و نول نتیجه سنده، حضرت محمد علیه الصلوة والسلامده داهایلمی،
داهایولگی بولونمقده اولدیغی حقنه ایدر. بناء علیلم نبوت مرتبه سن نائل اولانلرک هیئت مجموعی

لهم معجزه لربيه، لهم سائر احوال لربيه، لهم لسانه ملا لربيه، لهم لسانه قال لربيه نوع بشره سني كماله
 طري بكنده، استاد البشر عنواني طاشيه حضرت محمد عليه الصلاه والسلام صدق نبوته اعلامه
 شهادت ايتمه در. و حضرت محمد عليه الصلاه والسلام ده، بنوه معجزه لربيه نوري بر بهانه اولاده
 صانعك وجود و وحدتي عالم اعلامه ايتمه در.

(اينجي مسئلہ) او ذاك اول و آخر بنوه احوال و حرطاتي نظر دقتيه كبريائيه، لهم بحر حركتي، لهم
 هالي خارجه كعاده دگسده، او ذاك صدق دلايت ايد. از جمله (غار) مسئلہ كنده، ابوبكر الصديق
 ايله برابر خلاص و قوت و لوسه اميدي تماميه كبريائي برانده (لَا تَخَفَنَّ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) (۱) (قرقما الله
 بزمه بر ابردر) ديد ابوبكر الصديق و بردياي نبي، لهم طوقه بشر فوقنده بر جديت و بر متانت و
 بر شجاعت، لهم خوف و ترديد سز كو ستردياي وضعيت، البته صدقك و نقطه استنادي اولاده خالق
 اعتماديك كونه كي بار لاده بر بهانيد.

كذلك، عادت دارين ايجوه تأسيس ايتديي اسلامده احابت ايتمه اولديغي و اظهار ايتديي
 قواعد حقيقه متصل و عقائده يا ايشيه اولديغي، بنوه عالم مظهر قبول و تصديق اولمه
 و اولمده در.

[افطار] او ذاك احوال و حرطاتي بر بر، يعني ذاك ذاك او ذاك صدق و عقائتي كو ستر بر،
 هيئت مجموعي او ذاك صدق نبوته او يا قوتاي بر دليل اولورك، شيطانلاري يله تصديق مجبور ايد.

(اوهنجي مسئلہ) او ذاك صدق نبوتاي يازوب تصديق ايد بر چ صحيفه واردر. شجدي او صحيفه لري
 او قويا هف.

(برنجي صحيفه) او حضرتك ذائدر. فقط بو صحيفه مطالعه ايتمه اول [درت نلته] ايم دقت ايتك
 لازمدر.

(برنجي نلته) [لَيْسَ الْكُحْلُ كَالْتَّكْحُلِ] (۲) يعني، فطري قره كوزيلهك، صنعی و يايه اولاده
 قره كوزيلهك كي دگدر. يعني، يايه و صنعی اولاده بر شي نه قدر كوزل و نه قدر كامل اولور اولور،

فطرى وخلقى اولاده شيارك مرتبه ستم ييتيم مزل. واونك يرينه قائم اولاماز. لهر حالده صنعيلقك فطارى و جعلى وضعيتلىرى، اونك اهلانده و اهورنده بللى اولاجقد.

(**ايلنجي نته**) اخلاقه عالمي و يوكلك فويلدى حقيقت ياييديرله و اخلاقه عالمي دائما يالقام، جدت يله صدقده. اگر صدقه قالىق، آرايه كذب كيرس، روزگارده اويونچاق اولاده يارقاركي، و آدم ده انلانده اويونچاق اولور.

(**اوهنجي نته**) بربرينه متاسب اولاده اشيا آرانده ميل و جذب واردر. يعنى بربرينه تمايل ايدرلر. و يلد ياريني جلب ايدرلر. اگر رنده اتحاد اولور. فقط بربرينه ضد اولاده اشيانك اگر رنده نفرت واردر. جهنم مزلك اولور. اتحادلى اولماز.

(**درنجي نته**) جماعتده اولاده قوت فردده يوقدر. مثلاً، هوقه ايلارك هيئت مجموعهنك تشايل ايتديلى اورغانده كى قوت، ايلار بربرنده آيرى اولديغى زمانه بولونماز.

بولنه لر كوز اولنه كيريلمك او حضرتك^{صم} صيفسى اوقونم ليدر. اوت، او ذاتك^{صم} بتوه آئارى، سرتلىرى، تاريخي حياتى و سائر اهوالى، او ذاتك^{صم} يك بيون و يك على اخلاقه صاحب اولديغنه شهادت ايدورلر. هتى او ذاتك^{صم} دوشمانلى بيله اونك^{صم} اخلاقه يك يوك^{صم} طلانده طولاى كنديسى محمد^{صم} لاقيله لقبلا نديرملاردر.

معلومه ركه، برذاتده اجتماع ايدم و ضيس و آخافه شياره تنزل ايتمله مساعد ايتمين اخلاقه عالمي كنك اعتزاجنده عزت نفس، هيئت، شرف، وقاركي يوكلك مالار مهوله طير.

اوت، ملانلار، علوانلارنده شيطانلى رد ايدرلر. قبول ايتملر. كذلك، برذاتده اجتماع ايدم اخلاقه عالمي كذب، هيلاركي آخافه هالدى رد ايدر. اوت، يالانر شجاعته اشتهار ايدم برذات، قولى قولى يالانر تنزل ايتمز. هالبوكه بتوه اخلاقه عالمي شخصنده جمع ايدم برذات عالميه، ناصل اولورده يالانر و هيلار به تنزل ايدر؟ لهج^{صم} مطلقى وارميدر؟

[**خلاصه**] حضرت محمد عليه الصلوة والسلام كندى كندينه كونه كى برهاندر.

وكذا، او ذاتك^{صم} درت ياشنده قومه ياشن قدر^{صم} حيرمه اولديغى كنجلك دوره سنده و هيلار، برخيانتى كور و لممه و بريالانى ايتيلم مذر. اگر او ذاتك^{صم} يار اديليشنده، فطرنده بر فطالعه، بر كوتوك هسى

و میبای اولسه اولسه ایدی، بهم حال کنجک لائقه یار حیثاری به ویره جلدی. هال بوکله بویه یاشنی و عمرینی کمال استقامتله، متاتله، عفتله بر اطراد و انتظام اوزرینه کیرسه. دوشماناری ییله هیله به اشارت ایدیه بر هالنی کورمه ملارد.

و کذا، یاسه قرعه بالغ اولدیغنده، ای اولسه، فنا اولسه و ناصل بر اخلاصه اولورسه اولسه، روع پیدا ایدر. ملام حالنه طیر. داهاترکی ملامه اولماز. بو علی ذات تام قرعه یاشنه کیردیگی زمان اجرانسه باشلا دیغنی او انقلاب عظمی عالم قبول و تصدیق ایتدیره و او انقلاب عظمی عالمی جلب و جذب ایتدیره، آنجه اوزانک اول و آخر هر کجه معلوم اولسه صدقه و امانتی ایدی. دیک اوزانک صدقه و امانتی، دعوی نبوتنه ان یوله بر بهانه اولمدر.

(درنجی نلته) ایانجی صحیفه اوقویا جغز. بو صحیفه ماضی صحیفه سیدر. یعنی زمانه عادتیه اولای زماندر. شو صحیفه نکه حاوی اولدیغی انبیای الفینک احوال و قصه لری، اوزانک صدقه نبوتنه بر بهاندر. یاللاز [درت نلته] به دقت لازمدر.

(برنجی نلته) انسه، بر فکله اسلارینی و اوقله حیاتنه تقاضه ایدیه نقطه لری بیلدکده و او نقطه لری برلی یرنده قوللانمسه وقف اولدقدیه صکره دعوانی او اسلاره بنایتمی، اوفنده ماهر و متخفص اولدیغنه دلیلدر.

(ایانجی نلته) فطرت بشریه نکه اققنا سندنرکه، عادی بر انسه ده اولسه، حتی جوهره ده اولسه، حتی کویله بر قوم ایچنده ده بولونسه، یک قیمتیز بر دعوا فصوصه سنده جمهره مخالفت ایدوب یاللاه سویله مله جلازت ایده مز. عجبایک بیوک بر حیثیت صاحبی اولسه بوزانک، عالم شمول بر دعوا ده، یک عنادلی و کثرتلی بر قوم ایچنده، امی اولدیغی حالده، یعنی اوقور بازار صنفنده اولمادیغی حالده، عقلک نکه باشنه ادرکنده عاجز اولدیغی بعضه شیارده بحث ایدوب کمال حدیثه عالم نشر و اعلامه ایتمی، اوزانک صدقنه دلیل اولدیغی کی، او مثله نکه اللهده اولدیغنده بر بهان

(در پنجمین نکته) مدنی انسان چه معلوم و مألوف اولاد به یک هوو علمای، صفاتی، فعلیات و اردرک، حال بدوینده اولاد چه محمول اولور. و او بدویارک اوی شیارده خبری یوقدر. بناء علیہ، بالخاصہ لخصہ زمانداره کی بدویارک احوالندہ بحث ایتک ایستین بر آدم، خیالاً او زمانداره و او هولاره کیدوب اونارک کوروشملیدر. زیر اونارک احوالی از برده، اوناری کورمده محکم ایتک، ایستدیی معلوماتی اده ایده من.

(در پنجمین نکته) امی بر آدم، بر فنک علمایله مناقشہ کیشیرک، بین العلماء اتفاق اولادہ مثلاًری تصدیق و اختلاف اولادینده تصحیح ایدرس، و آدمک بو خارق اولادہ عالی، و نک یک هوو یوکمللن و اونک علمک و هی اولدیفن دلالت ایتنمی؟

بودرت نلتی کوز اولن کتیر. محمد عربی علیہ الصلاۃ والسلام باقله، او ذات^{ص ۴}، لکسجه مسلم امیللیم برابر، لخصہ انبیا ایل قومارینک احوالین کورمه و مآلهه ایتک کی، قرآنک لسانیل سویا مشدر. و اونارک احوالی، سر برینی بیله ایدرک علم نشر و اعلام ایتک. بالخاصہ نقل ایتدی اونارک قصه ری، بنوہ ذلیرک نظر دقتلرینی جلب ایدم دعوی نبوتی اثبات ایحوند. و نقل ایتدی اسلامک بین الانبیا اتفاق اولادہ قسمی تصدیق، اختلاف اولادینده تصحیح ایدوب دعوائه مقدمه یا ایتک. هانله او ذات^{ص ۴}، وحی الیهینک معای اولادہ معصوم رویم زمامه و مطکی طی ایدرک او زماندارک ادره دره برینه کیرمه و ان یوکملک طغارینک لاهق برینه هیقمه، کوردیی کی سویا مشدر. بناء علیہ او ذات^{ص ۴} بو عالی، و نک بر معجزه ی اولوب نبوتن دلیل اولدیفن کی، اولکی انبیا^{ص ۴} نک ده نبوت دلیلاری معنوی بر دلیل عامنده اولوب، او ذات^{ص ۴} نبوتن اثبات ایدر.

(ششمین نکته) بومثله عمر سعادت و بالخاصه جزیره العرب دائر در. بومثله ده (در نکتہ) در.

(در پنجمین نکته) عالمی معلومدرک، از بر قومک عاداتلرندہ اهمیتن، کوچک بر عادت قالدیر مع و یا ذلیل، مکین بر طائفنک جزوی، ضعیف فویارینی رفع ایتک، یوک بر حکمداره بیله

اوزونه زماندارده هوبه زحمتداريچنده مملکه اولدييلير. عجب، کندي عالم اولماقلا برابر، آذرب زمانده، نهايت درجده عادتلارينه متعصب، عنادي و کړنگاي برقموده روح و قوت پيدايتمه اولمه عادتلاي رفع ايدمه. و قلملارنده استقرار پيدايدمه و زمانلارجه دوام و استمرار ايدمه اخلاقلاريني ترک ايتديرمه، لکم يکرينه غايت يوکسک عادتلاي و غايت کوزل اخلاقلاي تأسيس ايدمه بر ذات^{صم} خارقه العاده اولمازي؟

(ايلنجي نکتہ) بينه عالمجه معلومدرکه، دولت بر شخص معنويدر. هوبه کي لکم تعلق، لکم يومي تدرجيدير. و کذا، يکي تعلق ايدمه بر دولته، بر مملته روحنه قدر نفوذ ايدمه اساي بر دولته غلبه ايتمي، بينه تدرجيدير. زمانه متوقفدر. عجب محمد عربي عليه الصلوة والسلامه بتوبه اساست عاليه بي حاوي اولمه. و مادي معنوي بتوبه رقيانته و مدنيت اسلاميه نکه^{صم} قلوبيني آياه. و يک قيغه بر زمانده بر دنبره تئليل ايتديکي بر دولته دنيا نکه بتوبه دولتهرين غلبه ايدوب مادي معنوي مالکيتي محافظه و ابقا ايتديرمه، او ذالک^{صم} خارقه العاده لگي

دظميدر؟

(اوينجي نکتہ) قهر و جبر ايله ظاهري بر مالکيت، طغي بر تحکم، قيغه بر زمانده ابقا ايديلاريلير. فقط بتوبه قلملارمه، فکرلره، روملره اجرائي تاثير ايدرنک، ظاهرًا و باطنًا او مالکيتي بلندير مکه. و وجدانلار اوزرنده او مالکيتي محافظه و ابقا ايتمه، ان يوک بر خارقه اولماقلا برابر، آنجه نبوتک فاعله لرنده اولدييلير.

(درينجي نکتہ) اوت، تهديدلرله، قورقورلرله، هيللرله افطر عامي باشقه بر مجرايه هويرتمک مملکه اولور. فقط تاثيري جزويدر، طحيدر. موقت اولور. محالمه عقلييه آذرب زمانده قابلايلير. فقط ارشاد ايله قلملرله درينلارينه قدر نفوذ ايتمه، هتيانکه ان اينجه لريني لهيجانه کتير مکه، علوي استعدادلرله اتکلافنه يول آچمه، اخلاقه عاليه بي تأسيس ايدوب آلفاوه فويلري احيا و ازاله ايتمه، جوهر انانينده برده بي قاله يروب حقيقتي تشهير ايتمه، حریت کلام سربستي وير مکه، آنجه شعاع حقيقتده مقبلي خارقه العاده

بر معجزه در.

اوت، عصر سعادتیه اولای زمانارده قلبارده کی قانیلیم، مرحمتیزلک اویلم بر حده بالغ اولمیزیلم، قوهیه ویرمکده عارایدن قیزلرینی دیری دیری کومرکردی. عصر سعادتیه اسلامیه طوغوردیغی مرحمت، شفقت، انسانیت سایه سنده، اولجه قیزلرینی دیری دیری کومرکده متأثر اولمایلم او بدویلم، اسلامیت دائره سنه کیردکده صوکره قارنجیه ییلم آیاقه باصماز اولماردی. عجباً بویلم روحی، قلبی، وجدانی برانقلاب دنیوی قانونا رده لهج بر قانونه ایلم تطبیق ایدیلم ییلمیری؟

بونلر لری قلبک جیبینه قویقدن صوکره، بوکلمه ک نطق لره ده دقت ایت.
[برنجی نقطه] تاریخ علمک شهادتیلر ثابتدکم، پارماقلم کوستریلمه الک یون بدهلی، آنجه عمومی بر استعدادی ایلم و عمومی بر فصلاتی ایفاظ و عمومی بر هستی آنلشاف ایتدیره ییلم. اگر بویلم بر هستی ده ایفاظ ایلمه مه ایلم، اودا هینک سعی لهب لهب اولور.

[ایلمی نقطه] تاریخ بزه کوستریورکم، الک یون بر انلشاف حقیقت ملیم، هست افوت، هست محبت، هست حریت کی حیات عمومی رده بر ویا ایلمی ویا فود اوچ هستی ایفاظ ایتلمه موقعه اولور.

عجباً اولای زمانارده جهالت، شقاوت، ظلم ظالماری آلتنده کیزلی قالامه ییلمرله حیات عالمی انسانیه، جزیره العرب محاکمتنده، بدوی و طاغینیوم بر قوم اچنده آنلشاف ایتدیرمک فارقه ده دطمیدر؟ اوت، شمس حقیقتک ضیا سندنر.

بو نقطه لری ادراک ایلمه مدیلمه تقدیرده، جزیره العرب کیت. لهم انتخاب ایتدیلم الک یون فیلسوفلر ده یوز دانیشنده برابر کونور. اولارده اورده اخلاقک و معنویاتک آنلشافی خصیصنده چالیشیلر. محمد عربی علیه الصلاه والسلام او وختلر زماننده او وختی بدویلمه ویردیلمی جلای، شومدنیت و ترقیات دورنده، سنک بر ایلرله کونور دیلمه او فیلسوفلرک، یوزده بر نسبتنده ویره ییلمیری؟ هاشا! یونلر اودانک یایدیغی او جلال الهی، ثابت، لایتغیر بر جلادر. واونک یون معجزه لرنده بریدر.

و کذا، برایشه موضع اوله شی ایستیه بر آدم، اللّٰهک عادتله رینه قارشو صفوت و موافقتی محافظه
ایتین. و فطرتک قانونله رینه کسب معارف ایتین. و هیئت اجتماعیه رابطه رینه مناسبت پیدا ایتین،
موضع اولور. عکس تقدیده، فطرت اولو عدم موافقتله جواب ویره جلد.

و کذا، هیئت اجتماعیه، عمومی جریان مخالفت ایتیمک لازمدر. مخالفت ایدیلدیگی تقدیده،
طولوبک اوستنده دوش، آلتده قالیر. حتی از یلیر، محو اولور. بناء علیهم، او عمومی جریانله رینه توفیق
اللهینک مساعدنه مظهریتی طولیبیلر، او طولوبک اوستنده، محمد عربی علیه الصلوة والسلامک
هو ایلهم مُتمِّک اولدیغی ثابت اولور.

اون، حضرت محمد علیه الصلوة والسلامک کتیردیگی شریعتک عقائقی، فطرتک قانونله رینه کی
موازنه ی محافظه ایتیمدر. اجتماعیه رینه لازم کلام مناسبتله رینه افلاک ایتیمدر. زمانه
اوزادقی، آرالرنده اتصال پیدا اولمدر. بوندنه آکلا شیلیرک:

اسلامیت، نوع بشر احویه فطری بر دیندر. و اجتماعیه کی ترلزله رینه وقایع ایدیم یکنه بر
عاطله.

بونله لر ایل شونق نظرله آل، محمد شعی علیه الصلوة والسلام باقم. او ذات، امیللیم بر ابر، بر قوت
ملاک دگدی. نه اونک و نه بابا لرینک بر عالمیتله رینه سبقت ایتیمدر. بر عالمیت، بر سلطنت
میلله رینه یوقدی. بویله بر وضعینده آیه، مهم بر مقامده، تعللله رینه بر موقعده، کمال و ثوق
و اطمینان ایل، بیوک برایش تثبیت ایتدی. بنوع افکار عامه بر غلبه جمالدی. بنوع روحله رینه
کنزینی سودیردی. بنوع طبیعتله رینه اوستنه ییقدی. قلبله رینه بنوع و هیئت عادتله رینه، حرکتین
اخلاقله رینه قالدیرارجه، یلک یوکسک عادتله رینه و غایت کوزل اخلاقله رینه تأسیس ایتدی.
و هیئتک هولالرنده سونمه اولامه قلبله رینه کی قضاوتی اینجه هیاتله تبدیل ایتیردی. و هولله
انسانیتی اظهار ایتدی.

و او بدویاری، او وقت کوشه لرنده هېقاراره، اوچ مدنیه یوکلندی. و اولاری اوزمانه،
 او عالم معلم یایدی. و اولاره اولیه بر دولت تکلیل ایندیله، او تکلیل ایندیگی دولت،
 ساحر لره کحرلرینی یوتانه عصای موسی کی، باشقه ظالم دولتاری یوتدی. و نوع بشری استیلا
 ایدیه ظالم، فساد، اختلال، شقاوت رابطه لرینی یاقدی، بیقیدی. و آذرب زمانده دولت اسلامی
 شرقیه غربیه قدر توسیع ایندییدی. عجباً اوزانکه شوماجراسی، اوزانکه ملای هو و حقیقت
 اولدیغنه دلالت اینتمی؟

(آلتنجی مسئله) بومسئله، استقبال صحیفه نه باقار. بو صحیفه ده دخی (درت نلته)
 وارد.

(برنجی نلته) برانسانه قدر یوکسک اولورسه اولور، آنجه درت به فنده متخصص و ملله
 صاحبی اولاییلیر.

(ایکینجی نلته) بعضاً اولورکه، ایکی آدمک سویله دکتری بر کلام، متفاوت اولور. برینده
 جصلنه، طحیللنه. اوتکینده علمنه، مهارتنه دلالت ایدر. سویله که: بر آدم، بر سوزی
 دو شونده، غیر منتظم بر صورتده سویلر. اوتکیمی، اوسوزک اول و آخیرینه باقار، سیاق و
 سباقی دو شونور. و اوسوزک باشقه سوزلرله مناسبلرینی تصور ایدر. و مناسب بر موقعده،
 منبت بر یرده زرع ایدر. ایسته بو آدمک شو طرز حرکتندن، درجه علم و معرفتی آخلاسیلیر.
 قرآن کریمک (فناورده بحث ایدرکه) آلدیغی فذلله لر، بوقبیل کلاملردندر.

(اوینجی نلته) بوزمانده وسائط، آلات و ادوات، صنایعک تحلیلله (هوبقارک اوینجاقلری کی)
 عادیلمسه اولاه هوو شیار وارد که، اگر اولار بوننده ایلی اوچ عصر اول و بورد کلمه
 اولم ایدیله، فارقلردنه عید ایدیلیم بیلدی. کذلک، کلاملارده ده، سوزلرده ده زمانک تأثیری
 وارد. مثلاً بزمانده قیمتی بر سوزک، باشقه بزمانده قیمتی قالمار.

بناءً علیم، بو قدر اوزومه زمانلر و عصرلر بویونجه کنجیللنی، کوزللالنی، طایلیلغنی، غربتتی محافظه
 ایدیه قرآن، البته و البته فارقلردر.

(در نجی نلته) ارشادك تام و نافع اولمه نك برنجی شری، جماعتك استعدادینه كوره اولمی لازمدر. جماعت عوامدر. عوام ایسه، عقائقی میلاده اولار و كوره مز. آنجه اولارجه معلوم و مألوف السوب و الب آلتنه كوره ییلر. بونك ایچوندرك، قرآنه کریم، بونك عقائقی متلجهات دینیه تئیهلر، مثالر، استعاره لر تصویرایدوب، جمهوره، یعنی عوام ناسك فهمارینه یاقینلاشدیرمدر.

و كذا قرآنه کریم، تامل ایتدین عوام ناسك (قلماری غلطاره دوشمی ایچومه)، هن ظاهری ایله كورداری و اعتقاد ایتداری كونه و ارضه کی مئل كرده اجمال و ابهام ایتدیر. فقط، بین حقیقته اشارتاً بعضه اماره لر و قرینلر وضع ایتدیر.

بونلارلی عقلله قویقدنه صوره، شوكله فذلله دقت ایت. شریعت اسلامیه، عقلی برهانلر اوزرینه مؤسسدر. بو شریعت، علوم اساسی نك حیاتی نقطه لرینی تمامیه تضمن ایتمه اولمه علوم و فنونه مآخضدر.

اون، تهذیب الروح، ریاضة القلب، تربیه الوجدان، تدبیر الجسد، تدویر المنزل، سیاسة المدینة، نظامات العالم، حقوق، معاملات، آداب اجتماعی و سائر و سائر کی علوم و فنونك اهتوا ایتداری اساسك فهرسته سی،

شریعت اسلامیه در.

و عیم زمانده، لزوم كوردوله مئل كرده احتیاجه كوره ایفاهاتده بولونمدر. لزوملی اولمایه یلرده و یا ذهنگلر استعدادی اولمایه مئل كرده، و یا خود زمانك قابلیت اولمایه نقطه كرده، برفذللله ایله اجمال ایتدیر. یعنی اساسی وضع ایتدیر. فقط او اساسلرده آلتناجم علماری و یا اساسات بنا ایدیله جك فروعاتی عقللره هواله ایتدیر.

بویله بوشریعتك اهتوا ایتدیگی فنونك اوچده بری ییلم، شوزمانه ترقیده، ان مدنی یلرده، ان ذکی برانسانده بولونماز.

بناءً عليه، وهداني انصاف اليه مزين اولاه ذات، بو شريعتك حقيقتك بتوبه زمانداره،
بالخاصه الى زمانده، طاقت بشريده خارج بر حقيقت اولديغني تصديع ايدر. اوت، ظاهراً
اسلاميت دائره سني كرمين دوشمايه فيلوفلر بيلم، بو حقيقتي تصديع ايتلردر.

از جمله، آلاءه اديب شهيري (كونه) ده نقلاً، آمريقتي مشهور فيلوف (قارلايل) قرآنك
مقائقت دقت ايندكده صوكره ديمدركم: عجب اسلاميت اينده عالم مدنيتك تاعلي ممانيدر؟
ديم صورمدر. بينه بو سؤاله جواباً ديمدركم: اوت، محققار، شمدى او دائره ده
استفاده ايدورلر.

بينه قارلايل ديمدركم: حقايق قرآنك طالع اينديغي زمانه، آنه كي بتوبه دينلري يوتدى.
ذاتاً بو اولك حق ايدى. هونك نصارى ويهوديلرك خرافلرندم بر شي عيقلادى.
اينه بو فيلوف **(فَاتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ)** ^(۱) الخ و **(فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ)** ^(۲)
الخ اولاه آيت كريم لرك مائى تصديع ايتدر. **[هاشيه]**

[سؤال؟] كرك قرآن كريم اولويه، كرك تفسير اولاه حديث شريف اولويه، لهر فنده، لهر علمده
بر فذلك ايتلردر. بكتابك ويا بر شخصك يالان فذلك لري احاطه ايتكله عارف اولمى لازم طمن.
بر شخص يك هوو فذلك لري احاطه ايدم بيلر.

[الجواب] بحث ايتلر فذلك، سلمة السلام فذلك دطدر. آنجه همه اصابتلر، مناسب بر
موقعده ومنت بر بيرده، ايتديلمه هوو ايتلر لري تفهن ايتكله استعمال ايديلمه و
زرع ايديلمه فذلك لردر. قرآن و حديثك آلدقارى فذلك لري، بوقيل فذلك لردر. بوقيل فذلك لري،
نام بر ملل واطلاعه صوكره حاصل اولديلر، لهر بر فذلك، مأخذ اولاه فه ويا علمك هلمنده
اولور. بوايه بر شخصده اولاماز.

[هاشيه] قوه سني صوكره نشر اولاه رساله نوره [قارلايل وكونه وبيماره] كى مشهور
قوه فيلوفك تصديقارى بيايه ايديلمدر. انه شاء الله بكتابك ذيلنده دغي يازيلد هقدر
و يازيلمدر.

عزیز آقداسه! بومئله کورده یازیلار محکم لک نتیجه سی اولار و آتاغیده یازیلار قاعده لری ده قوینله قوی. کلام لازم اولور.

[برنجی] بر شخص، هوو فنارده اقتصاد صاحی اولماز.

[ایلیجی] ایلی شخصده صدور ایدم بر سوز، او ایلی شخصک استعداد لرینه کوره تفاوت ایدر. یعنی برینه کوره آتو، اوت کینه نظر آکومور قیمتده اولور.

[اوینجی] فنو، فاکر لک برشم سنده حاصل اولور. زمانک کیم سیلر تکمیل ایدر لر.

[در دنجی] اسی زمانده نظری اولدیفی هالده، بو زمانده بدیهی اولم اولار هوو مئله کورده.

[بشجی] زمانه ماضی، بو زمانه قیاس ایدیلر مز. آرا لرنده هوو فروه واردر.

[آلتنجی] صحرا و هول آدماری بیط و صاف انانلر اولد قارندن، مدنیارک مدنییت پرده سی آتنده کیزلمه ییلد طاری هیلم و دسیسه لری یالمنلر و کیزلمه یزلر. لهر ایلمری مردانه در. قلبه لر یله لسانلری بر در.

[یدنجی] هوو علمار و فنار واردرک، عادتارک تلقینیلر، قوعلک تعلیمیلر و زمانه محیطک یاردیمیلر حصول طایر لر.

[سازنجی] بشرک نظری استقباله نفوز ایدم مز. بشر، غصولی کیفیات و احوالی کوره مز.

[طوقوزنجی] بشر اچومه بر عمر طبیعی اولدیفی کی، یایدیفی قانونلر اچومه ده بر عمر طبیعی واردر. بشر عمرینک خفایت اولدیفی کی، یایدیفی قانونلرینک ده بر خفایت واردر.

[اونجی] انسانلر صفه لرنده، طبیعت لرنده، احوال لرنده زمانه و مکانک هوو تأثیری واردر.

[اوه برنجی] اسی زمانده خارق عدا ایدیلر هوو شیار واردرک، مبادی و وسائطک تکمیلیلر عادی شیار حکمنه کچم لردر.

[اوه ایلنجی] دفعه بر فک ايجادینه و املا ایدیلر، بر ذکی خارق اولم ییلر، مقدر اولماز. اوفه، آنجه هوو کیم ندریجا کماله ایرر.

عزیز فرماشم! بو قاعده‌ری بر بر صایب قفاله قوید قدسه صوکره، زمانک خیال و فلیا لرندنه
و محیطک او هام و خرافه لرندنه تجردایت، روها و فکارا تصفی ایت، بو عهدهک ساهلندنه طال،
جزیره العرب یاریم آله سنه هیوه، او یاریم آله نک محصولاتندنه اولاده انسانک قلیعه و قیلا لریند کیر،
فکر لرین بائله طافه، یک کنیه اولاده او صحرا به بافه، کوره جلاکله، تک باشنه بر انسانه!
نه معینی وار ونه یاریم ایدی وار، نه سلطنتی وار ونه دینسی وار، میدانه هیقمسه، بنونه
دنیا به قارشو مبارزه ایدیور، و عجم انسانره هجوم ایتله حاضرانسه، و اوموز لریند کوره ارضده
داها یوک بر حقیقت آله، النده ده انسانک عادتیا تأسیه ایده بر شریعت
طوتسه.

او شریعت، لباس بانه میور، انسانک جلدی و دیمی کی یا یسوع اولوب، استعداد بشرک
انکلافی نبسته توسع و انکلاف ایتله عادت دارین انتاج و نوع بشرک احوالی تنظیم
اید.

او شریعتک قانوناری و قاعده‌ری نزهده کلمه، و نزهه قدر دوام ایدر کیدر؟ دیمه
صورولدی زطیه، بینه او شریعت، سایه اعجاز یله جواباً دیمه جلد کله؛
بز، کلام از لیده آیریلده، نوع بشرک فکر یله برابر ایده قدر دوام ایدوب کیده جله، فقط
نوع بشر دنیا به قطع علاقه ایتد کده صوکره، بزه صورتاً تکلیف جهتیه انسانده آیریلده غز،
فقط معنویاتمز و اسراریمزله نوع بشرک آرقدا سلغنه دوام ایده جله، و ایدیا اونلرک روح لرین
غذالاندیر اوه، اونلره دلیل اولقدنه آیریلما یا غز.

ای آرقداسه! بو کوردیگک عجیب و غریب حکیمتک باشده نهایت قدر ایتوا ایتدی هالار،
انقلابار و وضعیتار [فَاتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ^(۱)] ده کی امر تعجیزی بی، نوع بشره تبارر بتبارر
اعلامه ایدیور.

عزیز فرماشم، شیمی بر قابو داها آیلدی، اورا یده باقالم، (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا)^(۲) الخره
اولاده ایتد کریمه نک اشارت ایتدی کی، جماعتک استعدادینه کوره ارشادک یا یله می لزومندنه

و شاعرك، جمهوری ارشاد ایتلده تعقیب ایتدیك مقصد كرده غفلتاری و جهلاری طولانیله
بعصه انلار، قرآنه مقننه هوه شك و شبهه كره معروض قالماسدر. او شك و شبهه كره
منشی [اوچ امر] در.

[برنجی] اولار دیورلرک: قرآنده (مُتَشَاهَات) و (مُشْكَلَات) دینیلهم و حقیقی معناری
آشلا شایلا مایه بعصه شیارك بولونمسی، قرآنك اعجازینه منافیدر. زیرا قرآنك اعجازی، بلاغت
اوزرینه مؤئسدر. بلاغت ده، آنجه افاده نك ظهور و وضوحه مبنیدر.

[ایلنجی] یینه دیورلرک: یارادیلش عائد مللر، مبرهم و مطامع یراقیلمسدر. و کذا، طمأنه
دائر فونده یك ازجت ایدیلمسدر. بویسه تعلیم و ارشاد مللانه منافیدر.
هم یینه دیورلرک: قرآنك بعصه آیتلری ظاهراً عقلی دلیللره مخالفدر. بوندسه، او آیتلرک
خلاف واقع اولدقلری ذهنه کلیور. بویسه قرآنك صدقته مخالفدر.

ایته او حریفلرک زعملرنجه، قرآنه برنقیصه تلقی ایتدکلری و شك و شبهه كره سبب عد ایتدکلری
سو اوچ امر، قرآنه کریم احویه برنقیصه تسلیل اتمز. بولرک، آنجه و آنجه قرآنك اعجازینی برقات دها
اثبات ایتله و ارشاد فصوهنده قرآنك ال بلیغ بر افاده ایله ال یولك بر الحوی اختیار ایتمه
صادق شاهددر و قطعی دلیلدر. دیمك قباحه اولارک فهملرنده در.
حاشا، قرآنه کریمده دطدر.

اوت، [وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلًا صَحِيحًا وَافَتْهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ^(۱)] شاعرك دیدیلای بی، فهماری
ضته اولدیفنده، صاغلام سوزلری تعیب ایدیورلر. ویا [آی] بی، الاری اوزوم صالقیمنه
یتشم دیلنده، ائشیدر دیورلر. بونلرک ده فهماری قرآنك او یولك اعجازینه یتشم دیلنده،
تعیب ایدیورلر.

(قرآنه کریمده متشابهات وارد) دیدکلری **برنجی شبهه لرینه جوابدر**: اوت، قرآنه کریم عمومی بر معلوم
و بر مرشددر. هلقه تدریسده اوتورانه، نوع بشردر. نوع بشرک اکثری عوامدر. مرشدک
نظرنده اقل، اکثره نابعدر. یعنی عمومی ارشادینی اقلک خاطراری احویه تخصیص ایده مز.

مع هذا، عوام باید به قونوشده فواص همی آید. عکس حاله، عوام بولک قونوشمیری
آشلا مقده محروم قالد.

و کذا، عوام ناس الفت ایتداری ایلوبارده و افاده لری هیدلرنده و دائما فیالارنده بولونان
الفاظ، معانی و عباره لردنه قارلرینی آیرامدقارنده، هییلاوه حقیقتاری و عقلیاتی فهم
ایده مزلر. آنچه اویولک حقائقک، اونا لک الفت ایتداری افاده لرایله آشلا یلریمی لازمدر.
فقط قرآنک بویله افاده لریهک حقیقت اولدیغنی اعتقاد ایتدایلدلرک، هسیت و جهیت بی محال
شیره ذاهب اولاسینلر. آنچه اویک افاده لره، حقائقک لیمک ایچوه بر وسیله نظریله
باقیلملیدر.

مثلا، جناب حقک کائناته اولده تصرفک کیفیتی، آنچه بر سلطانک تحت سلطنتنده یایدیغنی تصرفله
تصویر ایدیلر ییلر. بولک بناء درک، (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى^(۱)) ایتنده کنایه طریقی
اختیار ایدیلر.

هسیتی بومرکزده اولده عوام ناسر یاییلاوه ارشاد لردنه، بلاغت و ارشادک اقتضاسیجی،
عوامک فهملرینه مراعات، هسیتنه احترام، قارلرینه و عقللرینه کوره یورومک لازمدر. ناصلا
بر هوبقلا قونوشانه، کنیدی هوبقلا شیر. و هوبقلا آشلامی ایچوه هوبقه بی قونوشور. بولک
کی، عوام ناسک فهملرینه کوره افاده ایدیلر قرآنه کریمک اینجه حقیقتاری، (التَّزْلُاتُ الْإِلَهِيَّةُ
إِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ^(۲)) ایله آلیامقده در. یعنی انسانلرک فهملرینه کوره اولده تزللات الیهیه، یعنی
جناب حقک فطابا تنده یایدیغنی تزلزلر، انسانلرک ذهنلرینی حقائقده تنفیر ایدوب قاهیر تماموه
ایچوه الهی بر او قلام در. بولک ایچوه متشابهات دینیله قرآنه کریمک ایلوباری، لکم حقیقتاره
لیمک ایچوه، لکم ان دریه اینجه نظاری کوسریمک ایچوه، عوام ناسک کوزلرینه بر دوربین،
بر کوزللدلر.

بوسره بناء درک، بلغا، یولک بر اولچوده اینجه حقیقتاری تصور ایتک و طایغینیوم معناری
تصویر و افاده ایتک ایچوه استعاره و تشبیهاره مراجعت ایدیورلر. متشابهات دخی اینجه و مثل
استعاره لری بر قسیدر. زیرا متشابهات، اینجه حقیقتاره صور تلددر.

(قرآنده مشكلات واردر) ديدكارى **برنجي شېه نهك** **آلنجي قسمنه هوايدر**: ايشكال ديدكارى شى، يا اسلوبك يك يوك و مختصر اولم يلام معانك هوو درين و اينجه لگنده يارى طير. قرآنك مشكلات بو قيبلىندر. ويا عبارتده قارىشور و دوگونملى نقطه لرك بولونمى سنده نشئت ايدر. قرآنك كريم، بوقسم مشكلاتنه مبرا و منزهدر.

عجايب جمهورك ذهندنه اوزاره و يك درين حقيقتارى، قولدى و قيصه بر صورتله عوام ناسك فهمارينه ياقينلايدرم عين بلاغت دگميدر؟ لهم بلاغت، مقتضاي حالى مراعاتنه عبارت دگميدر؟ هي حريف! الله شى اصلاح ايتسيه.

(ياراديليشده و ماديات دائر مائلارده قرآنك مجسم كچمدر) ديدكارى **آلنجي شېه لرينه هوايدر**: شويلاكل: شجره عالمده ميل الاستكمال واردر. يعنى لكانات بر آغاچ كى، بتونه ذراتى و اجزاسى كماله ميل ايدر لر. و كماله طوغرى يوروملكده در لر. او عمومى ميل الاستكمالده آبرى اولور، انسانده ده ميل الترقى واردر. بو ميل الترقى هاركده كبيدر. نشوونماى يك هوو تجربه لر واسطه يلام اولور. و هوو فكر لرك محصولى اولده شجره لرك اجتماعيله تشكل ايدر. و توسع ايتكم فوئى انتاج ايدر. بوقسوده مرتبه در. يعنى لهر آلنجي فن، برنجينك نتيجه سيدر. برنجسى اولم، آلنجيسى اولماز. برنجينك اولما مقدم و علوم متعارفه هاكمنده اولمى شرطدر.

بو كائنات، بوننده اوره عمر اول كطه انسانره فوئه هاضمه ي درس و برمك ويا غريب مائلارده بحث ايتكم، اولارك ذهنايى شاشيرتقمده و اوانانارى فطمره اتمقمده باشق بر فائده ويرمزدى. ^[هاشيه] مثلا قرآنك كريم، (اى انسانلار! شمالك ساوننه وارضك حركتنه و برقظه صوايخنده بيطرجه حيوانك بولونديغم دقت ايديازكم، عظمت اله يى آشا ياستاز) ديمسه اولم ايدى، اوزمانلرك بتونه انسانلرين

[هاشيه] فتنه هالمده، نوم و يقظه آراسنده افطار ايد يلام بر نلته در. شمالك، يرنده مولوى وارى ياپديغى سماوى حركتى، قوه جاذبه ي توليد ايتكم ايچوندر. قوه جاذبه ده، منظوم شمسيه يلام اكيلانه كوننه باغلى ييلديزلى دو شمالك قهلمه سنده قورتارمونه ايچوندر. ديمك شمالك محورنده دائره وارى جريانه و حركتى اولما، ييلديزك دو شمالك.

سعيد النورسى

محترم مؤلف ديار بر سلا سنده بيلمجه قيبلىندنه ديمشدر كم: شمس سيلالينيرس نموده لرى دو شمالك. سيلالينيرس دو شمالك.

مترجم

تکذيب سوره ایتمه اولوردی. چونکه من ظاهری به مخالفدر. مع هذا، اونجی عمره قدر طوب
کجه انسانری شایرتم و بالآخر فنوه جدیده نکه ظهورنده صوره ظاهر انسانری ممنوه ایتمه،
مقام ارشاده مخالف اولدیغی کی، روح بلاغته ده قابل تألیف دطدر.

[سؤال؟] کفیات فنیه و فنوه حاضره، اسمی انسانره مجهول و غیر مألوف اولدیغنده، اوناری
اوناره درس ویرمک فطارد دیورسک. بالخاصه آخرته عائد احوال کی، مستقبله کی نظریات ده
بویم دگمی؟ اونارده بزه مجهول و غیر مألوف در. اونارده بحث ایتمه نه اچومه
خطا اولماور؟

[الجواب] مستقبله کی نظریات، بالخاصه آخرته عائد احوال لهج برجهت من ظاهری
تعلوه ایتمه، اوله خلافتی سویلمک شایرتمه اولومه. بناءً علی، اوکی شیار
دائره مظنده در. اوله ایسه، اوناری اعتقاد و اونارله اطمینانه پیدا ایتمه ممکندر. اوله ایسه،
اوکی شیارن هو صریحی اوناری تصریح ایتلدر. لکن کفیات فنیه، اسمی انسانره کوره
مطکه و احتمال دائره سندیه هیقوب، محال و امتناع درجه سنه کیرمدر. چونکه اونارک کوزریم
کوردکاری شیار، اونارجه بداهت درجه سنه کیرمک، اونارک خلافتی اونارجه محالدر. اوله ایسه،
اونارک حیاته حرمتاً، اوکی مسئلهرده بلاغته اقتضای اجهامدر، اطلاقدرک، اوناری
شایرتمایسه. فقط قرآن کریم، ارشادین نقصانه بیر اقامدر. بوزمانده کی اهل فنی ده
استفاده ده محروم ایتمه اچومه، هوو قرینه و اماره لرن وضعیلم حقیقتاره
(حاشیه)
اشارات یایمدر.

ای انصافز! سنی انصاف دعوت ایدیورم. برکوه (کَلِمَ النَّاسِ عَلَى قَدَرِ عُقُولِهِمْ^(۱)) اولاره
مشهور دستوری نظره المقلد، زماندریم محیطارینک مساعدده سزلائی دوشونرنک تلاطم ایدیه
بیطارله افکارن نتیجهرنده طوغه شو کفیات فنییه، اوزماندرده کی انسانرنک قضا لرینک
معدله لری آلوب لهضم ایده مدطرین دقت ایدرسک آشلا یا جقظله، قرآن کریمک اوکی

[حاشیه] رساله نورک معجزات قرآنیه رساله سی بو حقیقتی تمامیلر اثبات ایتلدر.

مسئله کرده اختیار ابتدائی ابهام و اطلاع بولی، عین بلاغت اولدغی کی، یونک اعجازینه اثبات
آشکر بر دلیل اولدغی، کوزک کور دگل کوره جاسک.

قرآنده، دلائل عقلیه و فک کشفیاتنه مخالف بعضه آثار وارد، دیدگری **او هنجی شبهه لرینه**

جوابدر:

قرآن کریمده تعقیب ایدیللم مقصد اصلی، اثبات صانع، نبوت، ^۱ ^۲ ^۳ ^۴ هشر و عدالت ایله عبادت اسلامینه
جمهورناسی ارشاد و ایصال ایتلدر. بناء علیه قرآن کریمک طئانده یایدغی بحث تبعید، قصدی
دگلدر. یعنی **(لِغَيْرِهِ)** ^(۱) در، **(لِذَاتِهِ)** ^(۲) دگلدر. یعنی قرآن کریم، جناب حق و وجود، وحدت و
عظمتنه استدلال صورته طئانده بحث ایتلدر. یوقه طئانک بالذات کیفیتنی ایضاح ایتک
ایچومه بحث ایتلدر. یونکه قرآن کریم، جغرافیه و قوزوغرافیه کی قصداً طئانک کیفیتانده
معنای اسمیه بحث ایدیه برفن و بر کتاب دگلدر. آنچوم طئانک صحیفه سنده یازیللم صنعت الهیه نه
نقش لرینه و یاز ایدیللم قدرتک معجزه لرینه و قوزوغرافیه هیله یه عینده یراقانه نظام و انتظام،
لهم معنای حرفیه صانع و نظام حقیقی به استدلال کیفیتنی اوگرتک ایچومه نازل اولمه بر کتابدر.
بناء علیه صنعت، قصد، نظام، طئانک هر ذره سنده بولونور. مطابق حاصل اولور. تَشْطَى
ناصل اولور اولومه، بزم مطابقه تعلق یوقدر.

فبناءً على ذلك، مادامه قرآنک طئانده بحث استدلال ایچوندر. و دلیلک ده مدعاده اول
معلوم اولرسی شرطدر. و دلیلک مخاطب لرحم و ضوحی مستکندر. بعضه آیتلرک اونلرک حیاتنه
و ادبی معلومات لرینه اماله ایتسی و بکرتسی، مقتضای بلاغت و ارشاد اولمازمی؟ فقط بو آیتلرک
حیات لرینه اماله ایتسی مناسی، ادهیاتنه قصداً دلالت ایتک ایچومه دگلدر. آنچوم کنایه قیلننده
اوهیاتنی اوقامه ایچوندر. مع هذا، حقیقته اهل تحقیقی ایصال ایچومه، قرینه و اماره لر
وضع ایدیللدر.

مثلاً، اگر قرآن کریم مقام استدلالده شویلم، دیمه اوله ایدیللم: (ای انسانلر! کونک ظاهری
حرکتیه حقیقی سکونته و ارضک ظاهری سکونیه حقیقی حرکتته و ییلر زلزلر آسنده هانم عمومیه نه
غریبه لرینه و التریقک عجیب لرینه و یتیمه غنم آسنده حاصل اولمه امتزاجاته و بر آووج صواچنده

میلونان به میگردید بولونذیفن دقت آیدیلرک، بوی خارق شایرده جناب حقک هرشیه قادر اولدیغی
 آتلا یاسلر) دیم ایدی، دلیل، مدعایه بیطرحه درجه دها ففی، دها مشق اولوردی. حالبوکه دلیلک
 مدعایه ففی اولمسی، مقام استدلاله اویماز. مع لهذا، اونلرک هیاتمه اماله ایدیلر آیتلر کنایه
 قیلننده اولوب، افاده ایتدکاری ظاهری معناری صدق ویا کذب مدار اولماز.

اون، کور میورمیک؟ (قَالَ) ده کی (الف)، فقی افاده ایدیور. اصل (واو) اولسوه، (یا) اولسوه،
 نه اولورسه اولسوه بزه تعلیم ایتنم.

[خلاصه] مادامه قرآن، بتوه زمانلرده کی بتوه انسانلره نازل اولمدر. شوشبه عد ایتدکاری
 امور ثلاث، قرآن نقیصه دگل، قرآنک یونسک اعجازینه دلیلدر لر. اون، قرآن معجزالبیان تعلیم ایدیه
 جناب حق قسم ایدر علم، او بشیر و نذیرک بصرو بصیرتی، حقیقی خیالده تفریع ایدیه مملکده منزهدر،
 عالیدر، جلیلدر، جلیدر. لکم انسانلری قاندراره مغطلمه دوشورتمکده، ملک عالیاری غنیدر،
 عالیدر، تمیزدر، طاهردر.

(برنجی مسئله) حضرت محمد علیه الصلوة والسلام اظهار ایتدیگی محسوس و ظاهری و انسانلرجه
 مشهور و معلوم اولانه خارق لرینک و معجزه لرینک اکثری، تاریخ و سیر کتابارنده مذکوردر. و
 عین زمانده محققین علما طرفنده ایضاح و بیانه ایدیلر. بناء علیه تفصیلاتنی او کتاباره
 حواله ایدرک، یاللاز او خارق لرک نوعارینی اجمالاً ایضاح ایدیه جائز.

اون، پیغمبر ذیلله علیه الصلوة والسلام ظاهری خارق لرینک هریری آهاری اولوب متواتر دگلمده،
 او آهاریلرک هیئت مجموعی و هوو نوعاری، متواتر بالمعنادر. یعنی لفظ و عباره لری متواتر دگلمده،
 معناری هوو انسانلر طرفنده نقل ایدیلر. **او خارق لرک نوعاری اوچدر.**

(برنجی) ارهاصات ایله آلیلمقده درک، حضرت محمد علیه الصلوة والسلام نبوتنده اول ظهور
 ایدیه خارق لردر. مجوسی ملتکک طایفه آتک سونمسی، صاوه دکرینک صولرینک جلیلمسی،
 کراسرینک یقیلمسی و غائبیه یاییلاه بشیر لرکی شایردر. صانله او حضرتک زمانه ولادت،
 هلاس و کرامت صاحبی ایمه کی، اودانک قدوسی و حکمتی بوی هادیر لرک بشیرانده بولونمدر.

(اينجي نوع) اڳدارت غيبيہ درڪ، بالاخره وقوعہ طہ جڪ پڪ ۽ حورہ غريب ٿيڻا درڪ بحث ايتھن۔
ازجملہ، کسرا و قيصرك دفينہ لرينك اسلام النہ كھسي، روملرك مغلوب ايدياسي، مائڪ فتي،
قطنطينيہنك آئينہ سي ڪي حادثائندہ خبر وريئدر۔ صانئہ اوزانك جسدندہ تجرد ايدہ روي،
زمانہ و مائڪ قيد لريني ياروہ استقبالك لھر طرفنہ اويوب كزمہ و گوردائي و قوعلقي سويلئدر۔
سويلد دياي ڪي دہ وقوعہ طہئدر۔

(اويھجي نوع) هتي خارقہ درڪ، معارضہ زماناندہ ڪنديئندہ طلب ايديلام معجزہ لودر۔
طاشك قونوشسي، آغا جڪ يورومسي، آيڪ آيڪ يارھيہ
بولونسي، يار قارندہ صولرك آقيسي ڪيلام تفسير ڪشافك
مؤلفي زخريئرك ديديلنہ كورہ، اوهفرتك بونوع خارقہ لري
بيام بالغ اولئدر۔ و برقي دہ متواتر بالمعادر۔ هتي قرآني
انظر ايدندہ برقي، انتقادہ قمر معاندہ تصرف
ايتھ ملئدر۔

[سؤال؟] انتقادہ قمر، بنوہ انلانہ ڪسب شھرت ايتي لازم بر معجزہ آيلہ، عالمجہ او قدر
شھرت بولمائدر۔ اسبابي فدر؟

[هاشم] ديار بگدرہ، وائہ واليسي جودت بٽڪ آوندہ، ۱۹ شباط ۱۳۳۱ تاريخندہ، جمعہ ڪيچسي بوتفيريڪ
ايلڪ عربي نسخہ نني تبصير ايدڪہ، شوشل غريب، تصادفاً واقع اولئدر۔ واوڪيہ وقوعہ طہ بئليڪ
سقوطيلام، مؤلفي بديع الزمانك اسارتہ راست طير۔ صانئہ شوشل غريبك، شو معجزہ لري و خارقہ لري
جئندہ اوڪيہ مھولہ طھسي، مؤلفك روسلرہ اسير دوشديگندہ و برابرندہ بولونانہ بعضہ طلب لرينك
شھيد اولدوہ قانارينك دوكولديگنہ خارقہ بر اشارتدر۔

عيدك كوچڪ قرداشي و يگري سنہ ڪ طلمسي **عبدالمجيد**

وڪذا بونقي، باشي ڪيلامہ برييلائك، قوير وغي مؤلف بديع الزمان صارسہ اولديغني۔ و مؤلفك
ياره لي اولدوہ تولوم منتظرًا اوتوز ساعت صوخرقنك ايجندہ قالديغي يره بئزہ يور۔ واو وضعيتي
آلديريور۔

اسي عيدك الهيئتي طلمسي **عمرہ**

[**الجواب**] مَطْلَعُكُمْ اِفْتِدَافِي.. وَلَهُوَ اَنْكُ بِلُوطِي اُولَمَسْنَكُ اِفْتِمَالِي وَاَوْزَمَانْدَه رَصْدَنَمُ لَمُكُ بُولُونَامِي..
وَوَقْتَكُ اُولَيَقُوْبِي غَفْلَتَ زَمَانِي اُولَمِي.. وَانْتِقَاقَكُ اَنِي اُولَمِي بِي اِسْبَابِه طُولَدِي، لَهَرَسْمِ اَوْقَعْنَكُ
كُورُونَمِي وِمَعْلُومِ اُولَمِي لَازِمِ طَمَنِي. مَعَ هَذَا، حِجَازِ مَطْلَعِيْلَه مَطْلَعَارِي بِرَاوَلَه بِرُكُودَه، اُولَجِه
بُولَدَه بُولُونَه كُروَانَه وِفَافَه لَرْدَه نَقْلًا، اِنْتِقَاقَكُ وَقُوعِ طَلِيدِي هَقْنَه هُوَه رَوَانَه وَارِدَر.

اَوْهَنجِي نَوْعِ مَعْجَزَه لَرَكُ رِئِيسِي وَاَلِ يُوْگِي قِرَآنَه عَظِيْمِ اَشَانْدَرَكِه، يَدِي وَجْهَلَه مَعْجَزَه اُولَدِيغْنَه مَذْكُورِ اَيْتَلَه
اَشَارَتِ اَيْدِيْلَمَشْدَر.

اَي اَرْقَدَاسَه! شُومَلَه لَمِي اَزِ هُوَه فَهْمِ اَيْتَلَه. شِمْدِي بُوْأَيْتَكُ مَاقَبِيْلَه اُولَه جِهَتِ اِرْتِبَاطِنَه بِاِقَالَمِ:
اِبْنِ عِبَّاسَكُ (**يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا**)^(۱) اَيْتَنْدَه كِي عِبَادَتِي، تَوْحِيدَه تَفْسِيْرِ اَيْتَدِيْلَمَنَ نَظَرًا، اُولَی اَيْتِ
اَثْبَاتِ تَوْحِيدِ هَقْنَه دَر. بُوْأَيْتَدَه اَثْبَاتِ نَبُوْتِ هَقْنَه دَر. نَبُوْتِ مُحَمَّدِيْمِ اَيِسَه، تَوْحِيدَكُ اَلِ يُوْلَه بِر
دَلِيْلِدَر. دِيْمَكُ بُوْأَيْتَلَه اَيْتِ اَرَاْسَنْدَه كِي جِهَتِ اِرْتِبَاطِ، اَرَاْرَنْدَه كِي دَالِيْتِ وِمَدْلُولِيْتِ عِلَاقَ سِيْدَر.
يَعْنِي بِرِي دَلِيْل، دِيْگَرِي مَدْلُولَدَر. نَبُوْتَكُ اَثْبَاتِ اَنْجَمِ مَعْجَزَه لَر اَيْلَه اُولُور. نَبُوْتَكُ اَلِ يُوْلَه مَعْجَزَه سِي اَيِسَه
قِرَآنَه كَرِيْمِدَر. اَوْتِ، قِرَآنَكُ مَعْجَزَه اُولَدِيغْنِي، عَالَمِ اِسْلَاحِ قَبُولِ وَتَصْدِيْعِ اَيْدِي اَيِسَه بِرِ حَقِيْقَتَدَر.

اَمَّا مُحَقِّقِيْنِ عِلْمًا طَرَفْنَدَه، قِرَآنَكُ وَهَوَه اِعْجَازِي هَقْنَه اِفْتِدَافِ وَقَعِ اُولَمَشْدَر. يَعْنِي قِرَآنَكُ اِعْجَازِي
اِنْتِجَازِ اَيْدَه جِهَتَلَرِ هُوَقْدَر. لَهَرِ بِرِ حَقُّوَه، بِرِجْهَتِي تَرْجِيحِ وَاِخْتِيَارِ اَيْتَمَشْدَر. اَرَاْرَنْدَه مَخَالَفَتِ وَمُضَادَمِ
يُوْقْدَر.

اِعْجَازَكُ وَجْهَلَرِي اَيِسَه: (**بَرِيْجِي**) غَاثِبْدَه وَاسْتِقْبَالْدَه خَبَرِ وِرِيْمِي.. (**اَلْاِنْجِي**) اَيْتَلَرْنَدَه تَنَاقُضِ وَ
تَخَالُفِ وَفُطْلَا بُولُونَامِي.. (**اَوْهَنجِي**) نَظْمِ اَيْلَه تَرَاْرَسَنْدَه اَدِيْلَرَجِه غَيْرِ مَعْلُومِ بِرِ اَسَاسِ بِي اِفْتِيَارِ اَيْتَمِي..
(**دَرْدِيْجِي**) اَوْقُورِ يَازَارِ اُولَمَ اَيَاْمَه بِرِ ذَاتْنَه صَدُورِ اَيْتَمِي.. (**بَشَنجِي**) طَاقَتِ بَشَرِيَه فَوْقَنْدَه عِلْمِ وَ
هَقَاثَتِي اِهَاطَه اَيْتَمِه اُولَمِي بِي يَكُ هُوَه شِيَارِدَر.

لَاسَه اِعْجَازِيْنَكُ اَلِ يُوْلَه وَجْهِي، نَظْمَنْدَه كِي بِلَاغَتْنَه طُوغْمَشْدَر. اَوْتِ، قِرَآنَكُ بُوْنَوْعِ اِعْجَازِي، بَشَرَكُ
طَاقَتْنَه خَارِجِ بِرِ دَرَجَه دَر. بُوْ حَقِيْقَتِي تَفْصِيْلَاتِيْلَه اَحْطَا يُوْبِ قِلَاعَتِ عِلَاقَتِ اَيْتَمَكُ اَيْسَه يَنَارِ،

بوتفسیری و امثالی اثری، لکن باری شفی سوزی و ذیلارینی مطالعاتیه. فقط اجمالی بر معلومات
 اله ایتمک ایستینارده، بلاغتهک اماماری بولوناه عبد القاهر جرجانی، زحشری، طائی، جافقک
 بوقسم اعجاز مقننه (اوج طریقہ) ایام بیام ایندکاری معلوماتیه، مقدار کافی معلومات
 الهه ایدہ بیلرک.

(برنجی طریقہ) عرب قومی معارفیه، بدوی بر ملتدی. محیطاری ده اونارکی بدوی بر محیط ایدی.
 دیوانلری شعردی. یعنی مدار افتخارلری اولده هلاکین، شعرا یام قید و محافظه ایدرلردی. علماری
 بلاغت ایدی. مدار افتخارلری فصاحت ایدی. سائر قوملرده فصاحت بر ذکاء مالک ایدیار. باشق
 انسانلره نسبتاً حوال فاکرلری واردی.

ایست عرب قومی بویام بر وضعیتیه ایام و ذهنلری ده بهار حیجکاری کی یلی یلی آهیلغ باشارک،
 بدبیره قرآن عظیم السلام، یوکلک بلاغتیه، طارقه فصاحتیه ملاً اغلاسه بر یوزینه ایندی.
 عربلرک اوزمانلی مدار افتخارلری و تمثال بلاغتاری اولده و بالخاصه کعبه ناک دیوارینه تعلیم
 ایدیارلک تشری ایدیار و التویه صوی ایام یازیلیمه (معلقات سبغ) عنوانیه آیللاه ان مشهور
 ادیبلرینک ان بلیغ و ان فصیح اثرلرینی افتخار لیستہ سندہ سیدرندی.

بوظاهر براب، حضرت محمد علیه الصلاة والسلام اونلری قرآن یام معارضه بر و قرآن بر نظیره یایلمه سند
 شدناه دعوت ایتمده کری طور میوردی. طمارلرینه یام فصاحت طوقوندر میوردی. تجرید و تزییل
 ایدر میوردی.

او حضرتک یایرغی بویام شدتیه هجو ماره قاشو، او امری بلاغت و اوعظم فصاحت اولده عرب
 ادیبلری، قرآنک کوچک بر سوره سنک اولوه نظیرینی یایامدیار. هالبولک کبر و عظمتلری، انایتلری،
 عصبت قومیلری و غرور ملیلری اقتضا سنج، کیچ کوندوز هالیشارحه قرآن بر نظیره یایوب
 عالم رسوی اولقدنه قورنوطوم کی قولدی بر چاره وارک، بومثالک عهده سندہ طامدیار.
 یعنی قرآنک بر بلزیرینی یایمقدنه عاجز قالدیار. سائونه مجبور اولدیار. ایست اونلرک بو اضطراری
 سائونلری، عجزلرینی میدان حیقاردی. و بونلرک عجزلرینده ده اعجاز قرآنک کونشی

طلوع ایندی.

(اينجی طريقه) حکامک فلاصيتاريني، قيمتاريني، مزياتاريني بيان و التوبه اولاداريني باقىر اولادارنده تقريبه ايديه توبه اهل تحقيقه و اهل تدقيقه و اهل تنقيده، دوست الوسه، دوستانه الوسه، لهيى، قرآنه کريمى توبه عشره بو يوخ سوره سوره، آيت آيت، کلمه کلمه پک اينجى تحقيقه ايتلار، پک دريه تدقيقه ايتلار، قرآنه کريمک کلماتنده کى انتظام و معانيسنده کى کوزللاه هيديه اوللار، و بوقدر اينجى تحقيقات و تدقيقاته صوکره، قرآنه عظيم السلانک اقتوا ايتديکى مزياتاريني و لطائفک و مقائفک بشركلامک لهج برنده بولوغا ديغنه شهادت ايتلاردر، اونلارک بوصدوه و شهادتار، شويلاه جه اثبات ايديار:

قرآنک انسانعه علمنده يايدىغى يول انقلابارى و تبدلارى، و شروه و غربي ايجنه آلاه تأسيس ايتديکى دينى و ديانتى، و زمانک کچم سياه کنجلاينى و شبايتنى و تکر ايتدکى کوزللاينى و علاوتنى محافظه ايتنى کى حلقه هالارى (ان هوالا وحي يوحى) آيتنى اوقويوب اعلامه ايدىورلر.

(اوچينجى طريقه) بلاغته امامارنده مشهور جايفلک تحقيقاته کوره، عرب ايديارينيک و بليغارينيک حضرت محمد عليه الصلاة و السلامک دعوانى قلم ايه ابطال ايتلاه تعريف ايديارينيک جک درجده احتياجلارى واردى، و او حضرت قارشو اولاده کين و عداوتلارى و عنادلارى برابر، ان قوللارى، ان ياقين و ان ليم اولاده قلملاه و يازى ايه معارضه يى ترک ايتديلار، ان اوزوه و ان مقل و ان تھلارلى و ان شبهلى اولاده سيف و حرب ايه مقابله يه مجبوراً التجا ايتديلار، ايشه صورت قطعيده بونده آخلاق سيورک، قرآنک بازرينى يا بمقدمه عاجز قاللاردر، زيرا، اونلار هر ايلکى يولک آراسنده کى فرقى بيلم ينلاردره دطلديلار.

بناء عليه، برنجى يول ابطال دعوا ايچوه داها مساعداينيه اونى ترک ايدوب، لهم مالارينى، لهم جانلارينى تھلاريني آناه و باشق بريول سولک ايديه، ياسفيهدر - هالبوکه مسلمانله اولدقدمه صوکره سياسته عالمنى الارينه آلاناره سفیه دينلارمز - ويا برنجى يول سولکده کنديلارينى عاجز کور ملاردر، اونلار ايچوه قلم برينه سيفه مراجعت ايتلاردر.

[سؤال؟] قرآن بر نظيره يا ايموه مملكتيه ايميه. فقط ناهل ايه يا ايلحاميه؟

[الجواب] قرآن نظيره يا ايموه مملكتيه اوليه اوليه يدي، بهم حال طهارت طهرينه طوقه يديلايه معارضه معارضه في آرزو ايدردى. و معارضه آرزو سنده بولونسيه اوليه ايدى، معارضه يا ايلحاميه يدي. هوناه كين و عداونه قرآن لهجوم ايديه معارضه ايدى ابطال دعوا ايموه معارضه احتياج ايدى يك شدنى ايدى. معارضه ايميه اوليه ايدى، كيزى قاطار يدي، تظاهر ايدردى. هوناه بويلايه معارضه تظاهرينه رغبه يك فضله اوليه يدي، اسباب دغى هوقدى. تظاهر ايميه ايدى، عالمه شهرت بولوردى. شهرت بوليه اوليه ايدى، مصلحتك لهديانلى كين بهم حال تاريخه بولونجهدى. مادامه تاريخه بولونجا مشدر، ديمك يا ايلحاميه مشدر. مادام يا ايلحاميه مشدر، ديمك قرآن معجزه در.

[سؤال؟] مصلحتك فصحاى عربيه اوليه يدي، سوزلى نه ايموه عالمه مسخره اوليدردى؟

[الجواب] هوناه مصلحتك سوزلى، يك درجه فوقنده بولوناه قرآنك سوزلىنه قارشو مقابله هيقدي ايموه حركين و كولونج اوليدردى. اوت، كول بول بول، حضرت يوسف عليه السلامه بول كولونج امتحانه كيريه، البته حركين اولور، كولونج اولور.

[سؤال؟] قرآن كريم حقنده شك و شبهه لى اولانلى، قرآنك بعضه تركيب و طهرينه ده، كويا نحو علمك قاعده لرينه مخالف ايميه كين شبهه ايقاع ايتلدردى؟

[الجواب] بوليه حريفك علم نحو قاعده لرينه خبرلى بوقدر.

كولينك ديدى كين، افصح الفصحا اوليه حضرت محمد عليه الصلاه والسلام، قرآن كريم اوزونه اوزونه زمانده تبار تبار اوقوديه حالده او خطا لرك فرقنده اولاميه ده، بوجاهل حريفك فرقنده اوليدردى؟ بوهانلى عقلم كير؟ وهانلى قفايه صيفار؟ طلى، مصلحتك موكنده، بوليه جاهللى غايت كول طاسلامدر.

اوت، بر شاعرك ديدى كين، (لَوْ كَلَّ كُلُّ عَوَى الْقَمْتَةُ حَجْرًا هَلَمْ يَبْقَ فِي هَذِهِ الْكُرَةِ أَحْجَارٌ) يعنى هر ثوره طهرينه بر طاسه آتاجوه اوليك، دنيايه طاسه قاطار.

بوتی ماقبلہ ربط ایدہ ایلنجی وجہ ایسہ: اولای آیت عبادتی امرایتی. فقط عبادتک کیفیتی ناصلدردیہ
 لامعک ذہنہ بر سؤال طدی. (قرآنک تعلیم آیتدیلای کی) دیہ جواب ویریلدی.

تکرار، (قرآنک اللہک کلامی اولدیغنی ناصل بیلم جاز) دیہ ایلنجی بر سؤال دها وارد اولدی. بر سؤال
 جواباً (وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا) ^(۱) الخزہ آیتہم جواب ویریلدی. دیمک لہرایلی آیتک آراشدہ کی
 جہت ارتباط، بر سؤال جواب ویرالیم ویریشدر.

ای آقداسہ! بوتیک ایتوا یتدیلمی جملہ لک آراشدہ کیرہ لم، باقالم، آراشدہ نہ کی مناسبہم وارد؟
 (وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا) جملہ سی، مقدّر بر سؤال جوابدر. ہونہ قرآنہ، اولای آیتہ عبادتی
 امرایتدیلمی وقت، (عجا عبادتہ اولامہ بوامرک اللہک امری اولوب اولادیغنی ناصل آکلا بغزکہ امتثال
 ایدہ لم) دیہ بر سؤال لامعک ظہینہ طدی. بوک جواباً دینیلدیلم: اگر قرآنک و قرآنک بوامرینک اللہک
 کلامی واللہک امری اولدیغندہ شہرگز واریم، کندیلای تجرہ ایدیلای. وشہرگز زلہ ایدیلای.

وايضاً، وقتا قرآنہ، سورہ نک اولندہ (لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ) ^(۲) جملہ سی ایلہ کندیلای ثنا یتدی.
 صوکرہ مؤمنلرک مدعہ، صوکرہ کافرلرک و منافقلرک ذمّہ انتقال یتدی. صوکرہ عبادت و
 توحیدی امرایتدی. صوکرہ سورہ نک باشہ دونرک (لَا رَيْبَ فِيهِ) ^(۳) جملہ سی تالیداً (وَأَنْ كُنْتُمْ
 فِي رَيْبٍ) ^(۴) الخزہ، جملہ سی ذکر یتدی. یعنی قرآنہ، شہ و شہرکہ محل دطرد. سزک شہرکہ یلای،
 آنجہ قلبلر یلای فتنہ لغندہ و مزاجلرک قامتندہ ایلای طلیور. اوت، کوزلری فتنہ اولانای،
 کونلک ضیا سخا نظر ایدرک. آغیزلری آچی اولانای، طانلی صویہ آجیدر دیرک.

(فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ) ^(۵) یعنی قرآنک ملندہ بر سورہ کتیریلای.

ایستہ آقداسہ! بوجملہ سی (وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ) جملہ سی باغلا یامہ (إِنْ) ^(۶) طلمہ سی ادب شرطدر.
 شرط اولانای، دائماً - حرارتہم آتہم کی - ہی سبب، دیلای مسبب ایلای جملہ سی داخل اولورک.
 علم نحوہ برینہ فعل الشرط، ایلنجینہ جزاء الشرط دینیلای. بوتیک جملہ آراشدہ، حرارتہم آتہ
 آراشدہ اولدیغنی کی لزوم لازمدر. حالبوکہ بوتیک جملہ آراشدہ، لزوم کورونمیسور. بناء علیہ آیتک
 اقتضای طولایلمہ، اورتہ دمہ قالدیریلامہ جملہ لکہ مراجعت ایتک لازمدر. مقدّر جملہ لرایسہ
 (تَشَبَّهُوا وَجَبَ التَّشَبُّهُ) ^(۷) و ^(۸) و ^(۹) و ^(۱۰) تعلموا جزوا) امر لیریدر. بونار صیرہ ایلای، ایلنجیسی برنجینہ لازمدر.

یعنی اثباته، تجربه لازمدر. تجربه تعلّم، تعلّم و هوب تثبته، و هوب تثبته تثبته، تثبته ریه لازمدر. دیک بوقدر لزوم لک تقدیری لازمدر که، (قرآنک بر مانی کتیر یاز) ایله
(قرآنده شبهه کز وارم) آراسته لزوم تظاهر ایسه.

(وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) ^(۱) بوجملانک (اوج وجهه) ماقبله ارتباطی وارددر.
(برنجی وجهه) (قرآن معارضه ایتمده ظاهر اولده عجزین، تنوّه انانلک عجزین استلزام ایتمز.
بز یا باماده اعلیٰ، باسقلر یا بایرلر) دیم ذهنلرین طاهر و سوسنی دفع ایتمک احوه، قرآن کریم
بو آیتک لسانیم، (یوکلری یازی، ریلری یازی چاغیر یاز. سزه یاردیم ایتمیلر) دیم اولاری
الزام ایتمدر.

(اَلْبَنَى وَجْه) ^(۲) (اگر ب معارضه تثبته بولونم، بزی دستقلین، مدافع ایدم بوقدر)
دیم ایلی سور دطری زعمایینده رد ایتمدر که، (لهر هانلی بملک اولور سه اولور، متعصبی
هوقدر. معارضه ایتمیلر تقدیرده، سزی مدافع ایدم هوق اولور) دیم اولاری
الفاظ ایتمدر.

(اَوْهَنَى وَجْه) ^(۳) قرآن کریم، صانان اولاره استهزاء دیور که: محمد علیه الصلوة والسلام، تنوّه انانلره
نبوتی تصدیق ایدیرمک احوه اللهنده یاردیم ایتمدی. الله ده قرآنده سله اعجازی باصاره
یک هوقه انانلره تصدیق ایدیردی. ایلر لریلر ده بر فائده کز وارم، سزه اولاری چاغیر یاز.
سزه یاردیم ایتمیلر.

(فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا) ^(۴) یعنی تجربه دیم صوکره باقیلر. معارضه یه قادر اولادیلر تقدیرده، عجز یاز
ظاهر اولور. و معارضه یی ده یا عیسه اولانلر.

(وَلَنْ تَفْعَلُوا) ^(۵) یعنی ماضیده یا بامدیقلر کی، بوند صوکره ده قطعیم یا بامایا جقسا
بناء علیم (بزم ماضیده یا بامدیقلر، بشرک استقبالده یا بامایا جفی استلزام ایتمز دیم) اظهار
ایتمداری اوجهان یی ده (لَنْ تَفْعَلُوا) ^(۶) ایله دفع ایتمدر. و عین زمانده (اوج وجهه) اعجازه
اشارات ایتمدر.

(برنجی وجه) غائبہ غیبی ویرمندر۔ و اخبار ایندیلمی کبی ده معارضه واقع اولامندر۔ باقیان، شمدی به قدر یازیلیمه میایونارلم عربی کتابار میدانده طور یور۔ و بتوه مؤلفار، دوست اولوسه، دوشلم اولوسه، قرآنک اسلوبی تقلید ایتمار فوقه عاده متافه اولدقاری حالده، لهج بر مؤلف، لهج بر کتابنده قرآن کریمک اسلوبی تقلید ایتمار موفقه اولامندر۔ صانله قرآن معجز الیهیه (نوع مختصر فی الشئخص^(۱)) یعنی، بر شخصده انحصار ایتمه بر نوعدر۔ بناء علییه، قرآن کریم، یا بتوه کتابارک آلتده در۔ بویله دیمک کولونج بر سوزدر۔ و یا فوقه القل بر نادرده در۔ یعنی بتوه کتابارک فوقنده بر نادرده در۔

(ایلمنجی وجه) بویله بیوک بر دعواده، مثل بر مقامده، اونارک اعصابارینی تحریک ایدوب عزت نفسارینی قیرمه صورتیلر (یا یا ما یا جفکار) دیم قطعیتلر و یردیگی حکم، اونک امنیتلی، مطمئن و اعتمادلی اولدیغنه بر دلیلدر۔

(اوهنجی وجه) صانله قرآن کریم دیورک: سزله، فصاحتک امراسی اولدیغار و لهرکده زیاده فصاحت محتاج اولدیغار حالده، معارضه به قادر اولامدیغار کبی، بشوده لهج بر زمانه قرآنک معارضه به قادر اولاماز۔

و کذا، قرآنک نتیجی اولامه اسلامیه بر نظیره نک یا ییلیمه سنه زمانه ماضی قادر اولامادیغی کبی، استقبال زمانه اوک ملکنده عاجز قالدیغنه بر اشارتدر۔

(فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ^(۲)) یعنی، کافرکه حاضر لافانه آتده صاقینیلرک، او آتک اودونی، انسانلر طاشلردر۔ (فَاتَّقُوا^(۳)) جمله سی (إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا^(۴)) جمله سنه جزاء الشرط اولدیغی جهتلر، آزارنده لزومک بولونسی لازمدر۔ هالبوک معارضه نک یا ییلیماسی، آتده صاقینیه یی استلزام ایتمز۔ بناء علییه، اختصار اچومه اورته ده قالدیریلار جمله لره مراجعت ایتملر، بولرزمی آریوب بولدیغز۔ شویله کم:

(برنجی) معارضه نک یا ییلیماسنده قرآنک اعجازی لازم طایر۔ (ایلمنجی) قرآنک اعجازنده اللہک کلامی اولدیغی لازم طایر۔ (اوهنجی) اللہک کلامی اولدیغنده امر لرینه اقتدال لازم طایر۔

(در نجی) امر کریمه امتثالده عبادتک یا بیلیمسی لازم طایر. (شجی) عبادتک یا بیلیمسی آتیه کریمه طایر و سیلادر.

ایته بوجملرک آراسته بولون لزوملرک سلسله سنده (فَاتَّقُوا^(۱)) ایلم (إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا^(۲)) آراسته کی او کیزی لزوم تفعیلریدر. و بو یا بیلیمه ایجاز و اختصارده اعجازک بر شعاعی میدان کلمه سدر.

(الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ^(۳)) قرآن کریم، اولاری (فَاتَّقُوا النَّارَ^(۴)) جمله سیله تهدید ایتدیگی کی، (نَارَ^(۵)) کلمه سیک بوجمله ایلم وصفلانیر یا بیلیمده او تهدیدی تأکید و تشدید ایتدیر. زیرا اودون ایسانلار ایلم طایر اولار بر آتیک کعبیتی، دهشتی، خوفی، البته داهای شیدر.

و کذا، بوجمله ایلمده، صناعه عبادت ایدنلری زجر و منع ایچمه اشارت ایدیلیمدیر. شویلمک: ای انسانلار! اهلک امر کریمه امتثال ایتیم یوب، بالخاصه طایرله و جامع شیره عبادت یا بار سئیز، محققه بیللرلر، طایرانلار ایلم طایر قلمی شیر ییوب یوناهوم اولار بر آتیه کریمه جلا سئیز.

(أَعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ^(۶)) بوجمله، (فَاتَّقُوا^(۱)) ایلم (إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا^(۲)) جمله لری آراسته کی لزومی ایضاح ایدر و قرارلشدیر. یعنی شواتیه ایلم یا بیلیم عذاب، قرآن امتثال ایتیمین کافرله حاضرلاغشدر. لهم بواتیه، طوفان و سائر مصیبتلر کی، مؤمه و کافر بویه انسانله شامل مصیبتلرده دگدر. آنجه بواتیه مصیبتی جلب ایدنلر، اهل کفر و اهل انکار اولاندلر. اولارک بوبلارده قور تولملری، آنجه قرآن کریمه امتثال ایتدیریمه ممکندر.

ماضی صیغه سیله ذکر ایدیلیم (أَعِدَّتْ^(۷)) کلمه سی، جهنمک الاله محاوره و موجود اولدیغنه و اهل اعتزالک بالآخره وجوده کلمه جلمه ذاهب اولد قلمی کی اولمادیغنه اشارتدر.

ای آرقداسه! آتیه عنری، کائناتک بویه قسملرینی استیلا ایتمه یلک بیوک بر عنهدر. بر طمار کی کائناتک یارادیلیننده باشلایار، هر طرفه دال بودام صالوب کلمه شو شجره ناریه نظر کلمه دقت ایدیلیم، بوشجره نیک خایتمده بیوک بر میوه سیک بولوندیغی آتلا شیر. اوت، طوبرانک ایچنده بیوک داوزوم طمار کی بر کوی کورمه بر آدم، اولوک کاشانده قاوون کی بر میوه نیک بولوندیغی ظن ایتدیگی کی. عالمک هر طرفه یلک کثرتم طمار لری بولونام شو شجره ناریه نیک ده، جهنم کی بر میوه سیک بولوندیغنه بالحدس الصادقه، یعنی طوغری بر تخمین ایلم حکم ایدیلیم یلیر.

[سؤال؟] جهنم شیدی موهود اولدیغی تقدیرده، یی زه سیدر؟ [الجواب] بز اهل سنت والجماعت،

الآله جهنمک موهود اولدیغنه اعتقاد ایدیورز. اما یی نی تعین ایده میریز.

[سؤال؟] بعض حدیثلرک ظاهرینه کوره جهنم تحت الارضدر، یزک آتنده در. و کذا بر حدیث نظر،

جهنم آتندک دنیا آتنده ایکی یوز درجه فضا حرارتی وارد. بو نقطه لرک ایضا هی ایست یوز.

[الجواب] کوره نکه تحتی، مرکزنده عبارتدر. بوک بناء ارضک تحتی ده مرکزیدر. نظریات عالمیه جه ثابت

اولدیغی وجهلر، ارضک مرکزنده، حرارتی ایکی یوز بیک درجه به بالغ اولام بر آتسه وارد. هونام ارضک

مرکزینه اینیلدجه، لهر اوتوز اوچ ذراع درینلده، تخمیناً بر درجه حرارت آتار. بوک بناء، مرکزده قدر

ایکی یوز بیک درجه لی بر حرارت میدان طیر. ایست بو نظریه به، مذکور حدیثک مآلی مطابق طیر.

بوک بناء، کوره ارضک مرکزنده بولونامه ایکی یوز بیک درجه حرارتی بر آتسه، جهنم بر چارکک عالمده

اولوب، قیامتده قابوخی عالمده بولون طبیقه تربیتی چاتلا توب، بنوه دهشتیه چقار، توسع ایتلام

باشلار. و تام تجهیز ایتلام جهنم میدان طیر، دینلیم یلیر.

و کذا، بر حدیث نظر، زههر بر نامنده برودت ایلر یا قاسه بر آتسه وارد. بو حدیث ده او نظریه به

مطابقدر. زیرا، مرکز ارضده سطح قدر درجه درجه آتلام و یا تناقص ایده آتسه، زههر برده

داخل اولوم اوزره، آتک بنوه مرتبه لرینه شاملدر. حکمت طبیعه ده تقرر ایتدیگی کی، آتسه

بعضاً اولام بر درجه به طیرک، یاقیننده بولونامه شلر ده حرارتی تماماً جلب و جذب ایدر،

اونلری برودت ایلر یا قار. صوی انجماد ایتدیر.

[سؤال؟] مذکور حدیث کوره، جهنم ارضک مرکزنده در. هالبوک ارض، جهنم نسبتاً بر یومورط

قدردر. او قوجه جهنم، ارضک قارنده ناصل بر شیر؟

[الجواب] اوت، عالم ملل، یعنی عالم شهادت، یعنی بو کور مکرده اولدیغز عالم کوره، جهنم، ارضک

ایچنده در دیم. جهنمی کوچه کوچه کوسریورز. فقط عالم آخرت نظر، جهنم اولام عظمت پیدا ایدرک، یطاول

ارضلری ایچنه آلر، طویماز. و بو عالم شهادت، بریده کی اوندک توسع مانع اولمدر. بناء علیه،

ارضک ایچنده کی جهنمده مقصد، جهنمک قلبی و جهنمک چارکک ایدر.

وَكُنَّا جَهَنَّمَ اَرْضَكَ اَلْتَنَدُ بُولُغِي، اَرْضَكَ قَارِنْدَه وَاِذَا اَرْضُ اِيْلَه مَنَصِل وَاِذَا يَسِيْعُه اُولَمِي
اَسْتَغْنَام اِيْمَنِي. زِيْرَا شَمْسِي، قَمِي، يِلْدِيْزِك وَاَرْضَه كِي كَرِهِي، هَبْ شَجَرَه خَلْقَتِكَ مِيوَه لَمِيْدِرِي.
مَعْلُومِدِرِك، مِيوَه نَك اَتِي، بَتَوَه دَالَرِك اَرَا لَمِيْن شَمُوكِي وَاَرِدِر. بِنَاء عَلِيْم اَللّٰهُكَ عَلَمِي يَك كَنِيْدِر.
شَجَرَه خَلْقَتِكَ دَالَرِي دَه لَه رُفَر اَوْزَانُوب كَنِيْدِر. جَهَنَّم نَرَه يَكِيْدِرِي، اَوْرَدَه
يَرِي وَاَرِدِر.

وَكُنَّا بِعَدِيْثَه كُورَه، جَهَنَّم طُوِيْدِر، يَعْنِي بُو كُوْلَمِدِر. يَعْنِي نَام اَيُّوَه دُطِدِر. دِيْمَك جَهَنَّمَ بِ
بُو مَوْرَطَه كِي اَرْضَكَ مَرْكَزِنْدَه مَوْجُود وَاَبَا خَرَه تَفَه لَه رَايِدَه جَلَمِي مَحَلَّاتِنْدِر.
(اَفْطَار) جَهَنَّمَ شِمْدِي مَوْجُود اَوْلَادِيْفَن مَقْتَلَمِيْرِي سَوْفَه اِيْدِرِي، بُو عَدِيْث اُولَمِي كَرَكِدِر.

اَرَقْدَاسَه! بُو اِيْمَنِكَ جَلَم لَمِيْن بَا قَالَم، مَعْنَا لَرَه ظَرْف اُولَمَه بُو جَلَم لَمِي نَاصِل صَدْفَدِرِي؟ و
اِيْجَلَمِنْدَه نَه كِي جَو لَه لَرِي وَاَرِدِر؟

اَوْت، (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا) جَلَم نَك بَاشِنْدَه كِي (و) حَرْفِ عَطْفَدِر.
مَعْلُوم اُولِيْفِي اَوْرَه، بِ شَيْئِكَ دِيْدِي بِ شَيْئٍ عَطْفِي، اَرَا لَمِنْدَه بِ مَنَاسِبَتِكَ بُولُغِي مَتَوْقَدِر.
حَالُوكَه (إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ) جَلَم سِيْلَه (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا) جَلَم سِي اَرَا نْدَه مَنَاسِبَت كُور وَاَنِيْسُور.
بُو جَلَم لَمِن اَرَا لَمِنْدَه كِي مَنَاسِبَت، اَنَجُوَه اِيْلَمِي سَوَال وَاَجَوَابِكَ تَقْدِيْرِيْلَه تَفَه لَه رَايِدِر. شُوِيْلَمَك:

اَوَّلَمِي اَيْتَدَه عِبَادَتَه اَمْر اِيْدِيْلَمِيْلَمِنْدَه (عِبَادَت نَاصِلِدِر؟) دِيْم اِيْدِيْلَمِي سَوَالَه جَوَابًا (قَرَأَنِكَ تَعْلِيْم
اَيْتَدِيْلَمِي كِي) دِيْنِيْلَمِي. (قَرَأَهُ اَللّٰهُكَ عَلَا مِيْمِيْدِر؟) دِيْم اِيْدِيْلَمِي اِيْلَمِي سَوَالَه جَوَابًا (وَإِنْ كُنْتُمْ
فِي رَيْبٍ) اَلْحَمْدَه دِيْنِيْلَمِي. اَيْتَه لَه اِيْلَمِي جَلَم اَرَا نْدَه بُو صَوْرَتَه مَنَاسِبَت تَفَه لَه رَايِدِر. و حَرْفِ
عَطْفَدِر دَه مَقْتَضَا سِيْمِنَه طَبِيْر.

[سَوَال؟] (إِنْ) شَك وَاَتَرْدِي اَفَادَه اِيْدِر. (إِذَا) اَيْس، جَزْم وَاَقْطَعِيْتَه دِلَالَت اِيْدِر. اَوْتَلَرِك شَك
وَاَشْبَه لَمِي، قَرَأَهُ حَقْنَدَه قَطْعِيْدِر. بِنَاء عَلِيْم مَقَامِكَ اَقْتَضَا سِي خِلَافَتَه (إِنْ) طَلَم نَك
(إِذَا) طَلَم نَه تَرْجِيْأً ذَكْرِنْدَه نَه كِي بِ اَشَارَت وَاَرِدِر؟

[الجواب] اوندك شئ و ريبارين ازاله ايدە جاك اسبابك ظهور ايتيم، اوكي شېھلرك وجودين قطعيتە،
 حاتم ايديلمە مەيە جەننە اشارتدر.

[افطار] (۱) اَن كَلِمَتِكَ افاده ايتديكي شئ و تردد، اسلوبك اقتضائە كوره در. هائە، مَطْمَئِنَة
 عائد دطدر.

(وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ) ايلم (۲) اِنْ اُرْتَبْتُمْ (۳) جملەلری، هر ايليسي ده بر معنای افاده ايتدیلری کی،
 ایلنجی جملەلرک برنجی جملەلرە دها قيصە اولمسیلم اسلوب دها اویغوه اولدیغی هالده. برنجی جملەلرک
 ایلنجی جملەلرە ترجیحاً ذکر، اوندك ريبارينك منئي، غنم مزاجلریلم فنا دو شونجەلری اولدیغنه
 اشارتدر.

[سؤال؟] اوندك ريباره ظرف و محل اولدقاری هالده، اوندك مقروف، ريبك اوندك ظرف
 اولاره کوستریلمی نیه بناء در؟

[الجواب] اوندك قیلارنده کی ريبك ظلمتی قیلارنده انتشار ایدوب، بتوه بدنارینی استیلا ایتسه
 اولدیغنده، کنديلارينك ريب ايجنده بولونقاری صلیلمقده اولدیغنه اشارتدر.

ناره اولاره (۴) رَيْب کلمەلرک ذکر، تعمیم اچوند. یعنی نه قدر شېھلریلر وار، جواب بدر.
 هر بر ريباره مخصوص بر جواب ویرمک لازم دطدر. هائەکی چاره یه بارسه وورسکزی، آلا جفاز جواب
 قرآنك اعجازیدر.

اوت، بر هشتمده صوایحیم و اوصویك طائیلغنی آکلایام بر آدم، او هشتمده تعب ایدم بتوه
 هشتملری تجربه ایتلمه حق یوقدر. زیرا منبع بدر. کذلک، بر سوره نك معارضه سندیه عاجز قالام
 بر آدمک، بتوه قرآنی تجربه ایتلمه حق یوقدر.

هونله طکت بدر.

(مِمَّا) (۵) ده کی (مِنْ) بیانی افاده ایتدیلمده (۶) فِي شَيْءٍ کلمەلرک تقدیرینی ایتد. تقدیر کلام
 (وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ فِي شَيْءٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا) (۷) اولم کرکدر.

(نَزَّلْنَا) (۸) تعبیرنده آکلایلرک، اوندك شېھلرینک منئي نزول صفتی اولوب، قطعی جوابلری ده
 اثبات نزولدر. تدریجاً، یعنی آیت آیت، سوره سوره، هادئله کوره نزولی افاده ایدم تفعیل بایندیه

(نَزَّلْنَا) ^(۱) کلمه سَنَد، دفعه نزول دلالته ایدیه افعال باینده (انزلنا) ^(۲) کلمه سه ترجیحاً ذکر اید یلمی،
اونلرک دعوالرنده (نه ایچونه قرآنه دفعه نازل اولمدر) دیم دلیل کتیر دکلرینه اشارتدر.

(عَبْدِنَا) ^(۳) عبد لفظنک (نبی) ویا (محمد) لفظلرینه جهت ترجیحی: عبد تعبیری، پیغمبر علیه
الصلاة والسلام عظمته و عبادتک علودرجه سه اشارت اولدیغی کی، (اعبدوا) ^(۴) امرینه
تأکیددر. و رسول اکرم علیه الصلاة والسلام حقنده وارد اولیه و لعلاری دفع ایتملدرک، اودان
بتویه انلاردرسه زیاده عبادت ایتسه و قرآنی اوقومدر.

(فَاتُوا) ^(۵) بوامر، تعجیز اچونددر. یعنی امرده مقصد، مخاطبده برشی طلب ایتک دگدر. آنجه باشلرینه
دور مقام معارضه و تجربه دعوت ایتلدر. تالک عجزلری میدان حقیقیه.

(بِسُورَةِ) ^(۶) الحزه. بو تعبیرده آکلایلمک، اونلرک الزام ایدیللمک و عجزلری صولک حده بالغ
اولمدر. زیرا (طوقوز درجه) به بالغ اولیه تحذینک، یعنی معارضه دعوت ایتک طبقلری
و تعبیرلری شویلمدر:

(برنجی) یولک نظمیلر و اخبارات غیبیه یلمر و اکتوا ایتدیلمی علومیلر و علی حقائقیلر برابر
تام بر قرآنک مثلنی، اتمی بر شخصده کتیریلمز.

(ایلمنجی) اگر بویلمجه مثلنی کتیرملک طاققلرنک فوقنده ایسه، بلیغ بر نظمیلر اویدیرمه شیلدرسه
اولویه کتیریلمز.

(اوهنجی) اگر بولکده قدر تکریمتسه، اوه سوره قدر اولویه بر مثلنی یاییلمز.

(دردنجی) شاید بوده محکم دگلم، اوزومه بر سوره نک مثلنی یاییلمز.

(شنجی) اگر بوده سزه قولی دگلم، قیسه بر سوره نک مثلنی اولویه کتیریلمز.

(التنجی) اگر اتمی بر شخصده اطمین بولامدی ایسه، عالم و طکتب بر آدمده اولویه کتیریلمز.

(یدنجی) شاید بوده محکم اولادیغی تقدیرده، بری بر یلکزه یاردیم ایتک صورتیلر یاییلمز.

(کنزنجی) بولکده اطمین بولامدیغیز تقدیرده، بتویه انسی و جنادسه یاردیم ایسته یاییلمز.

و بتویه افکارک نتیجه لرندسه استمداد ایدیلمز. زیرا نتیجه لری، تماماً یانلارده بولونامه کتب عربیه ده

موجوددر. بتویه کتب عربیه ایلم قرآنه آراسنده بر مقایسه یاییلمز، قرآنه مقایسه کلمن.

هونله قرآنه لهج برینه بکزه میور. اوله ایسه قرآن، یا لهینده آشغیدر ویا لهینده یوقاید. برنجی
 اتمال باطلدر، محالدر. اوله ایسه لهینده یوقاید. فوه القل برکتاید. اونه اوچ عهر دیری مئی وجوده
 کلمه مشدر. و بوندیه صوکره اصلا وجوده کلمه یه جلددر. والسلام.

(طوقوزنجی) (بزم شاهد لریمز یوقدر. اگر معارضه یه کیریمک، بزی دستطه یه جک کیمز یوقدر)
 دیم کوسردکاری او بهانه یی ده دفع ایتک اچمه، شهد الزده ماعده ایدیلشد. اوناری ده چاغیریلر.
 سزه یاردیم ایتیلر.

ایسته بو طبقه دقت ایدیلر، معارضه نیک شو مرتبه لریمه اشارتا، قرآنه کیریمک یایدی ایجاز ایله
 کوسردگی ایجازه بر شعاع کورونور.

آقداسه! قرآنه کیریمده ان قیسه بر سوره یه معارضه ایتلده بشرک عاجز اولدیغی، شومذکور ایضاهات ایله
 ثابت اولدی. فقط اعجازه لیت جعتی قالدی. یعنی بشرک عجزینی انتاج ایدیم علت و مسبب ندر؟
 اوت، قرآن ایله معارضه و مبارزه یه حقیقه انسانلرک قوی جناب هو طرفنده لم کورلشیریلر،
 لم معارضه یی یا یا یلیم جک قابلیتده حقو ایتیریلشد. فقط عبدالقاهر جرجانی، زخشی و سطلی بی
 بلاغت اماملرجه، بشرک قوی قرآنک یولک المونه ونظمه یتشه مدیلند، عجزی تفه لری ایتشد.

برده سطلی دیمدرکه: اعجاز، ذوقیدر، تعریف و تعبیر ایدیلر. (من لم یذق لم یدر^(۱)) یعنی فکری ایله
 اعجازی ذوق ایتیم، تعریف ایله واقف اولماز، بال کبیدر. لکن عبدالقاهر التزام ایتدیگی
 وجهه کوره، اعجازی تعریف و تعبیر ایتک ممکندر. بزده بو وجهی قبول ایدیلور.

[سؤال؟] طائفه نجم، ثوبت کلمه لر، سوره کلمه نیک وظیفه سی ایفا ایده یلر. سوره کلمه نیک
 اولاره ترجیحا ذکر نده نه واردر؟

[الجواب] اولاری، شبه لرینک منشی ایله التزام ایتک و بوغمنقدر. شویله که: اولاری شبه یه دو شورته،
 کویا قرآنک دفعه نازل اولما سیدر. دیمک قرآن دفعه نازل اولسه اولس ایدی، اللهک کلامی اولدیغنده
 شبه لری اولما یا حقدی. لکن قرآنک یاریم یاریم نازل اولسی، اولارک شبه لرینی باعث اولشد. و
 (بو بشر کلامیدر. یاریم یاریم یاییلیشی قولیدر. بزده یا یا یلیر) دیم شبه یه دو شماسدر.

قرآن کریم دخی، اوناك قولاى فن ايندكلى يولى **(بِسُورَةٍ)** تغييرى ايله افطار اتمسه. و هایدی، سرك قولاى
ظه اينديگن يارمه يارمه شطره اولسون، مثلى كتيپان ديم، اوناك قولاى عديندكلى يولده بوغمدر.

و كذا زخيرينك بيان كوره، قرآن كریمك سوره كره تقسيم ايديلمسه بر شطره نازل اولم سنده هووم فائده
وارد. اوت، هووم غريب لطائفى حاوى اولدغى ايجوم، شوا اوج غريب اختيار ايديلمدر.

(مِنْ مِثْلِهِ) ده كى غير، يا قرآن راجعدر، يعنى قرآنك مثلى كتيپان ديمدر. و يا حضرت محمد ^ص عايندر.
يعنى بر سوره بي او حضرتك مثلى اولمه امى بر شخصده كتيپان ديمدر.

لكم برنجى احتمال كوره عبارتلك حقى **(مِثْلِ سُورَةٍ مِنْهُ)** ايان، اققنانك خلافت اولارم **(بِسُورَةٍ)**
(مِنْ مِثْلِهِ) دنيلمدر. بونك اسباب: برنجى احتمالى ملاحظه و رعایت ايدركه، ايانجى احتمالك ده

ملاحظه و رعایت لازمدر. زيرا بالان قرآنك مثلى كتيوكم مثله ستمه اولمايور. آنجه امى بر
شخصده كتيوكم لازمدر. و معارضه نك تماميتى شرطدر.

ايته بونك ايجوم، كم **(مِنْ مِثْلِهِ)** ده كى ضميرك قرآن راجع اولمى لازمدر، كم عبارتلك تبديلى
لازمدر كه، كه ايانك احتمال مرعى اولسون.

و كذا، معارضه نك تماميتى، بالان بر سوره نك مثلى كتيوكم اولمايور. آنجه قرآنك تمامه مثل اولاجوم
بر مجموعده و بر كتابده آينام بر سوره نك مثلى كتيوكم شرط اولاهغه اشارتدر.

و كذا، نزوله قرآنك افعالى اولمه كتب سماويه ذهناى هويركه، قرآن ايله ديكر كتب سماويه آسانده
يايلاجم موازنه ايله قرآنك علويتى آكلاشيلمسه.

(وَادْعُوا) بو تعبير استعانه و يا استمداد كلمه كرين جهت برهيجي: دعوت كلمه سى، بالان ها غير مقدمه
عبارت اولوب، اوناك بلالوده و زخمكده قورتاراجوم يارديجلىرى حاضر بولونديغه و بالان

ها غيريلملى لازم كلديگنه و فضايله بر زحمه احتياج اولمايغه اشارتدر. استعانه و يا استمداد
كلمه لرى ايسه، يارديجلىرينك حاضر بولونديگارين دلالت ايتمز.

(شَرِّدَاءُ) بو تعبير **(اوج معنا)** يه تطبيع ايديلميلير. **(برنجيسى)** يولك اديلمدر. بو معنای كوره، اوناك
معارضه معنا سنده، (بزم قوتغز معارضه كافي دطسم ده، يولك اديلميزك و فواجم لريزك معارضه

قدرتلى وارد) ديم سويلم دكلى بالان، قرآن كریم **(وَادْعُوا)** امريله كسوب اتمدر.

(ایلمنجی) معارضه‌ی دستکایوب شهادت ایدنارد. بو احتمال نظرًا، اونلرک (بز معارضه‌ی کبریتسک، بزى دستکایوب و بزى شهادت ایدن بوقدر) دیم کوستردکری جهانلرینده قرآن کریم ماعده ویرمه. لهادی، شاهدلریازی ده چاغیریلار. سزى تقویه ایتینار، دیم او جهانلرینک ده یاللاه اولدیغنی میدان چیقارمدر.

(اوهمجی) (الیه) معناسندر. بو معنایه نظرًا، صاللاه قرآن کریم اونلره قارشو: ائی معارضه ایتک ایتینار! سزک بوقدر طایدیغیز الیه لریاز وارک، بویله اضطرابی و صیقینتیی بر وقتلارده نه اچومه اونلرده یاردیم ایتیمورک؟ اونلری ده چاغیریلار. کلینار، سزى بو معارضه بلاسنده قورتار سینار، دیم بوجملایله اونلرک تهلم ایتیم، یوزلرینه کولمدر.

(شهداءکم^(۱)) افتصاصی افاده ایدن شواضاف (شهدا) کلمه سزک لهر اوج معناسنده باقار. شویله کم: (برنجی) ماداعلم یولک ادیباریلار و خواجهریلار واردر. شبهه سز آراکزده ارتباط، حرمت و محبت واردر. اونلر غائب ده دگلدرد. یانلارده حاضرلردر. اگر اونلرک بودهلای معارضه قدرتاری اولس ایدی، لهر حالده سزله یاردیم ایدن جکلردی. دیمک اونلرده سزکری عاجزلردر، قصورلیدر. قصورلرینه باقما ییلار.

(ایلمنجی) معارضه سزى دستکایوبک و سزله شهادت ایدن جکل لهر کم اولورمه اولسور قبول ایدر. چاغیریلار، کلینار. فقط اونلر بویله بدیی باطل بر دعواکزده یاللاه شهادته جارت ایدن مزلر.

(اوهمجی) معبود اتخا ایتدیغیز الیه لریاز، ناصل سزه یاردیم ایتیمورک؟ اونلری ده چاغیریلار، سزه یاردیم ایتینار. فقط سزله ییلر سزک، اونلرک جانلری و شعورلری اولمادیغی کی، لهر بر شیتده قادر دگلدرد. اونلری ده معذور کوریلار.

(مِنْ دُونِ اللَّهِ^(۲)) یعنی، اللهده ماعدا. بوقید، (شهدا) نک برنجی معناسن کوره تعمیمی افاده ایدر. یعنی اللهده ماعدا، دنیا ده نه قدر ارباب فصاحت وارن، چاغیریلار. (شهدا) نک ایلمنجی معناسن نظرًا، عجزلرینه اشارتدر. یونلر بر مسئله عاجز و مغلوب اولس، یمن ایدر، شاهدلری کوستردر.

بو، عاجز لر احوه بر اصولدر. (شهادت) نه او هنجی معنائنه کوره، اونارک رسول اکرم علیه الصلاه والسلامه معارضه لری، عاداتا شرک ایله توحید و یا عبادات ایله خالعه ارض و سموات آراسنده بر معارضه اولدیغنه اشارتدر.

(**اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ**)^(۱) بوجمله [بزایسته] قرآنک مثانی یا یارز [دیه] اولجی حرف ابتدای سوز لرینه اشارتدر. وکذا، اونارک یا لایحی اولدقارینه بر تعریفدر. یعنی صدقه اربابی دگشاز. آنچه سلفطبی آمار گز. اوت، سز حقّی طلب ایدر که رَیْب قویوسه، یعنی شک و شبهه قویوسه دوشمیدانز. آنچه رَیْب، یعنی شک و شبهه لره قوشار که اونارک ایچنه دوشمه قفل سز آمار گز.

[**افطار**] (**اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ**) جمله سزک جزاء الشرطی، ماقبلک خلاصه سیدر. تقدیر کلام (**اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ تَفْعَلُوا**)^(۲) یعنی، سوز یازده صادق اوله ایدانز، یا یا جقدانز. (**فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ**)^(۳)

ای آقداسه! (**اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ تَفْعَلُوا**) جمله سی، اونارک علیه نه بر قیاس استثنائی ی تفنّن اتمدر. او قیاسک صورت تظنی: (اگر صادق اوله ایدانز، یا یا جقدانز. لکنه یا یا مدیدانز، او یله ایسه صادق دگشاز). فقط قرآن کریم، مقدمه استثنائی برنده، یعنی [لکنه یا یا مدیدانز] بدل، (**فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا**)^(۴) الحزه جمله سی، شکی افاده ایدر (**اِنْ**) ایله سویله مقرر. بونک ایلای ایسه، اونارک یا یا هنجر دیه ابتدای غنی بر درجه اوقاعه اچوند.

و کذا او قیاسک نتیجه سی اولده (صادق دگشاز) برینده، او نتیجه نک او هنجی درجه ده لازمک علیّ اولده (**فَاتَّقُوا النَّارَ**)^(۵) جمله سی سویله مقرر. تقدیر کلام: اگر صادق اوله ایدانز، یا یا جقدانز. لکنه یا یا مدیدانز، او یله ایسه صادق دگشاز. او یله ایسه، خصمانه اولده رسول اکرم علیه الصلاه والسلام صادقدر. او یله ایسه، قرآن معجزدر. او یله ایسه، ایمانه و تصدیقانه لازمدر. تاکه آتیه دوشمیه گز. (**فَاتَّقُوا النَّارَ**) بو امر الهی، اونارک یا یا ایله تهدید لری دهشتنیز یور.

(**اِنْ لَمْ تَفْعَلُوا**)^(۶) جمله سنده کی (**تَفْعَلُوا**)^(۸) کلمه سی، فعل مضارعدر. بو فعل، زمایه حال ایله استقبال آراسنده مشترکدر. (**تَفْعَلُوا**) کلمه سی حروف شرطیه ده اولده (**اِنْ**) زمایه حالیه آلوب استقبال طاعلینه آتیور. حروف جازمه ده اولده (**لَمْ**)^(۹) ده، استقبالیه آلوب ماضی دره لرینه فیرلا تیور.

زوالی **(تَفْعَلُوا)**^(۱) هر آیهی از آنکه الهمده طوبی کی او یونجاوه اولمدر. بو ذاتلرک بو وضعیتی،
 ذهناری ده لهم ضعیف، لهم استقبال کوندریور. تا اونا، کندی مضایرینی سولسته بلیغ خطاب لرینک
 و آتوه ایلم یازیلاسه معلقا نلرینک، قرآنک یاقیننه ییلم طلم مدطایرینی کورسونار. اونا راوماضی
 صحیفه لرینی کور دگدره صوکره، استقبال صحیفه سنی ده اولم قیاس ایتمینار.
(تَفْعَلُوا) کلمه سنک **(تَأْتُوا)**^(۲) کلمه سنه ترجیحده **(آیاتی نالته)** واردر. **(برنجیسی)** قرآنک اعجازی،
 اونا لک عجز لرندندر. عجز لری ایسه، ائرده اولمایوب فعلیده اولدیغنه اشارتدر. یعنی عجز لرینک
 منشی، قرآنک مای دگدر. او مای یلمقدندر. **(ایکنجیسی)** ایسه: علم صرفده **(ف، ع، ل)** بتوه
 فعللرک تازیسی اولدیغی کی، اسلوبارده ده اوزومه عطیه لری، ایشاری، واقع لری، قصه لری قیسه
 بلفظله ایفا ایده بر فذللمدر. صانله کلام قیلندمه جمملری تعبیر ایده بر ضمیددر.

(وَلَنْ تَفْعَلُوا)^(۳) **(لَنْ)**^(۴) حروف ناصبه ده اولوب، داخل اولدیغی فعلی استقبال نقل ایدر،
 مؤکد ویا مؤبد اولدومه استقبالده نفی ایدر. دیمک بو جملمک قائلی، یک یول بر اطمینان
 و بر جدیت ایلم، لک وشبهه ایتمیرک بو حکمی ویرمدر. بوندنه آکلاشیلیورک، او ذاتک
 ایلمرنده هیل یوقدر.

[سؤال؟] **(فَاتَّقُوا)**^(۵) اتقا ایلم تجنب کلمه سی، آلیسی ده بر معنای افاده ایدرک. اتقانک تجنبه
 جهت ترجیحی نه در؟

[الجواب] اتقا، ایمان تابعدر. یعنی اتقا، ایمان اولدقده صوکره حصول طایر. تجنبده بو تبعیت یوقدر.
 بناء علی، اتقا طلمه سی ایمانی آلدیر. واتقا لفظیله ایمان ایما و اشارت ایدیلر بیله. فقط تجنب طلمه سی
 بویسی کوره مر. بونک ایچوندک **(تَجَنَّبُوا)**^(۶) یه ترجیماً **(فَاتَّقُوا)** اختیار واقام ایدیلر.
(النَّارُ)^(۷) نارک **(آل)** ایلم تعریفی، نارک معهودیت و معلومیتنه اشارتدر. چونله انبیای عظامده
 ایستیللمک صورتیله ذهنارده معلومیتی تقریر اتمدر.

[سؤال؟] **(الَّتِي)**^(۸) اسمای موصوله ده اولوب، صیغه دنیله، داخل اولدیغی جملمک اولجه معلوم اولدیغی
 اقفنا ایدر. هالبوک صله سی اولمه **(وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ)**^(۹) اولجه مخاطبه ره معلوم دگدری؟

[الجواب] (نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْجِجَارَةُ)^(١) آيتي، بويآيتده اول نازل اولديفنه نظراً، مخاطبلك اوننده كسب معلومات ايندك طريقينه بناء، بوراده (النَّارُ)^(٢) ايله (النَّارُ)^(٣) آراسنده توهيف معاملهسي بيايلىمىد.

(وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْجِجَارَةُ)^(٤) بوقيدلرده مقصد، قهيددر. قهيدلرك تالكيد و تشديد ايديلديگنه بناء، بوراده (نَاسٌ)^(٥) كلمه يله تالكيد ايديلمه و (جِجَارَةُ)^(٦) لفظيلرده تشديد و تويخ ايديلمىد. شويلاكم: منفعت و نجات ايديله طاشده معمول معبود اتخاز اينديگنلر صئله، سزه تعذيب آلتيدر. يعنى اوصئله، سزلى لقوب قاوورايه آتله اودومه اولمىددر. لهي زوالليلار! نه ايجومه بوني دوشونغيور سارز؟

[سؤال؟] (اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ)^(٧) بوجمللرده مقامك اقتضاسي خلافته اولارجه (لَكُمْ)^(٨) يرينه (لِلْكَافِرِينَ)^(٩) دينلمسي نه نه بناءددر؟

[الجواب] قرآنه كريمك تعقيب اينديگي اصول، على الاكثر آيتلرك صوطلرندى طلى قاعده لري، فذلله لري سويله ديگنه كوره، قرآنه كريم، اوللرك جهنملك اولدقاريني اثبات ايديه دليلك ايلنجي مقدمه نه اشارت ايتك اوزره، اسم ظاهري ضمير يرينه، يعنى (لِلْكَافِرِينَ) جمللهسي، (لَكُمْ)^(١٠) يرينه اقامه ايله تعميم ايتمىد. تقدير كلام (اُعِدَّتْ لَكُمْ لِاتَّكُمْ مِنَ الْكَافِرِينَ وَالنَّارُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ)^(١١) در. يعنى سزر جهنملك سارز. زيرا لا فرار سارز. جهنمده لا فرار ايجوند.

(وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)^(١٢)

يعنى ايمانه ايديه و اي ايتلر ايتلرين مؤمنلره بشارت و يرکه، آغلاجلاري آلتنده نهرلر اقامه جئنلر اوللركدر. اوللر، اوجئنلرده بر صيوة ييدكاري زمانه: بويوننده اول ييدلرلر صيوع لردندر، ديرلر. اوللره بر يرينه بللر بر صورتده رزقار كيتيريلر، ويريلر. و اوجئنلرده اوللر ايجومه لهر دورلو عيب و قصور لرديه ياك، تميز قاديلر واردر. اوللر، اوجئنلرده دائمي اولارجه قالا جقاردر.

ای آقداسه! بویته اوللا ماقبلله اولامه ارتباطنده بحث ایده جانز. شویلم که: بویته که آیتله
هوه متفاوت ارتباطی وارد. یعنی مذکور جمله لره طوغری بویته اوزانوب کیده مختلف خطار
وارد. باقیله قرآن کریمک بویته اشارت ایندیگی نتیجه ایمانه عمل صالحک ثمره سی، سوره نکه
باشنده مؤمنلره یایدی مدح و ثنایه باقیور.

وین سوره نکه باشنده، طفرله و منافقاره یایدی ذم و تحقیرلره صوره، اولارک
طوقاری بولک اولاری ابدی بر شقواته سوه ایده جانلی بیله ایتدیر. لکم اولاره بویته تصریح
ایندیگی عادت ابدیه نکه نورینی کوسره رک، اولارک بویله نعمتاری غائب ایتدیرلرندمه جلدکاری
هرتارینی تزیید ایتدیر و آتیرمدر.

وین (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا^(۱)) آیتله امر ایندیگی، بر قسم دنیا لذتارینک ترکنه باعث اولامه
عبادتیه نشت ایده زحمت و مشقاره قارشو، بویته جنتک قاپوسی آهاره جنتک لذتارینی
کوسرملر، مؤمنلرک قلبارینی تطهین و تأمین ایتدیر.

وین تکلیفک اساسی و ایمانک برنجی رکنی اولامه توحیدی اولجه اثبات ایتدیر. بویته دخی
توحیدک ثمره سی و رحمتک غنائی جنت و سعادت ابدیه ایلم کوسرمدیر.

وین یوقاریده نبوت محمدیه (اِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ^(۲)) الحزه آیتله اشارت ایدیله اعجاز ایلم اثبات
ایدیلمدیر. بوراده ده تبشیر و اندازکی نبوت و وظیفه لرینه لاسه قرآن ایلم اشارت ایدیلمدیر.

وین یوقاریده ابعاد و اندازلی، یعنی تحویفار و تهدیدلر یایلمدیر. بوراده ده وعدلر، رغبتلر،
بشارتلر یایلمدیر. بولارک آراشده کی مناسبت،

تضادی بر مناسبتدیر.

وین نفسی و وجدانی عقلک حکملرینه اطاعتارینی دوام ایتدیرمه ترغیب و ترهیب، یعنی
امید و قورقملاری لازمدیر. و بوملارک و هودیلر دواملری، آنجه ترغیب و ترهیب ایلم، یعنی
امیدلندیرمک و قورقوتما اولور. ترغیب و ترهیبک دوامی، آنجه تحریک ایدیگی، و هودیه موهود
بر آمرک و هودیلر اولور. ایشت ترغیب هسی بویته اولاندیریلمدیر. اولکی آیتلرله ده ترهیب هسی
تحریک ایدیلمدیر. بو اعتبارله آراشده تضادی بر مناسبت وارد.

و کجہ آئندہ آخرتک برحقنہ، یعنی جہنم اشارت ایدیلشد۔ بو آئندہ، آیلنجی شقی اولامہ جنتدم خبر
ویریلشد۔ بو اعتبارلہ، آخرتک لہرایی شقی دہ ذکر ایدیلشمہ بولونویور۔

ای آرقداسہ! جنت، جہنم، شجرہ خلقتک ابدہ طوغری اوزانوب کیدہ آیای دالندہ تفعہ لہر ایدہ
آیای ثمرہ در۔ و طئاتک تسللاً حاکمکہ اولامہ سلالمہ لرینک آیای نتیجہ سیدر۔ و ابدہ طوغری
آقوب کیدہ طئات سئلک آیای مخزنی و آیای موصیدر۔

اون، وقتاکہ جناب مہ، غیر متناہی حاکمہ رایجیومہ بو عالمی، امتحانہ صحنہ یاپدی۔ و یینہ شوگز
حاکمہ رایجیومہ تغیراتارہ، تحولتارہ، انقلابارہ محل اولمہ شی ارادہ ایتدی۔ و یینہ شوگز غایہ رایجیومہ
غیرایلم شری، نفع ایلم ضرری، مسہ ایلم قحی، فلاحہ ایلم فلاحی قاریشومہ بر شطہ جنت و
جہنم تخوم اولمہ اوزرہ طئاتک شو مزرعہ سنہ سریدی۔

اون، مادامکہ بو عالم، نوع بشرک امتحانہ میدانیر و سابقہ بریدر۔ ایلم طہ فخالک بر برندہ
تقریوم ایدیلشمہ ہیک درجہ دہ مختلط و قاریشوم اولمہ لری لازمدرک، انسانلرک درجہ لری
تظاہر ایتسہ۔ امتحانہ و تجربہ زمانلری بیتدکدہ شوکرہ، فنا انسانلر (و امتاز و الیوم
ایہا المجرمون^(۱)) فطایلم، یعنی (ای مجرملر، بر طرف جلیلمہ لری!) دیہ اولامہ تولید اور پرنجی،
صانعہ واری، شدتای امرالہی بہ معروض قالہ بقاری کی۔ ای انسانلر دہ (فادخلوها خالدین^(۲))
فطایلم، (دائی قالمہ اوزرہ جنت کیری لری!) دیہ اولامہ جناب حقک منعمانہ، شفیقانہ، لطفکارانہ
امر لرینہ مظهر اولامہ قاردر۔

انسانلر بویلم آیای قسم آریلدقدہ شوکرہ، طئات دہ تصفیہ عملیاتہ اوغرایاجوم۔ کوتوللی، شری،
ضرری تولید ایدہ مادہ لریک بر طرف جلیلمہ سیلم جہنمک تجہیزاتی المال ایدیللمہ ہیک۔ ایلمای، خبری،
نفعی طوغورایہ مادہ لریک دہ بر طرف جلیلمہ سیلم جہنمک تجہیزاتی المال
ایدیللمہ جلد۔

(**مقدمه**) بآیت، ماقبلیم برابر قیامت، هشتم اشارت ایدر. بناءً علیہ، بومستلزمه نظره
آینداجم (**درت نقطه**) وارد.

(**برنجی**) عالمک اظمه خرابیتی ایلم تولومیدر. (**ایلمنجی**) او خرابیتک وقوعه کلمه سیدر.
(**او رنجی**) خرابیتده صوکره تعمیر و ایلم سیدر. (**در رنجی**) او تعمیر و ایلم سیدر اظکاناتک
وقوعیدر.

(**اولاً**) خرابیت علم، اظمه دائره سنده اولوب اولاد یقنده بحث ایده جانز. اوت، عالمده تطل
قانونی وارد. بوقانونه تابع اولانار، نشوونغا قانونه دافلدر. بوقانونه داخل اولانارک بر
عمر طبیعی وارد. عمر طبیعی اولانارک بر اهل فطری واردرک، هیچ بری اهلک پنجه سنده
قورتولماز. اوت، حکمتک اهتوائیدیگی انواعک و بوانواعک اظمه ابتدایی افرادک قسم الثری
بوقانوناره تابعدر. بناءً علیہ، عالم صغیر دینلیم انسام، کندیلم نوعک تولومنده
و خرابیتده قورتولامدیگی کی، انسام کیر دینلیم علمک ده تولومده نجاتی یوقدر.

و کذا، حکمتک بر آغاجی تولومده، طاعیلحمده خاص اولدیگی کی، شجره خلقتده اولام
شو حکمتان سلسله سنده خرابیتده قورتولوشی یوقدر. اوت، اگر حکمتک عمر فطری سنده اول
خارجی بر تخریبانه و یا صانعی طرفنده بر لهدم و یا بر قیامت معروضه قالملازمه یلم، فنی بر
صاب ایلم، حکمتک اولام بر کونی کلمه جلدرک، (**اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ**) (**وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ**)^(۱)
و (**اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ**)^(۲) کی آیتاره ماصدقه اولاجقدر. و انسام کیر دینلیم قومه حکمتان، شوبوشلی
سکراتک باغیرتیلیم طولدر ابقدر.

(**ایلمنجی نقطه**) خرابیت عالمک وقوعه کلمه جلددر. اوت، بنوعه سماوی دینلیم، عالمک خراب اولاجقنده
متفقدر. لکم لهر بر فطرت لیم، عالمک بر کومه کلوب توله جانم شهادت ایدر. و حکمتک کوزله
کورونه شوقدر نوعی، فردی، یومی، شهری، سنوی تغیرلارک، تحولاتلارک و انقلابلارک یالانز
اشارتیلیم دغل، صراحتیلیم قیامتک کلمه جای ثابتدر.

ای آرقداسه! اگر بواجمال ایلم قناعت حاصل ایده مدی ایست، بر یاریمه ایضاهات ویره لم. باعه،
حکمتان دیدیلمز شو آیتان الهی اولام علوی، یوکله، اینجه، درین نظاماره تابعدر. و اولام عجیب،

غریب رابطه کرده باغلیدرکم، اگر بر دیواری و یا بر طاشی (برگندم پیچ) امرینه هدف اولعه، در حال عالم ثلوم خسته لغنه دوش، سکرانه باشلار. ییلدیزلر آراسنده مصادمه لر، اجرام آراسنده محاربہ لر وقوعه کایر. شو غیر متناهی بوشلوم، یلک شدتای صیحه لرله و یلک دهشتای صاعقه لرله و یلک قورقوج سار و صدالرله و یلک مدلهیه ایللیتیار و کور و لتورلر طولار.

اوت، انسا به کیرک ثلومی، کوچک بر ثلوم بی دطدر. سکرانه باشلادیغی زحماه، میلبارلرله کره لرک یاریشم سنده معلول کاه فرطینه لی دهشتک، نه تصویری، نه تعریفی و نه کور و لمسی اعطاه دازه سنده دطدر. ایته بوشدتای ثلوم ایله خلقت یاییلار. کائنات یاییلار. خلقتک یاغی، آیرانی بر بونده آریلار. جهنم ماده سیلار، عسرتیله بر طرفه یاییلار. جنت ده لطائفیلار، لذائذیله و بتوم کوزل عنبرلریله نجای ایدر، انجلا ایدر.

[سؤال؟] کائنات، ایله یارادیلیشده ابد الوریثلی اولاروم ثابت بر شطده یارادیلم ایدی ده، بویله تغیراتلی، انقلابی، مائل انهدام بر صورتده یارادیلوب، بالآخره تخریدیه صوکره ابدیت قایل، متین بر شطده یاییلمسندمه داهای و داهاقیه اولماز میدی؟

[الجواب] جناب هوم، حکمت ازلیه سیلار و عنایت ازلیه سنک اقتضاسیجه، انسانلرک قابلیتیلرینک تقلاهرینی و استعدادلرینک شوونمائی اراده ایتمک، نوع بشری امتحان و تجربه به تابع طوندی. ضررکری منفعتاره قاندى. شرکری خیرلرک ایچنه آندی. کوزللطاری حرکتیله طرله جمع ایتدی. لهیسی بر برینه قاریشدیراره، کائناتک غموری ایله برابر یارادیلیسه تگنه سنده یوغوردی. صوکره کائنات تبدل، تغیر و تطکل قانونارینه تابع طوندی.

وقتیله، امتحان برده سی قایانیر. تجربه زحمانی خایت بولور. کائنات تارله سنک وقت مصداق حلول ایدر. صانع حکیم، عنایتیار، بر بویله قاریشوه یوغوردیغی ضررکری تصفیه ایدر. ایچارندن تغیری طوغورانه اسبابی آیدر. و اختلاف ماده لرینی تفریق ایدر. صوکره جهنم ابد الوریثلی اولاروم قیه و قوی بر جسمیه تشکل ایدرک (وَأَمَّا زُورًا) خطابنه هدف اولور. جنت ایسه، اسلاییلر برابر ابدی و محکم بر شطده نجای ایدر، منجای اولور.

اوت، كره جھنمی، كره جنتی تكلیل ایدہ اجزائو مادہ لڑا آسانده مناسبت وارد، ضدیت یوقدر.
 مناسبت انتظامك شرطیدر. نظام ده دوام سیدر. وكذا، بویائی منزلك خلقی ده ابدی اولدقاری
 ایحوی، وجودلرینی تكلیل ایدہ اجزائو، تغیره معروضه دگلدر. یوناه دنیاده کی جسمارینك ترکیب و
 تحلیلاری آسانده موازنه یوقدر. یعنی جسم بنی لومینه کیرلارك و هیقانلارك آسانده نسبت یوقدر.
 اونك ایحوی انحلاله یوز طوتارلر. فقط آفرنده کی جسمارك یاییائی اولیه دگلدر. اجزائی آسانده
 تام معناسیاه موازنه واردرک، انحلاله محل قالماز.

(**اوینجی و درنجی نقطه لر**) یعنی دنیانك ایلنجی تعبیریاه مشرک وقوعیدر. اوت، توحید
 و نبوتك اثباتاری، یالاز دلیل نقای ایله صحیح دگلدر. یوناه دور لازم طایر. قرآنه و حدیثیه
 عبارت اولاه نقای دلیللارك صحتی، نبوتك صحت و صدقنه باغلیدر. اگر نبوت ده دلیل نقای
 ایله اثبات ایدیلر، محال لازم طایر. بونك ایحوی قرآنه کریم، توحید ایله نبوتی دلائل عقلیه ایله
 اثبات یتمدر.

اما مشرکسانك هم عقلی، هم نقای دلیللار ایله اثباتی صحیحدر. مشرک دلیل عقلی ایله
 اثباتی، (**وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ**) آیت کریمه نك بحثده بیانه ایدیلیمدر. خلاصه سی: وجودلرنده
 شك و شبهه اولمایانه نظام، رحمت و نعمت، آنجه و آنجه مشرک طلم سیاه و ایلنجی بر هیاتك
 تحقیقی ایله نظام، رحمت و نعمت اولایلرلر. اگر مشرک طلمز و ایلنجی بر هیات تحقیقه یتمز،
 بونلاری اسماء الاضدادده عدا یتلك لازم طایر.

مشرک دلیل نقای ایله اثباتی ایسه: قرآنه معجز الیهیه ایله نبوته انبیا، مشرک طلم جگنه اتقافه
 یتمدر. عقلی و نقای دلیللاره طلمج: فخر رازینك تفسیرنده، بوقیل دلیللاری بیله دیسه
 آیتلر بیانه ایدیلیمدر. (**خلاصه**) بالخاصه حیوانات و نباتانده دائما وقوعه طلم مشرکه دقت
 ایروب تأمل ایدیه آدم، الهه ایدیه جلی متفرقه اماره لرله و بر حدس ایله و بر سرعت انتقال ایله
 مشرک واقع اولامقنه حکم ایدیه جلددر.

شعری بآیتک جمال کرینی بر برینہ باغلابانہ مناسبانہ کلام۔ بآیتک جو کھل کرینی نظم آیدہ و جمال کرینک
 علمانہ مدار بحث اولادہ نقطہ، عادتدر، شویانکہ: عادت آیدہ (ایلی قسم) در۔
 (برنجیسی) وال یولک قسمی، اللہک رضایانہ، لطفنہ، تجلیسنہ، قریبتنہ مظهر اولقدر۔
 (ایلی قسمی) ایسہ، عادت جسمانی در۔ بونکہ اساسی ایسہ شائی، اصل، نطرح اولوحہ اوزرہ اوچدر۔
 و بواج اساسک درجہ کرینہ کورہ، عادت جسمانی تبدل آیدر۔ و بوقسم عادتک المال و اتمام آیدہ،
 فاود و دوامدر۔ چونکہ عادت دوام یتمزہ، ضدینہ انقلاب آیدر۔

برنجی قسم عادتک اقامی، تفصیلیدہ متغیردر۔ و یا غیر قابلدر۔ ایلی قسم عادتک اقامی ایسہ،
ملک ان لطیفی وال جانبہ دار شطی، اطراف اربعہ سی درلو درلو کھل و عیظہ کرلہ مزین باغ و
 باغی کرلہ محاط۔ و آلتندہ صولر و فھلر آقامہ قصرکر و کوشکر در۔ اوت، جامد قلباری عشہ
 و شوقلہ احیا آیدہ، سونمہ روحاری شہ و شاد آیدہ، شاعرکرہ سرمایہ اولاروہ شاعرانہ
 تشبیہاری، تمثیلاری، اسلوباری الھام آیدہ، صولر ایلم فضوات و نباتاتدر۔

ایلی قسم عادتک ایلی اساسی اولادہ **آصل** ایسہ، مألولات، بیہ جک قوت و بردگی جھنار،
 ان ایسی وال لذیذی مألوف اولادہ قسمدر۔ یعنی انسانہ قریب اولادہ، وحشی اولمایانہ شیلدر۔
 ہونکہ الفکہ اونعمتک درجہ قیمتی بیاسیر۔ لذت و بردگی جھنارہ، لذتک ان یوگی تجدد و
 تبدلندہ در۔ و کذا، اصل لذتی المال آیدہ اسبابہ بری دہ، او رزقک کندی عملک اجرتی
 اولد یعنی بیلکدر۔ ایلی بر سبب دہ، او رزقک منبعی دائماً کوز اوکنده حاضر بولونمیدرکہ،
 قلبی مطمئن اولوہ۔ رزقہ اچوہ تلاسہ ایتہ سیرہ۔

ایلی قسم عادتک اوہنجی اساسی اولادہ **نطرح** ایسہ، انسانک ان فضلہ احتیاجنی تطمین آیدہ،
 قلبنہ مقابل بر قلبک موجود بولونمیدرکہ، لہر ایلی طرف سولیارینی، عتقارینی، شوقارینی
 مبادلہ ایتینار۔ و لذائذدہ بر برینہ اورتاقہ۔ و غملی و کدرلی شیلدرہ دہ بیلدیارینہ معاومہ
 و یاردیچی اولونار۔

اوت، برایشده متجرب قالده ویا بر شیئه طالارده تفکر ایدیه آدم، ولو ذهناً اولوسه، بری طیه،
 کندیله او حیرتی و اوتفکری پایلاشییه ایتر. قلبلرک ان لطیفی و ان شفیقی، قسم ثانی ایل
 تعبیر ایدیلله قادیه قلبیدر. فقط قادیه ایل روچی اولوسه کیم اعتراضی کمال ایدیه. و قلی اولوسه
 انیت و الفتی اتمام ایدیه. و صوری و ظاهری اولوسه آفرینشلی صمیمیتدیه، قادینک
 عقیلم برای، اخلاصه سیئه ده تمیز و پاک اولمی و حرکتین عارضه کرده عالی اولمیدر.

[سؤال؟] ییجهک ایجهک شیر، شخصی و جودی ابقا ایتک ایچوندر. هونله و بودده اریوب
 آریلاسه شیرک برلرینی طولدریوب تعبیر ایتک، ییمک ایچمک و غذا ایل اولور. نطرح ده نوعک بقاسی
 ایچوندر. هالبوک آفرته اشخاص ابدی اولدقلرنده، و بودلرنده اریوب آریلاسه برشی یوقدرک،
 غایه احتیاج اولوسه. و آفرته تناسل ده یوقدرک، نظم لزوم اولوسه؟

[الجواب] ییمک ایچمک و اولنمک فائده لری، یاللز بقایه و تناسله منحصر دطدر. شوالهای و کدرلی
 عالمه، ییمک ایچمک و اولنمده یاک یول لذت و فائده لر اولوسه ده، لذت لری اولوسه علم سعاده
 نه ایچمه اولنلرک دها نزه لذت لری و فائده لری اولاسیه؟

[سؤال؟] بو عالمه لذت، الماک دفعنده حاصل اولور. هالبوک آفرته الم یوقدر.

[الجواب] الماک دفعی، لذتک سیارنده بریدر. یوقه لذت، یاللز الماک دفعنه منحصر دطدر. و کذا،
 عالم ابدینک بو عالم بلز تلمی، قیاس مع الفارقدر. یعنی آرا نده هوو فرقلر بولوندیغنده،
 بررینه بلزه من. جنت ایل خورخور^(ماشیه) باغچه نده آرا نده نسبت وارسه، جنتک لذت لریله دنیا نده
 لذت لری آرا نده عیمه اونسته فرجه واردر. جنتک درجه لری، خورخور باغچه سندیه قدر هوو
 یوکسه ایسه، اخروی لذت لره دنیا لذت لرنده اولیه جه یوکسددر. لهرایک عالم آرا نده کی بویول
 تفاوت، ابن عباس (لَيْسَ فِي الْجَنَّةِ إِلَّا أَسْمَاءُ)^(١) جمله سیه اشارت ایتددر. یعنی جنتده، دنیا
 میوه لرینک یاللز اسماری واردر. یعنی اسماری بیدر، فقط لذت لری آریدر.

جنتده لذتک دوامی مثله سما ایسه: لذتک حقیقی لذت اولمی، آنجه زوال کورمه لری دوام ایدیه
 لذت لدر. زیرا الماک زوالی لذت اولدیغی کی، لذتک ده زوالی المدر. حتی زوالک تقووی ییله المدر.

(ماشیه) خورخور، و انده مؤلفک مدرسه نده اسیدر.

اوت، بتوه مجازی عاشقانه آه وانينلری، خرياد و فغانلری بوقسم المندرد. و اوناړك بتوه ديواننده يابيدقاری آغلاملری، واويلالری، لهب محبوبلرينك فراخه و زواللريني تصور ايتملرينده نشئت ايدنه المندرد. اوت، يلك هووه موقت لذتدار واردرکه، زواللری دائمی الماری انتاج ايتديکي. هووه المارده زوالی، لذت لذتداره باعث اولور. لذت و نعمة ايسه، دوام ايتك شرطله لذت و نعمة حايلايلير.

[خلاصه] اناسه ابدیچوه ياراديلشدرد. اوناړك، يعنى انسانك حقيقی لذتاری، آنجه معرفت الله، محبت الله، علم کي امور ابدیدر.

ای آفرده! بو ايتك جملهلری آراسنده کي رابطهلری کوردك. شجدي ده جملهلرينك اشغال ايتدطری يرلرله مناسبلرينه باقا هغز. (وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ^(١)) بو جملهلرك بو موقعله مناسبی ايسه:

وقتاكه جناب هووه عبادتی تطليف ايتدی. و نبوتی اثبات ايتدی. و پیغمبرينز عليه الصلوة والسلامی تبليغ امورده مأمور يايدي. و دنيوی بعضه لذتداره جواز ويرمين و عشقتلری قضم ايدنه عبادته مؤمنلرك امتثاللريني تأميه ايجوه، مؤمنلره وعد بويور و لاسه تبشيرلری تبليغ ايتکي رسول اکرم عليه الصلوة والسلام امر ايتدی. چونله او حضرت طرف الهيدنه انذاره، تخويفه، قورقوتغه مأمور اولديغی کي. اللهك رضاخی، لطفی، قريبنی و سعادت ابدی کي تبشيراتی ده تبليغه مأموردر.

(أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي^(٢)) انسانك احتياجات ضروريه سی ايجنده انسانه الك اول لازم اولاسه، مکندر، مکندر. مکنده الك کوزلی، نباتات و اشجاره مشتمل اولاسه يرلردرد. و الك لطيفی، نباتلری آراسنده صولرله مجرای اولاسه باغچلردرد. و الك کامل قسمی، آغاچلرينك آراسنده آقابه نهرلرينك هوقلقله بولونميدرد. قرآن کریم بوقسمه (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ^(٣)) جملهيله اشارت ايتشدرد.

مکنده صولره انسانك الك فضله محتاج اولديغی، جسمانی لذتدارده ييبه جلی و ايجه جلی شيلردرد. بوقسمده (جَنَّتْ) (فهر) کلمه لریله اشارت ايتيلشدرد. صولره رزقك الك المای، مألوف اولاسه قسمدرکه، رزقك درجه قمتی بيلينسیر. صولره لذت ايسه، تجدد و تبدلنده در. لذتک الك صافسی، حاضر و باقین اولانيدرد. و الك لذتی، عمللرك اجرقي اولديغی بيلمکدر.

قرآن کریم بوقسم ده (كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ) ^(١) جمله سیه

اشارات اتمد.

(مِنْ قَبْلُ) ^(٢) یعنی بونده اوّل یید یگم میوه لردر. ویا دنیاده یید یگم میوه لردر. هونام جنتک میوه لری

بر برین باره دیلی کی، دنیا میوه لرینده ظاهرأ باز لر.

(وَأَتُوا بِمِثْلِهَا) ^(٣) یعنی رزقاری بر برین مثابه اولار و کتیر یار. هدیده ده وارد اولدیغنه کوره،

جنتک میوه لری صورتحه بدر. فقط طعماری، طائری بر دطدر.

بوجمله ده مجهول صیغه سیله ذکر ایدیلیم (اتوا) ^(٤) کلمه سنده آکلا شیلدیغی کی، رزقک انسان کتیریلمی،

انسانه اچمه یول بر شرف و کرامته دلالت ایتدیلمده، یول بر لذتی انتاج ایدیور.

(وَلَهُ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ) ^(٥) مکله و مالکده حوکره انسانک الک زیاده محتاج اولدیغی، رفیقه سیدر.

بو احتیاجنک جنتده تأمین ایدیلمسه اولدیغنه، بوجمله ایلم اشارت ایدیلمدر. اوت، انسان بر رفیقیه

ویا بر رفیقه محتاجدر که، طرفیه، آراشده معاونت صورتیلم هیاتلرین لازم اولار شیلری

یا یا ییلینار. و رحمتده نشت ایدمه محبت اققنا سیله یل دیارینک زحمتلرینی تخفیف ایتینار.

و غمکی و کدرلی زمانلرینی فرح و سروره تبدیل ایده ییلینار. ذاتاً دنیاده انسانلرک قام

انستی، آنجه رفیق سیله اولور.

(وَهُنَّ فِيهَا خَالِدُونَ) ^(٦) انسان بر نعمته ویا بر لذته مظهر اولدیغی زمانه، الک اول فایزینی بوزانه

وانسان و سوسه ویره، او نعمتک ویا اولدنگ دوام ایدوب اتمه ییلمی دوستونجه سیدر. بو و سوسه لی

دوستونجه محل قالماسه اوزره، قرآن کریم بوجمله ایلم اونلرک ازواجیلم، لذتلیله برابر جنتده

على الدوام قالا بقولینی بشیر ایتلم، او کدرلی دوستونجه ده قورقار مدر.

ای آرقداسه! شمدی، بو آیتده کی جمله لرن صدقلمنده بولونامه هولهر لری کوسره جاز. (وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ^(٧) بوجمله نکه باشنده بولونامه (و) حرف عطفدر. عطفک لهر ایلی طرفی آراشده

مناسبت لازمدر. هالبولم بوراده بشیر ایلم ماقبلی آراشده مناسبت کور و نم یور. آنجه ماقبلنده انذار

وارددر. اوله ایلم بو بشیر، او ماقبلنده ترشح ایدمه انذاره عطفدر.

(بَشِّرْ^(١)) بشارت تعیری، جنتک، جناب حقک فضل کرمندہ بر ہدیۃ الہیہی اولدیغنی وانسانک عملک اجرتی مقابلندہ واجب برہم اولمادیغنی اشارتدر. ہونام حق واجرتک ویریلمی، بشارتہ تعیرایدیلمز. بوک بناءً، یا بیلاہ عبادت، جنت اجموعہ اولما علیدر.

تبشیرک صیغۃ امر قیافتیلم ذکر، تبلیغک تقدیرینہ اشارتدر. ہونام رسول اکرم علیہ الصلاۃ والسلام تبلیغ مأمورددر، تبشیرہ مطلق دگلددر. تقدیر کلام، مژدہ لہر رک تبلیغ ایت دیلمدر.

[سؤال؟] (الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا^(٢)) بو صلہ و موصولہ تعیری، اسم فاعل صیغہ اولامہ (الْمُؤْمِنُونَ^(٣)) دم

داھا اوزوم اولدیغنی حالہ، نہ یہ اشارتدر؟

[الجواب] سورہ نک باشندہ تفصیلاً ذکر ایدیلم (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ^(٤)) الخۃ اولامہ صلہ و موصولہ اشارتدرکہ، اورادہ یا بیلاہ تفصیل، بورادہ یا بیلاہ اجمال بیلاہ اولومہ.

[سؤال؟] سورہ نک باشندہ کی (الَّذِينَ^(٥)) نک صلہ دینیلہم داخل اولدیغنی جملہ، مضارع صیغہ ذکر ایدیلمی حالہ، بورادہ ماضی صیغہ ذکر ایدیلمی اسبابی نودر؟

[الجواب] اورادہ مقام، ایمانہ و عمل تشویع و مدح مقامیدر. بوک مناسب مضارع صیغہ بورادہ مقام، مکافات واجرتی ویرمک مقامیدر. بوک مناسب، ماضی صیغہ. ہونام اجرت خدمتہ صوکرہ ویریلمز.

(وَعَمِلُوا^(٦)) بو (و) حرف عطفدر. عطفک طرفینی آراشندہ مناسبت لازم اولدیغنی کی، مغایرتہ لازمدر. بورادہ آراشندہ بولونام مغایرت، مذهب اعتزالک خلافہ، عملک ایمانہ داخل اولدیغنی و عملک ایمانک دہ کافی کلمہ یکن دلالت ایتدیلمی کی. (عَمَلٌ^(٧)) تعیری دہ، تبشیر ایدیلک اجرت کی اولدیغنی اشارتدر.

(الصَّالِحَاتِ^(٨)) بو کلمہ برشی ایمانہ تقید و تخصیص ایدیلمی رک، مطالعہ و محکم بر اقبالشددر. مہر مفتی شیخ محمد عبده ک تلقین کورہ (ای شہار) معنائندہ اولامہ (صَالِحَاتِ) کلمہ، بین الناس مشہور و معلوم اولدیغنی مطالعہ بر اقبالشددر. بن دہ دیورمک: سورہ نک باشندہ اعتماداً بورادہ مہم بر اقبالشددر. ہونام سورہ نک باشندہ ذکر ایدیلم (يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَحَمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ^(٩)) آیت، بورادہ کی (صَالِحَاتِ) ی بیاندر.

(**أَنَّ لَهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ**)^(١) بو آيتده مقصد، مكافاتهده نشت ايدمه نشت لي لذت و سروردر. بو مقصدده تقويه سن اشارت ايدمه قيدلر: (**أَنَّ**)^(٢) نك تأليدي.. (**ل**)^(٣) نك اختصاصي.. (**لَهُ**)^(٤) نك تقدیمی.. (**جَنَّاتٍ**)^(٥) جمعيل تنلری.. (**تَجْرِي**)^(٦) ايلم برابر (**مِنْ**)^(٧) نك ذکری.. (**فَر**)^(٨) تعییری ايلم تعريفيدر. بو قيدلرک و او مقصدک تحققمه حاليشدقارين بر بارجه ايضاهاات ويره جانز. شويلاه:

يک يوله برشي بشرايد يلدلي وقت، عقل تردد ايدر، اينا ناماز، اينا ندر معي ايجوم تأليده احتياج اولور. وکذا نتم و سرور مقاماري، ادهامدمه غلبي اولم ليدر. چونکه اونا بر وهلم، سرور زائ اولور. بوکجاء، بوراده اويون بشيرات (**أَنَّ**) ايلم تأليدي يلدلرک، لهم عقل اينا نسيه، لهم اوسوري ازاله ايدمه جک لهم براهم قالماسيم. وکذا بو بشيراتک يالکيز بر وعدده عبارت اولما ديغمه و بر حقيقت اولديغمه اشارتدر.

اختصاصي افاده ايدمه (**لَهُ**)^(٩) ده کی (**ل**) بشرايد يلمه شيتک اونلره مخصوص اولديغمه. و اونلرک ملکی و اونلرک فضلی و استحقاقی اولديغمه دلالت ايدرک، لذتلری تمام، سرورلری مزداد اولومه. و الله، بر پادشاه بر فقیری مافرايدرم، مادام اوما فرلک و اوصيت ابدی دگلدر، قيمتي يوقدر.

(**لَهُ**)^(١٠) نك تقدیمی همري افاده اينديگنده، بين الناس جنّتك اونلره تخصیص قيلينديغمه. و طولاييله اهل نارک ده يرشاه هالالرين اونلرک کوزلری اوکتم کتيرمله سبب اولديغمه دلالت ايدر و بو اعتبارله جنّتك لذتی آرتار. قيمتي نظاهر ايدر.

(**جَنَّت**)^(١١) نك جمعی، جنّتلرک تعددينه و عمللره کوره جنّتك مرتبه لرینه اشارتدر. وکذا جنّتك لهر بر جزوی جنّت کی بر جنّت اولديغمه. و لهر بر مؤمنه و يريله قسم، يو طللمه نظراً تام بر جنّت کی کور و نديگانه اشارتدر. جنّتك تنلری ايسه، کوزللاک قایل تعريف و توصيف اولما ديغمه. و يا سامعلاک اشتها و استحلالاتينک فوه معاده لگله اشارتدر.

(**تَجْرِي**)^(١٢) باغچلرک ان کوزلی، ايجنده صوي بولونانلردر. بونلرک ده ان کوزلاری، ايجارنده صولری آقانلردر. بونلرک ده ان دگر باسی، صولرينک دائماً آقمقه دوام ايدنلردر. ايسته جريانک صيفه مضارع قيافته ده ذکر ايديلمی، او جريانلری تصوير ايتمکه، دوامی اولدقارين اشارتدر.

(۱) **مِنْ تَحْتِهَا** ففروان، یعنی بیشمار و نباتات اینجند به جویایان اید به صور و اشیای، نبعای صور و باغچه و اینجند به حقیقت یونس کوشاک و آلتند کنین مخصوص ترنمایان گنج و اشجار و نباتات طایفه صور در. (۲) **مِنْ تَحْتِهَا** کلمه سی، بوقسم صور و اشارت در.

(۳) **الْأَنْهَارُ** صور و موقلغی، باغچه و دایره زیاده منفعت، رونق و کوزلک ویر. کذاک کویک کویک آریقارده جمع اید به نهر، دایره کوزل منظره لری تکلیل اید. باطایفه صور و براف، زلال، طایفه و صوغوم اولور، فوقه و بر قیمت و بر لذت ویر. ایتم (۴) **الْأَنْهَارُ** کلمه سی جمعیه، تعریفیه، ماده سیل و بوشید صور و اشارت اید.

(۵) **كُلًّا رِزْقًا مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رِزْقْنَا مِنْ قَبْلُ** (۶) بویول جمله، هوقه کویک کویک جمله لری تفنن ایتمدر. اوت، بوجله ماقبلیه باغی دطدر، متانفدر. وظیفی مقدر بر سؤالی جواباندر مقدر. مقدر سؤالی ایسم (۷) **سُئِلَ سَأَلٌ** که ممزوج و معجوندر. شویله که:

وقال ایمان اید و عمل صالح ایلمینار، جنت کی یونس بر مکنایه تبشیر ایدیلدیله. بر دنده سامعک ذهنه کلدی: عجباً او مکنده رزق اولدجه بری وارمیدر؟ وارسم، او رزق نده ده حاصل اولور و نده ده طیر؟ و او رزق او جنتیه حاصل اولدیغی تقدیرده، نده ده نشت ایدر لر؟ و جنتک ثمراتند میدان طایر لرسم، دنیا ثمراتنه بکزر لر می؟ بکزه دکتری تقدیرده، بر برینده بکزر لر می؟ بر برین مابه اولور لرسم، طایر لر برمیدر؟ یوقه آری آریمیدر؟ طایر لر مختلف اولدیغی تقدیرده، قویار یلدقاری زمانه یلری بوشی قالیر؟ یوقه در حال هولدر می؟ تبدل ایندکتری تقدیرده، دوام ایدر لر؟ دوامی ایسم لر، اونلری یینار سونیر لر می؟ سونیدکتری زمانه نه دیر لر؟

ای آرقاسه! بو سؤالری آوجله قوی. بنده بوجله لری آچار، ایچلرینه باقارم. سه ده دقت ایت. باقالم مطالبه اولدقمیدر؟

(۸) **كُلًّا** کلمه سی، دوام و تحقیق دلالت ایدر. (۹) **رِزْقًا** ماضی صیغه سیل و فوعک تحقن دلالت ایندیگی کی، ماده سیلده دنیا ده کی رزق لرین افطار ایدیور. و بنای مجهول صیغه سیل

ذكرى، او رزقه مقرر بولونما ديفنم. و اونلرک (اغلار و بطر) کي رزقاري اياقارينم کلدیلمک
دلالت ایدیور.

(مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ) دینللمکدنم، (مِنْ ثَمَرَاتِهَا) دینللم ایدی، دها مختصر و دها کوزل اولوردی.
فقط ذکر کچه سؤالردم ایلک سؤال جواب اولدیفنم، (مِنْهَا) آری، (مِنْ ثَمَرَةٍ) آری
سویلمک ایجاب ایتدر. (مِنْ ثَمَرَةٍ) ده کی تنایر، تعمیمی افاده ایندیگی جهتم، جننک بئو
ثمره لری رزق اولغنه شایه اولدیفن اشارتدر.

(رِزْقًا) کلمه سنک تنایری ایسه، اهلغی کیدرمک اچمه ییدیکلر، کوردیکلر رزقار اولادیفن اشارتدر.
(قَالُوا) تفاعل بابنک معناسی اولام شرتی آلدیریور. یعنی او رزقک عجیب کیفیتندم
ایندکری تعجب و استغرابی بربرینم سویلمک باشلادیلر.

(هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ) بوجملده مبهم یارقیلدم و بیایه ایدیللمک رزق کلمه سنک (درت)
معنایه احتمالی وارد:

(برنجی) رزقده مقصد، عمل حاصلدر. یعنی بودار دنیاده رزق اولاروم بزه نصیب قیلینام
عمل صالح، یعنی شمدی ییدیکلر رزقار، دنیاده یایدیکلر عمل صالحک نتیجیدر. یعنی عمل ایلم عملک
جزای آرانده اوقدر اتصال و باغلیلوم واردکر، حالام دنیاده کی عمل، آخرنده تجسم ایدوب
ثواب کسيلمدر. اونلرک سونجاری بونقطهدم حاصل اولمدر.

(ایلنجی) رزقده مقصد، دنیانک طعاملری و ییملریدر. یعنی دنیاده رزق اولاروم
بزه ویریللم طعامر بونارد. فقط ذوقاری، طاناری آرانده طاعلر قدر فرم واردر.
ایتم اونلرک استغراباری بونقطهدندر.

(اوحنجی) بو ثمره لری، باز اول ییدیکلر ثمره لری کسیدر. فقط صورتاری بر معنایری، طاناری
آریدر. دیمک صورتاً و شکلاً بر اولملری، الفت لذتی وریور. طانارینک آری اولمیلده
تجدد لذتی حاصل اولور. ایتم اونلرک سونجاری بونقطهدندر.

(درنجی) لهمه شمدی ییدیکلر میوه لری، بودالارده کی میوه لردر. دیمک بر میوه قویریلدیغی زمانه،
یری بوسه قلايور. در حال برینم بر میوه پیدا اولور. ایتم بوندنکر، جننک میوه لرنده نقصانیت اولور.

(وَأَتَوَاهُ مَتَشَاهِبًا)^(۱) بوجهلم، اعتراضیه در. یعنی یابی بر حکمی افاده ایتکه احویه ذکرینم لزوم اولمادیفی حالده، (هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ)^(۲) جمله سنده کی حکمی تصدیقه و علّتی بیام ایتکه اوزره، اولکی جمله به بر ذیل و بر فذلله اولدوره ذکر ایدیلیمدر.

بنای مجهول صیغه یام (أَتَوَاهُ)^(۳) نکه ذکر ایدیلیمی، اهل جنتک ایشری، جنت خدم لوی طرفندره کور و ملکه اولدیفنه اشارتدر.

(مَتَشَاهِبًا)^(۴) یعنی ظاهراً و شتلاً ب اولدیفندره، الفت لذتی ویریور. باطناً و طعماده آری اولدیفنی جهلم، تجد لذتی ویریور. بواعتبارلم (مَتَشَاهِبًا)^(۵) کلمه سی، لهرایی لذتی ایما ایدییور.

(وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ)^(۶) بوجهلم (أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي)^(۷) الحزه جمله سنه عطفدر. عطفک طرفینی آرسانده لازم اولامه مناسبتک اقتضاسنه کوره، تقدیر کلام شویلم اولم کرکدر: (اونلر، کندی جسماری احویه بر ممکن محتاج اولدقاری کی، قادیلاری احویه ده بر ممکن محتاجدر لر).

(لَهُمْ)^(۸) کلمه سی، اختصاصی افاده ایتدیگی جهلم، او ازواجک اونلرک ملکی اولدیفنه و اونلره مخصوص بولوندیفنه دلالت ایتدیگی کی، دنیا قادیلارنده باشقه (حُورٌ عِينٌ)^(۹) ایلم تعبیر ایدیلمه بر قسم قادیلارده اونلر احویه یار ایدیلمه اولدیفنی ایما کوستریور.

(فِيهَا)^(۱۰) جنت، او قادیلارده ظرف و مکانه اولدیفندره آکلاشیلیورک، او قادیلار او یولک جنتلره لایقدر لر. وعین زمانده جنت درجه لرینک یولک طلمی نسبتده اونلرک هنلری ده یولک لیور. وکذا جنتک ده اونلرک مزین اولدیفنه کیزک بر ایما وارددر.

(مُطَهَّرَةٌ)^(۱۱) تفعیل باندیه اسم مفعول اولدیفندره، لهرمالده تطهیر ایدیجی بر فاعل وارددر. او فاعل ده، آنجوم ید قدرتدر. بناءً علیک ید قدرتک تطهیر و تنزیه ایتدیگی قادیلارک توصیفاری قابل دطدر.

وکذا (مُطَهَّرَةٌ)^(۱۲) کلمه سی متعدی اولدیفنه نظراً، او قادیلارک طهارتکی کندیلارنده اولایوب، باشقه سنده اونلره سرایت ایتسه اولدیفنی آکلاشیلیور. بناءً علیک، دنیا قادیلاری ده جنت کیردکده صوره بر طهر و تَصْفِی و تَصْفِیْل عمل ایتلم، کوز لملده حور یارک درجه لرینم حقایقارینه دلالت ایدر. (وَلَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)^(۱۳) یعنی اونلرده، ازواجاری ده، جنت ده، جنتک لذتی ده لهر ایدیر لر.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَعِجُ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ۝ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ^(۱)

بِوَأَيِّكَ غَايَتِ قِصَمُهُ بِرِ مَالِي: یعنی جنابِ حق، کافرین کی نفیِ ایمان، قولِ حق را ساد و ایقازِ ایمان و وزر، سیوری سینک کی حقیر و قمتز بر حیوانه و یا بر مخلوقه ایله مثال کتیرملی ترک ایتمز. ایمانی اولانلار، اولنک، رباننده حق اولدیغنی بیلرلر. فقط کافرلر، الله بوی حقیر مثاللرده نبی اراده ایتمز، دیرلر. الله اولنک ایله موقارینی ضلالت آتار. و موقارینی ده هدایت کتیرلر. فقط اللهک فاسقارده طاعت ضلالت آتدیغنی بوقدر. فاسقارده اول اولمردرکم، اللهک طاعتده خروجله، میثاقه ازلیده صوکره عهده لینی بوزارلر. واللهک اقربالرا آسانده و یا مؤمنلر بیننده امرایندگی غلط مواصله ی کسرلر. اولنک بر یوزنده ایشلری افاددر. دنیا و آخرتده ضرر و خسران معروعه قلاده آنجه اولاددر.

بِوَأَيِّكَ ده، سائر آقداشلی اولان آیتلرکی، موضوع بحث اولاجو و جوهر ارتباطی و جهات نظمیهی اویدر. مع هذا بوآیتک مَالِي لَمْ مَاقِبله، لَمْ مَابعدينه، لَمْ قَرَانک تمامه باقیور.

مَابعدينه اولان وجه ارتباطی: وَقَالَهُ قَرَانَهُ عَظِيمَ السَّامِ سَیَلَمه، عَنَلِبوْتَه مَال کتیردی. قاریخجده، بال آریسنده بحث ایندی. مشرطلر، منافقار، یهودیلر اعتراضه ایمان فرصت بولدیلر. و احقانه دیدیلرکم: الله، عظیمیه برابر، بویله خیس و حقیر شیارده بحث ایتمله تنزل ایدرمی؟ مَالِبوکه اصحاب کمال، بوی قمتز شیارده بحث ایتمله تنزل ایتملر، هیا ایدرلر، دیدیلر. قرآن کریم بوآیتله اولنک آنغزلرینی دوراره قیلندی.

ما قبله جهت نظم و ارتباطی است: قرآنک اهتوا ابتدای صفات و مزایا، لهج بر کلامه، لهج بر کلامه، لهج بر شخصه بولونما دیغی، سوره نهک باشنده اثبات ایدیلدیگی کی، حضرت محمد علیه الصلاه والسلام نبوتده قرآنک اعجازیه اثبات ایدیلدی. قرآنک اعجازی دخی تحدی ایلم، یعنی مخالفاری معارضه و مبارزه میدانم دعوت ایتطه اثبات ایدیلدی. چونکه معارضه یا بیلاسه دعوت، سکوت ایلم جوابلاندریلدی. بویله جهانه شمول بر انقلابی سوندریمک اچومه یا بیلاسه دعوت اوزرینه مبارزه میدانم کیتیمه یوب سکوت ایتک، البته اثر عجزدر. قرآنه کریمک بواجباترینه قارشو، کافر لر هبط اولوب آغیزلرینه آچامدقاری کی، اوندک بنصهری ییلم فاجه اوغردی. یالار قرآنه، هر خصوصه مد کلامه بالغ اولدیفندسه، اوزقدسه اوزاغه بعضه اوفاقه تفک اعترافه طاسلرینه آتمکدر.

از جمله: **(كَمْثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا)** ^(۱) و **(اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ)** ^(۲) کی عمادی، قیمتز مطالاردسه قرآنک کتیردیگی تمثیلر، یوکسک کلاملرک کلامنه یا قیسمار. بویکی تمثیلر، سیه الناس یا بیلاسه مظلوملره قونوشمکله بارزه یوردیه، مغالطه ایلم خلط ایتکدر. قرآنه کریم، اوندک او خلطلرینه بواجباترینه باطلرینه وورمدر.

ای آرقداسه! عجم ایتمه. بوراده بیا ریه طورمه ايجاب ایدر. اوندک یوک واهی و ضعیف شبهه لری وارد. بوشبهه لری، متاسل بعض و تمکدرسه نشت ایتدر. او و تمکدرسه، بعضه مغالطه کدرسه حصوله کتمکدر. اوندک قرآنک کلامنی تنزیل ایتک اچومه، قرآنک تمثیلرینه انسانلرک تمثیلرینه قیاس ایتدری، قیاس مع الفارقدر. آرا رنده دنیا لوقدر خرفه وارد. اوندکی مغالطه ایلم بوقیاسه سوه ایدمه نقطه لری،

(برسی) اوندک هر شیء، مألوفلرینه باقدقاری نظرله باقیورلر.

(ایکنجی) اوندک انسانک ذهنک، فایرینک، لسانک، سمعک جزوی اولدقارینی. و جزوی اولدقاری اچومه قصداً و بالذات ایکی شیء برابر تعلیم ایده مدطارینی نظرله تمکدر.

(اوینجی) همدک یوکسک و آلیافه قسملرینه تفریع ایدمه مقیاسک، اشتغال و اهتمامه عبارت اولدیفنی دوشونمکدر. یعنی یوکسک شیره اهتمام ایدنک همتی یوکسکدر، آلیافه ایشلرک اشتغال ایدنک همتی آلیافه، دیمکدر.

(در بخشی) قیمت و عظمتك، كهت نسبتده اولدغنی ظن ایتمئردر. هتّی اونلر كوچك ویا آخافه بر شیئ، بولك و بیولر شخصاره اسناد ایتمئلر. گویا بیولر انسانلر، قیمتی اولمایام شیده تنزل ایتمئلر. و ضعیف و كوچك بر شیئ او بیولر كهت و عظمت صاحبیلر تحمّل ایتمئلر دیمئردر.

ایتمه او بوسه قفالیلر بو نقطه لره استناداً، جناب حقّی ده انسانلره قیاس ایدرک دیورلرک. الله، جلال و عظمتیلر انسانلر قونوشد قلمی کی ناصل انسانلر تقلم ایتلمه تنزل ایدر؟ و بوجزوی و حقیر شیده ناصل بحث ایدر؟ عظمتنه یاقیسیمی؟ عجب او سفها طاقمی، اللهك اراده سی، علمی، قدرتی کی سائر صفاتیلرینه ده کلمی، عمومی، شامل، محیط اولد قلمینی یلتمئلر می؟ و یین اونلر یلتمئلر میلم، جناب حقك عظمتنه مقیاس، آنجه مجموع آثار ایدر. بالذّبرائی، مقیاس اولماز؟ و یین اونلر یلتمئلر میلم، جناب حقك تجلیسنه میزانه اوردوم کافه کلماتیدرک، اشجار قلم اولسه، دکرلر مرکب اولسه، او کلماتی یازوب بیتیره مزلر؟ [هاشم]

[هاشم] بو مآلده کی آیتده بر مبالغه و بر زیاده لك کور و نویور. فقط حقیقت واقعیه یاقیلیرسه، زیاده لك یوقدر. هونلر (کلمه) بر معنای افاده ایدر شیئ دینیلیر. اما تخویلرک (لفظ) ایلم تقييد و تخصیص ایتد قلمی، اونلره مخصوص بر اصطلاحدر. اوت، بری قال، دیلری حال اولحه اوزره ایلم لسانه واردر. لسانه قالك کلماتی الفاظ ایسه، لسانه حالك کلماتی ده احوالدر. بناءً علیهم، قدسی شاعرک (وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَذَكُّرٌ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ^(۱)) دیدیگی کی، کتاب کیر طئانده یارادیلامه لهر هانکی بر شی، خالقك عظمتنه دلالت ایدر بر کلمه هالیه در. اشجار ایلم دکرلر، کائنات کئابنده موجود کلمات هالیه نك یازیلیم کفی کلدیگی تقدیرده، او دکرلرک قطره لری و او آغایلرک ذره لری ده برر هالی کلمه اولدیغندسه، اونلرک ده یازیلیم سی ائچوه مرکب قلم لازمدر. اولیلر ایسه، اونلر ائچوه ده اونلر قدر باشقه اشجار و باشقه دکرلر لازمدر.

ولهذا، لهر بر بخیلک قطره لری و کلماتی یازیلد قدره صوره، اولده اونلر قدر ایلنجی بر طاقیم اشجار و دکرلر لازمدر. حال بویله بره الی غیرالنّهایه تسلل ایدر، کیدر. دیمك جناب حقك کلماتی، یعنی جناب حقك عظمتنه دلالت ایدر کلمات هالیه سی یتمز. دیمك (أَن تَتَفَدَّ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا^(۲)) آیتك افاده ایتدیگی معنای حقیقتده هیچ بر جهتمه مبالغه و مزایده یوقدر. بللم تناقص واردر.

مثلاً، شمس عاقل، اختیار و اراده صاحبی فرض آید یا نه، ضیاعی بتوهم علم نشتر آید یا نه بر صیغه ده، ملوث بر ذره ده اوندک ضیاعندم استفاده آید یا نه وقت، شمس قارنو: (نه اچوم بو ملوث ذره ایلم مفعول اولدی؟ و نه اچوم اولک ضیاعی ویردی؟) دیم اعتراضه آید یاری؟ هائلا، شمس عظمتی هیچ بر تقیه کلیمی؟

بناءً علیہ، غایت یون اولام بو عالمی، یون بر صنعت ایلم و یون بر اهلکام ایلم خالعه آید یا نه کی.
 جوهر فرد ایلم تعبیر آید یا نه ذره ده، اوندک دستک قدرتندم بیقانه بر اثر صنعتیدر. هونلر او یون قدرتک نظرندم جوهر الفرد، یعنی ذره لر، نجوم التیاره، یعنی کزیمی ییلدیز لر ماویدر لر.
 زیرا او یون اللهک قدرتی، علمی، اراده سی، کلیمی ذاتی صفتیدر. ذات اقدس لازمدر لر.
 اوندک تجدد یوقدر. زیاده و نقصانه اولمق قابلیت یوقدر. تغیری یوقدر که، مرتبه لر اولوم. مع هذا عجز، بو صفتلرک ضدی اولدیغندم، عجز اوندک اچمن کیروب اوتورماز.
 بناءً علیہ، قدرت الهمیده ذره ایلم شمس آراشده فروم یوقدر. مثلاً، ترازینک لهر ایلم کوزنده ایلم کونسه ویا ایلم ذره بولوندیغی فرمه آید یلم، ترازینک ایلم کوزی آراشده مساوات و موازنه بولوندیغندم، خارجده بر قوت بر کوزینه باصارم، اوندکی کوزی هوایه قالقار. ایتر او ترازینک کوزنده ذره اولوم، ایتر کونسه اولوم، اوقوت کوره فرقاری یوقدر.

ایلمیاده بر در.

کذلك، محاسبه اولام بر شمسک طرفینی، یعنی وجود و عدمی آراشده، ترازینک کوزلری کی مساوات اولدیغندم، قدرت ازلیه هائکی طرفه باصارم، اوندکی طرف هبایه هوایه قالقار. کونسه، سینک، ذره، بو خصوصده لعیسده بر در.

[فلاصه] ذره کی کوچک شیار ویا عادی فعللر، خالقک خلایق وجوده طرطری اچوم، اوندک دائره علمنده داخل اولدقاری بدیهیدر. بو اعتبارله اوندک بحث اتملده، بالبداهه ملاحظت یوقدر. قرآن کریم (الْأَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) آیتیم بوسره اشارت اتمدر. یعنی خالعه آیدم خالعه، مخلوقنی بیلمزمی؟ و بیلمم سنک امکانی وارمی؟ اولم ایلم مخلوقندم نه اچوم بحث اتمه سیم؟
 و نه اچوم مخلوقیلر قونوشماسیم؟

(**آياتی مغالطه**) اوند، (قرآنک اسلوبی و شیوهی آئنده بر انسانک تمای کورونور) دیورلر.
 هونله قرآنده بحث ایدیللم عالی اثر و عقیدتیلر، انسانلر آرانده یاییلاسه محاوره لر و قونوشملر کیدر.
 بوجاهل حریفار یالیزلرک، سویلنیللم برکلام برجهتده منظم باقارس، بر قیج جهتده ده مخاطبه باقار.
 هونله مخاطبهک اموالی نقره لاله لازمدرک، سویلنیللم سوز مخاطبهک اموالک اقتضای اوزرینه
 سویلنیللم.

بناء علیه، قرآنک مخاطبی بشرد. قرآنک مقصدی ده تفهیمدر. یعنی بشرک یلمدیگی شیار یلمدیلمدر.
 بوط بناء درک، بلاغتهک اقتضای اوزرینه قرآن، بشرک هیاتیه مخزوج اولامه اسلوبلرینی کیر و
 شیوه سید سولرک، بشرک فهمی سویلنیللم سوزلرده توقسه ایدوب ثورلمه سید. اوت، یولک بر
 انام، بر هوجم قونوشدیغی زمانه هوجمقارک شیوه سید قونوشور، هوجمقارک ذهنی اوقلامه
 اولور. هوجمقارک فهمی، کندینک سولمادیگی کی سوزلر انیت پیدا ایدر. وکندی آکلایاجغی طرزده
 سویلنیللم سوزلری دیشلر و آکلار. عکس حالده، اولامه ایلر او هوجم آرانده بر معلومات آلسه
 ویرشی اولماز.

الله ایلر بشر آرانده کی اخذ و عطا کرده بویلمدر. اگر جناب هوجم بشره اعطا ایده جایی معلوماتی
 بشرک ترازینک قابلیت کوره ویرمزه، بشر قطعاً نه باقار، نه آیر. هونله بشر، آنجم آلیشمه اولدیغی
 ترازینک دیلنده آکلار. بوفی ترازیلرک دیلنده آکلماز.

[**سؤال؟**] حقیقتاً اشیانک حقارتی، خستی، قدرتک عظمت، کلامک نزاهت و نزالت منافیدر؟
 [الجواب] بعضه شلرده ویا ایشلرده کورونم حقارت و حرکتینک، اشیانک ملک جهته عائددر.
 یعنی طیمه یوزینه ناظردر. و بزم نظریتمده اولم کورونور. و بونک اچوم اشیایله بد قدرت آرانده
 پرده اولاروه اسباب ظاهریه وضع ایدیللمدرک، طمی نظریتمده بد قدرتک اوبی اشیایله مباشرتی
 کورونم سید. فقط ملکوت جهتی، یعنی اچ یوزی ایه، شفاقد، یولکدر. قدرتک تعلعه ایتدیگی
 بوجهته، لهج برشی قدرتک تعلقمده خارج دگلد. اوت، عظمت الیه اسباب ظاهریهک
 وضعی اقتضا ایتدیگی کی، وحدت و عزت الیه ده قدرتک بویه اشیایه شمولی و کلامک لهرشیته

احاطه سخن اقتضاید لر. مع هذا، بر ذره او سنده ذره لرله یازیدانه بر قرآن، صحیفه سجادیه ییلدیز لرله یازیدایم قرآنده همه و کوز لکده آشاغی دگدر. و کذاب سوری سینک یازیدایشی، صنفیه فیلاک خلقتنده دونه ^(هائیه) دگدر. کلام صنفی ده عیناً قدرت صفتی کبیر. بر موقعا قونوشوب سوز آشاتیم، بر فیاسوفله قونوشمده آشاغی دگدر.

[سؤال؟] شو تمثیلارده کورونه مقارت ظاهریه نیه عائددر؟ [الجواب] اوکی هالار تمثیل کتیرنه عائد دگدر. آنجه ممثله اولدن عائددر. یعنی کیم ونه تمثیل کتیریلیمه ایسه، اولد عائددر. ذاتاً کلامک کوز لکلی و بلاغتی، ممثله لره مطابقی نسبتندهدر.

اون، بر پادشاه بر یوبانه، یوباناره منصوص بر عبا و بر یالطو و طینده بر ملک ویرس، پادشاه ای یایمادی دیر کیم اعتراض ایده من. یونله لهر شئی لایقنه ویرمدر. بناء علیه، ممثله نه قدر حقیر اولورس، تمثیلی ده او قدر حقیر اولور. ونه قدر بیون اولورس، تمثیلی ده او قدر بیون اولور. ^(هائیه) اون، صناییک دی ویک حقیر اولدقارنده، جناب هوه سینای اوناره ملط قیلمدر. و عبادتاری ده او قدر حرکتدیر، (نبح العنایوت) ایله، یعنی اور وچک آغی ایله تعبیر ایدیلیمدر.

[اوغنی مغالطه] اونار دیورلرک: حقیقی اظهار ایتلمده، عجزی ایما ایدیه بوکی تمثیلانه نه احتیاج وارددر؟ [الجواب] قرآنی انزال ایتلمده مقصد، جمهور ناسی ارشاد ایتلمدر. جمهور ناس ایسه عوامدر. عوام ناس،

^۱ [هائیه] سوری سینک باشنده مزاجه کی بر غرطوم وارددر. فیلاک باشه قونار. غرطومنی فیلاک غرطومنه باتیر. قیل قایمغه باشلار. قیل هیچ بر صورتله سوری سینک انده قور تولاماز. دیمک جناب هوه، سوری سینای فیله غالب و عالم قیلمدر. بناء علیه، سوری سینک فیله نسبتله، خلقتیه یک کومله اولقده برابر، صنفیه فیلمده آشاغی قالمادیغی کی، صمات فصوصنده ده فیله فائقدر.

^۲ [هائیه] بر اعرابینک، طایرینی بر صنی وارمه. بر کومه صنفیه عبادت کیتمه. باقشله، بر تیلای صنفیه باشنه تلویث ایتمه. بومالی کورونجه (آرَبْ یَبُولُ الثَّغْلَبَانُ بِرَأْسِهِ) ^(۱) دیمطله، صنفی قیرمه ایتمه. دیمک صنفیک مقارتنده یالکز سینظر دگل، تیلاییلارده صنفیک باشلرینه هیقارلر، تلویث ایدر لر. **مترجم عبد المجید**

همیشه اولاد و حقایق کوره من. الفت پیدا ایتدکاری عقلیات محضی و مجرداتی فهماری آلامان.
 بونک ایچومه جناب معه، لطف و احسانیه، حقیقتاری اولارک الفت ایتدکاری برلباس ایل، بر شیوه ایل
 کوستمدرک، توقسه ایدوب ثورکمینار. بوجت، متابعات جشده کچمدر.

بوتیک جملاری آرسنده کی ارتباط کلام: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا)^(۱)

جملای، اولارک ایراد ایتدکاری آشغیده کی متسل اعتراضی رد ایدیور.

(برنجی) الله بئر ایل قونوشمده و بیره قهر و عتاب ایتلمده و بئردنه شطیت ایتلمده نه حکمت وارد؟

حالبولم بونکی شیارده آکلا شیارک، عالمده انانکده باشق بر تعریفی و بر باشق تأیری وارد.

(ایلنجی) انانک آرسنده جریایه ایدیه قونوشمکرکی تمثیلار کتیر یلمی، قرآنک بئر کلامی اولدیغه علامتدر.

(اوینجی) کلامک آرق سنده واسو بولارک آرسنده انانک تمثالی کور و نور.

(در دنجی) حقائق، تمثالاته تصویر ایدیور. بوییه، حقیقی اظهار ایتلمده عاجز اولدیغه دلالت ایدر.

(بشجی) کتیر یلم تمثیلار عادی تمثیلاردر. بوییه، متطلمک ذهنی، انحصار آلتنده اولدیغه اماره در.

(آلتنجی) حقیر و قیتمز شیارده تمثیلار کتیر یلمیور. بوده متطلمک ضعیف اولدیغه دلیلدر.

(یدنجی) کتیر یلم تمثیلاره مجبوریتم اولمادیغنده، ترکی ذکر ننده اولادر.

(کازنجی) بالخاصه اهل عزتک هیا ایدرک تنزل ایتدکاری شیارده تمثیلار کتیر یلمیور.

قرآن کریم، بو اعتراض سلمه منی (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً)^(۲) الخزه جملایه

بر خیره ده یقینه و آتمدر. شویارک:

(برنجی) اشیانک ایچ یوزلری یوکسک و شفاف اولدیغنده، بویوزلرده بحث ایتدک عظمت و جلاله منافی

اولمادیغی کی، الوهیتک اقتضای اوزرینه طیه یوزلری چرکین کور و نلرینک بحث ایدیلمکده

و ذکر ایدیلمکده خارج طوتولماری، الوهیت قانونه مخالفدر. یونلر بر حاکم، تبعه سنده اولام

چنطنلری حقوقه مدینه ده اخراج ایتد.

(ایلنجی) بلاغت و حکمتک اقتضای اوزرینه، حقیر معناری افاده ایچومه حقیر تمثیلارک ذکر ننده بر مخالفت یوقدر.

(**اوهنجی**) عادی تمثیلارده بر بآسی یوقدر. تربیه وارشد اولما ایست. (**درنجی**) عنایت الیه نه که اققضای اوزرینه، حقانوه، تمثیلاته تصویر ایدیلیر. (**بشجی**) ربوبیت و تربیه نه که اققضاسنه بناء، انساناری، کندی آرالنده جریله ایدیه محاوره لریله، ایلوبلریله، شیوه لریله ارشاد ایتکه لازمدیر. (**آلتنجی**) حکمت و نظامه اققضای اوزرینه، جناب حقک انسانلر قونوشمی اققضایتمدیر.

[**فلاصه**] جناب صوم، انسانلره جزو اختیار ویرمکله، اولاری عالم افعال مصدر یایدی. او عالم افعالی بر نظام آلتیه اوزره کلامی، یعنی قرآنی رسول اولاروم او عالم افعال کوندردی. بناء علیه، تنظیف و تنظیم احویه یایلامه الهی بر پروغرام، اعتراضلره محل اولاماز.

(**فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ**)^(۱) بوجملادی اولای جملا ایلیم باغلا یایم علاقیه طایفه: اولای جملا ده کی حکمی اثبات احویه، بوجملادی بولنی کوستریور. و ذهنه طله و لملاری دفع ایدیور. شویلام: هرکیم عنایت ازلیله ایلیم ربوبیت الهی کی کوز اولنه کتیروب، الله جانبنده قدرتک عظمتی آلتنده باقاریم، (**بَعُوضَهُ**)^(۲) و امثالیه کتیراییم تمثیلارک بلاغت قانونلرینه موافق اولدیغنی و جناب مقدمه صوم اولدیغنی تصدیق ایدیر. فقط هرکیم نفعک امری آلتنده ممکناتی نظره آلدوم باقاریم، شهره سز و لملار اولای هوالاندیر، ضلالتک با ناقصنه آثار.

بویلی طائف انسانلر صلی، ایلی شخصک مثله بکزرکیم، اولای شخصده بریمی یوقاری یه کیدیر. دیلری آلاغی یه کیدیر. هر ایلی ده یک صوم صو آریقلرینی کورورلر. یوقاری یه کیده شخص، طوغری حکم نه باشنه کیدیر، صویک منبعی بولور. طانی، تمیز بر صو اولدیغنی آملار. صوره او حکمده تعب ایدوب طایغیلامه بویه آریقلرک تمیز و طانی اولدقلرینه حکم ایدیر. و هانای آریفه راست کلم، طانی و تمیز اولدیغنده تردد ایتمز. ایشتم بوعتباریم، کندیم و لملار تلط ایتمز. آلاغی کیده اوتکی شخص ایسه، آریقلره باقار. صویک منبعی کوره مدیاندیم، هر راست کلدیگی آریه صوینده طانی اولوب اولمادیغنی آملار احویه ایدیلاری، اماره لری آرافه مجبور اولور. بونده طولای و لملره معروض قالیر. ادنا بروهم، اودوشونجه سزی بولدم

یا خود او ایکی طائفه نیک مائی، الازنده بر آینه بولونامه ایکی شخصک مثالنه بآزرکم، برسی، آینه نیک شفاف یوزینه باقار. کنیزی ایچنده کوردیای کبی، هووه سیاری ده آینه نیک ایچنده کوره ییلیر. اوتکی آدم ایسه، آینه نیک رنگی یوزینه باقار. برسی آتلا یاماز.

[**فلاصه**] **اللّٰهُ** صنفه، افعاله، کلامه، تمثیلاته، اسوهارینه، عنایت و ربوبیتی ملاحظه ایتمکله برابر، **اللّٰهُ** جانبندمه باقمه لازمدر. بویله باقیسه ده، آنجم نور ایمانله اولور. بو اعتبارله و لھمه اولسه ییلیر، آنجم اورومجک آنکله قیمت و قوتده اولور.

اگر ممکنات جهتندمه جزوی فاریلر مشری نظریله باقارسه، ضعیف بر و لھمه ییلر اوندک نظرندمه طاع کبی اولور. جودی طاعنی کوزک رویتندمه منع ایدمه سینک قنادی کبی، ضعیف و کوجک بر و لھمه ده حقیقی اوندک کوزینک کورم سندمه ستر ایدر.

(وَمَا الَّذِينَ كَفَرُوا^(۱)) **الْحَمْدُ**. بو جمله نیک اوللی جمله ایله جهت ارتباطه طایفه: تمثیلات قرآنیده کی حکمتی فهم ایتمک اچومه، **اللّٰهُ** جانبندمه نور ایمانله باقمه لازم اولدیغنه اوللی جمله ایله اشارت ایدیلیمدر. بو جمله ده ایسه، مذکور تمثیلاتده کی حکمتک عدم فھمی انتاج ایدمه و عیمه زمانده اوھام و بھانه لر یوده سنه کیدمه یول کوستر یلمدر. شویله کم: لھر کیم، آلاجه نفس طرفندمه لھر شیئی قراطقای کوسنره کفر ظالمیله تمثیلات قرآنیله باقارسه، شہر سزاو تمثیلاتک حکمتی آتلا یاماز، اوھام قایلیر. قلبندمه کی مرض یومله باشد. لھر و لھم اوندک نظرندمه بر (دیو) کسایلیر. طریوم عقلی غائب ایدر. تردددره معروض قایلر. صوکره استفرهام، یعنی صوروب سؤل ایتمله باشد. ایچنده حیقاً یاماز. ان نهایت ایسه انکره طایانیر. انکرک ایچنده قایلر.

قرآن کریم، افتصار و کتایه طریقله اوندک انکرکی تفھن ایدمه استفرهاملرینه (**مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا**)^(۲) جمله ییلر اشارت ایتمدر. و بواسطت اچوندرکم، اوللی جمله ده مذکور اولمه (**يَعْلَمُونَ**)^(۳) یه مطابقت اچومه، بورده (**لَا يَعْلَمُونَ**)^(۴) نیک ذکر لازمیه (**مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ**)^(۵) الخیه دینیلیمدر.

(يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا)^(۶) بو جمله، اوندک تمثیلاتک سینی و علّه غائبی آتلا مع اوزره

(مَاذَا) ایله باید قاری استفهام جوابدر. فقط قرآن کریم، اصول اتخاذ ابتدائی ایجاز و اختصاره بناءً تمثیلاتک عاقبتی، یعنی تمثیلات مرتب ایدم هدایت و ضلالت، علم غائی غزل سنده کو ستر شد. اوت، هدایت و ضلالت، تمثیلات علمت اولماز. اگر علمت اولم، خبر اولور. آنچه تمثیلاتک سبب و علم غائی سی، جمهور عوامی ایقاز و اسلاددر.

صالحه اولور (نه اچوم بویله اولدی؟ نه اچون اعجاز بدی اولمادی؟ نه اچوم الله کلامی اولدیغی ضروری اولمادی؟ نه اچوم بو تمثیلات یوزنده و چهاره میدان ویریلدی؟) دیم برهوقه سؤاللری اورتیه هیقار دیار. قرآن کریم (يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا) جمله سیله، اولورک او سؤاللریک هسنی طاغیبتی. شویله که: او تمثیلاتی نور ایمانه ایله تفکر ایدنرک نور ایمانی انکشاف ایدر، قوت بولور. کفر ظلمتیه و تنقید عرصیه او تمثیلاته باقاندنرک ده ظلمتی زیاده شیر. کوزلری کورمز اولور. هونله نظردر، بدیله دگدر.

اوت، بو تمثیلات، تمیز و یولک روحلری، ملوت و الحاح روحلردیه تفریع اچوند. بوده یولک استعدادلری شوونمالاندیر مقام یسی استعدادلردیه تمیز اچوند. بودغی، صاغلام فطرتلری مجاهده ایله، بوزوق و فتنه فطرتلردیه ابروم اچوند. بونی ده، اعتقاد بشر استلزام ایدیر. بونی دغی، سرتظیف اقتضا ایتد. تطیف ایسه، عادت بشر اچوند. عادت ایسه، تاملده صکره در.

[سؤال؟] دیور مقام: تطیف، عادت اچوند. هالبولک ناسک اثرینک تفاوت سبب، تطیفدر. اگر تطیف اولماسیدی، بو قدر تفاوت تفاوت ده اولمازدی؟

[الجواب] جناب هو، انسان ویردیجی جزو اختیار ایله افعال اختیاریه عالمی انسانک کبیله تالیس ایتله انسانی مطلق قیلدیغی کی. روح بشرده و دیم اولمه غیر متناهی تخوملری صولام و شوونمالاندیرم اچوم ده، بشری تطیف ایله مطلق قیلشد. اگر تطیف اولماسیدی، روحلرده کی او تخوملر شوونما بولمازدی.

اوت، نوع بشرک اهلان دقله باقیلیر کور ولورک، روحک معنا ترقیسی، وجدانک نظامی، عقل و فکرک انکشاف و ترقیسی تالیق ایدم، یعنی اشیایله شریعتلردر. وجود ویرم تطیفدر. حیات ویرم

يغفر لك كونك يلمع. اللهم ابدد دينا. انك بونقطة اولاس يدى، انك هيواله اولاره
قاله قدى. وانك بونقطة كلات وهداين واخلاقه هه تماماً يوه اوله قارى.

فقط انك بونقطة، آرزو ليله واختيار ليله تظيفي قول ايتلرد. بونقطة، عادت شخصي
الده ايند طرى كى، نوعك عادتند سبب اوللرد. فقط انك بونقطة، اختيار ليله
كفرى قول وتظيفي ايتلرد. لكه او مكارى، تظيفك بعصم نوعلرند سوزوله
تريوى، اخلاق و سائر كوزل شيرى آلدقارند، تظيفك او نوعارنى ضمناً واضطرراً قبول ايتلرد.
ايشه بواعتبار، كافر لهر صفتى و لهر حالى كافر دطر.

[سؤال؟] انك بونقطة بونقطة شقاوى ميدانده ايله، ياللاز كوك بونقطة عادتى ناصل
اولورده نوعك عادتند سبب اولوركم، شريعت رحمتد ريسر كاز؟ هالبوك نوعك عادتى، يابونو
افرادينك ويا بونقطة عادتيله اولديلر؟

[الجواب] آلتهم يوز يومور طر قونولده بوطا ووه، او يومور طر كرده يارمىنى جيو جيو هيقارس، سلاى
افاديتهم، بوطا ووه يومور طر نوعك خدمت ايتهم اولور. هونكه بونقطة، ييك يومور طر ك آلتهم
اولديلر. ويا خود يوز چارديك طوراغ ايله، بالآخره يارمى نشوونما بول، خرما آغاج اولو و
سلاى هوروسه محاوله، يارمى چارديك سبب لايوب آغاج اولمى سبب اولده هو، البته چارديك نوعك
خدمت ايتهم اولور. ويا خود بونقطة آتده ايتيلهم، بشه بونقطة، متباقي طوراغ هيقارس،
البته آتده، او معدنك كلاته و عادتند سبب اولور.

بناءً عليه تظيفده انك بونقطة بونقطة فور تارس، او بشه بونقطة عادت نوعك سبب و عامل
اولديفنه قطعيتهم حاكم ايديلر. مع هذا، يوكك حيات ايله كوزل اخلاق نشوونما، آنجه مجاهده
واجتهاد ايله اولور. اوت، صاغ آل دائماً چاليدى ايجوم، صول الهم دها قوتلير. و بونقطة
مجاهده ده دوام ايتك، چاردي آرتار. ترك ايتديكى زمام چاردي آزالر. وبالنتيجه چاردي ده،
حكومتده سوز، محاولور.

وَلَا تَهْتِكْ لَهْ سِتِّكَ وَلَهْ رَيْكَ تَكْمَلِي، ضِدِّكَ مَقَابِلَهُ وَرَقَابَتِ اِيْمِهِ لِيْلَهُ اُولُو. مَثَلَا هِدَايَكَ تَكْمَلَنِي
ضَلَالَتِ يَارِدِيْمِ اِيْتِدَائِي كَبِي، اِيْمَانِكَ تَكْمَلَنِي دَهْ كَفَرِ يَارِدِيْمِ اِيْدِي. هُوْنَا كَفَرُ وَضَلَالَتِكَ نَهْ دَرَجَهِيْسِ
وَضَرَرِي اُولَدَقَارِي كُوْرِهِ اَهْلِ اِيْمَانِكَ اِيْمَانِي وَهَدَايَتِي، بَرْدِي يِيْلَهُ هِيْقَار. اِيْتِي بُوَايِي جَهْتِ،
تَطْلِيْفِكَ اَثَرِي وَثَمَرِي سِيْدِي. وَيِيْنِي بُوَايِي جَهْتِ اَعْتِبَارِيْلَهُ تَطْلِيْفِ، عَادَتِ نُوْعِيْمِكَ
يَعْلَمَنِي عِلْمِيْدِي.

(وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ^(۱)) بُوَجْمَانِكَ مَاقَبِلِيْلَهُ مَنَاسِبِي: قَرَّاهِ كَرِيْمِ، (يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا^(۲)) جَمْلَه سَنَدِي
ضَلَالَتِي اَتِيْلَانِي كِيْلَرِ اُولَدِيغِي يِيْلَهُ اِيْمِي يُوْبِ مَبْهَمِ يِرَاقْدِيغَنَدِي، سَامِعِ قُوْرَقْدِي وَتِيْرَهْدِي.
عَجَبَا اَوْضَلَالَتِي اَتِيْلَانِي كِيْلَرِ دَر؟ سَبَبِ نَهْدَر؟ قَرَّانِكَ نُوْرِنَدِي ظَلَمَتِ نَاصِلِ حَلِيُوْر؟ دِيِيْمِ صُوْرَدِيغِي
بُوَاوِي سَوَّالِ، سَوَّوِي جَمْلَه اِيْلَهُ جُوَابِلَانِي يِلْمَتِرَكِي، اُولَرِ فَاسَقَرِ دَر. ضَلَالَتِي اَتِيْلَمِي لِي
فَقَارِيْمِكَ خَزَائِيْدِي. فَقَارِي سِيْلِي، فَاسَقَرِ حَقْنَدِي نُوْرِنَارِي، ضِيَا ظَلَمَتِي اِنْقِلَابِ اِيْمَتِرِ.
اَوْتِ، شَمَكِ ضِيَا سِيْلِي يِيْسِ وَطَوْتُ مَادَّةِ لِي تَعْفَنِ اِيْدِي لِي، بَرَبَادِ اُولُو لِي.

(الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ^(۳))

بُوَجْمَانِكَ اُولَاكِي جَمْلَه اِيْلَهُ وَجْهِي نَقْمِي: بُوَجْمَانِ اِيْلَهُ فُسُو، شَرَحِ وَيِيْلَهُ اِيْدِي لَمَتِرِ. شُوِيْلَمَكِي: فُسُو، حَقْنَدِي
عُدُوْلَرِ، اَيِرِيْلَمَقْدَرِ. عُدُوْمِي تَجَاوَزْدَر. حَيَاتِ اَبَدِيِي تَرَكِ اِيْمَتِرِ. وَحَيَاتِ اَبَدِيِي دَهْ هِيْقَمَقْدَرِ.
فَقَلَكِ مَنِّي قُوَّةِ عَقْلِي، قُوَّةِ غَضَبِي، قُوَّةِ شُهوِي دِيْنِيْلَهُ اُوِي قُوْتِكَ اِفْرَاطِ وَتَفْرِيطَنَدِي
نَشْتِ اِيْدِي.

اَوْتِ، اِفْرَاطِ وَتَفْرِيطِ، دِلِيلَمَرِي قَارَشُو بَرِ عَصِيَانَدَر. يَعْنِي صَحِيْفَتِ عَالَمَدِي يَارَادِيْلَهُ دَلَالِ،
عَهْدِ اَلِهِي حَاقْمَنَدِي. اَوْدَلَالَمِ مَخَالَفَتِ اِيْدِنَارِ، جَنَابِ عَقْلِ فَطَرَتَا يَا يِيْسِي اُولَدَقَارِي عَهْدِ لِي
بُوَزْمِي اُولُو لِي.

وَلَا، اِفْرَاطِ وَتَفْرِيطِ، حَيَاتِ نَفْسِي وَرُوْحِيْمِكَ مَرْضِي اِتْتَاچِ اِيْدِي اَسْبَابِنَدَر. بُوَعَالَمِ، فَقَلَكِ بَرَجِي
صَفِي اُولَاهِ (يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ^(۴)) جَمْلَه سِيْلَهُ اِشَارَتِ اِيْدِي لَمَتِرِ.

وَكُنَّا أَفْرَاطَ وَتَفْرِيطَ، حَيَاتِ اجْتِمَاعِيَّةٍ قَارِئُو عَصِيَاةٍ آتَيْنِي يَاقَا نَهْ اِيْلَی دَهْتَلِی عَامِلِدِر. اوت،
بُو عَامِلِلَر، حَيَاتِ اجْتِمَاعِيَّةٍ نِظَامِ وَانْتِظَامِ آلْتِهْ اِلَا هِ رَابِطِلَرِی، قَانُونِلَرِی کِسَرَاتَار. اوت، شَهْوَن
 وِیَا غَضَب، هَدِي آتَارِس، عَرْض وَ نَامُوسِلَرِ يَإَيْمَالِ اُولُور. مَقْصُومِلَرِ مَحْوِ اُولُور. بُو طَدَه فَهْكَ
 اِيْلَنجِي صَفْتِي اُولَا هِ **(وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ)**^(١) جَمَلِیْلَه اِشَارَت اِيْدِيْلَمَشِدِر.

وَكُنَّا أَفْرَاطَ وَتَفْرِيطَ، دُنْيَا نِظَامِنِکْ بُو زُولْمِی اِتْتَاچ اِيْدُوب فَادَه وَ اِفْتِلَالِ سَبِيْت وِيْرَه اِيْلَی
 مَدَهسَه اِفْتِلَالِجِيْدِر. بُو طَدَه فَهْكَ اُوْهِنجِي صَفْتِي اُولَا هِ **(وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ)**^(٢) جَمَلِیْلَه
 اِشَارَت اِيْدِيْلَمَشِدِر.

اوت، فَاسَحَه اُولَا هِ کِمَنَکْ قُوَّةُ عَقْلِيَّةٍ وَ فَاکِرِيَّةٍ اِعْتِدَالِي غَايِب اِيْدُوب سَفْطَلِرَه دُشْمُس، اِعْتِقَادَاتِ
 عَانِد رَابِطِلَرِی کِسْمَطَه حَيَاتِ اَبَدِيَّةٍ سِيْرَتَار، آتَار.

وَكُنَّا قُوَّةُ غَضَبِيَّةٍ هَدِّ وَ سَطْحِي تَجَاوَز اِيْدِرِس، حَيَاتِ اجْتِمَاعِيَّةٍ نِکْ لَهْم بُو زِيْنِي، لَهْم آسَارِيْنِي سِيْرَتَار.
حَيَاتِ اجْتِمَاعِيَّةٍ آلْتِ اَوْسَت اِيْدِر.

وَكُنَّا قُوَّةُ شَهْوِيَّةٍ هَدِي آتَارِس، لَهْوِي نَفْسِ تَابِعِ اُولُور. قَلْبِنْدَه شَفَقَتِ جَنِيَّةٍ زَائِلِ اُولُور.
 کَنْدِيْنِي خَرَاب اِيْدَه جَلِي کِي، بَاشَقَرِيْنِي دَه خَرَاب اِيْدِر. بُو نِکْ اِيْچُونْدِر کِه فَاسَحَه اُولَانِدِر، لَهْم نُوْعِنِکْ خُرُوبِيْنِي،
 لَهْم اَرْضِنِکْ فَادِيْنِي جَالِسْمَه اُولُور.

(أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ)^(٣) بُو جَمَل، اُولَی جَمَلِنِکْ نَتِيْجِي وِعِيْه زَمَانْدَه تَاکِيْدِيْدِر. شُوِيْلَمَکْ: اُولَی
 جَمَلِدَه عَهْدِي بُو زَمَن، صِلَتِ رَحْمِي کِسْمَکْ، اَرْضِدَه فَادَاتِمَکْ کِي فَاسَقَکْ جَنَاتِلَرِيْنِي قُوْرُقُوجِ بَر شَطْلَه
 سُوِيْلَمَکْ هِ صُورَه، بُو جَمَلِدَه اُولَی قَهْدِيْدِي قُوْرُقُوي تَاکِيْدِ اِيْچُوس، فَاسَقَکْ جَنَاتِلَرِيْنِکْ نَتِيْجِيْنِي
 وَ جَزَانِي شُوِيْلَم بِيْلَه اِيْتَمَدِر کِه: اَوْ فَاسَقَار، آخِرَتِلَرِيْنِي وِيْرُوب دُنْيَايِ اَلْدَقَارِي کِي، لَهْدَاتِي ضَلَالَتِه
 تَبْدِيل اِيْدِه بَدْبَحْتِ اِنْسَانِلَرِ دِر.

شِجْدِي اُوْهِنجِي وَ قَاضِيَّةٍ مَلِکْ. يَعْْنِي بُو آيْتِکْ اِهْتَوَا اِيْتِيْلِي جَمَلِلَرِکْ هِيْتَلَرِنْدَه بَحْث اِيْدَه جَلَز. اُولَا
 بُو يِيْلَمَکْ لَازِمْدِر کِه، قُرْآنَه کَرِيْمَکْ اِيْتَلَرِي وَ اِيْتَلَرِيْنِکْ جَمَلِلَرِي وَ جَمَلِلَرِيْنِکْ هِيْتَلَرِي، ثَانِي، دَقِيْقَه،

ساعتاری صایانه ساعتک میلاری کیدر لر. میلارک لهر آنجیسی برنجینه یار دیم ایندیگی کی، برآیت بر مقصدی تعقیب ایندیگی زمانه، جمله لری ده او مقصدک طرفنده طول شیر لر. جمله لرن هیتلاری دخی، جمله لرن اینی تعقیب ایدیلر. و وضعیتلاری اولار بر نقطه طیبورک، هالاری لسه حال ایله شویینی اوقوتوبور لر.

(عِبَارَاتُنَا شَتَّى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ وَكُلٌّ إِلَى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ^(۱))

یعنی سویله دیلر سوزلر آری آری ایسه ده، سنک سنک بر در. بنوه سوزلریمز، اوسه جمله اشارت ایدیلر لر. بونک اچوندرک، قرآنه کرمک سلاستی و بونک بلاغتی و نقشنده کی اینجی لکی طبقه اعجازه واصل اولمدر.

اولمدر.

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَعِي أَن يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا)^(۲) بو جمله ده کی کلمه لرن نلته لرنده بحث ایده جانر. (إِنَّ^(۳)) کلمه سی، لکم کلمک حقیقه باغلی اولدیغه، لکم کلمه واقع اولده تردد و انظر لرن دفعه دلالت ایدر. اولار ایسه، بو (إِنَّ) آیتک باشنده ذکر ایدیلر مسلسل تردد لره اشارتدر.

(اللَّهُ) کلمه سی، بونده اوکجه ذکر ایدیلر جناب هه ایله ممکنات آراشده یایدقاری قیاسده کی خطای، ذهنگ کوزینه صوقوبور. یعنی فاصل الله دیور سکر؟ و فاصل الله ممکنات قیاس ایدیلر سکر؟ الله عنوانی طایفه ذات، لکم ممکنات قیاس ایدیلر یایرمی؟

[سؤال؟] (لَا يَسْتَعِي)^(۴) هیا، نفسک صیقلم ییلم یوزده یید اولده قیارتیده عبارت اولدیغنده، جناب هه مقنده بو کلمک قوللانیلمی محالدر. محالی نفی ایتلمده فائده یوقدر. بناءً علیه (لَا يَسْتَعِي) یمنده (لَا يَتْرُكُ)^(۵) دینلمسه اولم ایدی، محالیته محل قالمادی؟

[الجواب] (بَعُوضَةً)^(۶) ایله یاییلده تمثیلی اققنا ایدیه و حسننی تقدیر ایدیه حکمت و بلاغت و سائره کی اسباب قارو تمثیلی ترک ایتلمه ایتمین، هیاده ماعدا بر اسباب یوقدر. هیاده، جناب هه مقنده محالدر. اولار ایسه، او تمثیلی ترک ایتلمه اصلا سبب بولونمادیغه اشارتاً (لَا يَسْتَعِي) کلمه سی (لَا يَتْرُكُ) کلمه سنه ترجیح ایدیلر. هونلر (لَا يَتْرُكُ) کلمه سی بو معنای افاده ایتدر.

یا فود (لَا يَسْتَعِي) نک ذکر ی، اونارک احقجه سن سویله دکاری (أَمَّا يَسْتَعِي رَبُّ مُحَمَّدٍ مِنَ التَّمَثِيلِ بِهَذِهِ^(۷) المحقرات) یعنی (محمدن ربی بو حقیر شایرده تمثیل لیرملمه هی ایترمی؟) دییه سویله دکاری سوزلرنده کی (يَسْتَعِي)^(۸) کلمه سنه مشاطت و مشابّهت اچوندر.

قرآن کریم، بلا غنجه قیمتی اولاده (مُشَاكَلَةً فِي الصُّحْبَةِ)^(۱) السجود بناء، اوناك قولاندقاری (يَسْتَجِي)^(۲) کلمه سی عیناً قولانغدر. اوناك بوسوزلرینه مشاطت و مشابعت نقطه نظرند (أَنْ يَضْرِبَ)^(۳) برنده (مِنْ الْمَثَلِ الْحَقِيرِ)^(۴) دینلیمی، مشابعتی صافلاموه اچومه دها مناسب اولوردی. فقط بومناسبك نظره آینامی، لطیف براسلوب اشارتدرک، تمثیلار مهر ویا امضای تصدیق واثبات اچوند. ناصللار یازیلار برشی مهرنظم تصدیق ایدیلمه اولور. عیناً بوناك کی، سویلنیلار بوسوزده، بر مثال ایله تصدیق واثبات ایدیلمه اولور.

یاخود (أَنْ يَضْرِبَ) ایلم یاره نك ضربن ایلما ایدیلمدر. یعنی تمثیلارک ضربی و ضرب مئلار، سندنك ضربی قدر کلام قیمت ویریور. یعنی، ناصللار سلم، کوموسه و آلتون قیمت ویریور، ضرب مئلارده کلامره اونسته قیمت و اعتبار ویریور. و بواسارتلار و تمثیلارک کوزل بر واسطه اولدقارین و تمثیلارک بدعه اولما یوب بلاغت سامنده ایملک و کوزل بر جاده اولدیغه ایلما ایدیلمدر. اوت، ضرب امثال معلوم قلمده لردندر.

داهایه و داهایه مختلر اولده (ضرب) مصدری اوزرین (أَنْ يَضْرِبَ) نك فعل صیغه سیله ترجیحاً ذکر ایدیلمی، اعتراضلرینك منشی بالذات تمثیل اولما یوب (بَعُوضَهُ)^(۵) نك حقارتی اولدیغه اشارتدر. یونلار تمثیلار هذ ذاته قیمتی اولوب، اعتراضلره محل دگدر. زیرا (أَنْ يَضْرِبَ) فعلدر. فعل مستقل و ثابت اولما دیغنده، صانلار لطیفدر. منظمك قصدی اونده طور مایوب مفعول کبیور. مصدر اولده (ضَرْبٌ) ایسم، اسمر. اسم، مستقل و ثابت اولدیغی اچومه، صانلار کشفدر. منظمك قصدی جذب ایدوب مفعول ویرمی اتمالی وارد. بناء علیه (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيْ) ضَرْبُ الْبَعُوضَةِ مَثَلًا^(۶) دینیلیمه اولم ایدی، استیلاک محلی (ضَرْبٌ) اولوردی. هالبون استیلاک محلی (بَعُوضَهُ) در.

(مَثَلًا)^(۷) بونده مراد، تمثیلک خاصیتی اولده عقلی برشی هسی برشیله. واصلی اولمایانه موعوم برشی محقوه و موجد اولده برشیله. و ثبأ اولده برشی هاضر اولده برشیله تصویر ایتلدر. (مَثَلًا) ده کی تکریمه آقلاشیایورک، بوراده مدار نظر، بالذات (مَثَلٌ) ک ذاتیدر، صفاتی دگدر. صفاتی ایسم، مقامک اقتضاسه ویا محمل له ک مالنه هواله ایدیلمدر.

(مَا) تعبیری افاده ایندیگنده، قاعده نك عمومی اولدیغنه اشارتدرک، جواب یالاز اولارک اعتراضه ایندطری شیم منخر قالماسیه.

(بَعُوضَةٌ)^(۱) یک یوم کوجک و حقیر شیار و حیوانار بولوندیغی هالده (بَعُوضَةٌ) نك تخصیصی، عِنْدَ الْبُلْغَا تمثیل احویه استعمالی یوم اولدیغنه بناءدر.

(فَمَا فَوْقَهَا)^(۲) یعنی قیمت و بلاغتی بعوضه نك مَافَوْقِ ویا کوجکلهده بعوضه نك مادونی ویا فور لم قیمته، لم کوجکلهده بعوضه نك مادونی اولده شیاردر. فقط (مَا فَوْقَهَا)^(۳) تعبیری، کوجک شیکه بلاغتی راها غریب، خلقتی راها عجیب اولدیغنه اشارتدر.

(فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا)^(۴)

بو جمله نك اولی جمله ده تفرّع و تعقب ایندیگی افاده ایدیه (ف)، بو جمله یی لهر ایلی شقیله انتاج ایدیه ضمنی و کیزی بر دلیل اشارتدر. تصویری شویله اولسه کرکدر: جناب هو، تمثیلی ترک ایتمز. زیرا بلاغته اقصا ایندیگی بر تمثیلدر. بلاغته اقصا ایندیگی شی ترک ایدیا یتمز. اولیله جناب هو بو تمثیلی ترک ایتمز.

بناءً علیه انصافی اولسه، او تمثیلک بلیغ، هو واللهم اولدیغنی ییلر. عناد ایله باقانه آدم ایسه، حکمتی ییلمز. تردده دوش، حورار، سؤال ایدر. ان نهایت استحقار ایله انظره کیر.

[خلاصه] مؤمن، انصافی اولدیغنی احویه اللهم اولدیغنی تصدیقه ایدر. کافر اولسه آدم عنادچی اولدیغنده، بونده نه فائده وار؟ دیر.

(أَمَّا) بو (أَمَّا) شرط ایتدر. داخل اولدیغنی لهر ایلی جمله یی، برنجی ملزوم، الکنجی ملزوم اولمو اوزره. ویا اوللیسی شرط، اوت کیسی مشروط اولمو اوزره، الکنجی برنجی ایله باغلا.

اوت، بو (أَمَّا) ایلی جمله آسنده لزومی تأسیس ایتک احویه وضع ایدیلیمدر. بناءً علیه بوراده (فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ)^(۵) جمله نك (الَّذِينَ آمَنُوا)^(۶) جمله سه لازم و ضروری اولدیغنه دلالت ایدر. یعنی ایمانی اولانک سانی، اونک هو اولدیغنی ییلملدر.

کنند بنده دها قیسه اولده ^(۱) **الْمُؤْمِنُونَ** کلمه سه بدل، ^(۲) **الَّذِينَ آمَنُوا** دینیمسی، اونک هه اولدیفنی ییلمک ایمانه سبیل اولدیفنی. وکذا یعنی اونک هه اولدیفنی ییلمک ایمانه اولدیفنی اشارتدر.

بلاغت نفقه نظرندنه مقام دها مناسب اولده ^(۳) **أَنَّهُ الْبَلِیْغُ** جمله سه ترجیحاً ^(۴) **أَنَّهُ الْحَقُّ** دینیمسی، اونارک اعتراضلرندنه قصد ایتدکری صول نتیجه اشارتدر. هونله اونارک مقصدلری، اللهده اولدیفنی نفی ایتلدر. ^(۵) **أَنَّهُ الْحَقُّ** حقانیتک اوتتیلر هر ایدیلکندنه آتلا سیل سوره، تقبیح ایدیلرین، استخاره ایدیلر یاللاز **(بعضه)** تمیلیدر. بعضه نکه غیری و بعضه نده دها ایسی عیبارده خالی اولسه ییله، بلاغته بعضه نکه یرینی طوتاماز. هونله یاللاز عیبارده سالم اولور، کلامه دلیل اولاماز.

^(۶) **(مِنْ رَّحْمَةٍ)** اوتتیلک ربارندنه نازل اولدیفنی افاده ایدیه بوقید، اونلر اعتراضلرینه هدف اتخاذ ایتدکری اوتتیلک نزولی اولدیفنی اشارتدر.

^(۷) **(وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا)** بو **(أَمَّا)** اولای **(أَمَّا)** کی ماقبله نده کی اجمالی تفصیل ایتلمه، تحقیق و تألیدی افاده ایدیلر. ^(۸) **(الَّذِينَ كَفَرُوا)** نکه ^(۹) **(الْكَافِرُونَ)** کلمه سه ترجیحاً ذکر ایدیلر، اونلرک بو نظری قبله نده روح پیدا ایدیه کفرده نشت ایتدیلر. واکفر، اونلری عینه کفره کورتور دیلر اشارتدر.

اولای جمله لوده کی ^(۱۰) **(يَعْلَمُونَ)** نکه مطابقتی ایحویه بوراده ^(۱۱) **(فَلَا يَعْلَمُونَ)** دینیمسی مناسب ایلر، اونک یرینه ذکر ایدیلر ^(۱۲) **(فَيَقُولُونَ)** ایجاز و اختصار ایحویه مقدر اولده هالارده کنایه در. تقدیر سلام: (کفری اولده آدم، حقیقتی ییلمز. تودده دوش. نظره کیر. استغرام شکرده استحقار ایدر. حقیر کورور.) وکذا، کندیلری ضلالتده اولدقاری کی، آغزلریلارده خلقی ضلالت سور و طردکرینه اشارتدر.

^(۱۳) **(يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا)** بو جمله ده اولای جمله ده ^(۱۴) **(الَّذِينَ آمَنُوا)** مقدم اولدیفنی نظر، بوراده اول مناسب اولده ^(۱۵) **(يَهْدِي بِهِ)** نکه تقدیمی لازم ایلر، ^(۱۶) **(يُضِلُّ بِهِ)** تقدیم ایدیلر. هونله بو طلامده مقصد، نظر ایدنلرک اعتراضلرینی رد ایتلدر. بو طبناء ^(۱۷) **(يُضِلُّ بِهِ)** کسب اهمیت ایتدیلرندنه، تقدیم حقنی قرآنمدر.

[سؤال؟] ضلالت بين (يُضِلُّ) (۱)، هدايت بين (يَهْدِي) (۲) ديكلمه، يعنى مصدرده فعله اولده
عُدوله مقصد ندر؟

[الجواب] فعل مضارع، تجدد و استمراره دلالت اينديگنده، يارمى اوچ سنه دوام ايده نزول قرآنك يارمه يارمه
تجددى نيسنده، اولارك ظلمت كفره لرينه قات قات ظلمتلك علاوه ايديلمنه سببیت و يرديلنه و
مؤمنلك ده نزولك تجددى نيسنده، نور ايمانلك درجه درجه يوكساننه باعث اولديغه اشارتدر.
وكذا بوجمله، (مَا ذَا ارَادَ اللَّهُ) (۳) الخ جمله سيله اشارت ايديلمه استفهام جواب اولديغى ايجومه، هر ايكى
فرقنك وضعيتلريني بيايه ايتلك ايجاب ايتمدر. بواجابه بناء، مصدره ترجيحاً فعل ذكر ايديلمدر.
يعنى فرقنك بينك وضعيتى ضلالت، اوتك بينك ده هدايتدر.

(كَثِيرًا) (۴) اولكى كشيده كيت و عددده هوقاه اراده ايديلمدر. ايلنجى كشيده، كيفيت و فتيحه هوقاه
قصه ايديلمدر. وعين زمانده قرآنك نوع بشره رحمت اولديغلك سرينه اشارتدر.
اون، انسانلك آذربقمنك فضيلت و هدايتلريني هوقه كورمك و كوسترمك، قرآنك بشره قارشو
مرحمته و لطفك اولديغنى كوستير. وكذا، بر فضيلت حاجي بيك فضيلتسزه مقابلدر. بو
اعتبارله، فضيلتي طاشيابه، آزده اوله هوقه كورونور.

(وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ) (۵) اولكى جمله ده مطام و مبهم اولدور و ذكر ايديلمه (كَثِيرًا) ده حاصل
اولده و سولرى، ترددلى، قورقولى، بوجمله ايله شويله دفع ايتمدر كه: ضلالت كيدنار فاسقادر.
ضلالتلرينك منشاءه فقدر. فقه سبي كبايدر. صوح اولارده اولوب، قرآنده دگدر.
ضلالتى خاوه ايتلك، يايه قارينك جزاسى ايجوندر.

بين يالينسى لازمدر كه، بوجمله لرك هر بريسى ماقبلنى شرح و بيايه ايدر. مابعدى ده اوني تفسير ايدر.
ديك هر جمله، ماقبلنه دليل، مابعدينه نتيجدر. بونى (آيلى سلمه) ايله ايضاح ايده جانز.
(برنجيسى) الله او تمثيلده هيا ايتمدر. چونكه الله او تمثيلى ترك ايتمدر. لهن او تمثيل بليغدر، لهن مقدر.
لهن او تمثيل، اللهك كلاميدر. بونى ده مؤمن اولده كيمه لر بيلير.

(آيانجيسى) الله، منارلك ديدكلى كى، او تمثيلده هيا ايتمدر. زيرا او منارلك، او تمثيلك تركى
لازمدر ديورلر. لهن او منارلك، او تمثيلك حكمتنى بيايتلر. لهن بونده نه فائده وارددر؟ ديورلر.

هم نظر اید یور، هم حقیر کور و یور. هم ایستیم لریام ضلالت کید یار، هم قرآنه اوانری ضلالت آندی.
 هم اوانر فقا قاقوقارنده هیق دیار. هم اللهه اولاده عهد لرینی بوز دیار. هم صلاه رحمی کید یار.
 هم ارضده اللهک نظام وانتظامی افاد ایندی یار. بناء علیک، خاسر و ضررکی اواندر. هم دنیاده
 وجدانه، قلب و روحک عذاب یار، هم آخرنده ده اللهک غضب یار ابدی بر عذاب ایجنده قالده
 اواندر.

(الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ) ^(۱)

اولا بیلمی لازمدرک، قرآنه کریمک اعجاز و نظمده شک و شبهه لری ایقاع ایدمه فاسقارک، بالخاصه
 بومقامده و بوجملاده مذکور صفه لری توصیف لری، یکن یوکسک و لطیف بر مناسبتی طاشیور.
 اوت، صانله قرآنه کریم دیورک: قرآنه کبر دینیله طئاناک نظامنده قدرت از لیم نک اعجازینی
 کوره میده و یا کور مک ایت میده او فاسقارک، قرآنه کریمک ده نظم و اعجازنده تردد لری و کور
 کوز لریله اعجازینی کوره مریوب نظر ایت لری، بعید و غریب دگر. زیرا اوانر، طئانده کی نظام و
 انتظامی تصادف و تحولات غریبی و انقلابات عجیبی عبثیه و تصادف اسناد ایند طرنده،
 بوزولمه اولاده روح لیمک کوزنده او نظام تترایدوب کور و غدیگی کی، پس فطرته یارده،
 قرآنک معجز اولاده نظمینی قایم، مقدم لرینی عقیم، ثمره لرینی آجی کور دیار.

(يَنْقُضُونَ) ^(۲) ثورولمه، قالین بر شریدی آهوب ط اغنیتمه معناسنی افاده ایدمه (نَقْضُ) تعیری،
 یوکسک بر السوب اشارتدر. صانله جناب حقک عهدی، مشیت، حکمت، عنایتک ایبار یار ثورولمن
 نورانی بر شریندرک، از لیم ایدمه قدر اوزانمدر. بونورانی شریت، طئانده نظام عمومی شطنده
 تجلی ایدرک، سلسله لرینی طئاناک انواع ط اغنیتمه و ان عجیب سلسله سنی نوع بشره اوزانمدر.
 و روح بشرده یک هوو استعداد و قابلیت لری تخوم لرینی المشر. فقط او استعداد لری تربیه سنی
 و نتیجه سنی جزو اختیارینک الله ویرمه، او جزو اختیارینک یولارینده، شریعتک و دلائل نقلیم نک
 الله ویرمدر.

بناءً عليه، جناب عقلك عهدني بوزمامه و ايضا ايتك، آنچه استعدادك لايعم و مناسب اولدقاري بزرينه صرف ايتمه اولور. عهدك نقض ايسر، بوزمعه و پاره لاقدمه عبارتدر. مثلاً، بعضه انبياء ايمان ايدوب تصديقه ايتك، بعضياري نظر ايدوب تذيب ايتك، بعضه علماري قبول ايدوب بعضياري رد ايتك، بعض ايتاري تحيه ايدوب بعضياري قبيح و چركين كورمك كيلاه، بويلاجه نظر، تذيب و رد ايتك و چركين كورمك صورتيلا بايلايه نقضه عهد، نظمي، نظامي، انتظامي اخلاص ايدر، بوزار.

(وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ)^(۱) بوجمله ده كي امر، ايتي قسمدر. برسي شريعتدركم، صلواتهم ايله تعبير ايديله، اقربالار و مؤمنلار آرانده شرعاً امر ايديله مواصله خطيدر. دياري امر تاوينيدركم، فطري قانونلار ايله عادات اللهك تضمين اينديكي امر كردير. مثلاً، علمك اعطاسي معنا علمي امر ايدور. ذكلك اعطاسي علمي امر ايدور. استعدادك بولونسي ذكي امر ايدور. و هكذا، عقلك و برلمسي معرفت الله، قدرتك و برلمسي هاليشمكي، جبارتك و برلمسي جهادي معنا و تاونينا امر ايدور.

ايتمه او فاسقار، بوكي شيرك آرانده شرعاً و تاونينا تأسيس ايديله مواصله خطي كسيورلر. مثلاً، اولارك عقلاري معرفت الله، ذكلك علم كوس اولديغي كي، اقربالار و مؤمنلار دخی طارغين اولوب كيدوب كلمه يورلر.

(وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ)^(۲) اوت، فقله بوزولامه بر آدم، باناقلمه دوشوب هيقلمايانه بر شخص كي، هوقارنده او باناقلمه دوشميريني ايت يورك، معروض قايديغي او دهشلي حالت، بپاره تخفيف ايديله. هونله مصيبت، عجمي اولورسه خفيف اولور.

و كذا، بر شخصك قلبنده بر اختلال، بر فئالو هسي اويانيرسه، او شخصك بوكي هياتي و ملاقاتي قوط ايتمه باشلار. قلبنده تخريبانه، فئالو بر ميل، بر ذوقه پيدا اولور. يا واسه يا واسه او ميل قلبنده بويور. صوكره او شخص، بتوه لذتي، ذوقني تخريبانده، فئالقه بولور. ايتمه او وقت او شخص، ارض اوزرنده تام معنايله يريجي بر هيوانه، اختلالي هيقلاروب بيوتنه بر بلا، فادي طور حايوب قاييديرانه بر آفت كيلر.

[سؤال؟] بر فاسقه فقيه ارضك كنهك متأثر اولى عقلمه اوزا قدر؟

[الجواب] مادامكه ارضه نظام وار. البته موازنه وار. حتى نظام، موازنه تا بعدر. بناءً عليه بر مالكينك ديئري آراسه دوشه كوچك بر شيدنه مالكين متأثر اولور. بلامه ده مالكينك فعاليتي طورور. ويا خود فرضا ايلى طاع بر تازينك ايلى كوزين قونولسه، ترازى موازى اولديغى وقت تازينك بر كوزين بر هوز علاوه ايديلسه، تازينك موازنه بوز اولور. دنيا نك ده معنوى نظام مالكينى بويلا در. معتمد بر فاسقه فقيه، ارضك موازنه معنويه سنى بوز معر وسيله اولديلاير.

(أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) (۱) (أُولَئِكَ) (۲) اوج شئي افاده ايديور. (برسى) افسار ايتك. (ايلنجى) محوسيت. (اوهنجى) اوزا قلقدرد. ديمك بو (أُولَئِكَ) غائبه اولده اوزا قلقدرد افسار ايدر، محوس بر شطه كوستير.

[سؤال؟] اونلرك افساريني ايجاب ايدنه سبب ندر؟ [الجواب] سامعك طلبى وايته ميدرد. اوت، اونلرك ييس احوالى ايسته سامع، اونلره قارشو مس ايتديلى مدت ونفرتنى ازاله ايتك ايجوه، اونلرك خسران ايله تجزير كننده و توصيف كننده، حالته اونلرى قارشوسنده حاضر اولوروم كورمك ايستور. نا (اوخ، اوخ) ديمك قابى راحت اولوه.

لانه شاهده ايتك محله اولماديغى تقديرده (أُولَئِكَ) ايله محوس كوستريلملىرى، كويا اونلرك ييس احواللى، خبيث صفقلى و شهرت و كثرتلى، اويله بر عده بالغ اولمدركم، هر كيك نظر نفرتنى اولنده اونلرك احواليني نجم ايتديره كن محوس بر شطه كوستير. و بواشارتم، خسارت محكوم اولدقارينك سبيده آتلاشيلمه اولور.

اوزا قلقدرد راجع اولده (أُولَئِكَ) نك افاده ايتديلى اوزا قلعه ايسه، اونلرك طريقه مقدمه اوزا قلقدرد اويله بر درجهيه بالغ اولمدركم، اونلرك طريقه هقه رجوعلى محكمه دظدر. و بو يوزده ذمه، تحقيره مستحبه اولميه اولدقارينك اشارتدر.

هقى افاده ايدنه (هُم) خسارتك اونلره مخر اولديغى دلالت ايدر. حتى مؤمنلرك بعض دنيا لذت كننده خسارتلى، خسارت صاييلماز. ويينه مؤمنلردنه اهل تجارتك تجارت كننده واقع اولده خردلى، خسارت دظدر.

شعری، بوجملہ لک آرا زندہ کی ارتباط و مناسبت درہ بحث ایدہ جائز. قرآنہ کریم، اولیہ غائبانہ یا بدیعی
مطہ درہ صوکرہ، بورادہ حاضرانہ خطابہ باشادی. بودہ بلاغیہ معلوم برکتہ ایچوند.

شویہ کہ: انشاء، برآمدک فدا لغندہ، عیبارندہ بحث اید کہ، حدی، غنہی او قدر غلبہ اید کہ،
خیالاً اولوہ، یعنی خیالی برامضار اید خطاب ایتک صورتیہ او فدا لغدی یا یاہ آمدک کندین
توجیہ کلام ایتک باشاد. ویا ایبارندہ بحث اید کہ او قدر شوق و عشق غلبانہ طیر کہ، لکمانہ
خیالک قارشونہ او ای آدمی کتیر. کندین خطاب اید کہ قونوشمہ باشاد.

بو حالت، التفات اید تسبیہ ایدیلہ بر قاعدہ در. بو قاعدہ نک لسانہ عربدہ بول بر موقعی وارد.
ایت قرآنہ کریم بو قاعدہ ی تعقیلاً (کَیْفَ تَكْفُرُونَ^(۱)) دیرک، صیفہ خطاب اید اولادہ
توجیہ کلام ایتک.

صوکرہ و قتال، بو مقامدہ تعقیب ایدیلہ مقصد، ایمانہ ایدوب عبادت ایتک و کفرانہ نعمت ایتک
و کفری رد ایتک بی کیم اصول و اسلاری اثبات ایتک ایچوہ لازم اولادہ دلیلاری ذکر ایتکدر. ایت
او دلیلاری ال و اضحی، احوال بشر سلطنتدہ استفادہ ایدیلہ دلیلارد. و اونچلرک ال بیوی،
او سلطنتک عقدہ کندہ و دوگومارندہ در.

قرآنہ کریم (وَكُنْتُمْ أََمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ^(۲)) آیت کریم سیلہ بہ
دوگومای اولادہ، مرتب او سلطنت عجیبہ اشارت ایتکدر. بزده او بہ دوگومی (بہ مثل) ده حل و
بیانہ ایدہ جائز.

(برنجی مثل) (کُنْتُمْ أََمْوَاتًا^(۲)) جملہ سی برنجی عقدہ ی، یعنی برنجی دوگومی آمیور. شویہ کہ: انشاء
ہدین تامل ایدہ ذرہ لری، عالمک ذراتی ایچندہ جامد، طاعنیوہ بر شعلہ آبانہ، باقار سقاہ،
مخصوص بر قانونہ اید، معینہ بر نظام اید انتظام آلتہ الیناروہ عالم عناصرہ کوندربار. عالم
عناصرہ سالت، ساکن، کیزی بر وضعیہ آبانہ، بردنبرہ قافا قافا، معین بر دستور اید، یومی
بر انتظام اید، بر قصد و بر حکمت آلتہ عالم موالیدہ انتقال اید. عالم موالیدہ دہ سالت ایچندہ
آبانہ، بردنبرہ عجیب، غریب بر طرز اید نظریہ انقلاب اید. صوکرہ متلسل انقلابارلہ عللقہ اولور.

صوکره مُنْفَع اولور. صوکره ات - مکک اولور. بوانقلا بولر که برسی، اولکینه نسبتاً دها ماکس
ایسده، مواتدر، هیاتسدر.

[سؤال؟] موت، هیاتک زوالیدر. هالبولر او ذره لرده هیات یوقدرکه، موت اولسور؟
[الجواب] بونک او ذره لره اطلاق ایدیلر، مجازدر. سیی ایسه او هنجی، دردی دوگوماری
ذهن قبول ایتدیرمک اچوسه بر حاضر بقدر.

(ایلنجی مسئله) (فاحیاتکم^(۱)) دوگومنی آهیسور. اوت، هیات، قدرت ازلیه تک ان یون وان اینجه
وان عجیب بر معجزه سیدر. و بتونه نعمتلرده اوستوند. و مبدأ و معادک برهانلرده ان ظاهر
بر برهاندر. اوت، هیات نوعارینهک ان ادناسی، نبات هیاتیدر. و هیات نباتیهک باشلا نفعی،
هلمدکده و یا هبده هیات دوگومنهک اویانوب آهیلر سیدر. هیاتک کیفیت اوقدر ظاهر، اوقدر
عمومی، اوقدر مألوف ایلر، زمانه ادمه شیدییه قدر حکمت بشرک فلسفهنده کیزی قالمدر.
ایتمه هیاتک ماهیتی نه درجه اینجه اولدیغی آغلاشیلدی.

و کذا، هیاتک اولمایله بر جسم، ان یون بر طاعده اولسه تکرر، یتیدر. مطقتده باشق بر شیلر
مناسبتی یوقدر. لکن بال آریسی کی کوجک بر جسم، هیات مظهر اولدیغی زمانه، بتونه کائناته
مناسبتار اولور. و هر شیلر آلیسه ویریه یابار. حتی دیمیلیرکه: کائنات بنم مالمدر، بنم
باغمدر. کائناتک هر طرفه کیدر، هواسیلر تصرف ایدر. بتونه اشیا ایلر
کب معارفه ایدر.

بالخاصه هیات انسانیه طبقه سنه حقیقه هیات، عقلک نوریلر عالماری کزسه اولور. عالم
جسمانیده تصرف ایتدیگی کی، عالم روحانیده کزر. عالم مثال سیاحت ایدر. کنیزی او عالماری
زیارت کیتدیگی کی، او عالم لرده اونک روحک آیین سنه تمثیل ایتکلم اعاده زیارت ایتسه کی
اولور. حتی اناسه، اللهک فضلیلر، عالم بنم اچوسه فاعل اولونمدر، دیمیلیر. هیات انسانیه،
هر برسی یوقه طبقه لره شامل اولم اوزره، هیات مادی، هیات روحانیه، هیات معنویه،
هیات جسمانیه کی نوعاره آریلر، انبساط ایدر. دیکک ضیاء، نظارک و جسمارک کورونم سنه سبب
اولدیغی کی. هیات ده، موجوداتک کاشفی و سبب ظهور ایدر.

اوت، هیات، بر ذره کی برگه کی یاپار. اصحاب هیاتک هر بیسی، عالم بخدر دیم یلیر. آراکند
مزاحمت و مناقده اولار. مزاحمت و مناقه، یالار نوع بشده اولور. ایسته هیاتک نه یون
بر نعت اولدیغی بویضا هاندن آغلاشیلری.

و کذا جامد، طایغینوه بعضه ذره لولک بر دیره بر وضعیتیمه یقوب، معقول بر سبب اولادیغی
هالده دیار بر وضعیتیمه کیمسی، صانعک وجودینه ظاهر بر دلیلدر. حتی هیات، حقیقتلرک ال
اشرفی، ال تمیزدر. هیچ بر جهتمه غنی یوقدر. حرکتیه هیچ بر لایه یوقدر. هیاتک طیشیده،
ایچی ده، لهر ایکی یوزی ده لطیفدر. حتی ال کویله و فیس بر هیاتک هیاتی یلم یولکدر.
بونک ایچوندرک، هیات ایل قدرت آرانده ظاهری بر سبب توط اتمیور. هیات بالذات قدرتک
مباشرتی، عزت منافی دگدر. هالبوک امور خسیسه قدرتک ظاهر مباشرتی کورونمک ایچونه،
اسباب ظاهره وضع ایدیلر. دیمک هیاتده غنی یوقدر. ایسته بوندن آغلاشیلیورک، هیات،
صانعک وجودینه ال ظاهر بر دلیلدر.

و کذا، ال بسط بر صحت کیمسه اولدیغی انقلابات و تحولات دقتله باقیلیر کور و لورک، عالم
ذراته کی ذره لک، عالم عناصره انتقال ایدنج بائق صورته کیرلر. عالم موالیده بائق
صورته دوزلر. نظفده بائق وضعیت آلرلر. صوکره علقه اولورلر. صوکره مضغه اولورلر.
صوکره انسامه صورتی کیرلر، اورتیه حیقارلر. بوقدر انقلابات عجیبه آرانده ذره لک، اولیه منتظم
حرکات ایل و اولیه معینه دستورلر اوزرینه جریان ایدرلرک، صانعه بر ذره، مثلاً عالم ذراته ایل
وظیفه لندیرلیمسه، عبد الحمید کوزنده بر آلوب وظیفه کورمک اوزره یول حیقاریلیمدر. بو حال،
بو وضعیت و بوانتظامی کور بر ذله، بلاتردد حکم ایدرک، او ذره لک بر قصد ایل و بر حکمت
آلنده کوندر یلیورلر.

ایسته ذراتک هیات مظهریتی ایچونه کیردیگی بوقدر عجیب و غریب طورلر، انسان ایلنجی هیاتک بو
هیاتده دها قولی و دها سهل اولدیغنده بر قناعت کتیر. ایسته هیاتک مبدأ و معاده دلیل
اولدیغی بو حقیقتلرده آغلاشیلری.

(فَاحْیَاکُمْ) جملمسی (تَدْعِیْکُمْ) جملمسه بر دلیل کبیر. لهی بر لایه (کَيْفَ) ده استفاده ایدیلیمه نظره دلیلدر.

(او هنجی مسئلہ) (ثُمَّ يَمْيُتُكُمُ) ^(۱) عقدہ سنی آہار۔ اوت، موتک دہ حیات کی مخلوق اولدیغنه، موتک اعدام و عدم مومن اولمادیغنه دلالت ایدر۔ موت، آنجه روحک جد قفندمه هیقمه سیار تبدیل مکنه ایتمندمه عبارتدر۔ وکذا نوع بشرده موجود امارات و اشارات کثوره دمه قطعیتله آشکلا بیلرک، انسانه تولدکده صوکره بر شئی باقی قالیر۔ اوشماده آنجه روحیدر۔ دیمک روحک بقای، بر خاصه ذاتیدر۔ بو خاصه ذاتیک بر فردده موجود اولمسی، نوعک تمامنده موجود اولمسی استلزام ایتطار، موجبہ جزئیته ک موجبہ طلیه حکمنده اولدیغنه بر مثال تکلیل ایدر۔ بناءً علیک موت، حیات کی بر معجزه قدرتدر۔ یوقه موتده حیاتک شرطی بولونمادیغندمه، موت عدمک دائره سنه کیرمه دگلدیر۔

[سؤال؟] ثلوم ناصل نعمت اولور؟ ونه صورتله نعمتک صیره سنه داخل ایدیلشدیر؟

[الجواب] (اولاً) ثلوم، سعادت ابدیه مقدمدر۔ بو اعتبارله نعمت حاییه لایله یلیر۔ هونله نعمتک مقدمه سی ده نعمتدر۔ نتکیم واجبک مقدمه سی واجب، حرماک مقدمه سی حرماکدر۔ (ثانیاً) ثلوم، مضر حیوانلرله طولوب حیدمه کنسه بر صحرا یه هیقمه کبیدر۔ بناءً علیک روح، جد قفندمه هیقارسه نجات بولور۔ (ثالثاً) اگر ثلوم اولماسه ایدی، کره ارض نوع بشری استیعاب ایده مزدی۔ ونوع بشر مدسه پریشانیماره معروض قالیردی۔ (رابعاً) اختیارلوه یوزندمه اولیله بر درجه یه کطنلر وارک، تکلیف حیاتیه قادر اولمازلر۔ دائماً ثلوملرینی ایتلر۔ ایته بونک ایجه ثلوم نعمتدر۔

(در دنجی مسئلہ) (ثُمَّ يَحْيِيكُمْ) ^(۲) عقدہ سنک بیانده در۔ اوت، بو حیات ایلنجی حیانتدرک، ثلومده صوکره و هشرده اول وقوع طیر۔ دیمک حیات اخروی بو ایلنجی حیات ایله باشلار۔ بناءً علیک، بو (يَحْيِيكُمْ) ^(۳) ده کی خطاب، یالانز انسانده عائد دگلدیر۔ بالجمله کائناته راجعدر۔ هونله بو حیات اخروی بتون کائناتک نتیجه سیدر۔ اگر بو حیات اولماسه، کائناته حقیقت دینیان لهرشی ضدینه انقلاب ایدر۔ مثلاً نعمت نعمت اولور۔ عقل بلا اولور۔ شفقت ییلاسه اولور۔

(بشجی مسئلہ) (ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) ^(۴) عقدہ سی حقنده در۔ اوت، جناب صه عالم کون و فاد دینیانه شو عالمده هسه، قبح، نفع، ضرر کی ضدلری، هوجه حکمتاره بناءً قاری شیوه بر طرزده

یارا تمندر. لهم ده اظهار عزت اچوه و سلاط و اسباب وضع اتمندر. هشرو قیامده کائنات
تصفیه عملیاتنی کوردیگی زمانه، خدا بربرنده آریلیر. اسباب ایل و سلاطده اورتمده قالقار.
اورتمده کی پرده و حجاب لقد قدسه صوره، لهم کس صانغنی کورور
و حقیقی مالانی یلیر.

(تته) مذکور آئنده کی جمل لرن آراسنده کی ارتباطک خلاصه سندیه بر ذیلدر.
جناب مع، وقتا که اونلرن کفرینی، استغفرهای افاده ایدیه (کیف) ایلر دایتدی. و خلقی ده
تعجبه دعوت ایتدی. و اونده صوره کلمه (درت یول انقلاب) ی کوستیه درت جمل ایل
برهانه کتیره رک و ارغنی اثبات ایتدی. و انقلاب لرن لهر بری، هوه طور که، وضعیتاره و
مرتبه لره شامل اولیغنی کی، کندیارنده صوره کلمه انقلاب لری حاضر لایجی
بر مقدم اولدی.

برخی انقلابه، (و کنته موانا) جمل ایل اشارت ایدیلمندر. یعنی بر انسانک جدیدی تکلیل
ایدیه ذره لرن عالم ذراتده گیرمه اولیغنی و وضعیتاره صوک و وضعیتنه اشارتدر که،
(فأخیاک) جمل ایل اشارت ایدیلمه ایلنجی انقلاب مقدم اولور.
مقائمه کونینک ال عجبی اولامه شو ایلنجی انقلاب ده هوه مرتبه لره هوه طور که شاملدر که،
صوک طوری و وضعیتی (ثویمیشکم ندهیمیشکم) جمل ایل اشارت ایدیلمه اوینجی انقلاب
مقدم اولور.

بو انقلاب دخی، یک هوه برزخی و هشی و وضعیتاره شامل اولوب، ال صوک و وضعیتی (ثو لیه)
(ترجعون) جمل ایل ختم بولامه در دخی انقلاب حاضر لایجی بر مقدم اولور.

دیمک بر ذی حیاتک جدی، برخی انقلابک برخی وضعیتنده باشلامه اوزره دائما تجدد ایدر،
تازه لیر. یعنی بر لباسه، بر قیافنده هیقار، داها کوزل بر لباس، بر قیافه کیر. و هلهذا بویلامه
سعادت ابدیه مظهر الونجه قدر دوام ایدر. بناء علی هذا، بر ذی حیاتک شومسل و وضعیتارینه
باقاه بر آدم، ناصل اولورده نظره جسارت ایده یلیر؟

شیمی مذکور آئندہ کی جملہ لڑک لھیتا رہندہ بحث ایدہ جائز.

(برنجی جملہ) (کَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ) ^(۱) بوجہ ایلہ یا بیلاہ استفرام، اولاد لڑک ذہناری، کوزرینی یا بد قاری کوتولہ، فنا لغہ ہو رتیرک، بالذات شقاوتارینی کورسونار. بلکہ انصاف طوبہ قرار ایدرک. (تکفرون) ^(۲) دہ کی خطاب، جناب حق شدت غضبہ اشارتد. ہونکہ غائبہ خطاب یا بیلاہ التفات، یا شدت حدتہ ویا کثرت محبتہ اشارتد. (تکفرون) یہ بدل (لَا تُؤْمِنُونَ) ^(۳) نیک ذکر ایدہ می، اونارک شدت عناد لڑینہ اشارتد. ہونکہ اونار، حقانیتی دلائل ایلہ ثابت اولادہ ایمانی ترک. و بطلانی برہان لڑہ ثابت اولادہ کفری قبول ایتدیر.

(وَكُنْتُمْ أَهْوَآءًا) ^(۴) بوجہ دہ کی (و) واو حالیدر. یعنی مابعدینک ماقبلہ حال اولدیفنہ دلالت ایدر. دیمک (كُنْتُمْ أَهْوَآءًا) (تکفرون) ^(۵) نیک فاعلہ مالدر. حالک، ذوالحالک عاملی ایلہ برابر اولمسی شرطدر. حالبولہ بورادہ درت جملہ واردر. ہونکہ دہ ایلسی ماضی، ایلسی مستقبل اولد قارندہ، ذوالحالک عاملی اولادہ (تکفرون) ^(۶) ایلہ زمانہ مقارنہ دظدرک. بناء علیہ (و) ک ماضی، بر مقدرہ اشارتد. تقدیر کلام: (وَتَعْلَمُونَ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ أَهْوَآءًا) ^(۷) بوجہ ایلہ، (تکفرون) ^(۸) نیک فاعلہ (تَعْلَمُونَ) ^(۹) جملہ سی حال اولور. اوتہ کی جملہ لڑ (آ) یہ خبر اولور.

[سؤال؟] اونار برنجی ٹولوم ایلہ بر حیات بیارکسہ دہ، اللہہ اولد قارینی بیارکسہ، نظر ایدرک. ایلنجی حیات ایلہ اللہ رجوعی ذاتاً نظر ایدرک.

[الجواب] جہلی زالہ ایدہ جک دلیلار ظاہر آئین او جملہ جہل دینیلمسی، بلاغہ ک فاعلہ لڑندہ بیدر. بوجہ بناء، برنجی موت ایلہ برنجی حیاتک اطوار و احوالہ یا بیلاہ دقت، صانعی قرار و تصدیقہ ایتدہ اجبار ایدر. و عیہ زمانہ اولکی حیات و محبتک اللہہ اولدیفنی بیلمک، ایلنجی بر حیاتک اولادیفنہ ذہنی اقناع و اجبار ایدر. حال بویلاہ ایلہ، جاہل تلقی ایتدیک اولاد لڑک، علمار جملہ سنہ دظدرک.

(كُنْتُمْ) ^(۱۰) دہ کی خطاب، اونارک عالم ذراتہ دخی بر نوع و جود لڑی و تعیناری اولدیفنی آشلا شیلیورک، اگر اویلاہ اولما زس، او ذرات، تصادف ایلہ راستہ طہ معین جسماری تکلیل ایدہ مزکر.

(**أَمْوَاتٌ**) تعبيری، (**لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا**)^(۱) آیتك مآلته ایما در. (**فَأَحْيَاكُمْ**)^(۲) بو (ف) تعقیب و اتّصالی افاده ایدر. یعنی ماقبلیه مابعدینك آراسنده ماف و لما یا بقدر. هالبولم بوراده موت ایله حیات آراسنده اوزوم بر ماف واردر. فقط بو (ف) مانعی اثبات ایدم دلیللك منشیئنه اشارتدرکه، اوزرآنك هیچ بر واسطه و اسباب اولقزین جمادیتنه حیوانیت دفعه انتقال ایتمی، ذهنی، مانعی اقرار ایتلمه مجبور ایدر.

و کذا اوزرات، موت هالنده آیه و ضعیفتری ثابت اولمادیغنده، شأندی و اقتضای فاصله من تعقیدر.

[سؤال؟] (**أَحْيَاكُمْ**)^(۳) ک بیرن، نه آنجوه (**صِرْتُهُ أَحْيَاءً**)^(۴) دینیمه مشدر؟
[الجواب] (**أَحْيَاكُمْ**) حیاتك جناب مقدسه اعطا ایدیلدیکن صراحتاً دلالت ایدر. (**صِرْتُهُ أَحْيَاءً**) ده اولدولت یوقدر. یالکنز (حیات صاحب اولدیکن) معنایه دلالت ایدر.

(**ثُمَّ يُحْيِيكُمْ**)^(۵) بونك بیرن (**تَمُوتُونَ**)^(۶) ذکر ایدیلیمسی، موتك، قدرك تقدیریه، قدرتك یول بر تصرف اولدیغنه اشارتدر. اوت، عمر طبیعی بیتیوب صوکره ثولنار یك آزددر. قسم اعظمی، عمر طبیعی انسانده ثولورلر. دیمك موت، طبیعی بر نتیج دگدر. آنجوه جسدك انحلالیه طاعیلمنده عبارتدر. یوقه روحك فنا سیاه دگدر. موت ایله جسد طاعیلر، روح باقی قالیر.

(**ثُمَّ يُحْيِيكُمْ**)^(۷) ماقبلیه مابعدی آراسنده بعد ماف فی افاده ایدم (**ثُمَّ**)^(۸) اعانه ایله ایلنجی ایله آراسنده قومه علم برزخك فاصله اولدیغنه اشارتدر.

(**ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ**)^(۹) بو (**ثُمَّ**) ایلنجی ایله ایله رجوع آراسنده موجود یول بر پرده و حجابك بولوندیغنه اشارتدر. (**تُرْجَعُونَ**)^(۱۰) یعنی اسباب پرده سنك کشفیه، و سائنك طردیه الله رجوع ایدم جهلشن، دیمکدر.

[سؤال؟] الله رجوع ایتك، اللهده حکمی اقتضا ایدر. بونك آنجوه بر قسم انسانلر، الله ایله انسانه آراسنده اتّصالی توکلم ایتلمددر. و بعض صوفیایده شبهه دوشملددر؟

[الجواب] دنیاده انسانك وجود و بقای اولدیغی کی، آخرتده ده وجود و بقای واردر. دنیاده کی وجود، واسطه ز دست قدرتنده هیقلار. دنیاده ترکیب، تحلیل، تصرف، تحوّل ایله قاریسوه اولامه

بقا منده سی، سابقاً ذکر ایدیهام حکمت اوزرینه، اسباب و وسائل و علل، منلهیه مدافله ایدوب آرایه
کبر لر. آخرته ایسه وجود و بقا، هر ایلیسی ده لوازماتیه، ترکیباتیه بالذات دست قدرتمه
هیقل لر. و هر کس حقیقی مالکی بیلر. ایته بونی آخالایام، رهوعلک نه دیعلک
اولدیفنی آخالار.

(هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ
وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ^(۱))

بو آیتک سابقه آیه جهت ارتباطی: اولکی آیتده کفرایله کفرایم، دلائل انفسیایله انظر ایدیلیمسه،
بو آیتده دلائل آفاقییه اشارت ایدیلیمدر. و کذا، اولکی آیتده وجود و حیات نعمتینه اشارت
ایدیلیمسه، بو آیتده بقا نعمتینه اشارت ایدیلیمدر. و کذا، اولکی آیتده صانعک وجودینه دلیل اولقله
هشده بر مقدم اولدیفنی اشارت ایدیلیمسه، بو آیتده ایسه، آخرتک تحقیقیله شهره لک ازاله سنه اشارت
ایدیلیمدر. اوت، صانعک اولار دیور لک: انسان بو قدر قیمت و اهمیت ویریلیمی نره دهر و نه به بنهادر؟
واللهک یاننده موقعی ندرک، انسانه ایچمه قیامت قویا دیور؟ اولاره جواباً قرآن کریم، بو آیتک اشارتیه
دیور لک:

انسانک یکه یولک بریمی اولماسه ایدی، سماوات و ارض اونک استفاده سنه مطیع و مخر اولاردی.
و کذا انسانه اهمیت اولماسه ایدی، مخلوقات اونک ایچمه خاوه ایدیلیمدی. اگر انسانه اهمیت و قیمت اولماسه ایدی،
اوقفت انسان، مخلوقات ایچمه خاوه اولونا بقدی. و کذا انسانک خالق یاننده موقعی یکه یول
اولدیفنی ایچوند لک، عالم دنیای کنیدی ایچمه دگل، بشر ایچمه خاوه ایتسه، بشری ده کنیدی عبادت
ایچمه خاوه ایتمدر. (خلاصه) انسان، ممتاز و مستنادر. حیوانلرکی دگدر. اونک ایچمه انسانه
(وَالِيهِ تُرْجَعُونَ^(۲)) جوهرینه بر صدف اولمدر.

بو آیتده کی جمله لک ناله لرینه کیسور. ای آرقداسه! برنجی جمله ده (جَمِيعًا^(۳)) ایکنجی جمله ده (ثُمَّ^(۴))
اوکنجی جمله ده (سَبْعَ^(۵)) کلمه لر ایچمه بر تحقیقات لازمدر.

(برخی مسئلہ) [سؤال؟] بُوَاتِكُ اشارتندہ آٹلا یوزرک، ارشدہ کی لہرشی بشرک استفادہ سنہ
عائددر۔ حالبوکہ برتک انسانک، مثلاً زیدک، قوم ارشدک لہر بر اجرائندہ استفادہ سی حاصل
تصور ایدیلہ یلیر؟ حبیب و علی، بحر محیط کبیرہ بر آٹلنک اورتہ سندہ کی بر طاعتک اوجرا بر
کوشہ سندہ کی بر طاعتدہ حاصل استفادہ ایدہ جک؟ زیدک مالی عمرک استفادہ سنہ حاصل
ویریلہ یلیر؟

زیرا بُوَاتِ، دیگر فرداٹلریلہ برابر، لہرشیئک توزیعات اولقزین لہر بر فردہ عائد اولدیغنی
یلدیریور۔

وَلَا، کونہ و آئی کبی بیوک جرمار حاصل زید ایلہ عمرہ عائد اولاییلیر؟ چونکہ اوندرک
اوندردہ استفادہ لری یک جزؤیدر۔ لہم ضرری شہر حاصل بشرک استفادہ سی اچومہ اولاییلیر؟
زیرا قرآنندہ مجازف اولاماز۔ بلاغت حقیقہ سنہ مبالغہ یا قیماز۔

[الجواب] او تحقیقاتی (آلتی نقطہ) دہ ایضاح ایدہ جائز۔ (برخی نقطہ) آشغیدہ بیامہ ایدیلدیگی کبی،
عیانک اولامہ بر خاصیتی واردرک، حیات جزؤی کل، جزؤی بی کل، فردی نوع، مقیدی مطاعہ،
بر شخصی بر عالم کبی قیدار۔ بناءً علیہ، تک بر انسانہ: (دنیا بنم اومدر۔ دنیا دہ کی انواع بنم قومدر
و بنم غیرتدر۔ و بنوم اشیا ایلہ معارفم و مناسبتم واردر) دییم یلیر۔

(ایلخی نقطہ) یلیر قلم، عالمہ ثابت بر نظام واردر۔ محکم بر ارتباط واردر۔ ودائی دستور،
اسلامی قانون واردر۔ بو اعتبارلہ عالم، بر طاعت و یا منتظم بر مالینہ کبیر۔ لہر بر حرفک، لہر بر ویدہ تک
ولہر بر حیونک، مالینہ تک نظام و انتظامندہ بر حقہ سی و مالینہ تک نتیجہ و فائدہ لرنده بر تأثیری
اولدیغنی کبی، اهل حیات اچومہ دہ و باطاعت بشر اچومہ دہ بر فائدہ سی واردر۔

(اوہنجی نقطہ) آشغیدہ ایشیدہ جگہ کبی، استفادہ دہ مزاحمت و مناقہ یوقدر۔ ناصلاً زید
دییم یلیرک: (شخص بنم لامبہ مدر۔ دنیا بنم اومدر) عمر دہ اولامہ دییم یلیر۔ آرا لرنده مناقہ دہ اولاماز۔
اون، زید، مثلاً دنیا دہ تک فرصہ ایدیلیر۔ استفادہ سی حاصل، بنوم انسانلہ اچندہ ایلہ
استفادہ سی دہ بینہ اولامدر۔ نہ فضلہ اولور و نہ دہ نقصانہ اولور۔ بِاللّٰهِ غَارِبْنِ عَائِدِ اولامہ
قسم مستنادر۔ زیرا ییم جک و اچیم جک و سائر شہر دہ مناقہ اولور۔

(در بنی نقطه) عالم اجموعه تک بر یوز و بر جهت دگل، یک هوه عمومی یوزر و مختلف و جهل و اردر. و فائده لری تأصیه ایده کثره عمومی و متفاضل، یعنی بر یی اچنده جهل و اردر. و استفاده یولارینک ده انواعاً در لو در لو طریقاری و اردر. مثلاً سنک کوزل بر باغچک و اردر. او باغچه بر جهل سنک استفاده شه تخصیص ایدیلدیگی حالده، دیگر بر جهل سنک ده خلقی فائده لندیر. مثلاً او باغچک سنک و کوزل لکن لهر باقابه بر ذوقه آلی، بر انشراح پیدا ایدر. بونده بر مانع یوقدر.

کذلک، انسانک بشی ظاهری، بشی باطنی اولمه اوزره اومه دانم هاسسی، یعنی دو یغوسی و اردر. انسانه بو دو یغولریله و کذا جسمیه، روحیه، قلییه دنیانک لهر جزوئیه استفاده ایده یلیر. مانع یوقدر.

(بشی نقطه) بو آیتیه دیگر بعضی آیتلر ده آشلا شیلیورک، بو یولک دنیا انسانه اجموعه یارادیلمدر. و یارادیلشده ده، انسانک استفاده سی علم غائی اولار و نقره آلتیدر. هالبولک ارضیه یک یولک اولار (زل) ث، مثلاً بشری فائده لندیر، یالان زینتی و ضعیف بر ضیاسیدر. بو جزوی فائده اجموعه نه صورتیه بشر او ط علم غائی اولور؟

[الجواب] بر فائده ی تعقیب ایده آدم، بنوعه فکرینی، خیالی او فائده یه همر ایدر. و اوندیه ماعدا بر شیء باقماز. و لهر شیء کندی هابینه باقار. کیمه ی نقره آلاز. حتی کنیزی علم غائی ظه ایدر. بناء علیه، بوکی آدم قارشو مقام امتنانده سویلنیه اوکی کلامارده مبالغه یوقدر. اوت، بیطوره حکمتیه اجموعه یارادیلار نه ملک لهر بر حکمتیه بیطوره جهل و لهر بر جهل سنک بیطوره استفاده ایدر بولوندیگی حالده، خلقتنده او آدمک استفاده سی علم غائی ده بر جزو اولار و دوشونولمدر، دینیایر نه مانعی وار. هونه علم غائی، دائماً بیط بر شیده عبارت دگلدر.

(التبی نقطه) امام علینک [و تَزَعْمُ أَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَ فَيْكَ انْطَوَى الْعَالَمُ الْأَكْبَرُ] (۱) امر ایدیلدیگی، انسانه کویک بر جسم ایده، یولک علمی اچنه آدجه قدر یوکدر. اویله ایده انسانک جزوی استفاده سی کالی اولور. اویله ایده عبثیت یوقدر.

(اَلَيْسَ بِمَلَكٍ) (ثُمَّ) هفنده در. ای آفرنده! بگو، ارضك سجادہ اول یارادیلیمہ اولدیفہ
دلاست ایدر. (وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا) آیتده، سماواتك ارضده اول خلع ایدیلدیلن
دالدر. و (كَانَتْ رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا) آیتی ایسه، ایلینك بر ماده ده برار خلع ایدیلیمہ و
صوکره بر بندہ آید ایدیلیمہ اولد قارینی کوستریور.

شریعك نقلیاتنہ نظرًا، جناب هوہ بر هوہری، یعنی بر ماده یی یار اتمدر. صوکره او ماده یی تجلی ایتطام
او ماده نك بر قسمنی بخار و بر قسمنی ده مایع قیلمدر. صوکره مایع قسمنی ده تجلیسده تلاف ایدوب
(زَبَدٌ)، یعنی کوپول کیمدر. صوکره ارضی و یایدی کره ارضی یی او کوپولده خلع ایتطامدر. بو اعتبارله،
لهر بر ارضه اچوبه لھوی نیمیدہ بر سما حاصل اولمدر.

صوکره او ماده بخاری یی بط ایتطام یدی قات سماواتی تسوی ایدوب ییلدیزلری ایچنہ زرع ایتطامدر.
و او ییلدیزلر تخومنی مشتمل اولده سماوات انعقاد ایتطام، و جوده کلمدر.

حاکمت جدیدہ نك نظریاتی ایسه شو مرکزده درک: کور ملکہ اولد یغمر و منظوم شمسی ایلہ تغییر
ایدیلیم کونشلم، کونش باغلی ییلدیزلر جماعتی، بیط بر هوہر ایتطام. صوکره بر نوع بخاره انقلاب ایتطام.
صوکره او بخارده مایع ناری حاصل اولمہ. صوکره او مایع ناری، برودت ایلہ تصلب ایتطام،
یعنی قایتلاشمہ. صوکره شدت حرکتیلیم بعضی یوک یار هر لری فی راتشمہ. صوکره او یار هر لری
تکلف ایدرک سیارات اولمہ. شو اوزرنده یلاد یغمر ارض ده اولمده بریدر.

بو ایضا هاتہ توفیقًا، شو ایلی ملک آراسته مطابقت حاصل اولیلیر. شو یلمک: (اَلَيْسَ بِمَلَكٍ) بر برینہ
بیتیلدی. صوکره آری ایتدک. معناسته اولده (كَانَتْ رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا) ایتدک افاده سنہ نظرًا،
منظوم شمسی ایلہ ارض، دست قدرتک ماده اثرییه ده بو غورمه اولد یغمر بر غور شطندہ ایتطام.
ماده اثرییه، موجوداتہ نظرًا آقچی بر صوکی موجوداتک آالرینہ نفوذ ایدہ بر ماده در. (وَكَانَ عَرْشُهُ
عَلَى الْمَاءِ) آیتی، شو ماده اثرییه اشارتدرک، جناب حقک عرش صو حکمنده اولده شو اثر ماده سی
اوزرنده ایتطام.

اثر ماده سی یار ایدلقدہ صوکره، صانعک ایلک ایجاد لرینک تجلیسن مرکز اولمدر. یعنی صانع
ذو الجلال اثر ماده سی خلع ایتدکده صوکره، او اثر ماده سی جو اهر فرده قلب ایتطامدر. صوکره

بر فنی کثیف قیامتند. و بکثیف قسمده، مکاره اولوم اوزره یدی کمره یار اتمند. ارض ده بونلرده بریدر.

ایته ارضک هیئته اول تکلف و تصلب ایتمه عجله قابوه باغلا یاروم اوزومه زمانلردنبری منأ هیات اولی اعتباریله، خلقتی و تظیی سماءتده اولدر. فقط ارضک بط ایله یله نوع بشک تعین الوریئی بر وضعیه طدیای، سماءتک تسویه و تنظیمده صوره اولدیغی جهته، خلقتی، سماءتده صوره باشلار. فقط بدایتده سماءت ایله ارض، ایلی بر ایتبار. بناء علی هذا، بواج آیتک آالرنده بولونام ظاهری مخالفت، بواج جهته مطابقته انقلاب ایدر.

(ایلمنجی بر جواب) ای آقداسه! قرآن کریم تاریخ، جوغرافی معلمی دطدر. آنجه عالمک نظام و انتظامده جهته صانعک معرفت و عظمتی جمهور نام درس ویره مرشد بکتابد. بناء علیه، بونده (ایلی مقام) وارد.

[برنجی مقام] نعمتاری، امانلاری، مرحمتاری کوستمه دلائل ظاهرییی بیله ایتلمده عبارتدر. بو اعتبارله ارض، سماءتدن اولدر.

[ایلمنجی مقام] عظمت، عزت، قدرت دلیله برنجی کوستمه بر مقاعد. بو جهته سماءت، ارضده اولدر. (ثُمَّ) مابعدینک ماقبلنده بر زمانه صوره وجوده کلدیلنه دلالت ایدرک، بوک (تراخی) دینلیر. دیمک بوراده ارض ایله سماءت آراشده بر اوزاقاقه وارد. بو اوزاقاقه، ارضک سماءتده اول خلعه ایدیلدیگنه کوره ذاتیدر. عکس حالده رُتبی و تفکریدر. یعنی سماءتک خلقتی برنجی ایدر، تفکر بر رتبی ایلمنجی ایدر. ارضک خلقتی ایلمنجی ایدر، تفکر برنجیدر. یعنی اول ارضک تفکاری، صوره سماءتک تفکاری لایعدر. بوک کوره (ثُمَّ) ایله (اِسْتَوَى) آراشده (اعْلَمُوا وَتَفَكَّرُوا) (۷) مقدردر. تقدیر کلام: (ثُمَّ اعْلَمُوا وَتَفَكَّرُوا أَنَّهُ اِسْتَوَى) (۴) الحیه در.

(اوینجی مسئله) (سَبْعَ) کلمهسی حقنده در. ای آقداسه! سماءتک طوقوز طبقهده عبارت اولدیغی، اسی علمک خرافه کونده بریدر. اونلرک اوزرافه واری فکرلری، افکار علمایی استیلا ایتدی. حتی بعضه مفسرلر، بعضه آیتلرک ظاهریی اونلرک مذهبهرینه میل ایتدیرلاردر.

حکمت جدیده ایسه، فضا دینیه شو بوشلقده بالائی ییلدیزلرک معلوم بر وضعیتده طور مقده اولدقارینه قائلدر. بونلرک مذهبده سماواتک انطری حقیقور. بو ایلی حکمتک بری افرام وارمه، اوت کیسی تقریقه قائلدر.

شریعت ایسه، جناب عقل یدی طبقده عبارت سماواتی فاعل اتمه اولدیغه حالدر. وییلدیزلرک ده بالیه کی اوسمالر دوزلرنده یوزملده اولدقارینه قائلدر. حدیث ایسه، سماواتک (مَوْجٌ مَّكْفُوفٌ^(۱)) ده عبارت بولونیزی امر اییور.

شوهه اولده مذهبک (آلتی مقدم) ایله تحقیقاتی یایا یغز:

(برنجی مقدم) شوکنسه بوشلقک اثر ایله طول اولدیغی، فنا و حکمتا ثابتدر.

(ایکینجی مقدم) اجرام علویه نک قانونلری برطاید و ضیا و حرارتک افعالی نشرایدوب نقلاید، فضائی طولیرمه بر ماده موهوددر.

(اوچونجی مقدم) ماده اثیری نک (بین اثر اولدوقه قالمه شرطیلم) سائر ماده لرکی مختلفا تشقلاق و آیری آیری نوعلری وارد. بخار ایله صو و بوزک تشقلاقلری کی.

(دردنجی مقدم) اجرام علویه دقت ایدیلر، طبقلری آراسته مخالفت کورونور. اوت، یلی تشقلاق و انعقاد باسلامه میلار لرک ییلدیزلرک عبارت (کهاشلامه) ایله آلیلامه طبقه اثیری، ثابت ییلدیزلرک طبقه مخالفدر. بوده منظومه شمسی نک طبقه سن و هکذا، یدی طبقه قدر برینه مخالف طبقه وارد.

(یشنجی مقدم) آراشدیرمه لر نتیجه سنده ثابت اولمدرک، بر ماده ده تکلیل، تنظیم و تصویر واقع اولور، برینه مخالف طبقه حصول طیر. بر معدنه کول، کومور، آلاس میدان طیر. آتده آکو، دو ماه حصول طیر. مولد الماء ایله مولد الحموضه نک اعتراضده صو، بوز، بخار تولداید.

(آلتینجی مقدم) شومعدد اماره لرده آشلاشیلیورک، سماوات معدددر. شریعت صاحبه یدی، یدی، دیمدر. اوله ایله یدی.

مع هذا یدی، یتمه، یدی یوز صاییلری، عربلرک اسلاملرنده کثرت ایچمه قوللانیلر.

ای آفرنده! يك كنسبه بولونه قرآنه کریمك فطابرين، معالرين، اشارتارين دقت ايد يلمطه
کورولوبورک، او فطابرون، او معالرون، او اشارتارون بر عیدیه طوت، بر ولییه قدر بتوه طبقات ناسه
و عموم افکار عامیه اولده مراعاتاری و اوقسام لری، قوه العاده حیرت و تعجبی موهبدر.

(مثلا) (سَبْعَ سَمَوَاتٍ^(۱)) جمله سنده بعضه انسانلر لهوی نسیمینک طبقه لرینی فهم ایتلار. بعضیلاری،
ارضین ایل آفرنداری اولده حیاتدار کوره لری احاطه ایدیه نسیمی کوره لری فهم ایتلار. بر قسم انسانلر،
سیارات سبعیه فهم ایتلار. بر قسمی ده، منظوم شمیه ایچنده اثرک یدی طبقه نی فهم ایتلار. دیگرب
قسم، شویلدیلمز منظوم شمیه ایل بر آلتی دانه داها منظوم شمیه نی فهم ایتلار. بر قسم ده، اثرک
تطالاتی یدی طبقه یه انقسام ایتدیانی فهم ایتلار.

(خلاصه) لهر بر قسم انسانلر، استعداد لری کوره فیصه قرآنده هسته لرینی ایللر. اوت، قرآنه کریم
بتوه شو مفهوماره شاملدر، دیمه ییلر.

(برنجی جمله) (هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَآ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا^(۲)) بوجملدنک (سه وجهه) ماقبلیلر ارتباطی
وارد.

(برنجی وجهه) اوللای آیت، وجود و هیات نعمت لرینه اشارتدر. بو آیت، بقا و بقانک اسباب و لوازماته
اشارتدر.

(ایلانی وجهه) اوللای آیت، بشر اچوه مرتبه لرونک یولگی اولده رهوعی اثبات ایتدی. سامعک ذهننه
شویله بر سؤال طریقه: شوذلیل انسانلرک بویولسک مرتبه یه لیاقتلری نزه ده کلمشد؟ قرآنه کریم،
بوجمله ایلر او سؤال شویله جمه جوابلاندیرمدرک، بتوه دنیا دست اطاعت و تسخیرینه ویریلنه انسانلرک،
البته خالقنک یاننده بیول بر موقعی وارد.

(اوهنجی وجهه) اوللای آیت، بشر اچوه هر و قیامتک وجودینه اشارت ایتدی، سامعک کویا بشرک
نه فیتی واردرک، اونلر عادت اچوه قیامت قویا جمعه؟ دیمه وارد اولده سؤال، بو آیتله، ارض بتوه
مثملاتیلر استفاده سی اچوه یارادیلده و بتوه انواع اطاعت و امرینه ویریلنه انسانلر، نتیج خلققدر.
البته و البته اونلر عادت اچوه قیامت قویا جمعه، دیمه جوابلاندیر یلمشد.

(در بنی وجه) اولی آیت، قیامتده اسباب و وسائطك اورتده قالمیلم، انلك مرجعی
یاللز جناب حق منحصر قالدیفنه اشارت یتمدر. بو آیت ایسه، دنیاده ده انلك مرجع حقیقی
جناب صو اولدیغنه، اسباب و وسائطك آرقسده قدرتك شعاعی کوروندیلنه، اسباب و وسائط
بر پرده اولوب تأثیر جناب حقك اولدیغنه اشارت یتمدر.

(بنی وجه) اولی آیت، سعادت ابدیه اشارتدر. بو آیت ده، سعادت ابدیهك انسان ویریلمی
اقتضایده و سبب اولاره و جناب مقدمه سبقت یتمه اولاره فضل و انعام اشارتدرکه، کندینه
ارضك مشغلاتی اهله ایدیلر انلك، البته سعادت ابدیه لیاقتی واردر.

(ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ) ^(۱) بو جملهك ماقبلله جهت ارتباطی (درت) در.
(برنجی جهت) ارضه و سما توأقدرلر، یعنی ایله درلر. بر بندنه آیریلمازلر. ذکرده، فکرده دایما برابر
طولانیورلر. بو جملهده اولی جملهده ارضه ذکر ایدیلدیکی، بو جملهده سما ذکر ایدیلیمدر.
(ایلنجی جهت) بشرک ارضده استفاده سی المال و اتمام ایدیه، آنجه سما و انک تنظیمدر.
(اوینجی جهت) اولی آیت، امان و فضل دلیللرینه اشارت یتمدر. بو آیت ده، قدرت و عظمت
اشارات یتمدر.

(در بنی جهت) بو جمله، بشرک استفاده سی یاللز ارضه منحصر اولادیغنه، سما دخی انک استفاده سی
تخیر ایدیلدیگنه اشارتدر.

(فَسَوَّيْنَهَا سَبْعَ سَمَوَاتٍ) ^(۲) بو جملهك ماقبلله ارتباطی (اوچ) دورلور.
(برنجی ارتباط) (کن) ایله (فیکون) ^(۳) آرسنده کی ارتباط کیدر. ناصحلام مأمورک هملوی (کن)
امرینه باغلیدر. سما و انک نویسی ده (استوی) ^(۴) یه باغلیدر.
(ایلنجی ارتباط) قدرتك تعلقی ایله ارادهك تعلقی آرسنده کی ارتباط کیدر. یعنی (استوی)
ارادهك تعلقنه، نویسه قدرتك تعلقنه بآز بر ارتباطدر.
(اوینجی ارتباط) نتیجه ایله مقدم آرسنده بولونامه ارتباط کیدر. هونله سما و انک نویسی، مقدمه سی
اولاره (استوی) ^(۵) یه ترتیب ایدر.

(وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) ^(۱) بوجاه ماقبليله (ايكى وجهه) مربوطدر.

(برنجى وجهه) بوجاه ده كى عالم كلى، سماواتك تنظيم و تسويه سنه دليل اولديغى كى، تنظيم و تسويه نيك و جودى ده عالم كلىنك و جودينه دليلدر.

(ايكنجى وجهه) اولكى جها قدرت طمايه، بوجاه ايسه كلى و شمولى عالم دلالت ايدر. جها لوك نكته لر ينك ايضاحه كنج: (هُوَ الَّذِي) ^(۲) الخزه. بوجاه، ماقبليله باغاي دگدر. آنچه مستأنفه اولوب، بسمه سؤال ايله جوابلرينه اشارتدر كم، بوننده اولجى بيايه ايديلديگنده تبارينه لزوم قلامدر.

(هُوَ الَّذِي) ده كى (هُوَ) ^(۳) مبتدادر. (الَّذِي) ^(۴) صلايه باره فبردر. بوجاه ده مبتد ايله خبرن تعريفارى توحيد اشارت اولديغى كى، همره ده دلالت ايدر. يعنى مشكلات ارضينك خلقى جناب حق منخر اولديغى كى، خالقى ده ياللاز جناب حقدر. بوجهر (ثُمَّ إِلَيْهِ رُجْعُونَ) ^(۵) جمله سنده كى (إِلَيْهِ) ^(۶) نك تقديميله حاصل اولامه همره دليلدر. يعنى مشكلات ارضينك خلقى جناب حق منخر اولديغى ايجوه، قيامته مرجعيت ده جناب حق منخردر.

(الَّذِي) ^(۷) صلايه باره فبردر. خبرن اصلى و مستحقى، نكره اولقدر. بوراده معرف اولاروه كلى، عالمك ظاهر و معلوم اولديغه اشارتدر. يعنى جناب حقك مشكلات ارضينك خالقى اولديغى معلوم و ظاهردر.

منفعت ايجوه قوللاينيله (لَكُمْ) ^(۸) ده كى (ل) ايمانك خلقاً صباغ، حلال و منفعتلى اولاروه يار ايدلقلرينه و بعضه عارضه كرده طولاى حرام قياينمه اولدقلرينه اشارتدر. مثلاً اغيارك مالى، عصمت شرعيه ايجوه حرام اولمدر. انسانك اتى، حرمت و كرامتى سبيله حرام اولمدر. زهر ضرر اولديغى ايجوه، لاشه اتى نجات اولديغى ايجوه حرام اولمدر. وكذا، لهر برشیده بر فائده، بر منفعت اولديغه رمدر.

وكذا، بشر ايجوه لهر شیده بر منفعت بولونديغه رمدر. اوت، لهر هانلى برشى اولورسه اولسوه، برسه بر جهنم بر استفاده ي تأميم ايدر. ولو عبرت آله ايجوه اولسوه، بر فائده سى واردر. وكذا، ارضك قارنده استقبال انسانلرين انتظار ايدمه يك چوقه رحمتك خزينه لر ينك و دفينه لر ينك بولونديغه رمدر.

(لَكُمْ) که چار و مجرورینه (مَا فِي الْأَرْضِ) (۴) اوزرینه تقدیمی، بشره عائد استفاده لرون لهر غایه دمه
اول و اولی اولدیفنه اشارتدر. عمومیلای افاده ایدمه (مَا) لهر شیده منفعلاری آرافه انسانلری
ترغیب و تشویع اچونددر.

(فِي الْأَرْضِ) ده کی (فِي) نه (عَلَى) به تریمی، ان هویه منفعلارک ارضه کارنده اولدیفنه و
ارضه کارنده کی اشیانک تحریرنه انسانلری تشجیع ایندیلنه اشارتدر. وکذا ارضه اچنده کی معدنلرون
و ماده لرون استفاده بشر اچومه یارادیلدیفنه. و ارضه اچنده لهنوز کف ایدیللمیه عناصر دمه
و ماده لرونه، مستقبل انسانلری تکلیف هیانک زحمتلرنده قورتاراجوم بعضه غذائی و سائره
ماده لرون و هودی مکلمه اولدیفنه دلالت ایدر.

(جَمِيعًا) (۶) ارضه کی بعض اشیانک عبث و فائده سز اولدقارینه دائر اولهای دفع ایتکه اچونددر.

(ثُمَّ اسْتَوَى) (۷) ده کی (ثُمَّ) (۸) ارضه خلقتیه سماواتک تویسی آراشده کی، جناب حقک افعال
و ثنوتلرون لایسنه اشارتدر. وکذا بشره منفعت فصوصنده، سماواتک تویسی ارضه خلقتنده
رتبه اوزاره اولدیفنه دلالت ایدر. ایجاز و اختصار اچومه (أَرَادَ أَنْ يَنْسَوِيَ) (۹) یرنده (اسْتَوَى) (۱۰)
دینلمکدر. (اسْتَوَى) کلمه نه بوراده استعمالی مجازدر. یعنی هدف قصدینی همر ایدوب
صاغه صوله باقما یانلر کی، سماواتک تویسی آراشده ایتکدر.

(إِلَى السَّمَاءِ) (۱۱) بوسماده مقصد، سماواتک ماده سی اولامه بخاردر. (فَسَوَّيْنَهَا) (۱۲) ده کی (ف) (۱۳)
تفریعی افاده ایندیلنه نظر، تویسه نه استواءیه باغلاغمی، (فَيَكُونُ) (۱۴) نه (کُنْ) (۱۵) امرینه ویا قدرتک
تعلق آراشده نه تعلقنه ویا قضانک قدره اولامه ترتیلرینه بازه یور. و تعقیبی افاده ایندیلنه کوره،
مقدّر بعض فعللره ایمادر. تقدیر کلام: (نَوَّعَهَا وَنَظَّمَهَا وَدَبَّرَ الْأَمْرَ بَيْنَهَا فَسَوَّيْنَهَا) (۱۵) الخیره دمه
عبارتدر. یعنی نوعلره آیردی. تنظیم ایتدی. آراشده لازم کلمه امرلری و تدبیرلری یایدی. صوکره
یدی طبقه تویسه ایتدی.

(سَوَّى) (۱۶) یعنی منتظم، متوی. انوعی، اجزالری متساوی اولارجه یاراندی. (هَنَّا) (۱۷) بوضیرون جمعی،
سماوات اولامه ماده نه نوعلره منقسم اولدیفنه اشارتدر.

(سَبْعٌ) ^(۱) تعبيری، سماوات طبقه لاینگ کثرته اشارتند. و بو طبقه لاینگ تَقْلَات ارضیه نیک ادوار

سبعه یله صفات سبعیه مناسبه اولدیغنه ایمادر.

(سَمَوَاتٍ) ^(۲) بو سمالرک قسمی سیارات بالیقارینه دگزدور. قسمی ده ثابت ییلدیزکه فرزعه در. قسمی ده

سما هیطاری هاکمده اولده در آری ییلدیزکه باغچه و بوستاندر.

(وَلَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمٌ) ^(۳) بو (و) عطف ایچوندور. هالبوکه بوراده عطفک طرفین آراسنده مناسبه یوقدر.

اوله ایسه، بو مناسبه بولمه ایچونه تقدیره احتیاج واردور. شویله که: (وَلَهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ^(۴) اوله

ایه بویوله اجرامک خالق اولور. (وَلَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) ^(۵) اوله ایسه، او اجرامده کی صنعتی تنظیم و

تحلیم ایله واردور.

الصافی افاده ایله (بِكُلِّ) ^(۶) کلمه سنده کی (ب) علمک معلومه انفکله و انفصالک محله

اولادیغنه اشارتندور. (كُلِّ) ^(۷) تعمیمی افاده ایله بر داتندور. بوراده (كُلِّ) ^(۸) کلمه سنده افاده ابتدایی

تعمیمده هه بر شیک، هه بر فردک تخصیص و دائرة شمولنده اخراجی یوقدر. بو اعتبارله،

(مَا مِنْ عَامٍ إِلَّا وَقَدْ خُصَّ مِنْهُ الْبَعْضُ) ^(۹) اولده قاعده طیبی تخصیص ایدیور. چونکه کنذی

بو قاعده نیک شمولنده خارج قاطندر.

(شَيْءٌ) ^(۱۰) بو کلمه واجب، محکم، محتغ سامندر. (عَالِمٌ) ^(۱۱) یعنی ذاتی ایله علم آراسنده ضروری، لزومی

بر ثبوت واردور.

(وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا

وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ) ^(۱۲)

یعنی دوشونه اوزمانیله، ربک ملائکه خطاباً: بن یرده بر خلیفه کی یار انا هه دیدی. ملائکه لمرده:

یرده فساد یایا هه، قاه دوکه جک کیمه لری یار انا هه؟ هالبوکه بزر حدیثه ایله سنی تسبیح و

تقدیس ایدیورز دیدیلر. ربک ده: سزک یلهمدیگیزی بن یلهمورم دییم اولاره جواب ویردی.

ای آرقداسه! ملائکه نیک وجودینی تصدیق و قبول ایتک، ایمانک رکنازندیه بریدر. بر چای مقامده

بو رکنی اثبات و ایضاح ایله هه.

(برنجی مقام) ارضك، اجرام علویه نسبتاً يك كوچك و سفلی اولدیغی حالده، جانلی مخلوقاتا
 طولو اولدیغی كورسه و عالمك نظام و انتظامه دقت ایدسه انسا، اجرام علویه نك و او یوكلك
 برجلرله ده هیاتدار سالنلاری اولدیغنه قطعی بر شطره حكیم ایدر.

اوت، و اجرام علویه ده و او یوكلك برجلرله ملائكه نك وجودینی قبول ایتمین آدمك مئلی، اولام بر
 آدمك مئله بزرگه، و آدم یوك بر شیره کیدر. شهرك بر كنارنده يك كوچك بر بنایم راست طیر.
 باقاركم، او كوچك بنانلار طولودر. عرصه لرینه باقار، جانلی مخلوقات ایله طولو. غدارینه باقار،
 نباتات کی، بالیعه و سائره کی هیات لازم اولام شرطار یزنده در. صوكره باقاركم، يك اوزاقده
 مهابونلرل ایا رتخانلر، گوشطار وار. آرا رنده اوزومه اوزومه میدانلر، ترهكهار وار. فقط
 او كوچك بناده کی انسانلرک هیات شرطاری او یوك بنالرده بولونمادیغندیم، او یوكلك، مزین
 سرایلری، سالنلارده بوسه، خالی اولدیغی اعتقاد ایدر.

ملائكه نك وجودینی تصدیق ایدم آدمك مئلی ایسه، شویله بر شخصك مئلی کیدر كم، او كوچك
 خانم نك انسانلر طولو اولدیغی كورور كورمن، او یوكلك قهرلرله ده هیات یری اولدیغنه و
 اولارده ده اولاره مناسب سالنلر بولوندیغنه حكیم ایدر. و او یوكلك قهرلره مخصوص و
 مناسب هیات شرطاری واردر. فقط اورالرك سالنلاری يك اوزاق اولد قارندیم، كورونممه لری
 بویه اولد قارینه دلالت ایتن، دی.

بناءً علیہ، ارضك ذوی الحیات ایله طولو اولم سنده قطعیتله آشلا شایسوركم، بوكنیم بوشلقده
 طور مقده اولام سماکرده، ییلدیزلرده، برجلرده و یوقه قسملره منقسم و مشتمل اولام سماواتده،
 شریعتك ملائكه ایله تسمیه ایتدیگی ذی هیاتلر يك هوقلقام موهوددر.

(ایلمنی مقام) بونده اول اثبات و ایضاح ایدیلدیگی کی، هیات موهوداتك کثافیدر. بلله
 موهوداتك نتیجه سیدر. بناءً علیہ شوکنیم فضانك سالنلارده و شو یوكلك سماواتك
 شلقلارده خالی قالمه امطه یوقدر. اوت، بتوه عقلا، عقل و نقل و معنوی بر اجماع و
 اتفاقام ملائكه نك معنا و حقیقتلرینه حكیم ایتلردر. یاللاز تغیرلری هشد هشددر.

مثلاً مَآئِیُّونَ، انواع موجوداتی اداره ایدم (روحانی ماهیت مجرّده) ایلم. اَشْرَاقِیُّونَ ایدم، (عقول و ارباب الانواع) ایلم. دینارده (مَلَكُ الجبال، مَلَكُ البحار، مَلَكُ الامطار) کی تعبیر ایلم تغییر ایتلمدر. حتی عقلاری کوزلرنده بولونامه مادّیویه نفسی ده، ملائکةک معناسی انظر ایتلمه مجال بولامدقارنده، (فطرتهک ناموسلرینه نفوذ ایدم قوای ساریه) ایلم تغییر ایتلمدر.

[سؤال؟] کائناتک ارتباطی و حیاتی تأمیه ایتلمه اچومه، خلقتده جریانه ایدم ناموسلر، قانونلر کافی کلملر می؟

[الجواب] سنک دیدیظک او ساری قانونلر، ناموسلر اعتباری، واهی امرلردر. اونلرک معیه وجودلری، مشخص لهویتاری، آنجه اونلری تمثیل ایدم و اونلرک معاسی بولونامه و اونلرک بولدرلرینی اللرینه آلامه ملائکة ایلم ثابت اولور. وکذا وجودک، تشل ارواحه مناسبتی اولمایانه شوجامه عالم شهادته منجر اولمادیغه، عقل و نقل متفقاً حکم ایتلمدر. بناءً علیه ارواحه مناسب و موافق و هوو علامه مشتمل اولده عالم غیب، ملائکة ایلم طولو و عالم شهادتک حیاته مظهردر.

(فلاصه) ملائکةک معناسی و حقیقی بویضاح ایدیلیم امرلرده تبارز ایدر. بناءً علیه ملائکةک صورتاری، اظلالاری آراسته عقول لیمهک قبول ایتدیگی و جهله، شریعتک ایضاح و بیانه ایتدیگی شطدرکه، (ملطرح ماکرم عبدرلر. امرکه مخالفتاری یوقدر. و مختلف قلماره منقسمدر.

لطیف و نورانی جسملردرلر.)

(او هنجی مقام) آرقداسه! ملائکة مشلاری اولیه مشلرلدنرکه، برجزؤک شوتیه کل ثابت اولور. بر فردک وجودیلیم نوع تحقق ایدر. زیرا انظر ایدم کطنی انظر ایدر. بناءً علیه، زمانه آدمیه شجده یه قدر شوتیه دیه آدماری، هر عصرده اجماع و اتفاقله ملائکةک وجودینه و ملائکة ایلم آراسته محاوره نک شوتیه و مشاهده لرینهک تحقیق و اونلرده ایدیلیم روایتلرک نقلیه حکم ایتدکاری حالده، ملائکةلرک هیچ برسنک انسانره کورونمدیگی و یا خود وجودلری حتی ایدیلیمدیگی البته محالدر.

کذلک، بشرک عقائدینه قاریشوب هیچ برزمانده، هیچ برانقلابده اعتراضلره معروض قالمایارمه

دوام ایدم ملائکه اعتقادینک بر حقیقت و بر اصل طایانما می و مبادی ضروریده تولد
ایتمه می محالدر. لهر حالده بشرک بوعومی اعتقادی، مبادی ضروریده تثبت ایدم. و ملاحظات
واقعده حاصل اولده. و مختلفا اماره لوده تولد ایدم هدی بر حکمک نتیجه سیدر.

اون، بو اعتقاد عمومی کسبی، قطعی صورتده معنوی بر تواتر قوتی ویرم. و یک یوقه دفعه لور
وقوع کلمه. ملائکه مک ملاحظه لونده حاصل اولده ضروری و قطعی دلایل و اماره لوردر.
هونام ملائکه مئاسی، بشرک معلومات یقینی سندندر. اگر بونده شجر اولورم، بشرک
یقینیاتده ائیت قالماز.

(**خلاصه**) روحانیلوده بر فردک بر زمانده وجودی تحقق اتم، بو نوعک وجودی تحقق ایدر.
نوعک وجودی تحقق اتم، لهر حالده شریعتک بیانه ایتدیگی کبی اولدجقدر.

بو آیتک سابع آیتام (**درت وجه**) ایلم ارتباطی وارددر.

(**برنجی وجه**) بو آیتام بشره ویریلیم یوک نغمه لری تعداد ایدور. برنجی آیتام ال یوک نعمته اشارت
ایدیلندرکم، بشر، خلقتک نتیجه سیدر. و ارضک مشتملاتی اولی تخیل ایدیلندر. اتم دیلیگی کبی تصرف
ایدر. بو آیت ایلمده، بشرک ارضه حاکم و خلیفه قایلیمسه اولدیغنه اشارت ایدیلندر.

(**ایلمی وجه**) بو آیت، برنجی آیتده کی، ارضده بولونام لهر شیئک سلم لری ک دیرکینک بشرک النده
اولمی حکمنه بیاندر، تفصیلدر، ایضامدر، تحقیقدر، برهاندر و تأکیددر.

(**اوهنجی وجه**) اولکی آیتام جانلی مخلوقاتک مکناری اولام ارض و سماواته اشارت ایدیلندر.
بو آیتده، او مکنارک ساکناری اولام بشر و ملائکه اشارت ایدیلندر. و کذا او آیت خلقتک
سلماسنه، بو آیت ایسه ذوی الارواحک سلماسنه اشارت ایتلندر.

(**درنجی وجه**) اولکی آیتده خلقتده مقصد بشر اولدیغی و خالقک یاننده بشرک بر موقع حاجی
بولوندیغی تصریح ایدیلدیگنده ساعک ذهنه کدیلم: بو قدر فاد و شرور و کوتولگی یا یا به بشره
بو قدر قیمت ندهده ویریلدی؟ و جناب حق عبادت و تقدیس ایتک ایچمه شو فادجی بشرک وجودینه
حکمتک اقتضاسی و رضاسی وارمیدر؟

سامعك بو وسوسه نى دفع ايتيك ايجوه شويلا بر ائارنده بولونديلا: بشرك او شورو وفادارى،
اونده وديعه يراقيللاه سزه مقابله ايدنه، عفو اولور. و جناب هم اونك عبادته محتاج دگدر.
آنجه علام الغيوبك علامده كى بر حكمت ايجوند.

جمله لرك آراسنده كى ارتباط طردك. (وَإِذْ) ^(۱) بو طلم (وَلَهُوَ بَصَلٌ شَيْءٌ عَلِيمٌ) ^(۲) جمله سنه عطفدر. هالبوكه
آرالنده مناسب اولمادىغي كى، (إِذْ) ديلر بر (إِذْ) ي اقتضا ايدر. بناء عليه بويلر بر تقديره
لزوم واردر: (إِذْ خَلَقَ مَا خَلَقَ مُنْتَظِمًا وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ) ^(۳) الخزه. بو تقديرده ايلنجى (إِذْ) برنجينه
عطف اولور. و لهر ايلى جمله آراسنده ده مناسب بولونور.

(إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً) ^(۴) جناب هم، مآوره بولنى اولگرتكله بشرك خلافتنده كى هلمك
سوين ملائكه استفسار ايتديرك اوزره بو جمله نى سويلدى. سامعك ذهني (اوچ نقطه) نى
نظره آلاوه حركته كچدى. (برنجيسى) ملائكه رنه ديديلر؟ (ايلنجيسى) تعجب هلمتى صور ديلر.
(او هنجيسى) جيلره خليفه اولمكله برابر، بشرده قوه غضبيه و شهويه دغى علاوه فاعله
ايديلمدر. بونلر جيلرده دها زياده فادايلا بقلدر. ايتنه قرآنه كريم (قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا) ^(۵)
مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ) ^(۶) جمله سلا، او اوچ نقطه ائارت ايتمدر.

ملائكه سؤالى، تعجب واستفسار لرى ييتدكده صوكره، سامع جناب مقدمه ويريلا جك جوابي
بكاركه، قرآنه كريم (قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ) ^(۷) جمله سلا جواب ويرهدر. يعنى اشيا واطمكم،
سرك معلوما تازده منحصر دگدر. عدم علمك، اونلرك وجوده طلميه بقلرين سبب اولماز.
بنم بشرك خلقتي مقدمه بر هلمتم وار. او هلمتك خاطره سى ايجوه، فادلريني نظره آلام،
فرمايه ايتمدر.

جمله لرك هيئت و نلته لرينه طردك. (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ) ^(۸) الخزه. عطفى افاده ايدنه بو (وَ)
مناسب عطفكك اقتضا سنه بناء (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ) ^(۹) الخزه جمله سنه معطوف عليه اولمه اوزره
(إِذْ خَلَقَ مَا خَلَقَ مُنْتَظِمًا) ^(۱۰) جمله سنك تقديرينه ائارنده.

وَلَا (اِنْ) زَمَانٌ مَّاضِيٌّ فِي افاده اينديكي جهتم، صلاتكم ذهناي كجسه زمانكم سلامه
 كوتورور. ويا اول سلامي بو زمانه كيتور، اهضار ايدركم، ذهناي او زمانه و قوعه طامسه اولده
 حادثه لري كورسونلر.

(رَبُّكَ) ^(۱) بو تعبير، ملائكتكم عليهن بر حجت و بر دليلدر. يعني (الله) سني ترميم ايتيدر.
 هد طالع ايريدير قدر. و سني بشوه مرشد قيلمشدركم، فلا ديري ازاله ايدرك. ديمك نوع بشوه
 اله يوك هنسي سنطلم، اولارك ففد تاريني ستر ايدير سرك.

(لِلْمَلِكَةِ) ^(۲) جناب حقك مآوره شطنده ملائكة ايله يايديغي محاوره، ملائكتكم بشر ايله فضلم بر
 ارتباطي و علاقسي و مناسبه لري اولديغنه اشارتدر. هونلك ملائكتكم بر قسمني انسانلري حفظ ايديرور.
 بر قسمني كتابت ايشلريني كوريرور. ديمك ملائكتكم لرك انسانلرله علاقيلري زياده اولديغنده، انسانلر
 احوالهم الهيئت ويريورلر.

(اِنِّ) ^(۳) ملائكتكم (اَتَجَعَلُ) ^(۴) ايله يايديقلري استغفار عده آخلاييده تودد لريني رد ايتخلم، مثلملك
 عظمت و الهيئته اشارتدر. (اِنِّ) بوراده ياي متظلم وعده ايله (وَ اِذْ قُلْنَا) ^(۵) ده متظلم مع الغير
 ضميرينك ذكر لرنده شويله بر اشارت هيقبوركم: جناب حقك خالق و ايجاد فعلنده واسطه
 بولونماديغنه، كلام و خطابنده واسطه لرك بولونديغنه اشارتدر. بونلته به دلالت ايديه
 باشقه آيتلارده واردر.

از جمله (اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا اَرَاكَ اللهُ) ^(۶) آيت كريمه سنده عظمت
 دلالت ايديه (نَا) ضمير جمعي، و هيده واسطه لك بولونديغنه اشارت اولديغي كي. (بِمَا اَرَاكَ اللهُ) ^(۷) ده مفرد
 ملكنده اولده لفظه جلال، معنالي الهام ايتلمده واسطه لك بولونماديغنه اشارتدر.

(جَاعِلٌ) ^(۸) كلمه سلك (خَالِقٌ) ^(۹) كلمه سنه ترجيحاً ذكرى: ملائكتكم عدار شهبه لري و موجب
 استفسار لري اولده خالق و ايجاد فعالي دگلدر. زير وجود، فير محضدر. خالق ايتلك اللهك فعليدر.
 اللهك افعلالي لايتلد. آنجه ملائكتي شهبه دعوت ايديه و استفسار لريني موجب اولده (جَعَلٌ) ^(۱۰) در.
 يعني جناب حقك بشري ارضك تعبيرينه تخصيص ايتميدر.

(فِي الْأَرْضِ) ^(١) (فِي) ^(٢) نَكَ (عَلَى) ^(٣) يَه تَرْجِيحِي، بَشَرَك اَرْض اوستنده اولديغي (عَلَى) كَلِمَه نَكَ مَعْنَاهُ مَوَاقِع و مَنَاسِب اِيْلَه، تَرْجِيحًا ^(٤) (فِي) نَكَ ذَكَر ايديلمى، بَشَرَك بِرُوح كَبِي اَرْضَك جَدِيْنَه نَفُوذ ايتديْلَه وَبَشَرَك ثُلُوب اِنْقَرَض اِيْتِمِيْلَه اَرْضَك يَيَقِيْلَه اِشَارَتَدَر.

(خَلِيفَةً) ^(٥) بُو تَعْيِيْر، اِنَا نَلَرَك حَيَاتَه الْوِيْرِيْلَى شَرَائِطِ اَرْض حَائِثْ اَوْلَا زِدَه اَوَّل اَرْضَه اِدْرَا طَى بِر مَخْلُوقَك بُولُوْنَمَه اُولَدِيْغَه. دَاو مَخْلُوقَك حَيَاتَه اَوْ زَمَانَدَه كِي اَرْضَك اَوَّلَى وَضْعِيْتَه اَوْ مَوَاقِع وَ مَسَاعِد بُولُوْنَدِيْغَه اِشَارَتَدَر. (خَلِيفَةً) تَعْيِيْرِيْنَك بُو مَعْنَاهِ دِلَالَتِي مَقْتَضَاهِ حَاكِمَتَدَر. اَمَّا مَشْهُور اَوْلَاه مَعْنَاهِ نَظَرًا، اَو اِدْرَا طَى مَخْلُوقَه، جَنَارَدَه بِر نَوْع اِيْمَنَه. يَا اَيْدَقَارِي فَادَدَه طُولَا يِي اِنَا نَلَرَك مَبَادِلَه اَيْدِيْلَمَلَرَدَر.

(قَالُوا اتَّجَعَلُ فِيهَا مَنْ يَفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ) ^(٦) بُو جَمْلَه مَتَأَنَفَدَر. بُو اِسْتِيْنَا فِدَه اَكْثَلَا شَيْلِيوْرَك، جَنَاب حَقَك مَالَا نَلَه اِيْلَه اَوْلَاه فُطَا يِي، سَامْعِي ثَوِيْلَه بِر سَوَالَه مَجْبُور اِيْتَمَدَرَك: عَجِبَا مَالَا نَلَرَك قَوْمُوْلَقَارِيْنَه كَلَمَه جَك اِنَا نَلَرَك فَاصل قَارِثُوْلَا يَاقُولَرَدَر؟ لَهْم اَوْنَلَرَك بِر اَبْر اَوْلَطَفَه وَ قَوْمُوْلَطَفَه رَحْمَتَلَرِي وَ اَرْمِيْدَر؟ لَهْم فَكَلَرِي نَه دَر؟ قَرَأَه كَرِيْم (قَالُوا اتَّجَعَلُ) ^(٧) اِيْلَه اَوْ سَوَالِي جَوَابِلَانْدِيْر مَدَر.

[سؤال؟] (قَالُوا اتَّجَعَلُ) ^(٨) الْخَرَه جَمْلَه يِي (اِذْ قَالَ) ^(٩) جَمْلَه نَه جَزْ اُولَدِيْغَه نَظَرًا، اَرَا لَرَنْدَه لَزُوم لَازِمَدَر. هَالِبُوْلَه لَزُوم كُور وَ نَحِيْوْر؟

[الجواب] مَالَا نَلَه اَرْضَك مَوْطَلَمَلَرِي بُولُوْنَدَقَارِي جَهْتَه اَرْض، اَوْنَلَرَك اِدَارَه سَنَدَه اُولُوْر. بُو اَعْتِبَارَلَه، اِنَا نَلَرَك اَرْضَه خَلِيْفَه قَلِيْمَنِي حَقْدَه مَالَا نَلَه نَكَ فَكَلَرِيْنِي اِظْهَار اِيْتَمَك لَازِمَدَر. (قَالَ، قَالُوا) ^(١٠) تَعْيِيْرِي، مَقَادِلَه وَ مَحَاوِرَه شَقْلَه مَآوِرَه اِلَاوِيْنِي اِنَا نَلَرَه اُولَرْتَمَك اِيْجُونَدَر. بُو قَمَه جَنَاب مَعَه، مَآوِرَه دَه مَنَزْهَدَر.

مَالَا نَلَه نَكَ (اَتَّجَعَلُ) ^(١١) اِيْلَه يَا اَيْدَقَارِي اِسْتَفْهَامَدَه مَقْصِدَه، جَعْلَه اَعْتِرَاض، جَعْلِي اِنْظَار اِيْتَمَك دَظْمَدَر. هَوْنَه جَنَاب حَقَك فَعْلَاهِيْنَه اَعْتِرَاض اِيْتَمَه عِلْمَتَلَرِي مَانَعَدَر. اَنْجَمَه جَعْلَك سَبِي مَخْفِي اُولَدِيْغَنَدَه، تَعْجِيْلَه سَبَب وَ حَاكِمَتِي صُور مَشَارَدَر. (جَعَلُ) ^(١٢) تَعْيِيْرِنَدَه اَكْثَلَا شَيْلِيوْرَك، اِنَا نَلَه اِهْوَالِي وَ وَضْعِيْتَلَرِي، نَه طَبِيْعَتَك اَقْتَضَا يِيْدَر وَ نَه دَه فُطْرَتَك اِيْجَا يِيْدَر. اَنْجَمَه بِر جَاعِلَك جَعْلَاهَدَر.

[سؤال؟] **(فِيهَا^(۱))** ماذيك فيه اولدغي هالده، ايلنجي **(فِيهَا)** نك ذكرينه نه احتياج واردر؟
 [الجواب] برنجي **(فِيهَا)** ايله بئرك بى روح كى ارضه تقوذايميله ارضي ايله ايمنه، ايلنجي **(فِيهَا)** ايسه،
 بئرك فادى ده عزرائيل كى ارضك قلبنه قدرينجه سنى صوفوب ارضك امانه نه اشارتدر. ديك بئرك
 بر طرفده ارضك شفاى ايجوه بر علاج ايله، ديك طرفده اولوغنى احتياج ايدنه بر زهددر.
(مَنْ^(۲)) بئردنه كئايه در. كئايه نك نصريحه سبب ترهجي: ملائكه نك مقصدى، بئرك شخصيتى و الملو،
 آنجه كنديارينه ثقل و آغير كلمه بر مخلوقك الله عصبانه ايمنه اشارتدر.

(يُفْسِدُ^(۳)) فادك عصبانه بدل ذكرى، عصبانه نيك نظام عالمك فادينه سبب اولاجنه اشارتدر.
 دوام ايله تجددى افاده ايدنه مضارع صيغه سيله فادك ذكر ايديلمى، ملائكه نك اصل ايته مدطرى
 و نظر ايته مدطرى، آنجه عصبانه نيك دوام و استمرار ايله وقوع طاهرلكنه عائد اولديغه اشارتدر.
 ملائكه، بئرك عصبانه نيك دوام و استمرارى، يا جناب حقك اعلاميله بيلمكدر. ويا لوح محفوظ
 باقوب اوننده المكدر. ويا خود اناننده كى قوه غضبيه و شهويه آعلامكدر.

(فِيهَا^(۴)) قوه شهويه ايله ارضده فاد حاصل اولور. قوه غضبيه نك تجاوزيله قتل و قتال محل
 اولور. هالبوكه ارض، تقوى اوزرينه تأسيس ايديلمه بر مجد حكمنده در.

(و^(۵)) ايسه فاد ايله فاك كى ايله رذيله بى برينه عطف و جمع ايدر. هوناه فاد، فاك دايه سبدر.
(يَسْفِكُونَ^(۶)) نك **(يَقْتُلُونَ^(۷))** به ترجيحاً ذكرينده آعلاميلوركه، فاك، ظلماً يا بيلايه قلدرد. بوايسه
 فسادده دها مناسبدر. هوناه قتللك افاده ايتديكى معنا، قتللك مباح قسمنده شلدر. جهادده ويا
 بر جماعتى قور تارمونه ايجوه يا بيلايه قتللك كيبيله، بوقتل، فسادده مناسب اولماز.

(الدِّمَاءُ^(۸)) فاك كلمه نك دلالت ايتديكى اِرَاقَه دَعْدَه كى دمى تاليددر.

(وَمَنْ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ^(۹)) بئرك جعلنده كى حكمتى صوراه ملائكه، هانله شويله
 بر اعتراض وارد اولمدركه: بئرك الله يا يا افعلى عبادت و تقدس، اونك جعلينه سبب طافى
 كلمه ميله، جعلنك حكمتى صوريوركلر؟ ايته (واو حاليه) ايله ذكر ايديلمه **(وَمَنْ نُسَبِّحُ^(۱۰))** الخ
 جماعى، كويا او اعتراضى دفع ايتلاه اشارتدر.

(نَحْنُ) معاصيده معصوم ملائكتك جماعتك كنایه در. جماعتك جملة اسمیه شطرنده ذكر
ایدهای، تسبیحك ملائكتك بر سجیه اولدیغه و ملائكتك تسبیحات ملازم و مداوم اولدقلمینه
اشارتدر.

(نَسِجٌ بِمَحْدِكَ) ^(۹) بزر، بتوه عبادتلك على مخصوص اولدیغنی طائفة اعلامه ایدیورز.
و جناب الوهیتك لایحه اولمایانه شلرده سنك منزله اولدیغنه ایمانه ایدیورز. و سنك بتوه
اوصاف عظمت و جلال ایله متصف اولدیغنی اعتقاد ایدیورز.

(وَنُقَدِّسُ لَكَ) ^(۷) بو (ل) یا صلهدر، بر معنای افاده ایتمز. و یا تعال و سبیت ایچوندر.
برخی احتمال کوره (نُقَدِّسُكَ) ^(۹) تقدیرنده اولور. یعنی سنی تقدیس و تظهير ایدیورز، دیمکدر.
ایلمی احتمال نظراً (نُقَدِّسُ لَاجْلِكَ) ^(۱۰) تقدیرنده اولور. یعنی بر نفسایمیزی، فعلایمیزی کناهارده
تمیزله مظهر برابر، قلبایمیزی ماسوآله هویوریز، دیمکدر. بو (و) ایسه، ایلمی رذیلمی جمع و
بربرینه عطف ایده (يُفْسِدُ) ^(۶) ده کی (واو) نك عاكس و عنادینه اولاروه، بری تقدیس، دیلمی
نسیج، ایلمی فضیلتی جمع و بربرینه عطف ایدیور.

(قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ) ^(۷) بو جملة، ملائكتك استفسارنده صوکره، عجباً جناب هو
استفسارلرینه ناصل جواب ویردی؟ و تعجبایمیزی نه ایلم ازاله ایتدی؟ و بشرک اونلاره
ترجمنده کی حکمت ندر؟ دیسه سامعك قلبینه طاهر سؤآله اجمالی بر جوابدر. تفصیلات
صوکره طاهر جلددر.

(إِنِّي أَعْلَمُ) ^(۸) ده کی (إِنَّ) ^(۹) تحقیقی افاده ایتمز تردّد و شبهه یی دفع ایتمک ایچوندر. بواب
ملئم اولمایانه نظری حکماورده اولور. مالبوک بوراده، اللّٰهك (خلقك یلمدکلمینی یلمی)
ملئم و بدیلمی بر حکمدر. هائ، ملائكتك بو حکمه تردّدلری
یوقدر.

بناءً علیه، بوراده بو (إِنَّ) قرآن کریمك ایجاز ایچمه اختصاراً اجمال ایتدیکی بر قاج جملمیه
اشارتدر.

(برنجی) بشردہ کی مصاحتار و بشرن غیر کثیرہ نسبتاً مفدتاری، شرّ قلیل شرّ قلیل
ایچوہ غیر کثیری ترن ایتک، حکمتہ مخالفدر۔

(ایلنجی) بشرن خلافتہ اولوہ سرّ لیاقتی، ملائکہ مجهول، خالقہ معلومدر۔

(اوہنجی) بشرن اولوہ ترجیح حقّی ویرہ حکمت، ملائکہ مجهولدر۔

(درنجی) (ان^(۱)) نک افادہ ابتدائی تحقیق، بعضاً صریح حکم دگل، جماعتک بر قیدندہ

استفادہ ایدیہ ضنی بر حکم راجع اولور۔ بورادہ (ان^(۲)) نک تحقیقی (لا تعلمون^(۳)) قیدندہ

استفادہ ایدیہ حکم ضنیہ راجعدر۔ یعنی

(سزلر محققہ بیلمیور سئلر)

و کذا، اللہک علمی لازم، بشرن و ہودی ملزومدر۔ بو جمادہ علم الہینک و ہودینہ

دلالت ایدہ (اعلم^(۴)) دہ، بشرن و ہودہ طرہائی تبارز ایدہ۔ ہونام (اعلم^(۵)) نک دلالت کورہ

علم الہی تعلو و تحقیقہ ایتددر۔ اولیہ ایہ بشرن و ہودی ہر حالہ

اولد جقدر۔

ملائکہ ویریلہ او اجمالی جوابک تحقیقی حقندہ (ان الله عليم حكيم^(۶)) آیتندہ شویہ

ایضاحات آینابیلرک: جناب حقک افعالی حکمتدردہ، مصاحتاردہ خالی دگلدر۔

اولیہ ایہ مہودات، خلقک معلوماتن منحصر دگلدر۔ اولیہ ایہ ملائکہ عدم علماری،

بشرن عدم و ہودینہ دلیل اولماز۔

و کذا جناب صہ، غیر محض اولورہ ملائکہ یار ایتددر۔ شرّ محض اولورہ دہ شیطانی

یار ایتددر۔ غیر و شرّہ محروم اولورہ بھائم و حیواناتی خالص ایتددر۔ حکمتک اقتضائے

کورہ، غیر و شرّہ قادر و جامع اولورہ درنجی فسمی تشابہ ایدہ بشرن یار ادیلکی دہ

لازمدرک، بشرن شہویہ و غضبیہ قوتلری قوہ عقلیہ سنہ منقاد و مغلوب اولورہ،

بشر، مجاہدہ مندہ طواری ملائکہ تفوق ایدہ۔ عکس حالہ، حیواناتدہ دها آشاغی اولور۔

ہونام عذری یوقدر۔

(وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝
 قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۝
 قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْ أَنْتُمْ تُغِيبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْفُونَ^(۱))

جناب صہ، بتوہ اشیا نیک اسمارینی آدم اؤگرتدی. صوکره او اشیا ی ملائکہ ی کوستره رک دیدیلیم؛ اگر
 ادعائزده صادق ایدیز، بونارک اسمارینی بک سویله ییاز. ملائکہ دیدیلرک: سنی لهر نقائده
 تنزیه ایدرز. وسنک بتوہ صفات کمالیه الیه متصف اولدیغنی اقرار ایدرز. سنک بزه اؤگرتدیگ
 علمده باشق بر علمز یوقدر. لهر شیئی ییلمی و لهر کس لیاقتنه کوره علم و عرفانه احسانه ایدیجی
 سنک. جناب صہ دیدیلیم: یا آدم! بونارک اسمارینی اوناره سویله. وقلالہ آدم، اسمارینی
 اوناره سویله دی. جناب صہ دیدیلیم: سزه دیمدی؟ سموات وارضه غیبی ییایرم.
 وسنک آدم حقده لسانه اظهار ایندیگیزی و قلباً کیزله دیگیزی ییایرم.

[مُقَدِّمَه] بو تعلیم اسمائیه سی، یا حضرت آدم علیه السلام ملائکہ نیک نظر لرینه قارشو
 معجزه سیدر، ملائکہ یی نظرده اقراره اجبار ایتدیر. یا خود ملائکہ نیک خلافتنه اعتراض ایندیگیزی
 نوع بشرک خلافت لیاقتنی ملائکہ یی قبول ایندیرمک ایچوه اظهار ایندیگیزی بر معجزه در.

ای آرقدا سه! لهر شیئک کتاب مبینده موجود اولدیغنی تصریح ایدیم (وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ
 إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ^(۲)) آیت کریمه سنک حکمنه کوره. قرآنه کریم، ظاهراً و باطناً، نصّاً و دلالتاً،
 رمزاً و اشارتاً لهر زمانده وجوده کلمه و یا طهرک لهر شیئی افاده ایدیور. بولک بناء،
 کون انبیانک قصه لری و حکم لری و کون معجزه لری حقده قرآنه کریمک اشارتنده فهم ایندیلمه

(**هاشمی**) معجزات انبیا در آیات غایه و حکمت تعقیب آید یلمد. (**برخی**) نبوتی خلق تصدیق و کوره، قبول آید یلمد.

(**اینگیسی**) ترقیات مادی احوه لازم اولاده اور نظری نوع بشره کوسره رک، او معجزه لرک بلز لرینی میدان کسرمک احوه نوع بشری تشویق و تشجیع آید یلمد.

صالحه قرآن کریم، انبیاء کفیه و عطا لریم ترقیاتک اسلامین و عمل لرین یا ماقام اشارت آید رک، ای بشر! شو کوردیتک معجزه لر، بر طاقم اور نظر و نمون لر در. تلاوه افکار بلز لر، هالشم لر بلز لر شو اور نظرک امثال لرینی یا با جفا لر، دیم افکار آید یلمد.

اون، ماضی، استقبالک آید یلمد. استقبالده وجوده کلامک ایجاد لر، ماضیده فور ولاده اسلام و عمل لر اوزرین بنا آید یلمد. شو ترقیات حاضره، تمامیه دینارده آینه اشارتکده و معجزه لرده حاصل اولاده الهام لر اوزرین وجوده کلام لر در.

(**برخی**) ساعت و سفینه ک ایلمک ایجاد ی، معجزه الیه بشره ویر یلمد.

(**اینگیسی**) طنائک احوال آید یلمد بنوع نوعک اسلامین، صفات لرینی، خاصه لرینی بیاه ضمیمه بشره تلاوه افکار یلم میدان کلمه بیکار لر فنونه سایه سنده، اناسه (**وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا**)^(۱) آیتله اشارت آید یلمد حضرت آدمک معجزه سن مظهر اولمدر.

(**اوهیسی**) بنوع صنعتک مداری اولاده دیرک یومو ساتیلوب قوللا نیلمک سایه سنده ایجاد آید یلمد بوقدر ترقیاتک نوع اناسه، (**وَالنَّالَةُ الْحَدِيدُ**)^(۲) آیتله اشارت آید یلمد حضرت داودک معجزه سن مظهر در.

(**در دخیسی**) یمن تلاوه افکار یلم ایجاد آید یلمد طیاره کب ترقیات لهوائیه سایه سنده نوع بشر (**غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ**)^(۳) آیتله سرعتی بیاه آید یلمد حضرت سلیمانک معجزه سن مظهر در.

(**هاشمی**) اگر مؤلفک تنزیلک نظمده هیکار دینی لطائفه شهرک داره، بن دیر ملام، (**ابْنُ الْفَارِضِ**)

کتابنده تفأل آید رک، شوییت هیکدی: (**كَانَ الْكَرَامَ الْكَاتِبِينَ تَنَزَّلُوا عَلَى قَلْبِهِ وَخَيَّامًا فِي صَحِيفَةٍ**)^(۴)

(**بُخِّي**) قیراج و قومای یلرده صولری هیقارنانه (سانتافور) آلتی (**فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ**)^(۱)
آیتله اشارت ایدیلله حضرت مؤمنانک عصا سندنه درس آلمدر.

(**الْبَخِي**) تجربه لر و تدویم افکار سایه سندنه حصوله طاهر ترقیات طبییه، حضرت عیسانک
معجزه سنک الهاماتنددر.

حقیقته شو معجزه لرله بو ترقیات آراسنده یلک یول مناسبت و موافقت وارددر. اوت، دقت ایدیه
آدم، بلاتردد او معجزه لر، بو ترقیات بره مقیاس و بره نمونه در، دیم حکم ایدر.

و کذا (**يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا**)^(۲) آیت کریم سنک دلالتنه کوره، حضرت ابراهیمک آتیه آیتلدیغی
زمانه، آتیه حرارتی برودته انقلاب اتمی، بشرک کشف ایتدیگی یاقچی اولمایانه مرتبه نارییه
واتنده قورویانه واسطه لره اورنک و مأخذدر.

و کذا (**لَوْ لَا اَنْ رَّا بُرْهَانَ رَبِّهِ**)^(۳) آیت کریم سنک بر قول کوره اشارت ایتدیگی کی، حضرت یوسفک
کنعانده بولونانه باباسنک نمائی کورور کورمز زلخاده کری جلیلمی. لکم کروانلری مصرده
عودت ایتدیگنده، حضرت یعقوبک (**اِنِّیْ لَا جُدْرَیْحَ یُوسُفَ**)^(۴) یعنی بن یوسفک قوقوسی
آل یورم دیمی.

و کذا، جلب علمنه آله بر وزیرینک حضرت سلیمان، کوزیلکی آهوب یومونجه قدر بلقیسک
تختی کتیریم، دیم سنه اشارت ایدیه (**اَنَا اَتِيكَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ يَّرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ**)^(۵) آیت کریم،
یلک اوزاره مافلرده (صوت و صورت و سائره کی) جلب ایدیلله بشرک کشف ایتدیگی ویا
ایده هلی ایجاراته نمونه لر و مأخذدر لر.

و کذا، حضرت سلیمان (قوسه دیلنی اولمدرنک) معنا سندنه (**عَلَّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ**)^(۶) اولده آیت کریم،
بشرک کشفاتندنه تله فونلرک و رادیولرک، یایاغاه و کورجیم کی هیوانلرک قونوشملرینه و
مهم ایلرده قوللانیلم سنه مأخذدر.

و کذا، بشرک هنوز کشف ایدیه مدیگی دها یوفه معجزه لر وارددر. استقبالده یاداسم یاداسم کشفنه
موفقه اولور.

بِآيَاتِكَ نَقْمُودُ دُخَى امْتَالِي كَيْ (اوج وجه) واردر. (برنجی وجه) اَوَّلَى آيَاتِهِ اَرْتَبَا طِيْرُ. شَوِيْلَه كِه:
(برنجی) اِنَا نَاكَ فَلَاقَتْنِي مَقْنَدَه مَلَا ثَلَاثَه اَعْرَافُنَا رِيْنَه، اَوَّلَى آيَتِه عَمُوْمِي، فَهْمِي قَوْلِي،
اِقْنَاعِ اِيْرِي بِرَجَوَابِ وَيْرِيْلَمُدُر. بُو آيَاتِه عَوَامِ وَخَوَاصِّي اِقْنَاعِ اِيْدِه تَفْصِيْلَاتِي بِرَجَوَابِ
وَيْرِيْلَمُدُر.

(ايلنجی) اَوَّلَى آيَتِه، بَشَرَكِ خِلَافَتِ مَسْأَلِي تَصْرِيْحِ اِيْدِيْلَمُدُر. بُو آيَتِه اِيْم، نَوْعِ بَشَرَكِ مَلَا ثَلَاثَه
قَارُو كُو سَرْدِيْگِي مَعْجَزَه اِيْلَه، دَعْوَى خِلَافَتِي اَثْبَاتِ اِيْتَمُدُر.
(اوهنجی) اَوَّلَى آيَتِه بَشَرَكِ مَلَا ثَلَاثَه تَرْجِيْحِ اِيْتَمُدُر اِثْبَاتِ اِيْدِيْلَمُدُر. بُو آيَتِه تَرْجِيْحَكِ عِلْمَتِه
اِثْبَاتِ اِيْدِيْلَمُدُر.

(دردنجی) بَشَرَكِ اَرْضَه خِلَافَتِ كِبَرِيَه مَظْهَرِ اَوْلِيَه اَوَّلَى آيَتِه دِلَالَتِ اِيْدِيْلَمُدُر.
بُوْرَادِه اِيْم، بَنُوْه تَجَلِّيَاتِه مَظْهَرِ بَرْنَجَه جَامِعِه اَوْلَاوَه كُو سَرْدِيْلَمُدُر. بُوْدَه لَهْمِ آيْرِي آيْرِي
اِسْتِعْدَادِ كِه مَالِكِ، لَهْمِ دِه عِلْمِ وَاسْتِفَادَه كِرِيْنَكِ يَوْلَاوِي هُوْوه اَوْلَدِيْغَنْدُر. اَوْتِ، بَشَرِ
ظَاهِرِي وَبَاطِنِي هَوَاسْ وَدُوْغُولِيْلَه، بِالْخَاصَّه دَرِيْنَلَكِنِ نَهَايَتِ اَوْلَايَا هِ وَجْدَانِيَه طُغْنَايِ
اِهَاصَه اِيْتَمُدُر بِرَقَابِلِيْتِه دُر.

(ايلنجی وجه) جَمَلِ كُرَكِ بِرَبِيْلَه اَرْتَبَا طَارِيْدُر. شَوِيْلَه كِه: (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ) (۱) جَمَلِ كِه
(اِي آيْ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ) (۲) جَمَلِ كِه مَضْمُونِي تَحْقِيْقِه، اِجْمَالِي تَفْصِيْلِ، اِيْهَامِي تَفْسِيْرِ.
وَكَذَا، جَنَابِ عَقْلِ اَرْضَه بَشَرَكِ خَلِيْفَه اَوْلِيَه، اَللّٰهُكَ عَلَمِيْنِي اِحْرَاقِ اَنْوَانِيْنِي تَطْبِيْعِه
اِيْتَمِي اِيْچُونْدُر. بُو اِيْم تَامِ بِرَعِلْمِ مَتَوْقِفِدُر.

وَكَذَا، بَرْنَجِي آيَتِه حَلَامَكِ سَوْقِيَاتِي اِقْتِضَا سَجَه شَوِيْلَه بِرَتَقْدِيْرِ اَوْلَا جَقْدُر: (آدَمِي خَلَامِه اِيْتِي،
تَوِيه اِيْتِي. جَسَدِيْنِ نَفْخِ رُوْحِ اِيْتِي. تَرْبِيَه اِيْتِي. صَوْرَه اِسْمَائِي تَعْلِيْمِ اِيْتِي. وَخِلَافَتِه
نَاْمَزِ قِيْلِي.

صَوْرَه آدَمِي مَلَا ثَلَاثَه تَرْجِيْحِ اِيْتَمَلَه رَحْمَاهِ مَسْأَلَه سَنَدِه وَخِلَافَتِ اسْتِحْقَاقِنْدِه عِلْمِ اِسْمَا اِيْلَه
مَحْمَازِ قِيْلِي. مَقَامَكِ اِقْتِضَا سِي اَوْزَرِيْنِ اَشْيَاءِي مَلَا ثَلَاثَه عَرَصَه وَاَوْنَارِدِه مَعَارَضِي

طلب ايتدی. صوره ملائکه عجز لرني حسن ايتمظر جناب عقله حکمتی اقرار ايتديار. قرآن کریم
 بوط اشارتاً، **(ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)** ^(۱) دیدکده
 صوره، **(قَالُوا)** اوله ایلک انانیت و کبرینه قاناروه باید قاری استفسارده یشمايه اولاروه
(سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ) ^(۲) دیديوار.

صوره استعداد لرنيك عدم جامعيتنده طولی ملائکه نك عجزی ظاهر اولدی. مقامك
 اقتضای اوزرینه، آدمك قدرينك یانی ايجاب ايتديار، معارضه تمام اولوب. بونك ايجوه
(قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ) ^(۳) خطاييلر آدم فرمايه ايتدی.

صوره و قتانه منله تبيين ايتدی. و علمك سري ظاهر اولدی. کچه جواب اجمالينك بوتفصيلانه
 نتیجه قيليني، مقامك اقتضاسنده اولديغه بناء **(قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَلِمْتَ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَاعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ)** ^(۴) یعنی سزه کتم ايتديگر شي بيليرم. شو مقاول و مکلمده
 آخلاقيلورک، ايلک انانیتی، کبری، ملائکه يده سرايت ايتمدر. و باید قاری استفساره
 بر طائفه نك اعتراضی ده قايتمدر.

(وَهِيَ وَهِيَ) جمله لره هيتت و نله لریدر. **(وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا)** ^(۵) یعنی جناب صوم، آدمی
 بتوه ملائکه مبادیسی تفهیم ایدر عالی بر فطرتله تصور ايتمدر. و بتوه معالينك تخوملرينه
 مزرعه اولاروه يولک بر استعداد ايلم خلاصه ايتمدر. و موجوداتی احاطه ایدر علوی بر وجدان
 و احاطه لی اوسه دویغوايلم تجهيز ايتمدر. و بواج مزیت لایه نده، بتوه حقائق اشیاي
 اولرنگله حاضر لامدر. صوره بتوه اسمای کندينه اولرتمدر. ديمك بو جمله نك اولنده کی
(و) شو مقدر اولاره اوج جمله يه اشارتدر.

(عَلَّمَ) ^(۶) بو کلمه نك اختيار ايديلمی، علمك علوقدرين و قدرينك يولک درجه نده و خلافت
 محور اولديغه اشارتدر.

ولذا، اسمانك توقیفه، یعنی شارع طرفنده بيلديريلمسه اولديغه رمزد. ذاتاً اسمای ايلم
 مُسَمَّات آرانده تعقيب ايديلمه مناسبات وضعیه، بونی تأييد ايديور.

وَكُنَّا مَعْبُودَكَ وَاسْمُكَ اللَّهُكَ فَعَلَىٰ وَلَدِيغَةِ اِيْمَادِر. فَقَطَّ فَلَايِفِي كُورِه خَارِقِدِر،
ارواح خارقنك فعليدر.

(آدم) خلافتي اراده ايديلم و آدم اسميلم تسميه ايديلم كره ارضك صليحي شخص معهوددر. اسمك
تصريحي، تشریف و تشری ايجوند.

(الْأَسْمَاءُ) ^(۱) اسم و صفت و خاصيت كي، اشياي بر بونده آيروب تميز و تعيين ايدنه علامت
و نشاندر. يا خود نشاندار آرانده منقسم اولده لغتددر. (عَرَضَهُمْ) ^(۲) عرضه ايديلم
اشيا اولديغي حالده، ضميرك اسماء رهوعنده، اسمك عين مسمّا اولديغه قائل اولده
اهل سنتك مذهبنه اشارتدر.

(كَلَّمَآ) ^(۳) آدمك ملائكه ده جهت امتياز و ملائكه نك معارفنده سبب و مدار عجزی،
اسمانك هيئت مجموعهي اولديغه اشارتدر. يوقه اسمانك بر قسمي، بلام قسم اعظمي ملاحظه
ييلير.

(ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) ^(۴)
(ثُمَّ) ^(۵) تراخي و بعد مافري افاده اينديكي جهت، شويله بر تقديره اشارتدر: (هُوَ أَكْرَمُ مِنْكُمْ)
وَأَحَقُّ بِالْخِلَافَةِ) ^(۶) يعني آدم سزده دها كريم و خلافت دها مستحقه ولايقدر.
(عَرَضَهُمْ) ^(۷) متريده كوستريلمك اوزره قماشه طويارينك آييلوب عرض ايديلديكي كي
اشيانك انواعي ده بط ايديلمك انظار ملائكه كوستريلمددر. بو تعبيرده شويله بر اشارت
ميقبوركه: موجودات، مذكر و علامك ماليدر. علم ايلم آير، اسماء اخذايدر. صور تارينك تمثيله
تملك ايدر.

(هَمْ) ^(۸) مذكر و عاقلله جماعتنده كنيلمدر. بوراده مذكورك مؤنث و عاقلك غير عاقلله تغليب
و تمثيله، مجازاً انواع اشيايه ارجاع ايديلمدر. بو اعتبارله (هَمْ) ^(۹) كلمه سنده بر مجاز، ايكي تغليب
وارددر. بو مجاز ايلم او تغليباري اجبار ايدنه اسباب، (عَرَضُ) ^(۱۰) كلمه نك اشارت اينديكي اسلوبدر.

هوناه ملائکه به انواع اشیا که عرضی، معنوی بر رسم کجید منظره شی آکدیریور. معلوم، رسم کجید لری
یا یاسه، مذکر و عاقل انسان در. بونک اچومه بوراده ایکی تغلیب و طولاییله بر مجازه مجبوریت
حاصل اولمدر.

(علی) عرض ایدیلنلرک (لوح اعلا ده) نقشه ایدیلله صورتلر اولدیغه اشارتدر.

[هائیه]
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ^(۲)
وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۳)

اللهک عومه و عنایتیه امیدیک، اقتداریک فوقنده شو ترجمه بی ای کوتو یایدم. نقصانلری
هوقدر. مؤلفیه اصلاهارای لازمدر. ذاتاً اونک لهتیه بوقدرینی آنجه یایایلدم. یوقه سراپا
طالعه، قیراج، محصول آینه سی یکه کوچ بر تارلیه بارزه ییم بو تفسیرک یکه یونک معنایرینه
ظرف اولاسه قونای طلماتی، سونوک، کور بر فاکله ترجمه ایتک، عبد المجیدک ایشی دگدر. یینه اونک
فرط شفقتنده لهتی ییتدی. املانه موفوع اولدم.

ترجم

مؤلفک کوچک فرداشی و نور طلبی

عبد المجید

[هائیه] انتخابم اولمایارمه، اختیار بر طرزده، عادتاً عموم سوزلرک و مکتوبلرک آخر کونده شوائت
(سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ) بطل سوبلندیریللمه. شیدی آکلادملر،
تفسیرمه شوائت یله ختام بولویور. دیمک له شاء الله بویه سوزلر، حقیقی بر تفسیر و شوائتک
بهرنده بر جدولدر. ال فحایت یینه او دگزه دوکولویورلر. شو تفسیرک خدامنده، کویا لهرسون،
معناً شوائتده باشلایور. دیمک اوزماندنری، یارمی سنه در داها شوائتی تفسیر ایدیورم.
بیتره مدمله، تفسیرک ایلانجی جلدینی یازایم.

[اجنبی فیلسوفانک قرآنہ کریم عقیدہ کی شہادتاری]

اجنبی فیلسوفانک قرآنی تصدیقہ ابتدائے دائر شہادتاری شرایدہ سبیل الرشدک یوزیتہ
صایبای نسخہ سندہ الیئمدر۔

[پرنس یسارک بیانای]

بویانانک بر خلاصہ، تاریخ حیاتہ و نور چشم سندہ و بر عینی روبروہ یازیلندر۔

(۱) ^{ص ۴} معاصر بر وجود اولامد یغمدہ متأثرم، یا محمد!

مختلف دور کردہ بشریت ادارہ ایتک ایچوہ طرف لاهوتیدہ کلدیگی ادعا اولونامہ بتوہ منزل
سماوی کتاباری تام و اطرافہ تدقیقہ ایتدم۔ تحریف اولونذقاری ایچوہ، لہجہ پریندہ آرایغم حکمت
و تام اصابتی کورہ مدم۔ بو قانونار، دگل بر جمعیتک، بر خانہ خلقک بیلہ سعادتنی تأمین
ایدہ جک مالهیتدہ یک اوزا قدر لر۔ ^{ص ۴} لکنہ محمدیارک قرآنی، بوقیددہ آزاده در۔ بہ قرآنی
لہر جھندہ تدقیقہ ایتدم۔ لہر حکم سندہ بیوک حکمتار کوردم۔ ^{ص ۴} محمدیارک دوستاناری، بو کتاب
محمدک زادہ طبعی اولدیفنی ادعا ایدیور لر۔ ده، ان کامل، حتی ان متکامل بر دعاغده بویله
خارقہ ظہورینی ادعا ایتک، مہیقنارہ کوز قایبارہ کین و غرضہ آلت اولوہ معناسنی افادہ
ایدرک، بودہ علم و حکمتار قابل تألیف دظدر۔ بن شونی ادعا ایدیور مکہ، ^{ص ۴} محمد ممتاز بر قوتدر۔
دستگہ قدرتک بویله آبانجی بر وجودی امکہ سامہ سنہ کترمی اہمالدہ اوزا قدر۔

(۲) ^{ص ۴} معاصر بر وجود اولامد یغمدہ طولای متأثرم، یا محمد!

معانی و ناشری اولدیفک بو کتاب، سنک دظدر۔ بو کتاب لاهوتیدر۔ بو کتابک لاهوتی اولدیفنی
انظر ایتک، موضوع علمارک بطارنی ایلری سورمک قدر کولونجدر۔ بونک ایچوہ، بشریت
سنک کی ممتاز بر قدرتی بر دفعہ کورمہ، بونکہ صوکرہ دہ کورہ مہر جلد۔ بن حضور مہابتلندہ

کمال حرمتہ الیایرم۔

پرنس یسارک

﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾

[دوقتور مۇرىيەك بىيانى]

بەخداھىسى، نور ھىشمىدە وتارىخچە ھىيائەتە يازىلىدۇ.

(ال تىمىز وان طوغرى دىن، مىلمانلقد)

شەھور مۇھەر، مەشھۇرە وادىياتىمىز مەشھۇرە وادىياتىمىز مۇرىيەك مۇرىيەك دوقتور مۇرىيەك
شۈبھە دىيۇر:

يېزىق خىرىتىيانلىرىنى، ئىچىن دۈشەنلىرى باطل اعتقادلىرى بىرۈە سىدە، ئىچىن عربىستانىك ھىيائەتە
يۈكلىمە سىس قورنارمىدۇ. ھەي طەمىنى ان ەلۋى مقام يۈكلىمە سىس، بۈسسى يىدى.
فقط رومار بۈسسى دىيەلمە مەلۇمى. بۈسسى، ئىلانلە (ال تىمىز وان طوغرى دىن تەلىم
ايدىيۇردى). او يۈكلىمە دىنلە، اۈنەك ھەقىدە (غۇر دىنلە ھەي) كې مەشھۇر بىر فاضل، شۈسوزلىرى
بەك ھەقىلى اولادىمە سۈيەلمە يۇر:

(بۈدەندە مەشھۇر ھۈلە، شاپاھەتلىك ئىبارە، ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر
مەشھۇر ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر
سوزلىرى، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر
افادەلىرى يۈكلىمە. ھۈنە بۈكلى مەشھۇر، اۈنەلىرى قبول ايدىنلەرى ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر،
دىنلە ھىيائەتە مەشھۇر، ياھۇد ەلۋى ھىيائەتە مەشھۇر.

﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾

[دوقتور مۇرىيەك اېلغى بىيانى]

خداھىسى، نور ھىشمىسى وتارىخچە ھىيائەتە يازىلىدۇ.

(زىمەنلە كىچىك، قرآنەك ەلۋى سىزلىرى ئىلگىرى ايدىيۇر)

يىنە دوقتور مۇرىيەك، (لۇپارلە فرانسىز رۇمەنە) ەلۋى غەزەتە، قرآنەك فرانسىز مەشھۇرلەندە
سەلمانە رۇنەكە تەشھىتە يىزىلىدۇ ھىيائەتە مەشھۇر:

قرآنہ قدر؟ قرآنہ، لہر تنقیدک فوقندہ بر فصاحت و بلاغت معجزہ سید۔ قرآنک اوچ یوزالی
 میلیوہ مسلمانک کوئی حقای بر غرور قیارتانہ مزیتی، اونک لہر معنای حسہ افادہ ایتی
 اعتباریلا، مُذَل کتابارک ان ملکای اولمید۔ خیر، داها ایلمی کیدہ یلیرز: قرآنہ،
 قدرت ازلیہ نیک، ازلی عنایتلہ انسانہ بحسہ ایندیگی کتب سماویہ نیک ان کوزلیدر۔ بشریتک
 رخاھی نقطہ نظرندہ قرآنک بیاناتی، یونانہ فلسفہ نیک افاداندہ یک زیاده
 علویدر۔

قرآنہ، ارض و سمانک خالقنہ حمد و شکرانہ طولودر۔ قرآنک لہر طامسی، لہر شئی یارادانہ
 و لہر شئی حائر اولدیغی قابلیت کورہ سوره وار شادایده ذات کبریانک عظمتندہ مند مجدر۔
 ادبیات ایلم علاقہ دار اولانلر ایحویہ قرآنہ، بر کتاب ادبدر۔ لسانہ متخصصلری ایحویہ قرآنہ،
 بر الفاظ خزینہ سیدر۔ شاعرلر ایحویہ قرآنہ، بر آهنگ منبعیدر۔ بوندہ باشقہ بو کتاب، اعظم فقہ
 نامنہ بر محیط معارفدر۔

داؤدک زمانندہ، رانہ طالموشک دورینہ قدر کوندر یلاہ کتابارک لہجہ بری، قرآنک آیتلریلا
 موفقیتلری بر شطردہ رقابت ایدہ مشدر۔ بوندہ طولاییدرک، مسلمانلرک بولک صنفلری،
 میانک حقیقتی قاورامع نقطہ نظرندہ نہ قدر تنور ایدرلر، او درجہ قرآنہ ایلم علاقہ دار
 اولوبورلر۔ وادک یک فضلہ تعظیم و حرمت کوستریورلر۔ مسلمانلرک قرآنہ حرفلری دائما تزايد
 ایتلمدہ در۔ اسلام محررلری، قرآنہ آیتلرندہ اقتباس ایلم یازیلری سولرلر۔ و او یازیلر،
 او آیتلردہ ملهم اولورلر۔ مسلمانلر تحصیل و تربیه اعتباریلا بولک سادگی، فکرلری اونبندہ
 قرآنہ استناد ایتدیریورلر۔

مسلمانلر کتابلرینہ عاشقدرلر۔ وادکی قلبلرینک بتوہ صمیمیتلا مقدس طائرلر۔ حالبوک کتب
 الہیہ نائل اولانہ دیار مللار، نہ کتابلرینہ اہمیت دیورلر و ندہ حرمت کوستریورلر۔

مسلمانلرک قرآنہ حرمتلرینک سببی، قرآنہ یایدار اولدیغی، باشقہ بر دینی رہبرہ عرصہ احتیاج
 ایتیمہ جملرینی آکلام لریدر۔ فی الحقیقہ قرآنک فصاحت، بلاغت و نزاهت اعتباریلا ممتازیتی،

ملماناري باشقېر بلاغت ارامقده وارسنه قيلمقده در. ادبي دهالرك، يوكلك شاعرلرك
قرآنك حضورنده ايلدكاري بر واقع در. قرآنك لهر كونه دها فظله تجلي ايتلمده اولدم
كوزلككاري، لهر كونه دها فظله آڭلاشيلدم، فقط ييتمين اسراري، شعر ونثرده استاد اولدم
ملماناري، اسلوبك نزاھت وعلويت حضورنده ديز هوڭله مجبور ايتلمده در.

ملمانار قرآني، تاروز هشره قدر بايدار قالاچه قيمت ييچيلمز برخينه عد ايلار. واونظه
يك حقاي اولدو افتخار ايدار. ملمانار قرآني، ان فصيح سوزلر، ان رقيه معنارلر
هوشانه بر فخره بلز تيرلر. شايد (مُشَوْرُونََاخْ) اسلام عالميله تماس ايتك فرصتي آلدو
ايدو جك اولورسه، منور و تربيلي ملمانار در ايتلرين قارشو ان يوكلك حرفتي پرورده
ايتدكاري اونك اوامرافلاقيه سن فوهر عاده رعائتكار اولدقاريني و بونارك خارجه هيچقامغ
غيرت ايتدكاري كوروردی. يكي نسلر و عھري مکتبلرك مآذوناري ده، قرآن و ملمانلغ
قارشو مستهزيان بر جملارك صرفه تحلل ايتمكده درلر. يونلر قرآنه ايلي صفله بواھلتي
هارزد.

بونارك برخيسي، بوكونه اللرده تداول ايدو قرآنك هفت محمد^ص وحي اولونامه كتابك عيني اولم سيدر.
هالوك انجيل ايله تورات هقنده بر هوقه شېھلر ايلاري سورولمكده در.

ايلنجيسي، ملمانار قرآني، عربي نك ان قوتاي محافظي و اسلالت ديني نك عملي بر ماهيت الله نك
ان قوتاي منبئي تلقى ايدار. بناء عليه، موسي و نواخ ايتيني نصيح ايدو جك اولورسه، قرآنك ترجمه سيل
انساناري تنوير ايتك فھمهنده انسانلغ بيوك بر معاوننده بولونور. و باطل اعتقادلرك
هدودلريني تار و عار ايتلام خادم اولور.

دوقور موريس

﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾

[مستزودہ دوتیورتک بیانانی]

نور ہشتمندہ و رسالہ نوردہ یازیلاہ بونوع فیلسوفانردہ قرقہ التخییدر۔

(ذات کبریا مقندہ کی آیتانک علوتی و باشدہ باشہ قرآنک قدسی زالہتی)

مستزودہ دوتیورت، حضرت محمد^ص و قرآنہ کریم عنوانی اُرنده، قرآنہ کریمدہ بحث ایدر کہ شوسوزلی

سویله یور:

قرآنک صلیسز خصوصیتانری اچنده بالخاصہ ایلیسی فوقہ العادہ محمد۔ بونارک بریسی، ذات کبریای
افادہ ایدہ آیانک آھنلندہ کی علوتیدر۔ قرآنہ کریم، بشری ضعیفیتانردہ لھج بریسی ذات کبریای
اسناددہ فنزھدر۔ ایکنجیسی، قرآنہ، باشدہ صوکنہ قدر غیر بلیغ، غیر اخلاقی، یا خود تربیہ
مخالف فکر کردہ، جملہ کردہ، عطیہ کردہ تماماً فنزھدر۔ مالوکہ بتوہ بونقیصہ کر، غریبتانارک
الارندہ کی کتاب مقدسہ مبذولیتلہ واردر۔

زودہ دوتیورت

﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾

[آمریقہ کی مشہور قارلایلاک بیانانی]

بونک بر خلاصہ سی، نور ہشتمندہ و تاریخچہ حیاتدہ یازیلمد۔

(قارلایل شویله دیور:)

قرآنی برکۃ دقلہ اوقورسہ کز، اونک خصوصیتانری اظھارہ باشلادیغنی کورورسلان۔ قرآنک
کوزلاللی، دیار بتوہ ادبی اثرانک کوزللطائرندہ قابل تمیزدر۔ قرآنک باشلیجہ خصوصیتانرندہ ہی،
اونک اصلیتیدر۔ بنم فکر و قناعتم کورہ، قرآنہ، سراپا صمیمیت و حقانیتلہ طلودر۔ حضرت محمد^ص
جھانہ تبلیغ ایتدیگی دعوت، حق و حقیقتدر۔

قارلایل

[ادوارد کیونک بیاناتی]

بونک بر خلاصہ سی، نور چشمی و تاریخیہ ہیاتہ وارد.

(**مسلمانانہ تجسد و تثلیث عقیدہ سی ردایر**)

اینکاترہ نک ان مشہور وان یون مورخارندہ ادوارد کیونک، روم ایماراطور لغتک انحطاطی و سقوطی آدی اثرندہ شویہ دیور:

غائر تھریہ بحر محیط اطلسی آراشدہ کی عملکدر، قرآنی، بر قانونہ اساسی و شرعی ہیاتک روی اولادہ طایمادرد. قرآنک نظرندہ سطوتی بر حکمدارلہ، زوالی بر فقیر آراشدہ فروہ یوقدر. قرآنہ، بوبی اساسی اوزرندہ اویام بر تشریع وجودہ کتیرمدرک، دنیاہ بر نظری یوقدر. مسلمانلغک اساسی تثلیثی و اللھک تجددیتی و وحدت وجود عقیدہ سی ردایمکدہ درد. بومنتصوفانہ عقیدہ لر، اوج قوتی الوھیتک موجودیتی و صیحتک اللھک اوغلی اولدیفنی اولرتمکدہ درک، بوعقیدہ لر آنجہ متعصب خریستیانلری تطمین ایدہ یلیر.

ہالبوکہ قرآنہ، بوبی قاریشقلقارندہ واجھامارندہ آزادہ درد. قرآنہ، اللھک برلاندہ ان قوتی دلیلدر. فیاسوفانہ بر دماغ مالک اولادہ بر موجد، اسلامیک نقطہ نظری قبول ایمکدہ لھج ترددایتمز. مسلمانانہ، بللہ بولونکی انکشاف فلیمزک سویہ سندنہ دھا بولک بر دیندر.

ادوارد کیون

[مارمادوقک بیاناتی]

بر خلاصہ سی، نور چشم سندنہ و تاریخیہ ہیاتہ یازیلیمدر.

(**خالقک حقوقیہ مخلوقاتک حقوقی ان مکمل بر صورتہ، آنجہ مسلمانانہ تعریف ایتمز**)

قرآنک تلقین و حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم تبلیغ ایتدیگی اساسندہ مکمل بر اخلاصہ مجلہ سی وجود بولور. اساسات قرآنیک مختلف عملکدرہ انسانلغہ ایتدیگی ایلمانی و صوکرہ دہ اللھ تقرب ایتک ایتین انسانلری جناب حقہ ربط ایتدیگی انظر ایتک محکم دطدر. خالقک حقوقیہ مخلوقاتک حقوق، مکمل بر صورتہ آنجہ مسلمانانہ طرفندہ تعریف اولونمدر. بونی یالانر مسلمانلر دگل، خریستیانلر دہ،

مارمادوق

موسویلر دہ اعتراف ایدیورلر.

[لُؤَاؤُونَكَ بَيَانَاتِي]

بُونَك بِرَخْلَاصَتِي، نَوْرِ شَمْسِنْدَه وَتَارِيخِ حَيَاتِنْدَه وَارِدِر.

(قَرَّانِه اِيَلَه قَوَانِين طَبِيعِيه آرَاسِنْدَه تَام بِرَأَهَنَك وَارِدِر)

يَلِي كَشْفِيَاتَك وَيَاخُودِ عِلْمِ وَعَرَفَانَك يَارِ دِيَمِيَلَه حَلِ اُولُونَامَه وَيَاخُودِ عَلَمِ اَوْغَرِشِيَلَامَه مَسْأَلِ آرَاسِنْدَه بِرَمَثَلِ يَوْفَدَرَك، اِسْلَامِيَتَك اِسْلَامِيَه تَعَارُضِ اِيْتِيَه. بَزْمِ خَرِيَتِيَانَلِغِي قَوَانِين طَبِيعِيه اِيَلَه تَأَلِيفِ اِيْجُوَه صَرَفِ اِيْتِيَلِگَزِ مَاعِيَه مَقَابِلِ، قَرَّانِه كَرِيمِ وَتَعْلِيمِيَلَه قَوَانِين طَبِيعِيه آرَاسِنْدَه تَام بِرَأَهَنَك كُورِ وَلَمَلَدَه دَر. قَرَّانِه، لَهَرِ عَرْمَتِه شَايَاهِ اُولَاهِ اُتَدِر.

لُؤَاؤُونَ

[مَشْرُوه سِدِّيُونَك بَيَانَاتِي]

بِرَخْلَاصَتِي، تَارِيخِ حَيَاتِنْدَه وَنَوْرِ شَمْسِنْدَه يَارِيَلِيدِر.

(قَرَّانِه، بَتُوَه اِيِيَلَك وَفَضِيلَتِ اِسْلَامِيَتِي مَحْتَوِيدِر. اِنْسَانِي لَهَرِ دُورِ لَوْضَلَالَتِهَرِدَه قُورُور)

قَرَّانِه، اِنْسَانَه هَقُوقِ اللّٰهِ طَائِنَتِيَه، مَخَافَتَك خَالِقِنْدَه نَبَطِيَه جَانِي، مَخَافَتَك خَالِقِ اِيَلَه مَنَاسِبَاتِي اِه صَرِيحِ شَعْلَه اَوَّلَرَمَتَدِر. قَرَّانِه، اِفْلَاقِ وَفَلَسَفَتَك بَتُوَه اِسْلَامِيَتِي جَامِعِدِر. فَضِيلَتِ وَرَذِيلَتِ، خَيْرِ وَشَرِّ وَاشْيَانَك مَاهِيَتِ حَقِيقِيَه، خَلَاصَه لَهَرِ مَوْضُوعِ قَرَّانْدَه اِفَادَه اُولُونَمَدِر.

حَكْمَتِ وَفَلَسَفَتَك اِسْلَامِي اُولَاهِ قَاعِدَه لَر، عَدَالَتِ وَمِلَاوَاتِي اَوَّلَرَمَتِه وَبَاقِيَلَرِيْنِ اِيِيَلَك اِيْتِيَه، فَضِيلَتِ لَر اُولَمِي تَعْلِيمِ اِيْدِه اِسْلَامِي، بُونَدَرَك لَهِي قَرَّانْدَه وَارِدِر. قَرَّانِه، اِنْسَانِي اِقْتِصَادِ وَاعْتِدَالِ سَوَه اِيْدِر. ضَلَالَتِنْدَه قُورُور. اِفْلَاقِي ضَعْفَرَك قَرَّاطَقَلَرِنْدَه حَقِيقَارِيَه. تَعَالَى اِفْلَاقِ نَوْرِيْنِ اُولَاشِيدِر. اِنْسَانَك قُصُورِيْنِي، فُطْرَلَرِيْنِي كَلَامِ قَلْبِ اِيْدِوَبِ اِنْسَانِي اِعْتِدَالِ اِيَلَر.

مَشْرُوه سِدِّيُو

[دوقور ھانسي ۽ بياناتي]

برفلاھي، نور ھشم ۽ تاريخي ھيائندہ وارد.

(قرآن، اويلا پر ھشم سیدر، اوني بتوہ دنیا ديکھايہ پياير. بوسک ۽ علمي)

سرايلو، ھولارو، شھرلور، دولتارو ھينلار.

قرآن ھرميد؟ خير، قرآن ھردگدر. فقط اوندک ھراولوب اولاريني تفريوہ ايتک مٽدر.

قرآن، ھردوہ داھا يولک براسوب مالدر. بونظر برابر قرآن نہ تاريخدر، نہ ترجمہ ھالدر،

نہ عيسیٰ نڪ طاغده ايراد ايتديکي مؤظفہ بي بر مجموعہ اشعاردر. ھتي قرآن، نہ اوندک تلقياتي

کي مابعد الطبيعہ بر تلقياتدر، نہ منظرہ کتابدر، نہ افلاطونک ھرک ايراد ايتديکي

نصيحہ رکيد.

قرآن، آنجو پر ھشم سیدر. بوسس اويلا بر سسک، اوني بتوہ دنیا ديکھايہ پياير.

بوسک ۽ علمي سرايلو، ھولارو، شھرلور، دولتارو ھينلار. بوسک

تبليغ ايتديکي دين، اولانا ھرين بولم، ھوکرہ تجدد پرور، اعمار ايتديکي بر قوت ھلندہ

تجلی ايتدر. بوسايہ درک، يونانستايہ ايل آسیر نڪ برلشہ ايشي، اوروپ نڪ ظالمت آباد

اولوہ قرآطقاريني يارمہ و بولادہ، خريستيانلغہ ان قرآطوہ دورليني يارمہ زماہ

دوقور بولدر.

دوقور ھانسي

[دوقور سيني ۽ يانفيستڪ بياناتي]

برفلاھي، نور ھشم ۽ تاريخي ھيائندہ وارد.

(قرآنک ھماہ شمول ھقيقتي: قرآن، اللہک برلنہ ايناموہ ھقيقت کبراني اعلان ايد.)

اينليانزم - عربي و عربي - اينليانزم لغتارک محرمي دوقور سيني ۽ يانفيست، قرآن ھقندہ

شوسولري سويلو پور:

[قُرْآنِکَ بِلَافِ]

بر فلاحی، نور چشمی و تاریخی حیاتہ یازیلیدر.

(قُرْآنِکَ لَافِ، نزاهت و بلاغت اعتباریہ نظیر سدر. قُرْآنِکَ، بذاتہ محتشم بر معجزہ در.)

قُرْآنِکَ متعصب منقذی و مترجمی قورسل دیورک:

قُرْآنِکَ، شہر سز عریجنک ال مکمل و یک موثوقہ برائیدر. مسلمانانک اعتقادی و جہلہ، بر انساہ قلمی
بو اعجاز طر اثری و ہودہ کثیرہ مز. قُرْآنِکَ، بذاتہ دائمی بر معجزہ در. لھم اولیہ بر معجزہ کہ، ٹولوری
دیر یاتملدہ دھا یوکسکدر. بو مقدس کتابک تا کنڈی، منشئک سماوی اولدیفنی اثباتہ کافیدر.
محمدؐ، بو معجزہ یہ استناداً، بر پیغمبر اولاروہ طائیفہ سنی ایستہ مشدر. عربستانک جیلادہ و قیصر
ہولارینی آیدینلاتاہ شاعرکرہ و خطیبکرہ میداہ اوقویاہ قُرْآنِکَ، بر آیتہ بر نظیرہ ایستہ صہ، بر کیمہ
بو تحدی یہ قارشو کلام مشدی. بورادہ یالانز بر مثال ایرادیدرک، بتوہ یوک آدمک قُرْآنِکَ بلاغتہ
باسہ آلد کلرینی کوسر مک ایسترم.

حضرت محمدؐ زماندہ، عربستانہ شاعر کرینک شہریاری، شاعر لپیڈایدی. لبید، معلقاتدہ برینک
ناظمیدر. اوزمانہ پوتیرست اولاہ لبید، قُرْآنِکَ بلاغتی قارشو سندنہ لال قالمہ، بو بلاغتی ال کوزل
سوزلرلہ افادہ ایتمدی. قُرْآنِکَ بلاغتی قارشو سندنہ حیرانہ قالاہ لبید، مسلمانلغی قبول ایتمہ،
قُرْآنِکَ آنجورہ بر پیغمبر لساندہ دو یولادیفنی سویاہ مشدر.

قُرْآنِکَ لَافِ ایسہ، غایت بلیغ و خاروہ العادہ سیالدر. جناب حقک شاہ و جلالتی، عظمت
صفہلرینی افادہ ایده آیتلرک الکویسی، مستثنا بر کوزللاک ہائزدر. قُرْآنِکَ بی طرفانہ ترجمہ یہ غیرت
ایندم ایسہدہ، قارئانم قُرْآنِکَ متنندہ صداقتظرانہ بر افادہ یہ موفوقہ اولامیدیفنی کورہ جہلدر.
و بوقصور یہ رغماً، قارئانم ترجمہ مدہ بحث موضوعی ایندیلیم محتشم آیتلرک بر ہوقلرینی
اوقویاہ جہلدر.

[رُودُوكْ بِيَانَا]

بر خلاصہ، نور چشمی و تاریخِ حیاتہ نہراید ملد.

(قرآن، بشریتِ الہی بر لطفدر، قرآن، مظفر جمہوریتار میدان کتر مئدر.)

قرآنک آیتاری نزول تاریخہ کورہ ترتیب و ترجمہ ایدہ، اینیلانہ نک ال متعصب یا یاسانندہ
رودول، شوقیتاری اعتراف اید یور:

قرآن، عربتانک بیط بدویارینی اویار بر استحالیہ او غراتمدرک، بونارک عادتاً مسکور
اولدقارینی ظن ایدرکنز. غربیتانارک تلقینہ کورہ قرآنک نازل اولسہ بر کتاب اولد یغنی
سویار یہ جک اولسہ بیلہ.

قرآن، یونیرسلای امحا. اللہک وحدانیت عقیدہ سنی تأسیس. جبارہ، پر بارہ، طائشہ
عبادت الفلا. هو جقاری دیری کومک کی و ہشی عادتاری زالہ. بتوہ خرافہ لری استیصال.
تعدد زوجاتی تحدید ایلہ، بتوہ عربار اجموہ الہی لطف و نعت اولد.

قرآن، بتوہ ثنائی یاراتاہ، کیزی و آشکار ہر شئی بیلہ قادر مطاعہ صفتیہ ذات کبریائی تقدیس
و تحیل ایتدیگندہ، ہر سائہ سایندر. قرآنک واحد اولسہ اللہ ایمانی لایستزلدر.
قرآنک افادہ سی و ہیز و مجمل اولقلہ برابر، قرآن، افادہ سنی ان درین حقیقی و ان قولی و
ماہم حکمی تقریر ایدہ الفاظ ایلہ سویار مئدر.

قرآن، دوامی مملکتار دطہ دہ، مظفر جمہوریتار وجودہ کتر مائہ خادم اولاجوہ اسلاری
محتوی اولد یغنی اثبات ایتد.

قرآنک اسلاریلہ درک، فقر و غالتاری، آنجوہ جھالتاریلہ قابل قیاس اولسہ، صوسز و جیلانہ
بر یاریم آطہ نک سکنی، یای بر دینک حرارتی و صمیمی سالتاری اولسار، دولتار فور سار،
شہرک انشا ایتلدر.

فی الحقیقہ مملتانارک ہیبتیدرک، فُداد، بغداد، قورتوبہ، دھلی، بتوہ غربیتانہ آوروپی
تیرتہ بر عظمت و ہمت اعزاز ایتلدر.

﴿﴾ ﴿﴾

[غاسطون قاري بياناتي]

تاريخي حيات ايله نور چشمينده بر خلاصه سي نثر ايديلمدر.

(مسلمانلار، دنيانك قوامي اولاره بر ديندر. مدنيت جهانك استناد اينديلي تملاري

محتويدر.)

فرانسه نك ال معروف مستشرقانده غاسطون قار، ۱۹۱۲ سنينده فيغارو غزته سينده،
بر يوزنده مسلمانلار قالمقاجم اولورس، مالمك محافظه سنه مطكه اولوب اولماديغي هقنده
مقاله لر سلاهي يازمه و اوزمايه بومقاله لر، شرق غزته لري طرفنده ترجمه اولونمدي.
فرانس مستشرق ديوركل:

يوز ميليونلر انسانك ديني اولاره مسلمانلار، بئو سالارينه نظر، دنيانك قوامي اولاره
بر ديندر. بو عقال دينك منبعي و دستوري اولاره قرآن، مدنيت جهانك استناد اينديلي
تملاري محتويدر. اوقدركل، بومدينه ك، اسلاميت طرفنده نثر اولوناه اساسلر امتزاجنده
وجود بولديغي سويله ييليرز. في الحقيقه بو عالي دين، آوروپيه، دنيانك اعماركارانه
انلافي ايجوه لازم اولاره ال اساسي قايناقلاري تاين ايتمدر. اسلاميك بوفائقيتني تسليم
ايدرك، اوكل عديوه اولديغنز شلراني طائمايورسوه ده، حقيقتك بومركزه اولديغنده
لك وشبه بوقدر.

فرانس محمري، داها صوكره، قرآنك عمومي مالمتي محافظه فصوه سينده كي خدعتني بحث
موضوعي ايدرك ديوركل:

اسلاميت بر يوزنده قالمقاجم و بوسورتله لهج بر ملمايه قالمقاجم اولورس، باريشي دوام اينديرمه
مطكه قابيرمي؟ خير، بوكل مطكه بوقدر.

غاسطون قار

[**آلماه علمارنده مستشرقو يوجالهم دورالفك بياناق**]

بر خلاصه، نور چشمى و تاريخچه حياتده يازيلمدر.

(**قرآنه، بتوه دينى كتاباره فائقدر**)

آلماه علمارنده و مستشرقارنده يوجالهم دورالف، قرآنك صحنه و يردياي اهميته بحث ايدرله
 شو سوزلى سويلدور:

الاميتك شمدى به قدر آوروپه محرركونده لهج بريك نظر دقتي جلب ايتين بر صفحه سنى بحث
 موضوعي ايتك ايتيورم. الاميتك بو صفحه سى، اونك صحنه محافظه ايجوه وقوع بولاسه امر ايدر.
 اولاشوني اعتراف ايتك لازمدور: قرآنه، بو نقطه نظرده بتوه دينى كتاباره فائقدر.

قرآنك تعريف ايتديلى بيط، فقط مآمل حتى عده لرى نظر دقته آلدور، بو مقدس كتاب
 ساينده، بتوه دنياك بعض قسملرينك و حشرات محسرى اولاسه آسپنك نه مدله بر تهلله
 اولمقدور قورتولديغى كورور. مالمالعه نظافتي، تميزللى، تراهى بتوه القارينه فرصه
 ايتطه، بر چوه تحريك مياروبارى امحا ايتدور.

يوجالهم دورالف

[**سجيش انيظونديا ناميله انتشار ايدنه ايتيلينجه (محيط معارف) ده**]

مالمالقدور شو صورتاه بحث اولونقدور.

بونك ده بر خلاصه، نور چشمى و تاريخچه حياتده انتشار ايتدور.

(**قرآنه ايتارى، الاميتك محكم بنپينده آلتوه بر قوردوه كى ايتلنشدور**)

الام ^{ص ۴۴} عجب بريك سجي سنى ايدينلا تابه قرآنه ايتارى، صوك درجه مآمل، صوك درجه مؤثردور.
 بوقسم، مالمالغك اخلاق قاعده لرني افاده ايدر. فقط بوقاعده لرى، بر ايك سوره به منحصر دظدر.
 بو ايتارى، الاميتك محكم بنپينده آلتوه بر قوردوه كى ايتلنشدور.

انصار فرزند، بالانجیل، حرص، اسراف، فحش، خیانت، غیبت، بونارک لہی قرآنہ طرفندہ
الہ شدنی صورتہ تقبیح اولونمہ و بونار رذیلک تا کنڈیاری طانتیلمدر.

دیگر طرفندہ، (عسہ نیت صاحبی اولونہ، باشقہ لرینہ اییلک ایتک، عفت، حیا، سامحہ، صبر، تحمل،
اقتصاد، طوغریلونہ، استقامت، صلاح پرورک، حقیرستلک، لھر شیدہ فضلہ جناب حقہ
اعتماد و توکل، اللہ اطاعت) مالمناونہ نظرندہ، حقیقی ایمانہ اساسی و حقیقی بر مؤمنک
باشایجہ صفاتری اولاروہ کوستر یلمدر.

[پرفور ادوارد مونتنک بیانانی]

رسالہ نوردہ و نور چشمہ سندہ یازیلامہ بونوع فیلسوفلرک قروہ بدنجیدر.

(رسول اکرم، ادراک و شعور تمثالیدر)

پرفور ادوارد مونتن، (خریستیانلغک انتاری و فہمی اولامہ مالمناونہ) عنوانی اثرینک
۱۸/۱۷ نجی صحیفہ لکندہ دیورک: راسیونالیزمک، یعنی عقلیہ کلمہ سندک مفادینا و تاریخی اہمیتی
توسیع ایدہ بیلر س، مالمناونلغک عقلی بر دین اولدیغنی سویا بیلر. عقل و منطقہ
مصدقیلہ عقائد دینیہ محالہ ایدہ ملتب، راسیونالیزم کلمہ سندک اسلامیہ تمامیلہ مطابق
اولدیغنی تسلیم اتمکدہ تردد ایتمز.

رسول اکرمک شعور و ادراک تمثالی اولدیغنی، دماغنک ایمانہ ایستقاریلہ و کمال بریقین ایدہ
بر نور اولدیغنی محققدر.

رسول اسلام، معاصر لرینہ عیبہ لہجیانہ آلومہ، بو صفاتلرہ تجہیز ایتدی.
حضرت محمد، باشاروم ایستہ دیگی اصلاتی، الہی بروحی اولاروہ تقدیم ایتدر. بو الہی و ہیدر.
حضرت محمدک دینی، عقل قاعدہ لرینک الھاملرینہ تمامیلہ موافقدر.

اھل اسلام کورہ اسلامیتک اساس عقائدی، شو صورتہ خلاصہ اولونابیلیر: (اللہ بر در۔
 محمد اونک ^{ص ۴۴} یغبریدر۔)

فی الحقیقہ، اسلامیتک اساسینی کونتلہ و درین بر تأمل ایلم تدقیقہ ایندیلمز زمانہ، بونلرک،
 اللھک برلنہ و محمدک ^{ص ۴۴} رسالتہ، صولرہ ہشرونشرہ اعتقادہ منشری اولدقارینی کورورز۔ بالذات
 دینک اساسی طانیلاہ بویلی عقیدہ، بتوہ دیندار انسانلریم عقل و منطقہ مستدلقی
 اولونققدہ و بونلر قرآنک عقیدہ لرینک خلاصہ سی

بولونققدہ در۔

قرآنک افادہ سندہ کی سادہ لک و برآقاہ، مللمانلک انتشار و اعتلاسی بلا توقف تمامی ایندیبرہ
 سائہ قوت اولمدر۔

رسول اسلام طرفندہ تبلیغ اولونامہ مقدس تعلیماتک جھانہ شمول رقیبہ رغما، مللمانلرک
 الھام قایماغی وان قولی التجالکھی قرآنہ اولمدر۔

ان تقدیر و قناعت بخشہ برللمانہ، بائقہ بر کتاب منزلک تفویہ ایدہ صیہ جلی بر افادہ ایلم
 تقریر ایدہ کتاب، قرآندر۔

بو قدر مکمل و اسرار نایز و لھرانلک تدقیقہ بو قدر آھیوہ اولامہ بر دین، محققہ انسانلری
 کندینہ مجلوب ایدہ اعجاز طر قدرتی حائزدر۔ مللمانلک بو قدرتی حائز اولدیغندہ
 شبہ بو قدر۔

پروفور ادوارد مونٹہ

بر قاج دفعه برائت قازانامه رساله نورک بر قاج ولایتده هقسنه مصادره سنه دائر،
نورک یوکلک بر طلبه سنک محکمه سنده کی مدافع سنده بر پارچه در. بو مدافع،
بر تقریف اولاره بورایه الحاقی مناسب کورولورک الحاقه ایدیلکدر.

دیاربکر صالح جزا محکمی یوکلک مقامه

محکم عادل کون هقورینه هیققدمه فوه العاده ممنونم.
عادل محکم لری، طائنات خالقنک هو اسمک، عادل اسمک و داهایوه اسمای الیه سنک تجلیط کھیدر.
هو نامنه حکم ایدمه و عادل مطاوعه سلبنه عدالت ایدمه و هیققی اسلامی بر عدالت اولمه کرسئ
معلا نه یوکلکدر، نه مجلددر! هو طائیماز مغرور ظالم لری هقورنده سرفروایتدیرمه، هقسن لری
هقی تسلیم ایدمه عادل محکم لری، ان یوکلک تبیل و ان عالی احترام سزادر لری.

ظلم و غدر ایله هقوقی افلاک ایدیلکمه، هیثیت و شرفی پائیمال ایدیلکمه مظلوم لری،
هقورنده افذ موقع ایله نظام حال ایدمه بیچاره لری، شو دنیای فانیده احقاقه هو ایهو
مندر ایلری، محکم لردر. شو حالده، نه شرف بخشه بر تحت علاید کله، مظلومه ملجا و پناه،
ظالمه ده فسرانه و نباه اولوبور.

انسان لری ابرارینه ده، اشرارینه ده جمع ایدمه هقور محکم، اولیه قورقولا جو بریر دغلدر. بلایه
محبت، حرمت لایقدر. سلطان لری کول لری، اصل زاده لری آحاد ناسی مساوی طوتانه شو مقام،
لطفندمه ده مجلددر. فصوصیل بتوه عالم انسانیه دور لری، عصر لری آقسی بو یونجه
عدالت درسنی دیره اسلام محکم لری، اقوام لائرنه نک انلیسیونلرینه مقابل، عدالت نورینی
بیچاره بشون قره حیقه سنه هشتمه عکس ایتدیرمدر. عدلیه و عدالت تاریخن، بونک بظور
مثالنه شاهددر.

از جمله، بو مبارک عدالتی محکم نک هقورنده افتخار لری عرصه ایتک ایتدیه، مشهور اسلام
سیاهی و تاریخیسی اولیا هلی، سیاحت نام سنده دیور کله:

ایلك استانبول قاضی (هائی) اولاره خضر بك چلبینك حضورنده، هشمكی پادشاه فاتح ایله
 بر روم معماری آراسنده شویله بر محاکمه جریانه ایدر: یولک بر آیده نك انكاسنده قوللانیدلارجه
 ایلی مرمی ستونی، فاتح بر روم معمارینه تسلیم ایدر. معمارده، فاتحك آرزوسنك خلافت اولارجه،
 بو ستونلری اوچر آرشونه کوبه قیصالتیر. فاتح جزاء، روم معمارینك انی کسیدیر. روم معماری ده
 فاتح علیهنه دعوا آمار. بونك اوزرینه محاکمه چلب ایدیلر یولک پادشاه، بایسه کوشیه کچمك
 ایتمسه. بر دینه هالاک شو افطار یله قارشیلانمسه: اوتورما بایم! فحظه مرافعه شرعی
 اولاجقك، آیاقده برابر طور!

خضر بك چلبی، بوقجه شانلی پادشاه مضمونه، هقزال کسیدیلای اچومه، کنزینك ده
 قصاصه تابع اولدیغی و انك کسيلم جانلی یلیدیر. فقط معمار قصاصی ایتمه مدیای اچومه،
 یولک فاتح کونده اومه آلتونه تضمیناته محکوم اولور. وحی قوجه فاتح، قصاصده قور تولدیغی اچومه،
 بو تضمیناتی کنز یللمنده یارمی آلتونه چیقاریر.

اسلام محاکمه نك عدالتك شانلی مثالارنده بری اولاره شومال، بزه ان هشمکلی حامدارلرله
 ان عاجز فردلرک حضور محاکمهده مادی اولدیغی کورسیور.

ایتمه بنده بوکومه، فاتح قدر شانلی، قهرمانه اسلام هائی خضر بك چلبینك مقامك محکمی
 اولاره و حقیقی عدالت قرآنی بی اساس طوتانه بر مقامك ینده بولونانه بر محاکمه نك حضورنده
 بولونویورم. بنویه قلمی حضور و سروره قلب ایدیه منوئیم بودر.

قهرمانه ابدایمزل بوقدر علویتك سئی، قلمارنده الله قورقوسنك موجودیتیلر، قرآن نورینك
 و فهایتنز فیضنك ردهارنده بر شمه اولمی و قدسی هقائق قارشو صولز و فهایتنز
 درجده مربوطیتلریدر. اومبارك اجدادده بزه توارث ایدیه، الله و قرآن اچومه آقیده قاری
 قدسی قانرینك هالائیلری بولونانه بو یورده و غریز جانلری فدا ایدیلری شو مملکته،
 (قرآن قدسی حقیقتلرینه خدمت ایدیور، قرآنک تفسیرینی اوقویور، اوندیه بولوندیریور)

قیدیلر محاکمه نك حضورینه سوه ایدیلدم.

اون، محامه من شخصه علاقه دار اولمقدمه زياده، رساله نورك محامه سيدر. رساله نور ايسه،
قرآن معجز البيانك سماوى و قدسى حقائقك ترشحاتى اولمعه حيله، اويولك اثر كرده كى قيمت،
طوغريده طوغرى به قرآن عائدر. شومالده محامه ده، قرآنك محامه سيدر. اهل توحيدك
كتاب اولده كلام الله بتوه آيات و بيناتيله خالعه كتابك و حديثنى و اهديتنى
اعلامه ايدور.

قرآنك اهل عقولى ميرنده يراقاه اعجازى، بلاغت و فصاحتى، نهايت درجده كى يولك
اسلوبى، سلاست يياى، الحاصل صوكسز بيريسى و جامعيتى ايله انس و جنك قيامت قدر طاهرك
احتياجاته امليتيله كافى طمسى، دنيا و آخرت عادتلك رهبرى بولونسى و بتوه عصر كرده كى
طبقات بشره خطاب ايتنى و طائفات خالقك مرضياتنى قوللرينه ييلديره جنك آيات و بيناتى
تفسير و ايضاح ايديه جنك مختص اهل علمك بولونسى ضرورتى بناء، لهر عصرده كلن بيشار
مدقوه اهل علم، يوز بيشار قرآنك تفسيرلرين ميدانه كسير مشار. بتوه عصرلى قرآنك نوريله
ايشقلا ندير مشاردر.

ايشه رساله نورده، بو عصرده قرآنك فيضى ايله وجود بولاسه، بشرك تكاملاته اويغوسه
اولاروه قرآنك كوستر دىلى معجزه كى حقيقتلرك، بوتكامل ايله ساهه فعله قوللديغنى ييلديره
و عصرك ادرالنه خطاب ايديه غايت قدسى برتفيردر. قرآن، توحيد الهى ي اعلامه ايدور.
رساله نورده، ايمانه بالهى كوستره و حقائقه ايمانينى درس ويره آيتلىرى تفسير ايدور.
ايشه محامه نك اصل موضوعى بودر.

اوتوز سنه دنبرى كيزلى ديه دوشمانلارينك، قومونستلرك، ماصونلرك تحريكاتيله رساله نور
شاكردرى، برهوقه محكم كره سوه ايديلمشار، عادل محكم كرده اوفاشن، كيزلى دين و قرآن
دوشمانلارينك ايتدكلرى افترالرى اينجه ده اينجه به تدقيعه ايتلار، (بونلارده بر صوح يوه.
كتاب ايسه فائده كى كتابلاردر) ديبيرك، هوقه محكم كره برائتله تيجي لشمالدر. نيميز محكمه سى،
اوچ دفعه محكم كره برائت قرارينى تصديقه ايتسه. هاكم، قضيه محكمه هالنه كلديلى هالده،
محملى عمومى بر ديشزلاه سروطلامك ايجوه پرده آرقه سنده كى دين دوشمانلىرى، فعاليتلرينى

متادياً تازه له مثل، سوره و آياته يك حق محتاج اولاه مملکتی بوجهتیه ضعفه او غرائفه
ایچوه عدلیه لری، محکم لری دائماً خائنانه ترتیب لری مفعول اینم لرد.

اوله شفاهاً دخی عرض ایندیگم وجهه، سلف صالحینک براقیدی قدسی تفسیرلری ایلی قسمدر.
برقی، اهلکم دائر تفسیر لرد. دیگر برقی ده، آیات قرآنیه نکه حکمتلری و ایمانه حقیقتلری
تفسیر و ایضاح ایدر لری. سلف صالحینک بو دورلو تفسیرلری هوقدر. فصوصاً غوث اعظم شاه
کیلائی، امام غزالی، محی الدین عربی، امام ربانی کبی ذوات کرامک اثر لری، بوقسم تفسیر لرد.
بالخاصه مولانا جلال الدین رومی حضرتلری نکه مشوی شریفی ده، بو طرز برنوع معنوی تفسیر لرد.
ایسته رساله نور، بو طرز تفسیرلرک ان یوگلی، ان محازی و ان مستناید. ایسته مادام بو طرز
تفسیرلر متداولدر، کیمه ایلیشم یور. رساله نوره ده ایلیشم مک لازمدر. ایلیش لری، قرآن و اجداده
دو شمانلقلرنده ایلیش لری.

رساله نور، ارکانه ایمانی و آیات قرآنی تفسیرلرک اولیه بو طرز ده بیله ایدر لری، لهج بر منار،
لهج بر دینر، او حقیقتلری نظر ایدر. لهم ریاضی بر قطعیه اثبات ایدر، کوزه کوسنیر. عقلای
طوبورور، لطائف قاندر. آتوه لهج بر ایمانی و قرآنی حقیقی نظر ره مجال قاطان. بونده
طولاییدر لری، دین لری، قومونستار، بو مملکتلرده رساله نور وار لری ملعونانه فاکرلری ساه
تطبیقه قویامد قارنده و بر معنوی بلکی بی رساله نور دائماً قارشولرینه هیق دیقندنه، رساله نورک
لهر وجهه شریفه سد جلجلی غایه ایدنم لرد.

رساله نور، تحقیقی ایمانه در ساری ویر. شاکردلری له دورلو فنا لقدمه آلیفور. قلباره
طوغریلوه آیلدر. اونی حقیقه آکلایانه، آتوه فنا لعه یا ایمان. اونک ایچوندر لری، بولوه مملکتک
لهر طرفنده کی رساله نور طلب لری، آسایک معنوی محافظی هاکمنده در لری. شیدی به قدر
لهج بر حقیقی نور طلب سنده آسایه منافی بر حرکت کور و طمس. عادتاً نور طلب لری، ضابطه نکه
معنوی یار دیکسی اولم لرد. رساله نور طلب لرینک رضای الهیده و اعمال اخروییه متوجه
اولم قدمه باشق دوشونج لری یوقدر.

شواله، رساله نوره غرضه ترتيباً حاضر بيان، پرده آفرنده کی معلوم ديه دوشمانانده
باشقه کيمه دگدر.

يوقا ريديه کی معروضه نموده برهوه محاکمه لک برائت قراررينک موجوديتی عرض ايتدم. الله
ايديه بيلديگم تاريخ و نورولينی بيايه ايدرك، او عادل و يولک محاکمه ميايونار نور شاکردی
لأعنه عند الفخري بيلديرمک ايتدم.

عموم رساله لک برائت و اعاده کی مقنده دگزی آغیر جزا محاکمه لک ۱۵ / عزيزان / ۱۹۴۴
تاريخی برائت قراری ايله، استنبول این اوکی آغیر جزا محاکمه لک ۱۹۵۲ / تاريخ و ۱۲۷ / ۱۹۵۱
اساس و ۲۷ / ۱۹۵۲ قراری ايله (که کيمه جلسه ده تقديم ايتديگم سبيل الرشاد غرضه لک
نخسته کی بيلديريلم برائت قراريدر.) آريجه محاکمه عاليکزه صورت مخصوصه ده عرض
و تقديم ايتديگم عصای موسی داخل اولوه اوزره، رساله نور کلیاتک مرین آغیر جزا محاکمه لک
۱۷ / ۹۵۴ / اساس، ۴۱ / ۹۵۴ قرار و ۹ / ۴ / ۹۵۴ تاريخی برائت قراررينک موجوديتی،
محاکمه لک تأمينده اولاروه لقيج برألك رساله نوره ايليشمه لکیني تفهيم ايتديگی هالده، مستور
دوشمانانک ^{خائن} فعاليتلاريله بوسفرده تخفیفاً عصای موسی قصد ايديرک عادل
و يولک محاکمه کلمه بولونوبوز.

رساله نور، ايمانه بالله ايله توحيد، ان يولک درجده، عين اليقين و حق اليقين بر صورتده
کوزه کوسروب، بنوه لطائف اعظمی درجده طوبور ميله، ايمانی تقلیدده قورتاروب
درجه تحقيق يولکيتير. عصای موسی ايسه، بوعاوی و قدسی ايمانه درسی، ان پارلاوه بر
صورتده، هم کورولمه هم اهتسامی ايله اثبات ايديلگينده، يوز اوتوز جلده باقلاشاه
رساله نور تفسيرينک عصای موسی، عادتا خلاصه کی هاکنده در.

بنوه سماوی کتابک و بنوه يغير لک ان يولک دعواي، خالعه کائناتک الوهيت و وحدانيتی
اعلاندر. قرآن، باشده باشه توحيد کوستير. ايشه عصای موسی، ملکانده و عموم بشریه
جناب مقلک برلانی و دلائل وحدانيتی کونسه کی کوسرم سنده، ان يولک بر متفكر ايله بر
ديشزی و بر فيلسوفی مقائله ايمانیه تصديق مجبور ايتديگی کی، ان عامی بر آدمک ده،

ان بولك حقیقتاری ان یون بر سهولتہ آشلامنی تأمیه ایدہ، توحیدی کوسترہ آیات
قرآنیک ان قدسی بر تفسیریدر.

عیناً اسمی کبیر. ناصلاً حضرت موسی علیہ السلام، اندہ کی عصای ایام قرہ طائلردہ،
هورا وادیارده، آنہ فیقیراہ ہولاردہ آب حیاتی فیقیرتدیفی کی. عصای موسادہ،
وہدایت الہیہ اثبات اتمیہ، دنیا و آخرت طاری ضیادار ایدہ جک توحید نورینی فیقیرتور.
طاسہ کی قلباری موم کی اریتور. شوقی ایام کو طاری تخر ایدور.

لهم مادام محکم لک برائی مہود و وجدانہ حریتی وار. و لہج بر مملکتہ علم ایام اشتغال
ایندہ ایلیم یور. شوالدہ علوم اولین و آخرین جامع اولادہ رسالہ نورہ دہ ایلیم مک
لازمد.

رسالہ نورک یوردک آسائے، سکونہ و سلامتہ خدمت ابتدائے دلیل، مہیونارہ طلبہ لریک
لہج بریندہ بر وقعہ نک کورولم صہ اولہ سیلہ برابر، ہینک دہ موطنہ فعلالتاریلہ
مستقیم کورولم لرید. رسالہ نور طلیاتی، عصای موسی ایام برلکدہ کتبخانہ صاحبک
حریمندہ آئیم سیلہ، لہر درو صوج غنہ لریک مہودیتی بالذات رفع ایدر. زیر اہر منور
آدم، کتبخانہ سندہ لہر نوع کتابی بولونیدر، اوقور، تدقیقہ ایدر. ملعونانہ فکر لری تشرایدہ
و آثار شیطانی تلقیہ ایدہ کتاباریلہ کتبخانہ لردہ آہیجہ تدقیقہ تابعدر.

خلاصہ، رسالہ نور، قرآنک بو عہدہ ان بولک و ان قدسی بر تفسیریدر. حقیقتاری
سکاویدر، قرآنیدر. او مالہ قرآنہ اوقونذقی، اودہ اوقونا بقدر. رسالہ نور، مجولہ ان قرآنہ
حقیقتاریک سرکبیدر، بازاریدر. بو علوی بازاردہ لہر کس ایستہ دیلی کی تجارت یایار.
اغروی، معنوی زکینہ لکڑہ مظہرستی تخی ایدر.

بو قدر معروضاترہ افادہ ایتک ایستہ دما، مقصدیخز ایمانخز قورنار مقدر. ایمانہ خدمتد،
قرآنہ خدمتد. آخرتہ متوجہ اولادہ بر حال ایستہ، لہج برکونا صوج موضوعی اولاماز. متادیا شطیندہ

بولونديغىز او كىزلى دىن دوشمانلىرى، دورلو دورلو انتريقه كىرلىم، ترتيبلىرىم، از علما بىرلىم، بىرلىرى
 بوقدى وظيفىده منع ايتلام اوغراشمقده درلى. بىرلىرىم، بوقدى بولده قرآن و ايمانىم ايجوه لهر شىمى
 سوه سوه فدايه حاضرلى. دگل دىوى افطار بار، گهنمى عذابارده وىرلىم، بىخاقلارده طوغرانىم،
 اك مدله تولىمارده معروض بىراقلىم، عصرلى بويونچ مىليونلىك مبارك اجدادىملىك
 فداى جانى ايتدىلىرى بوقدى حقيقتى، بىم جانمىزده فدا اولسوه. بىر دگل، بىك روحمده اولى،
 قرآن ايجوه، ايمان ايجوه گهنمى فدا ايتلام لهر زمانه حاضرلىم.

شوعرىز وطنك طاشلى، طوبى قارى، آبدىلى، قىبرى، جامعلى، منارهلى، مزار طاشلى،
 تىرلى قرآنك تبليغ ايتدىلى زىمىز توحيدى لهايقىرلىورلى. ايمان و قرآنك ازل نورىنى اتوم
 ذراتىم قدر نفوذ ايدوب اعلام ايتدىلى توحيد حقيقتى، لىق بىقوت بو وطنك و بو ملىك
 سىنى يالنده سىلمىز.

محترم محكم كىزده، بوللىك عدالتلىزده، حقائى قرآنلى، وهدايت الرهبرى همتلى اعلام
 ايدىم و توحيدى اعظمى درجهده كوستىم رساله نور طابلىك اعاده سىنى و بىلتنى قرار وىرلىملى
 رجا ايدىم.

رساله نور، قرآنك ماليدى. عرشى فرشته باغلايانى سلام الله ايله ماضى جانبنده كى مىللىارلى
 اهل ايمان، اوليا و انبيا علاقم دار اولد قارى كى، رساله نور محكم سىلمده معنا علاقم دار درلى.
 هووه اختيار لاشمه ارضىك، درت يوز مىليوه مللنامه كىمى، رساله نور بىلتنى و سىبىلتنى
 و انتشارىنى منتظر درلى. ماضى طرفنده پرده غيب آرقىمى جىللىم مبارك اجدادىملىك نورانى
 قافلىلى، علوى مقاملىزده رساله نور محكم سىنى معنا ناظر درلى. مستقبل جىبه سىك فىضلى
 نىللى بىلتنى قرآنلى بىقام يورلى.

اعطى يوز باشى محمد قىدار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱)

يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ (۲)

اسم اعظمك حقنه. قرآنه معجز الیادك حرمتنه. و رسول اكرم عليه الصلاة والسلامك شرفنه.
بر قلم ایلار بیطرنسخه یازانه **فسروی** و مبارک یاردیجیلرینی و نورجی آرقداشلرینی جنت
الفردوسده سعادت ابدیه مظهر ایلار. آمین! و خدمت ایمانیه و قرآنیته ده دائماً موفقه ایلار.
آمین! و دفتر هناتلرینه بواشارات الاعجازک لهر بر حرفنه مقابل بیک هنه یازدیر. آمین!
و نورلرک نشرنده نبات و دوام و اخلاص احسانه ایلار. آمین! آمین! آمین!

یا ارحم الراحمین! عموم رساله نور سألردلرینی ایلک جهانده معود ایلار. آمین!
انسی و هنی شیطانلرک شرلرندنه محافظه ایلار. آمین! و بوعاخر و بیچاره
عبیدک قصوراتنی عفو ایلار. آمین! آمین! آمین!

عموم نور سألردلری نامنه
سعید النورسی

يَا نُورُ يَا نُورَ النُّورِ يَا مُنَوَّرَ النُّورِ يَا مُصَوِّرَ النُّورِ يَا مُقَدِّرَ النُّورِ يَا مُدَبِّرَ النُّورِ يَا خَالِقَ النُّورِ (۳)

بو مجموعه یی یازانه قولای خدمت ایمانیه و قرآنیته ده دائماً موفقه ایلار! لهم کنزیدک هنات دفترینه،
بو مجموعه ده یازدیغی حروف قرآنیته نلک لهر برینه مقابل، بیطرنه ثواب آخرت و میوه جنت احسانه ایلار! لهم کنزیدنی،
لهم نورجی آرقداشلرینی انس و جن شرلرندنه اُصیه ایلار! جمله سینه اخلاص تام احسانه ایلار! جمله سنیك بالجمله قصورلرینی
و کلاهارینی مغفرت ایلار! جمله سنی دنیا ده اعمال هنه ایچنده هنه خاتمه مظهر ایلار! عقبا ده جنت الفردوسده
سأله ایتمک معود ایلار! آمین! آمین! آمین!

بِحَقِّ وَبِجُرْمَةٍ وَسَبِيلَةِ خَلْقَةِ الْعَالَمِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَبِحَقِّ وَبِجُرْمَةِ اسْمِكَ الْأَعْظَمِ

وَفَرَقَانِكَ الْأَحْكَمِ (۴)